การประเมินผล
โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2562

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารการประเมินผล เลขที่ ๕๐๗
พฤศจิกายน ๒๕๖๕

CENTRE FOR PROJECT AND PROGRAMME EVALUATION
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
EVALUATION PAPERS NO. 507
NOVEMBER 2022

การประเมินผล

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 – 2562

โดย

ศูนย์ประเมินผล

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดเป็นกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนหรือสหกรณ์ เชื่อมโยงไปยังผู้ประกอบการภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ผลผลิตที่ได้รับมีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ในการประเมินผลครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์ คือ 1) การประเมินผลได้และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการส่งเสริมครบ 3 ปี ในแปลงใหญ่ที่ดำเนินการปี 2562 โดยใช้การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นก่อนและหลังมีโครงการฯ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแปลงใหญ่ในระยะถัดไป และ 2) การประเมินผลกระทบและความยั่งยืนภายหลังจากการส่งเสริมผ่านไปช่วงระยะเวลา 4 – 6 ปี ในแปลงปี 2559 – 2561 โดยสำรวจประธานแปลงและเกษตรกรตัวอย่าง จำนวน 3,696 ราย

ผลการประเมินโครงการฯ ปี 2562 ตามแนวทางการพัฒนาโครงการฯ 5 ด้าน ด้านการลดต้นทุน ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และด้านการเชื่อมโยงตลาด พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถลดต้นทุนการผลิตลง ร้อยละ 7.16 สร้างมูลค่าการลดต้นทุนรวม 473.05 ล้านบาท สามารถเพิ่มผลผลิตได้ ร้อยละ 9.69 สร้างมูลค่าการเพิ่มผลผลิตรวม 1,502.62 ล้านบาท เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจทั้งหมด 1,975.67 ล้านบาท ทั้งนี้ การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่โครงการกำหนด เนื่องจากเกษตรกรเผชิญกับปัญหาราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น ด้านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรกรร้อยละ 33.80 ได้รับรองมาตรฐานสินค้า ซึ่งค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่อยู่ในระหว่างการตรวจรับรอง ด้านการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมการรับองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอ แต่ในด้านการร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิตและการร่วมกันจำหน่ายสินค้ายังน้อย บางกลุ่มขาดความเข้มแข็งไม่สามารถรวบรวมผลผลิตได้ และด้านการเชื่อมโยงตลาด กลุ่มมีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกันน้อย จากการที่ไม่มีหน่วยงานเข้ามาทำข้อตกลงในพื้นที่ แต่เกษตรกรสามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อแก้ปัญหาด้านการตลาด โดยการจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก และอื่น ๆ

ผลการประเมินแปลงใหญ่ปี 2559 – 2561 พบว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการของแปลงปี 2559 - 2561 เกษตรกรมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33 – 48 ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายโครงการ ด้านสังคมจากการให้ร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม พบว่า เกษตรกรร้อยละ 98.36 ยังคงร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม สามารถปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกลุ่มก่อให้เกิดความเข้มแข็ง กลุ่มมีกองทุนหมุนเวียนสามารถแจกจ่ายปันผลตอบแทนแก่สมาชิก ด้านสิ่งแวดล้อมเกษตรกรร้อยละ 86.21 สามารถลดการใช้สารเคมี และปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์ในการทำเกษตรมากขึ้นสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมของโครงการ และก่อให้เกิดการหมุนเวียน

วัสดุทางการเกษตร ทั้งนี้ เกษตรกรดำเนินการแปรรูปผลผลิตค่อนข้างน้อยที่ร้อยละ 21.33 ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตทันทีภายหลังจากการเก็บเกี่ยวเพื่อลดภาระการจัดเก็บ

ข้อเสนอแนะในภาพรวมสรุปได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ ควรตรวจติดตามชี้แนะแนวทางให้เกษตรกรปรับและประยุกต์ใช้แนวทางการส่งเสริมของโครงการมาใช้ประโยชน์ ในสินค้าที่มีการพัฒนาคุณภาพ ซึ่งมีต้นทุนสูง เช่น การสลับหมุนเวียนการใช้สารอินทรีย์และสารเคมีให้มากขึ้น สนับสนุนองค์กรเกษตรกร ให้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน รองรับการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น และมีมาตรการควบคุมราคาปุ๋ยเคมี เร่งการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้า ผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการรูปแบบกลุ่มให้เข้มแข็ง ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ให้การสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตเพิ่มมูลค่าสินค้า และส่งเสริมความรู้ด้านการตลาดให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองและกำหนดราคาผลผลิตได้

คำสำคัญ : แปลงใหญ่ ประเมินผลโครงการแปลงใหญ่ การเกษตรแบบแปลงใหญ่

Abstract

The Mega Farm Project was one of the important projects according to the policy of the Ministry of Agriculture and Cooperatives, aimed at supporting farmers to join groups to be strong and develop cooperation to create a group of farmer's community enterprises or cooperatives, connect to private entrepreneurs and related agencies. In order to farmers could reduce production costs and increase productivity. The products had standard quality for market demand. Therefore, the objective of this evaluation was to evaluate the projects' results and outcomes, after 3 years of supporting activities, for Mega Farm in 2019, and compare the results of operations that occurred before and after joining the project, to guide the implementation of Mega Farms in the next phase. And also aimed to assess the impact and sustainability, after the support of 4 - 6 years, for Mega Farms in 2016 – 2018. Data were collected from samples of 3,696 leaders and farmers.

The results of the evaluation showed that the Mega Farm in 2019 according to the project development guidelines in 5 sections : Cost reduction, Productivity group, Management, Agricultural standard, and Market linkage, it was found that farmers participating in the project were able to reduce production costs by 7.16 %, creating a total cost reduction value of 473.05 million baht, able to increase productivity by 9.69%, creating a total production value of 1,502.62 million baht, resulting in economic value was 1,975.67 million baht. However, cost reduction and increase in productivity didn't achieve their goals because the farmers still faced problems with the high price of inputs and the accreditation for agricultural product standards: accounting for 33.80% of farmers have certified the product standards, which was quite a bit, most were in the process of validation. In the management of farmers' groups, there was a group gathering to carry out activities for receiving knowledge regularly. But in terms of joint purchase of production factors and joint distribution of products, there were still few. Some groups can't be collected products. In terms of market linkage, the group had few contracts to buy and sell products together. There wasn't an agency to agree to purchase products in the area, but farmers could add other distribution channels to solve marketing problems. By selling online as LINE, Facebook, etc.

In terms of the results of the evaluation, the Mega Farm project in the year 2016 - 2018 found that the economic impact after joining the project. Farmers had an increased

rate of return on investment by 33 - 48 % by following the project goals. On the social aspect, it was also found that 98.36% of farmers still cooperate in group operations. They enabled to comply with group regulations cause strength the group had a revolving fund that could distribute returns to members. For the environment, 86.21% of farmers could reduce the use of chemicals. And change the use of organic substances in farming by following the guidelines of the project and causing the rotation of agricultural materials. Sustainability Farmers processed relatively little of their produce at 21.33%. Most farmers sold their produce immediately after harvest to reduce the burden of storage.

Therefore, the recommendations for this evaluation included that the relevant agencies responsible for the project should observe and suggest guidelines for farmers to adjust and apply the project's guidelines for use in products that have improved quality which had a high cost, such as alternating the use of organic substances and chemicals. Support farmers' organizations to produce quality organic fertilizers. There are standards to support the increasing use. Besides, there should be promoted measures to control the price of chemical fertilizers. Accelerating product quality certification, as well as pushing for stronger and clearer group management. Coordinating with relevant agencies and the private sector to support the processing of products to add value to products and support marketing knowledge to empower farmers to negotiate and set the price of the produce.

Keywords: Mega Farm, Mega Farm evaluation, Mega Farm Agriculture

คำนำ

การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 – 2562 เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างศูนย์ประเมินผล และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 – 12 เพื่อให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงผลการดำเนินงาน ผลลัพธ์และผลกระทบของโครงการ รวมทั้งข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการฯ เพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

การประเมินผลในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากทุกหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งประธานแปลงและเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ในการให้ข้อมูล ทำให้การประเมินผลในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบคุณบุคคลดังกล่าวไว้ ณ โอกาสนี้

ศูนย์ประเมินผล หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง และผู้สนใจนำผลการประเมินโครงการ ข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ จากเอกสารฉบับนี้ ไปพิจารณาปรับปรุงโครงการฯ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาโครงการฯ ไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน ต่อไป

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
ตุลาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
Abstract	จ
คำนำ	ช
สารบัญ	ฌ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญตารางผนวก	ฐ
สารบัญรูปภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของงานประเมินผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานประเมินผล	2
1.3 ขอบเขตของงานประเมินผล	2
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.5 วิธีการประเมินผล	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานประเมินผล	12
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	13
2.1 การตรวจเอกสาร	13
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	18
บทที่ 3 ข้อเท็จจริง/สภาพทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ	25
3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ	25
3.2 ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา	31
บทที่ 4 ผลการประเมิน	33
4.1 ผลการประเมินแปลงใหญ่ ปี 2562	33
4.2 ผลการประเมินแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561	66
4.3 ความพึงพอใจ	74
4.4 สรุปผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล	77
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	83
5.1 สรุปผลการประเมิน	83
5.2 ข้อค้นพบ	86
5.3 ข้อเสนอแนะ	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	89
ภาคผนวก	91
ภาคผนวกที่ 1 ตารางผนวก	93
ภาคผนวกที่ 2 คู่มือการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	137
ภาคผนวกที่ 3 แบบสัมภาษณ์ประธานแปลงและเกษตรกร ปี 2562	147
ภาคผนวกที่ 4 แบบสัมภาษณ์ประธานแปลงและเกษตรกร ปี 2559 - 2561	165
ภาคผนวกที่ 5 ประมวลภาพการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล	177

สารบัญตาราง

			หน้า
ตารางที่	1.1	ประเด็น ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล	6
ตารางที่	1.2	การกำหนดขนาดตัวอย่างในการประเมินผล แปลงปี 2559 – 2562	10
ตารางที่	1.3	จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผล แปลงปี 2559 - 2562	10
ตารางที่	1.4	การกำหนดระดับค่าคะแนนในการพิจารณาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น	11
ตารางที่	3.1	เพศ อายุ ประสบการณ์ทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	26
ตารางที่	3.2	ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	27
ตารางที่	3.3	อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	28
ตารางที่	3.4	การเป็นสมาชิกองค์กรหรือกลุ่ม	28
ตารางที่	3.5	การถือครองที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	29
ตารางที่	3.6	แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	30
ตารางที่	3.7	ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา	31
ตารางที่	4.1	งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ	34
ตารางที่	4.2	จำนวนพื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2562	36
ตารางที่	4.3	การสนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุและอุปกรณ์	37
ตารางที่	4.4	จำนวนหลักสูตรถ่ายทอดความรู้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่	38
ตารางที่	4.5	แปลงใหญ่ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายใต้โครงการ	40
ตารางที่	4.6	กลุ่มแปลงใหญ่ที่ได้รับสนับสนุนแหล่งน้ำ เครื่องจักรกลทางการเกษตร ปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร	42
ตารางที่	4.7	การส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	43
ตารางที่	4.8	การส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม	44
ตารางที่	4.9	การดำเนินงานกิจกรรมการเชื่อมโยงตลาด	45
ตารางที่	4.10	การได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร	48
ตารางที่	4.11	การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักรกลการเกษตร	49
ตารางที่	4.12	การสนับสนุนการปรับปรุงบำรุงดิน	51
ตารางที่	4.13	การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่	51
ตารางที่	4.14	เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	52
ตารางที่	4.15	เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาด	53
ตารางที่	4.16	เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม	55
ตารางที่	4.17	การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	56

สารบัญตาราง (ต่อ)

			หน้า
ตารางที่	4.18	การนำปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนโครงการไปใช้ประโยชน์	56
ตารางที่	4.19	การนำความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินไปใช้ประโยชน์	57
ตารางที่	4.20	การนำความรู้การพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่ไปใช้ประโยชน์	58
ตารางที่	4.21	เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงการลดต้นทุนการผลิต แปลงปี 2562	59
ตารางที่	4.22	เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของเกษตรกรก่อนและหลังมีโครงการ แปลงปี 2562	60
ตารางที่	4.23	เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่โครงการ แปลงปี 2562	61
ตารางที่	4.24	เปรียบเทียบผลผลิตต่อหน่วยก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2562	61
ตารางที่	4.25	มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้ของแปลงปี 2562 หลังเข้าร่วมโครงการ	62
ตารางที่	4.26	การพัฒนาคุณภาพสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า	63
ตารางที่	4.27	การนำแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มไปปฏิบัติ	64
ตารางที่	4.28	การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกันและช่องทางการจำหน่ายสินค้าหลังเข้าร่วมโครงการ	65
ตารางที่	4.29	การจำหน่ายผลผลิตกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)	66
ตารางที่	4.30	งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการแปลงปี 2559 - 2561	66
ตารางที่	4.31	พื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2559 - 2561	68
ตารางที่	4.32	การเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ	69
ตารางที่	4.33	อัตราผลตอบแทนการลงทุนการผลิตทางการเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561	70
ตารางที่	4.34	การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม	70
ตารางที่	4.35	การมีเงินทุนหมุนเวียน การปันผล และความเห็นต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน	71
ตารางที่	4.36	การลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	72
ตารางที่	4.37	การสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในกลุ่มแปลงใหญ่	72
ตารางที่	4.38	การมีเงินทุนหมุนเวียนและเงินปันผลในกลุ่ม	73
ตารางที่	4.39	การโยกย้ายออกนอกภาคการเกษตร	74
ตารางที่	4.40	การเข้าร่วมดำเนินงานโครงการภายหลังสิ้นสุดการส่งเสริม	74
ตารางที่	4.41	ความพึงพอใจของประธานแปลงใหญ่ต่อการดำเนินงานโครงการ	75
ตารางที่	4.42	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของประธานกลุ่มแปลงใหญ่	76
ตารางที่	4.43	ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ	77
ตารางที่	4.44	สรุปผลประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล	79

สารบัญตารางผนวก

			หน้า
ตารางผนวกที่	1	ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	95
ตารางผนวกที่	2	ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	98
ตารางผนวกที่	3	อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	101
ตารางผนวกที่	4	การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม	105
ตารางผนวกที่	5	การถือครองที่ดินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	109
ตารางผนวกที่	6	แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร	112
ตารางผนวกที่	7	ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา	114
ตารางผนวกที่	8	การเบิกจ่ายงบประมาณแปลงใหญ่ ปี 2562 - 2564	117
ตารางผนวกที่	9	การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	118
ตารางผนวกที่	10	การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	119
ตารางผนวกที่	11	เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงการลดต้นทุนการผลิต แปลงปี 2562	120
ตารางผนวกที่	12	การเปลี่ยนแปลงต้นทุนการผลิตก่อนและหลังการมีโครงการ	122
ตารางผนวกที่	13	ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตกลุ่มสินค้าพืช	124
ตารางผนวกที่	14	การใช้ปัจจัยการผลิตกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ประมง และแมลงเศรษฐกิจ	125
ตารางผนวกที่	15	เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่โครงการ	126
ตารางผนวกที่	16	เปรียบเทียบผลผลิตต่อหน่วยก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2562	128
ตารางผนวกที่	17	มูลค่าทางเศรษฐกิจ แปลงปี 2562	130
ตารางผนวกที่	18	การพัฒนาคุณภาพสินค้า	132
ตารางผนวกที่	19	การจำหน่ายผลผลิตกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)	133
ตารางผนวกที่	20	งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ แปลงปี 2559 - 2561	134
ตารางผนวกที่	21	อัตราผลตอบแทนการลงทุน	135

สารบัญรูปภาพ

			หน้า
ภาพที่	1.1	กรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ แปลงปี 2559 - 2562	5
ภาพที่	2.1	รูปแบบเชิงตรรกะ (Logic Model)	20
ภาพที่	2.2	การปรับปรุงรูปแบบการประเมิน CIPPiest Model	22
ภาพที่	4.1	ความเพียงพอและความทันเวลาของงบประมาณ	35
ภาพที่	4.2	มูลค่าทางเศรษฐกิจ แปลงปี 2562	62
ภาพที่	4.3	เปรียบเทียบเงินลงทุนและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ	63

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญของงานประเมินผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดนโยบายสำคัญในการพัฒนาภาคการเกษตร คือ รักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร เพื่อให้สามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสม ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ รวมถึงเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ดูแลเกษตรกรที่มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน เน้นเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันผลิต เพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดีและราคาถูก มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า ตลอดจนการบริหารจัดการด้านการตลาด ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพ สู่การพัฒนาสินค้าเกษตรให้ตรงตามความต้องการของตลาด ผ่านการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต ภายใต้ข้อกำหนดการรวมกลุ่มของเกษตรกรต่อแปลง 30 รายขึ้นไป และมีพื้นที่เฉลี่ยไม่น้อยกว่า 300 ไร่

การดำเนินงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันผลิต สร้างความเข้มแข็ง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชนและสหกรณ์ รวมถึงเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาด จากการดำเนินงานต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ 6 ซึ่งในแต่ละปีจะมีแปลงที่เกิดขึ้นใหม่ในขณะที่แปลงเดิมได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจนครบ 3 ปี หลังจากนั้น เกษตรกรจะดำเนินการต่อด้วยตนเอง ซึ่ง ณ พฤศจิกายน 2564 มีแปลงใหญ่ภายใต้โครงการฯ ทั้งหมด 8,318 แปลง พื้นที่ 7.64 ล้านไร่ โดยแปลงที่จะประเมินผล ปี พ.ศ. 2559 – 2562 จำนวน 5,494 แปลง พื้นที่ 5.88 ล้านไร่ สำหรับงบประมาณดำเนินการได้รับการจัดสรร รวม 9,268.41 ล้านบาท นอกจากนั้นยังได้รับงบสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนอื่น ๆ ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยศูนย์ประเมินผล ได้มีการติดตามประเมินผลโครงการฯ มาตั้งแต่เริ่มมีโครงการฯ โดยเกษตรกรได้รับการเสริมสร้างองค์ความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร และมีการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม การเชื่อมโยงตลาด รวมถึงการยกระดับเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ส่งผลให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพการผลิต มีการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่ม รวมถึงการได้รับรองมาตรฐานสินค้าและแปรรูปสินค้าเกษตร สามารถเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และต่อรองด้านการตลาดได้ซึ่งสามารถตอบโจทย์การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ตามวัตถุประสงค์หลักของโครงการฯ แต่ทั้งนี้การลดต้นทุนยังขึ้นอยู่กับพื้นที่และปัจจัยภายนอกอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น โรคระบาด ภัยแล้ง เป็นต้น ประกอบกับ

การมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตร และด้านการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อให้มีการบริหารจัดการกลุ่มและดำเนินงานต่าง ๆ ในรูปแบบกลุ่ม ในบางกลุ่มยังเห็นผลไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านความยั่งยืนของโครงการฯ ต่อไป

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร) ได้กำหนดภารกิจและกิจกรรมให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรรับผิดชอบติดตามประเมินผลตามคำรับรองการปฏิบัติราชการให้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งโครงการดังกล่าวมีการบูรณาการหลายหน่วยงาน และในแต่ละปีใช้งบประมาณค่อนข้างสูง จึงเห็นควรประเมินผลกระทบต่อเนื่องโครงการฯ ปี 2559 - 2561 เพื่อวัดผลกระทบและความยั่งยืนในแปลงที่ผ่านการส่งเสริมครบ 3 ปี ภายใต้กรอบการดำเนินงานต่อเนื่องในรูปแบบแปลงใหญ่เดิมที่เคยได้รับการส่งเสริม และประเมินผลแปลงใหญ่ ปี 2562 ที่เพิ่งสิ้นสุดการส่งเสริม โดยการประเมินเพื่อวัดผลได้และผลลัพธ์การพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของงานประเมินผล

1.2.1 เพื่อประเมินผลกระทบและความยั่งยืนของโครงการ แปลงปี 2559 - 2561

1.2.2 เพื่อประเมินผลได้และผลลัพธ์ของโครงการ แปลงปี 2562

1.3 ขอบเขตของงานประเมินผล

1.3.1 พื้นที่เป้าหมาย พื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 – 2562 ครอบคลุม 5,494 แปลง พื้นที่ 5.88 ล้านไร่ เกษตรกร 354,449 ราย ใน 77 จังหวัด ประกอบด้วย

แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 591 แปลง พื้นที่ 1.363 ล้านไร่ เกษตรกร 78,352 ราย
แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 1,721 แปลง พื้นที่ 1.955 ล้านไร่ เกษตรกร 113,182 ราย
แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 1,637 แปลง พื้นที่ 1.387 ล้านไร่ เกษตรกร 87,296 ราย
แปลงใหญ่ปี 2562 จำนวน 1,545 แปลง พื้นที่ 1.177 ล้านไร่ เกษตรกร 75,619 ราย
(ข้อมูลจากกรมส่งเสริมการเกษตร ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564)

1.3.2 ประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย

ประธานแปลง และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2559 – 2562

1.3.3 ระยะเวลาของข้อมูล

1) แปลงปี 2559 – 2561 ประเมินผลกระทบและความยั่งยืนของโครงการฯ ภายหลังการส่งเสริมผ่านไป 4 - 6 ปี ใช้ข้อมูลโครงการ ดังนี้

1.1) แปลงปี 2559 ก่อนการเข้าร่วมโครงการ ใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2558/2559

1.2) แปลงปี 2560 ก่อนการเข้าร่วมโครงการ ใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2559/2560

1.3) แปลงปี 2561 ก่อนการเข้าร่วมโครงการ ใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2560/2561 และหลังมีโครงการทุกแปลงใช้ข้อมูลปีเพาะปลูก 2564/2565

2) แปลงปี 2562 ภายหลังแปลงที่ได้รับการส่งเสริมครบ 3 ปี ประเมินผลตามแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต

ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการเชื่อมโยงการตลาด จึงใช้ข้อมูลโครงการ ณ ปีเพาะปลูก 2561/2562 และหลังมีโครงการในปีเพาะปลูก 2564/2565

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.4.1 ข้าว หมายถึง ข้าวเจ้าและข้าวเหนียวที่เกษตรกรเพาะปลูก โดยยึดการปลูกข้าวนาปี หมายถึง ข้าวที่เพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 ถึง 31 ตุลาคม 2564 ยกเว้นจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส หมายถึง ข้าวที่ปลูกอยู่ในระหว่างวันที่ 16 มิถุนายน 2564 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2565

1.4.2 พืชไร่

1) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หมายถึง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่เกษตรกรเพาะปลูกเพื่อนำเมล็ดมาใช้ผสมเป็นอาหารสัตว์ หรือทำพันธุ์ หรืออื่น ๆ โดยนับการเพาะปลูกรุ่นที่ 1 (ต้นฤดูฝน) ที่ทำการเพาะปลูกระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2564 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2564

2) อ้อยโรงงาน หมายถึง อ้อยที่เก็บเกี่ยวส่งเข้าโรงงานในฤดูหีบอ้อย ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึง 30 กันยายน 2564

3) มันสำปะหลัง หมายถึง มันสำปะหลังที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวหรือขุดในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายผลผลิตให้แก่ลานมันเส้น โรงงานมันอัดเม็ด โรงงานแป้งมัน และโรงงานแปรรูปอื่น ๆ

4) สับปะรดโรงงาน หมายถึง สับปะรดพันธุ์ปัตตาเวียที่เกษตรกรเก็บเกี่ยวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564 โดยรวมสับปะรดปัตตาเวียที่มีชื่อเรียกตามท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เพาะปลูก เช่น สับปะรดศรีราชา สับปะรดบ้านคา สับปะรดห้วยมุ่น เป็นต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายผลผลิตส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางกรณีอาจขายเป็นผลสด แต่ไม่นับรวมพันธุ์พื้นเมืองที่ปลูกกันในท้องถิ่น เช่น สับปะรดนางแล สับปะรดภูเก็ต สับปะรดตราดสีทอง และสับปะรดสวี เป็นต้น

1.4.3 ไม้ยืนต้น

1) ยางพารา หมายถึง ยางพาราที่ยืนต้นหรือปลูกใหม่ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

2) กาแฟ หมายถึง กาแฟยืนต้นหรือปลูกใหม่ในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2563 ถึง 30 กันยายน 2564

3) มะพร้าว หมายถึง มะพร้าวยืนต้นหรือปลูกใหม่ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

4) ปาล์มน้ำมัน หมายถึง ปาล์มน้ำมันยืนต้นหรือปลูกใหม่ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.4 พืชผักสวนครัว หมายถึง พืชผักที่ปลูกระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2564 ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.5 ไม้ผล ประกอบด้วย มังคุด ทุเรียน เงาะ ลำไย กล้วย ยืนต้นหรือปลูกใหม่ในระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.6 ประมง

1) ปลาน้ำจืด หมายถึง ปลานิลทุกสายพันธุ์ เช่น ปลานิลจิตรลดาหรือปลานิลดำ ปลานิลแดง ที่เก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

2) กุ้งทะเล หมายถึง กุ้งขาวแวนนาไม กุ้งกุลาดำ และรวมถึงพันธุ์กุ้งอื่น ๆ ยึดการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.7 ปศุสัตว์

1) โคนม หมายถึง โคนมเพศเมียที่เลี้ยงไว้เพื่อผลิตน้ำนมดิบ ยึดการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

2) โคเนื้อ หมายถึง โคที่เกษตรกรเลี้ยงไว้บริโภคเนื้อ ใช้งานหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ไม่รวมโคนม ยึดการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

3) กระบือ หมายถึง กระบือที่เกษตรกรเลี้ยงไว้บริโภคเนื้อ ใช้งานหรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ยึดการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

4) ไก่พื้นเมือง หมายถึง ไก่พันธุ์พื้นบ้านที่เกษตรกรเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคเนื้อและไข่ไก่ โดยยึดการเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.8 ไม้ดอกไม้ประดับ หมายถึง ไม้ดอกไม้ประดับ เช่น กุหลาบ กล้วยไม้ ที่ยืนต้นหรือปลูกใหม่ ระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.9 หม่อนไหม หมายถึง หม่อนผลสดที่เกษตรกรเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564

1.4.10 แมลงเศรษฐกิจ หมายถึง ผึ้งโพรง หรือจิ้งหรีด ที่เกษตรกรเลี้ยงเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2564 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

1.5 วิธีการประเมินผล

1.5.1 กรอบแนวคิดในงานประเมินผล จากการศึกษารายละเอียดโครงการและทฤษฎีต่าง ๆ สามารถประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในงานประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้ ดังนี้ (ภาพที่ 1.1)

1) แปลงปี 2559 – 2561 ประเมินผลความยั่งยืนของโครงการฯ หลังการส่งเสริมผ่านไปช่วง 4 - 6 ปี

2) แปลงปี 2562 ภายหลังแปลงที่ได้รับการส่งเสริมครบ 3 ปี ประเมินผลลัพธ์ของโครงการฯ ตามแนวทางพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการเชื่อมโยงตลาด

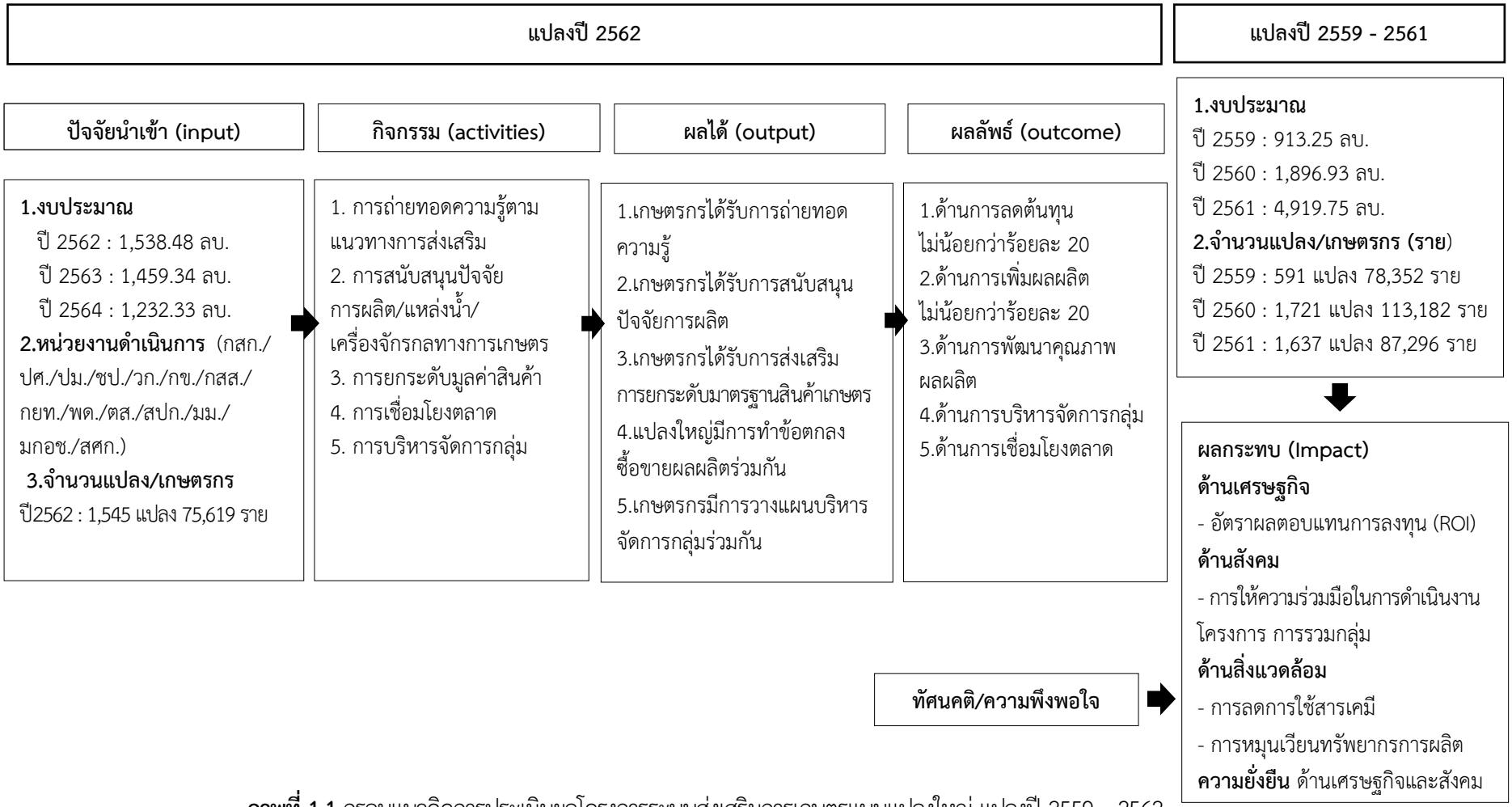

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ แปลงปี 2559 – 2562

1.5.2 รูปแบบของงานประเมินผล

งานประเมินผลในครั้งนี้ ประยุกต์ใช้รูปแบบจำลองตัวแบบเชิงตรรกะ (Logic Model) และ CIPPiest Model โดยเน้นพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญตามวัตถุประสงค์ในการประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า กิจกรรม ผลได้ ผลลัพธ์ ผลกระทบ และความยั่งยืน

1.5.3 ประเภทของงานประเมินผล

เป็นงานประเมินผลในระหว่างการดำเนินโครงการฯ (Ongoing Evaluation) เนื่องจากยังมีการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 และบรรจุในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

1.5.4 แผนแบบของงานประเมินผล เป็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานก่อนและหลังมีโครงการ และเปรียบเทียบกับเป้าหมายของโครงการ ดังนี้

1) แปลงปี 2559 – 2561 ประเมินผลกระทบและความยั่งยืนของโครงการ ภายหลังจากการส่งเสริมผ่านไปช่วงระยะเวลา 4 – 6 ปี โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังมีโครงการ

2) แปลงปี 2562 ภายหลังแปลงที่ได้รับการส่งเสริมครบ 3 ปี โดยประเมินตามผลลัพธ์การพัฒนาใน 5 ด้านของโครงการ ได้แก่ ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการเชื่อมโยงตลาด โดยเปรียบเทียบเป้าหมายโครงการ

1.5.5 ประเด็นและตัวชี้วัด จากแนวคิดของการประเมินผลนำมาประยุกต์ใช้ ได้กำหนดเป็นประเด็นและตัวชี้วัดที่ต้องการประเมิน ดังนี้

ตารางที่ 1.1 ประเด็น ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมินผล
<u>แปลงปี 2562</u>		
1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs)		
1.1 งบประมาณ	- ร้อยละของการเบิกจ่ายงบประมาณ	- ร้อยละ 100
1.2 พื้นที่/เกษตรกร เข้าร่วมโครงการฯ	- จำนวนแปลง/พื้นที่/เกษตรกรที่มีคุณสมบัติพร้อมเข้าร่วมโครงการ	- เท่ากับเป้าหมาย
1.3 หน่วยงานร่วมบูรณาการ	- จำนวนหน่วยงานร่วมบูรณาการ	- ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยงาน
1.4 ปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์	- ปริมาณชนิด/คุณภาพ/แหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์	- เท่ากับเป้าหมาย
1.5 หลักสูตรถ่ายทอดความรู้	- จำนวนหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ของหน่วยงานร่วมบูรณาการ	- เท่ากับเป้าหมาย

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมินผล
2 กิจกรรม (Activities)		
2.1 การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร	- ร้อยละของแปลงที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
2.2 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	- ร้อยละของแปลงที่มีการส่งเสริม/สนับสนุนปัจจัยผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
2.3 การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	- ร้อยละของแปลงที่มีการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
2.4 การเชื่อมโยงด้านตลาด	- ร้อยละของแปลงที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน/ร่วมกันผลิต/ร่วมกันจำหน่าย	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
2.5 การบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของแปลงที่มีการพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
3 ผลได้ (Outputs)		
3.1 การได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้	- ร้อยละเกษตรกรที่ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการตลอด 3 ปี	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
3.2 การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุทางการเกษตร	- ร้อยละเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
3.3 การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
3.4 การบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของแปลงใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจัดทำแผนการผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
3.5 การเชื่อมโยงตลาด	- ร้อยละของแปลงใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาด้านการตลาด	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4 ผลลัพธ์ (Outcomes)		
4.1 การนำความรู้และปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำแนวทางการปรับปรุงดินไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำแนวทางการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมินผล
4.2 การพัฒนา 5 ด้าน		
4.2.1 ด้านการลดต้นทุน	- ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง	- ร้อยละ 20
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4.2.2 ด้านการเพิ่มผลผลิต	- ผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยเพิ่มขึ้น	- ร้อยละ 20
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
	- มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการดำเนินงานโครงการ	- ไม่น้อยกว่า 1 เท่าของงบประมาณที่ดำเนินการ
4.2.3 ด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
4.2.4 ด้านการตลาด	- จำนวนแปลงที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำผลผลิตไปจำหน่ายกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
	-ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น	- อย่างน้อย 1 ช่องทาง
4.2.5 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของเกษตรกรร่วมกันจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
<u>แปลงปี 2559 - 2561</u>		
1 งบประมาณ	- ร้อยละของการเบิกจ่ายงบประมาณ	- ร้อยละ 100
2 พื้นที่/เกษตรกร เข้าร่วมโครงการ	- จำนวนแปลง/พื้นที่/เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการ	- เท่ากับเป้าหมาย
3 ผลกระทบ (Impact)		
3.1 ด้านเศรษฐกิจ	- อัตราผลตอบแทนการลงทุนการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	- มากกว่า 0
3.2 ด้านสังคม	- ร้อยละของเกษตรกรที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการทำกิจกรรมร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ปฏิบัติตามมระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
	- ร้อยละของเกษตรกรต่อความโปร่งใสของเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับเงินปันผลหรือสิทธิพิเศษจากกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50
3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรกลับมาใช้ใหม่	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมินผล
4 ด้านความยั่งยืน		
4.1 ด้านเศรษฐกิจ	- ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่มีการสร้างผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปในนามกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60
	- เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตร	- เพิ่มขึ้น
4.2 ด้านสังคม	- ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่สามารถดำเนินงานต่อหลังสิ้นสุดการส่งเสริม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70
5 ความพึงพอใจ	- ระดับความพึงพอใจต่อการทำงานของประธานแปลง	- ระดับมากขึ้นไป
	- ระดับความพึงพอใจต่อโครงการฯ	- ระดับมากขึ้นไป

1.5.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นข้อคำถามในลักษณะปลายเปิดรวมทั้งเอกสารโครงการ รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการ และข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2) แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

2.1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจด้วยตัวอย่างจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) ประธานแปลงโดยใช้การสอบถามประเด็นของปัจจัยนำเข้าและผลได้จากโครงการฯ 2) กลุ่มเกษตรกรเข้าร่วมโครงการโดยใช้การสอบถามในประเด็นเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการฯ รวมถึงความยั่งยืน ความพึงพอใจต่อโครงการ ปัญหาและอุปสรรคจากการเข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้

2.1.1) ประธานแปลง กำหนดขนาดตัวอย่างตามจำนวนแปลง ซึ่งมีประชากรโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในปี 2559 – 2562 รวมทั้งหมด 5,494 แปลง การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยประยุกต์ใช้กฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ซึ่งเป็นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในลักษณะของอัตราส่วนที่คิดเป็นร้อยละ ดังนี้ (Neuman, 2014)

ประชากรน้อยกว่า 1,000	จำนวนตัวอย่าง	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 30
ประชากรระหว่าง 1,001 – 10,000	จำนวนตัวอย่าง	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 10
ประชากรระหว่าง 10,001 – 150,000	จำนวนตัวอย่าง	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 1
ประชากรมากกว่า 150,000	จำนวนตัวอย่าง	ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 0.025

ซึ่งขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมกับประชากรที่มีจำนวนไม่เกินหลักพัน ใช้จำนวนตัวอย่างที่ร้อยละ 10 ของประชากร จะได้ขนาดแปลงตัวอย่าง 549 แปลง จัดสรรให้กระจายตามสัดส่วนประชากรในโครงการฯ ทั้ง 3 ปี โดยปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 จำนวน 59 แปลง ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 172 แปลง และปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 164 แปลง และปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 154 แปลง

2.1.2) เกษตรกร เลือกเกษตรกรตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายแบบไม่ใส่คืน (Sample Random Sampling Without Replacement) โดยสำรวจเกษตรกรตัวอย่างแปลงละ 5 ราย เนื่องจาก ลักษณะของประชากรในแต่ละแปลงเหมือนกัน ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน (Homogeneous) สามารถเป็นตัวแทนประชากรแต่ละแปลงได้ จึงได้จำนวนตัวอย่างรวมทั้งหมด 2,745 ราย

ตารางที่ 1.2 การกำหนดขนาดตัวอย่างในการประเมินผล แปลงปี 2559 – 2562

รายการ	หน่วยนับ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	รวม
1) แปลงใหญ่						
1.1) ประชากร	แปลง	591	1,721	1,637	1,545	**5,494**
1.2) ตัวอย่าง (ร้อยละ 10)	แปลง	59	172	164	154	**549**
2) ผู้จัดการแปลง (แปลงละ 1ตัวอย่าง)	ราย	59	172	164	154	**549**
3) จำนวนเกษตรกร						
3.1) จำนวนแปลงตัวอย่าง	แปลง	59	172	164	154	**549**
3.2) ตัวอย่าง (แปลงละ 5 ราย)	ราย	295	860	820	770	**2,745**

ที่มา: จากการคำนวณ

2.1.3) ขนาดตัวอย่างที่สำรวจ เนื่องจากต้องมีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 – 12 (สศท. 1 - 12) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างในการสำรวจที่เท่ากัน โดยกำหนด สศท. ละ 3 จังหวัด สอดคล้องกับงบประมาณที่จัดสรรลงพื้นที่และการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จึงเพิ่มขนาดตัวอย่างทุกปีที่ทำการสำรวจ ส่งผลให้มีตัวอย่างประธานแปลงและเกษตรกรตัวอย่างรวมทั้งหมด 3,080 ราย

ตารางที่ 1.3 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินผล แปลงปี 2559 – 2562

รายการ	หน่วยนับ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	รวม
1) แปลงใหญ่						
1.1) ประชากร	แปลง	591	1,721	1,637	1,545	**5,494**
1.2) ตัวอย่าง	แปลง	65	189	180	182	**616**
2) ผู้จัดการแปลง (แปลงละ 1ตัวอย่าง)	ราย	65	189	180	182	**616**
3) จำนวนเกษตรกร						
3.1) จำนวนแปลงตัวอย่าง	แปลง	65	189	180	182	**616**
3.2) ตัวอย่าง (แปลงละ 5 ราย)	ราย	325	945	900	910	**3,080**

ที่มา: จากการคำนวณ

2.2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารโครงการฯ รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานโครงการฯ ฐานระบบข้อมูลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ของกรมส่งเสริมการเกษตร และข้อมูลจากเอกสารรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสร้างข้อสรุปที่ไม่ใช่ข้อมูลตัวเลขหรือสถิติ เป็นการจำแนกหรือจัดข้อมูล รวมทั้งเป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น แบบสัมภาษณ์ที่เป็นลักษณะปลายเปิด ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และนำผลมาวิเคราะห์ตามเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2) การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม ซึ่งแสดงด้วยค่าสถิติอย่างง่าย ได้แก่ ผลรวม ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการนำเสนอรายงานเป็นคำอธิบายประกอบตารางและแผนภูมิ เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือเป้าหมาย

ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็น และความพึงพอใจ ใช้การวัดแบบลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) โดยกำหนดค่าคะแนนออกเป็น 5 ระดับ และเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมาย หรือข้อมูลที่ต้องการเปรียบเทียบ กำหนดเป็นช่วงค่าร้อยละ ดังนี้

ตารางที่ 1.4 การกำหนดระดับค่าคะแนนในการพิจารณาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

ค่าคะแนน	ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ความหมายค่าคะแนน	ค่าร้อยละ	ความหมายค่าร้อยละ
5	4.20 - 5.00	พึงพอใจมากที่สุด	มากกว่าร้อยละ 90	ดีมาก
4	3.41 - 4.20	พึงพอใจมาก	ร้อยละ 80.00 – 89.99	ดี
3	2.61 – 3.40	พึงพอใจปานกลาง	ร้อยละ 70.00 – 79.99	ปานกลาง
2	1.81 – 2.60	พึงพอใจน้อย	ร้อยละ 60.00 – 69.99	น้อย
1	1.00 – 1.80	พึงพอใจน้อยที่สุด	น้อยกว่าร้อยละ 60.00	น้อยมาก

2.1) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุน (Return On Investment : ROI) ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่เกิดขึ้น ก่อนและหลังการมีโครงการฯ เพื่อใช้อธิบายว่าการลงทุนสามารถสร้างผลตอบแทนหรือกำไรจากการลงทุนกี่เปอร์เซ็นต์ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (Phillips J., 2002)

$$ROI\ (\%) = \frac{\text{Value of Benefit} - Value\ of\ Investment(Expense)}{value\ of\ Investment(Expense)}\ x\ 100$$

โดยกำหนดให้ Value of Benefit = รายได้ที่เกิดจากการลงทุน
Value of Investment (Expense) = ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการลงทุน

2.2) การวิเคราะห์ค่าของเงินตามเวลา (Time Value of money) การลงทุนในโครงการต่าง ๆ เงินทุนและผลตอบแทนจะเกิดขึ้นต่างเวลากัน ซึ่งหากต้องนำมาเปรียบเทียบกันต้องทำให้ค่าอยู่ ณ ช่วงเวลาเดียวกันผ่านการหามูลค่าปัจจุบัน (Present Value: PV) และมูลค่าอนาคต (Future Value: FV) ดังนี้ (ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล, 2564)

$$\text{Present Value: PV} = \frac{FV}{(1+r)^n}$$

$$\text{Future Value: FV} = PV(1+r)^n$$

โดยกำหนดให้ r = อัตราคิดลด กำหนดค่าจากอัตราเงินเฟ้อ

n = ระยะเวลา (ปี)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานประเมินผล

ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการประเมินเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาสนับสนุน ส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานโครงการ ให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมทั้งใช้ประกอบการพิจารณาในการวางแผนจัดทำโครงการที่คล้ายคลึงกันต่อไป

บทที่ 2
การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

2.1.1 นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับภาคการเกษตรไทยในปัจจุบัน เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดเดียวกันในพื้นที่ใกล้เคียงกันมาร่วมกันทำการผลิตและร่วมกันจำหน่ายสินค้า เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิต ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต รวมทั้งการสร้างอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกรในการจำหน่ายสินค้าเกษตร การศึกษาเชิงนโยบายแปลงใหญ่ที่ส่งผลต่อภาคเกษตรไทยมีหลากหลายวิธี เช่น การวิเคราะห์นโยบาย โดยใช้ SWOT Analysis (กมลรัตน์ ถิระพงษ์, 2561) พบว่า จุดแข็งของนโยบาย คือ การที่ภาคเกษตรของประเทศไทย มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนภาคเกษตรอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินนโยบายสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดอ่อนของนโยบายอยู่ที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ในเรื่องของการดำเนินนโยบาย รวมถึงการก้าวตามไม่ทันเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างล่าช้า ส่วนโอกาสของนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ คือ การที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การส่งเสริมการเกษตรเป็นไปได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรมักจะประสบกับอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความเสี่ยงในด้านการเมือง และความผันผวนของสภาพอากาศและเศรษฐกิจโลก ส่งผลโดยตรงต่อภาคเกษตรของไทย

นอกจากนี้นโยบายแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ต้องการปฏิรูปภาคการเกษตรและมุ่งเน้นการพัฒนาภาคเกษตรใน 4 ด้าน ได้แก่ การเจาะกลุ่มเกษตรกร สินค้าเกษตร ทรัพยากรเกษตร และการบริหารจัดการภาครัฐ ผลการดำเนินงานโครงการมีแนวโน้มเติบโตขึ้นทุกปี เนื่องจากเกษตรกรเล็งเห็นผลลัพธ์จากการทำเกษตรรูปแบบแปลงใหญ่ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร ทั้งนี้ นโยบายยังคงมีจุดอ่อนของการนำไปปฏิบัติใช้คือยังมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเรื่องของการดำเนินนโยบายของผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้งเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีอายุมาก การรับรู้และเข้าใจในองค์ความรู้ไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปได้ช้า (วิริยะ คล้ายแดง, 2561)

จากการศึกษา พบว่า จุดอ่อนที่สำคัญในการดำเนินนโยบาย คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและการปฏิบัติงานที่ไม่ตรงกัน รวมถึงเกษตรกรเป็นผู้สูงอายุ ทำให้เข้าถึงนวัตกรรมได้ค่อนข้างช้า ในการประเมินผลจะได้นำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาด้วย

2.1.2 การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ต้นแบบ) ปี 2559 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcomes) หลังสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ 1 ปี ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่วางแผนบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ร่วมกันทุกขั้นตอน ซึ่งเกษตรกรพอใจในการดำเนินงานรูปแบบกลุ่ม เพราะสามารถเพิ่มอำนาจในการต่อรองทางการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 66.09 มีต้นทุนการผลิตที่ลดลง ในจำนวนนี้มีเกษตรกรร้อยละ 19.83 สามารถลดต้นทุนได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่วนเกษตรกร ร้อยละ 20 ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ เนื่องจากเกษตรกรยังนำองค์ความรู้มาปฏิบัติไม่มากนัก ในด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรร้อยละ 51.67 มีผลผลิตต่อ

หน่วยเพิ่มขึ้นจากการนำความรู้ด้านการใช้พันธุ์ดี การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิต ในขณะที่การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรทั้งหมด 13,549 ราย ได้รับการพัฒนาเข้าสู่เกษตรปลอดภัยและมีเกษตรกรที่ได้รับมาตรฐานการผลิต GAP/เกษตรอินทรีย์แล้ว ร้อยละ 36 ด้านการตลาด พบว่า 76 แปลงที่เข้าร่วมโครงการมีการทำสัญญาข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกันแล้วทั้งหมด และมีเกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่าย ร้อยละ 63 ในจำนวนนี้ เกษตรกรร้อยละ 38 นำผลผลิตไปจำหน่ายในราคาที่ตกลงกันไว้ส่วนเกษตรกรร้อยละ 62 จำหน่ายผลผลิตไม่เป็นไปตามข้อตกลง เนื่องจากคุณภาพของผลผลิตยังไม่เป็นไปตามที่ต้องการของภาคเอกชน และการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) ประเมินผล ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการฯ ที่ดำเนินการมาตลอด 3 ปี ผลการศึกษา พบว่าสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบเศรษฐกิจ จากการลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตมูลค่ารวม 12,328.08 ล้านบาท โดยเกษตรกร มีต้นทุนการผลิตที่ลดลงและผลผลิตต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้นจากการนำความรู้ด้านการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่มไปปฏิบัติแต่การผลิตสินค้าคุณภาพและการตลาดยังคงมีจุดอ่อน เนื่องจากเกษตรกรบางส่วนที่ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ แต่ยังขายได้ในราคาทั่วไป รวมถึงการทำข้อตกลงซื้อขายร่วมกัน (MOU) ยังไม่เป็นไปตามเงื่อนไขความต้องการของภาคเอกชน

นอกจากนี้ มีการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (แปลงปี 2560) กรณีศึกษาสินค้าข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการฯ ด้วยวิธีการประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินผล IOEI Model (ปัจจัยนำเข้า ผลได้ ผลกระทบ ผลกระทบต่อเนื่อง) ในภาพรวม 5 สินค้า ผลการศึกษา พบว่า ด้านเศรษฐกิจสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลผลิต มูลค่ารวม 2,053.34 ล้านบาท โดยเกษตรกรทั้ง 5 สินค้า มีการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิตจากการลดใช้ปุ๋ยเคมีปรับมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์แทน รวมถึงการใช้พันธุ์ดีและมีการดูแลรักษาที่ถูกวิธี และการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต แต่ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก จากการใช้แนวทางการผลิตแบบเดิม ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มีการบริหารจัดการเงินทุนในกลุ่ม การขยายช่องทางและโอกาสทางการค้า การต่อรองการจำหน่ายผลผลิต และการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตโดยการลดการใช้สารเคมี ที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม ด้านความยั่งยืน เกษตรกรแปลงใหญ่ให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มอย่างเคร่งครัด ระบบเงินทุนโปร่งใสและในบางกลุ่มมีการแบ่งเงินปันผลแก่สมาชิก และให้สิทธิพิเศษในการกู้ยืมเพื่อซื้อปัจจัยและใช้จ่ายในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้ง Application Line แลกเปลี่ยนปัญหาอุปสรรค แลกเปลี่ยนความรู้ ด้านคุณภาพชีวิต เกษตรกรมีสารเคมีตกค้างในร่างกายลดลง และเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชหลากหลายมากขึ้น และรายงานการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่ สำหรับแปลงปี 2559 – 2561 หลังสิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) พบว่าผลกระทบจากโครงการใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการลดค่าใช้จ่าย เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตเฉลี่ยลดลง ร้อยละ 4.46 ค่าใช้จ่ายด้านแรงงานเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.10 (2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 23.97 (3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP เฉลี่ยร้อยละ 38.06 รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 15.33 ได้รับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ร้อยละ 9.58 และได้รับรองมาตรฐานฟาร์ม ร้อยละ 6.14 (4) การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรสามารถต่อรองราคาในการซื้อหาปัจจัยการผลิตได้ต่ำกว่าราคาจำหน่ายในท้องตลาด

ร้อยละ 49.32 และสามารถต่อรองราคาจำหน่ายที่พอใจ ร้อยละ 48.49 (5) การพัฒนาการตลาดเกษตรกรจำหน่ายสินค้าด้วยวิธีการบันทึกข้อตกลง (MOU) ร้อยละ 44.88

จากการประเมินผลโครงการฯ ในแต่ละปี ทำให้ทราบรูปแบบและแนวทางในการประเมินผลโครงการฯ วิธีต่าง ๆ และได้ทราบถึงความต้องการของกลุ่มแปลงใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมว่ามีจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการฯ ที่เกิดขึ้นต่างกันไปในแต่ละปี เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผล ต่อไป

2.1.3 แนวทางการพัฒนาแปลงใหญ่สู่ความสำเร็จ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแปลงใหญ่ พบว่า มีปัจจัยสู่ความสำเร็จ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการลดต้นทุนด้วยการสนับสนุนการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดกระบวนการผลิต ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อทดแทนการใช้สารเคมีให้มากขึ้น รวมทั้งการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการผลิต ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงานวิจัย พัฒนาและคิดค้นเทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิต และผลักดันให้มีการนำมาใช้จริง 2) ด้านการเพิ่มผลผลิต สนับสนุนการนำองค์ความรู้ ผลงานวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการผลิต หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตให้แก่เกษตรกรในโครงการอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งสนับสนุนองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง และภาคเอกชนมีการสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร ในการพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าสู่สากล 4) ด้านการตลาด ควรมีการวางแผนร่วมกันในทุกภาคส่วน ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิต การประเมินผลผลิตการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า และรักษาคุณภาพสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งส่งเสริมให้ผลิตสินค้าในรูปแบบตลาดพันธะสัญญา (Contract Farming) เพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา 5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เน้นกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในรูปแบบ Zero Waste ผลักดันเกษตรกรที่มีความสนใจและต้องการพัฒนาตนเองเข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ Young Smart Farmer เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อสืบทอดการบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน และเชื่อมโยงศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ภายในพื้นที่แปลงใหญ่ให้มากขึ้น เช่นเดียวกับการศึกษาเรื่องการปรับตัวของเกษตรกรแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมจากปัญหาราคาตกต่ำ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสงคราม (ศิรประภา ทับไกร, 2563) ที่กล่าวถึงปัญหาที่พบก่อนการเข้าร่วมโครงการฯ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาผ่านการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยเกษตรกรมีรายได้หลักจากการปลูกมะพร้าว แต่ประสบปัญหาราคาผลผลิตมีราคาต่ำ โดยภายหลังเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ หลักการในโครงการมากขึ้น โดยการลดต้นทุนการทำเกษตรผ่านการใช้สารปรับปรุงบำรุงดิน ปรับลดการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิต การพัฒนาการผลิตเพื่อให้ได้รับใบรับรองมาตรฐานสินค้า (GAP) เพื่อเพิ่มราคาจำหน่ายผลผลิต แต่ปัญหาที่พบคือด้านการตลาด ที่เกษตรกรยังคงขาดการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย นอกจากนี้ ได้มีการศึกษาความสามารถในการทำกำไรของผลผลิตข้าวภายใต้โครงการฯ (A Large Agricultural Plot Scheme: LAPS) ในอำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา (Sumonwan Jirarud and Suneepore Suwanmaneepong, 2560) โดยการวิเคราะห์สมการถดถอย ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการมีกำไรจากการขายเฉลี่ย 135,267.40 บาทต่อปี โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถ ในการทำกำไร

ของผลผลิตข้าว มีเพียงตัวเดียว คือ ขนาดของพื้นที่ฟาร์ม ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ในส่วนปัจจัย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนครั้งในการเข้ารับการอบรม และการเป็นสมาชิกโครงการเกษตร ไม่มีนัยสำคัญในการส่งผลต่อการทำกำไรของผลผลิตข้าวภายใต้โครงการเกษตรแปลงใหญ่

2.1.4 การวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ

การประเมินผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ของงานวิจัยและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตชาเมี่ยงในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ศุภฤทธิ์ ธาราพิทักวงศ์, 2563) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จากแผนการวิจัยการอนุรักษ์พันธุ์ชาเมี่ยงในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมโดยการสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนากลุ่มผู้ปลูกชาเมี่ยงจำนวน 35 ราย การวิเคราะห์ใช้แบบจำลองการประเมินผลกระทบผ่านตัวชี้วัดทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมดัชนีการประเมินผลกระทบจากการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกลุ่มประชากรที่ผลิตในพื้นที่ตำบลป่าแป๋ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนและเกิดการจ้างงาน อีกทั้งมีการลดลงของค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและหนี้สินของชุมชน ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนมีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าด้านสังคม พบว่า มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชน เช่น การพัฒนาถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ มีการช่วยเหลือกันของคนในชุมชน ลดปัญหายาเสพติด และการลดปัญหาการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างสิ้นเปลือง และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัญหาที่จะทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมลดลง ได้แก่ ปัญหาการเผาไหม้ในชุมชน ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาน้ำเน่าเสีย ปัญหาเรื่องการจราจรติดขัด ปัญหากลิ่นเหม็นหรือเสียงรบกวน ปัญหามลพิษทางอากาศ และปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมโดยรวมที่ถูกทำลาย

เช่นเดียวกันกับงานวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการผลิตกระแสไฟฟ้าเหมืองแม่เมาะ (สุนทร ใจแก้ว, 2554) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบและแนวทางในการป้องกันแก้ไขผลกระทบที่ประชาชนได้รับจากการผลิตไฟฟ้าเหมืองแม่เมาะ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสนทนากลุ่มผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลสบปราบ และจากเอกสารอ้างอิงนั้นวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของโรงไฟฟ้าแม่เมาะก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างมาก ผลกระทบทางด้านมลภาวะที่สำคัญคือทางด้านมลพิษทางอากาศ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพจนเป็นสาเหตุให้คนในชุมชนเจ็บป่วยและเสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทางด้านมลพิษทางน้ำ ทำให้น้ำมีสีและกลิ่นเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในน้ำและเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบจากมลพิษทางเสียงซึ่งเกิดจากการระเบิดหน้าดินและการลำเลียงดินของสายพาน และเกิดจากการที่มีเสียงของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขผลกระทบคือ 1) ด้านมลภาวะทางอากาศ ต้องเข้มงวดกับมาตรการด้านลดผลกระทบ โดยตรวจสอบการปล่อยสารมลพิษให้อยู่ในระดับมาตรฐาน และให้มีการติดตั้งอุปกรณ์ตรวจจับภาวะมลพิษทางอากาศ ลดการใช้อุปกรณ์เครื่องมือที่มีสารประกอบของสารที่ทำให้เกิดมลภาวะเรือนกระจก 2) ผลกระทบด้านมลพิษทางน้ำต้องควบคุมภาวะพิษจากแหล่งกำเนิดของสารพิษ โดยการควบคุมน้ำทิ้งให้เป็นไปตามมาตรฐาน 3) ควบคุมผลกระทบจากมลพิษทางเสียง ต้องกำหนดมาตรฐานและควบคุมระดับความดังของเสียงทุกประเภท ให้เข้มงวดกับ

การใช้มาตรฐานการลดผลกระทบจากการระเบิดหน้าดิน การลำเลียงดินของสายพาน ซึ่งมาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนและผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาด้านผลกระทบ จากงานวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จากการดำเนินนโยบายสร้างทางหลวงพิเศษมอเตอร์เวย์ ที่มีต่อชุมชนข้างทาง กรณีศึกษา ทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 (สายกรุงเทพ – ชลบุรีสายใหม่) (ลักษณ์ เสงี่ยมจิต, 2543) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องมาจากการสร้างทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 ที่มีต่อชุมชนข้างทางในอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อแสวงหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการสร้างทางหลวง โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนของชุมชนข้างทาง ตำบลเขาดิน บางพึ่ง บางปะกง และในเขตอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 200 ราย ผลการศึกษาพบว่า การตั้งบ้านเรือนจะอยู่ในย่านชุมชนมีเครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่จะเป็นรถจักรยานยนต์และรถยนต์ และการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรรวดเร็วแต่สิ่งหนึ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก คือ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการสร้างทางแล้วส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับเสียงรถยนต์และควันพิษจากเครื่องยนต์ ในส่วนแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผลกระทบเศรษฐกิจและสังคมการสร้างทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 นั้น หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมอาชีพ อาจจะเป็นด้านการเกษตร หรืออาชีพที่ประชาชนมีความถนัด ตรวจสอบสภาพเครื่องยนต์ป้องกันควันและเสียง รวมทั้งรณรงค์ให้ร่วมกันปลูกป่าชุมชน เพื่อดูดซับมลพิษสามารถป้องกันมลพิษทางอากาศ และจัดประชุมชาวบ้านเพื่อทำความเข้าใจในการวางผังเมืองและชุมชน

ผลที่ได้จากการตรวจเอกสาร ทำให้ทราบรูปแบบและแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบโครงการ ที่มีการพิจารณาในประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคมและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินผลโครงการภาครัฐที่จะทำการศึกษาต่อไป

2.1.5 การวัดความยั่งยืนของโครงการ

การวัดความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย (ภัทรพงศ์ วงศ์สุวัฒน์, 2564) มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทยภายใต้บริบทของการหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน เพื่อประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย และเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาสร้างความยั่งยืนให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพารามากเป็นอันดับหนึ่งของโลก แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพการทำสวนยางได้อย่างยั่งยืน โดยปัจจัยที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางประกอบไปด้วย 4 ด้าน (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 399 ตัวอย่าง พบว่า เกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทยยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินโดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยรายได้จากการทำสวนยางและราคาผลผลิต 2) ด้านสังคม ประกอบด้วยการศึกษาของเกษตรกรและการได้รับการฝึกอบรม 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่สวนยาง และการไม่สร้างมลภาวะ 4) ปัจจัยด้านอื่น ๆ ประกอบไปด้วยการเข้าถึงการช่วยเหลือสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาล รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีส่วนร่วมถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งพัฒนาในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางประกอบอาชีพเสริมการยกระดับและสร้างเสถียรภาพราคายางพาราการศึกษาและการฝึกอบรม การบริหารจัดการสวนยาง

อย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง การสนับสนุนและช่วยเหลือให้สามารถเข้าถึงและเข้ารับการช่วยเหลือจากนโยบายรัฐบาลได้อย่างทั่วถึง

ผลที่ได้จากการตรวจเอกสาร ทำให้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในโครงการ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประเมินผลโครงการภาครัฐที่จะทำการศึกษาต่อไป

2.1.6 การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุน การศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการนำระบบไร้กระดาษ (Paperless) มาใช้ในบริษัท พี.ซี. ทาคาชิมา (ประเทศไทย) จำกัด (ธนวัฒน์ ชูวัน, 2563) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานเรื่องดอกเบี้ยเป็นส่วนสำคัญของเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงการและแผนงาน ผู้ให้กู้ควรที่จะได้รับผลตอบแทนจากการให้กู้ยืมเงินเป็นค่าใช้บริการของเงินที่ให้ยืมธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินทั่วไปที่เราฝากเงิน ควรจะจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ฝากเงินโดยเป็นดอกเบี้ยสำหรับเงินที่ฝากอัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันไปตามระยะเวลาของประเภทการฝาก แต่โดยทั่วไปแล้วอัตราดอกเบี้ยจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) อัตราเงินเฟ้อ 2) ความเสี่ยง และ 3) ต้นทุนค่าเสียโอกาส จากงานศึกษา ผลตอบแทนการลงทุนมีการนำแนวคิดการปรับมูลค่าเงินและการวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนมาใช้ ผลการวิจัยมีการนำแนวคิดการปรับมูลค่าเงินตามเวลามาประกอบการพิจารณาระยะเวลาคืนทุนและความคุ้มค่าของโครงการ พบว่า โครงสร้างระบบไร้กระดาษ ในระยะเวลาการดำเนินงานปกติภายในระยะเวลา 8 ปี โดยมีค่าใช้จ่ายการลงทุนรวมเท่ากับ 60,214 บาท มีระยะเวลาคืนทุน 6 ปี 2 เดือน สร้างมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ 3,129.55 บาท อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนเท่ากับ 1.1 อัตราผลตอบแทนภายในโครงการเท่ากับ ร้อยละ 7.56 เช่นเดียวกันกับงานวิจัยการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุนจากการอบรมทางด้านเทคนิคของบุคลากรในอุตสาหกรรมยานยนต์ในประเทศไทย (รุ่งโรจน์ เบญจมสุทิน, 2553) ที่มีการนำแนวคิดการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุน (Return On Investment : ROI) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งผลการศึกษาอัตราผลประโยชน์และต้นทุน (Benefit Cost Ratio: B/C Ratio) พบว่า กิจการกว่าร้อยละ 75.00 มีค่า B/C Ratio มากกว่า 1 แสดงว่าบุคลากรที่กิจการต่าง ๆ ส่งเข้ามารับการอบรมกับสถาบันไทย - เยอรมัน สามารถนำความรู้ที่ได้มาสร้างประโยชน์ให้กับกิจการคุ้มค่ากับต้นทุนที่เสียไปในการอบรม ส่วนอัตราผลตอบแทนการลงทุน (Return On Investment : ROI) พบว่า กิจการร้อยละ 78.00 มีค่า ROI (%) มากกว่าศูนย์ โดยกิจการที่มีค่า ROI (%) อยู่ระหว่างมากกว่า 200 – 500 ร้อยละ 21.60 แสดงให้เห็นว่าการลงทุนด้านการอบรมในหลักสูตรสอดคล้องกับหน้าที่ในการทำงานของบุคลากรให้ผลตอบแทนในการลงทุนที่สูงมาก

แต่ทั้งนี้ การวิเคราะห์ผลตอบแทนในการลงทุน สามารถวิเคราะห์ได้หลายแนวทาง ดังนั้น ผู้ประเมินจึงเลือกใช้แนวทางอัตราผลตอบแทนในการลงทุน (Return on Investment: ROI) มาวิเคราะห์ว่าโครงการสอดคล้องกับการลงทุนหรือไม่ ในเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปี 2559 2560 และ 2561

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดการประเมินผล การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง กระบวนการที่ใช้วัดและทำการวิเคราะห์ว่าผลที่เกิดจากการดำเนินงานนั้นตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ การดำเนินงาน มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลหรือผลกระทบเป็นไปตามที่วางแผนหรือไม่ การประเมินผลมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่บวกและแง่ลบเพื่อนำผลที่เกิดขึ้นไปใช้

ในการปรับปรุงโครงการเดิมหรือจัดทำโครงการใหม่ โดยการประเมินผลโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามระยะเวลาของโครงการ (บรรเทิง มาแสง, 2546) ดังนี้

1) การประเมินผลก่อนเริ่มโครงการ (Ex–ante or Pre–Project Evaluation) เป็นการประเมินผลก่อนการดำเนินงานตามโครงการ วัตถุประสงค์ในการประเมินผลนี้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ โดยการวิเคราะห์ว่าผลที่จะได้ตามโครงการนั้น จะคุ้มกับการลงทุนหรือไม่ เป็นการวิเคราะห์เสนอผู้ที่มีหน้าที่ในการอนุมัติโครงการ

2) การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานโครงการ (Ongoing or Concurrent Evaluation) เป็นการประเมินผลในระหว่างการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตที่ได้กับผลกระทบในระยะสั้นของโครงการ การประเมินผลในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการป้องกันไม่ให้โครงการล้มเหลว นอกจากนี้บทเรียนที่ได้จากการประเมินผลยังสามารถนำไปใช้ในการจัดทำโครงการอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันได้

3) การประเมินผลหลังจากที่โครงการสิ้นสุดแล้ว (Ex–post Evaluation) เป็นการประเมินผลกระทบอันเกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ โดยการเปรียบเทียบผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างก่อนและหลังการดำเนินงาน เป็นการวิเคราะห์ว่าผลการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ บทเรียนไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ เพื่อจะได้นำไปประกอบการพิจารณาเป็นแนวทางในการวางโครงการอื่น ๆ ต่อไป

2.2.2 แนวคิดการประเมินผลเชิงตรรกะ รูปแบบการประเมินผลเชิงตรรกะ (Logic Model) เป็นวิธีการสื่อที่เป็นระบบ และเห็นภาพได้ชัดเจนที่นำเสนอความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรในการปฏิบัติงานของแผนงาน การจัดทำกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงหรือผลงานที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ (W.K. Kellogg Foundation, 2004) ตัวแบบเชิงตรรกะ (Logic Model) มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ทรัพยากร (Resources) ชนิดต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ การจัดการองค์กร และชุมชน ที่แผนงานสามารถจัดหาได้เพื่อดำเนินงาน หรือที่เรียกว่า ปัจจัยนำเข้า (Inputs)

2) กิจกรรมของแผนงาน (Program Activities) เป็นสิ่งที่แผนงานจัดทำ โดยใช้ทรัพยากร กิจกรรมเป็นทั้งกระบวนการ เครื่องมือ เหตุการณ์ เทคโนโลยี และการกระทำที่เป็นส่วนที่แผนงานตั้งใจจะทำ กิจกรรมการพัฒนานี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือผลงานที่ต้องบรรลุผลสำเร็จ

3) ผลผลิต (Outputs) เป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการจัดกิจกรรมของแผนงาน และอาจครอบคลุมถึงประเภท ระดับ และเป้าหมายของการให้บริการที่ส่งมอบของแผนงาน

4) ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ สถานภาพ และระดับของหน้าที่การงานของผู้มีส่วนร่วมในแผนงาน ผลลัพธ์ระยะสั้นวัดได้ภายใน 1 - 3 ปี ผลลัพธ์ระยะยาว วัดได้ภายใน 4 - 6 ปี และนำไปสู่ผลกระทบได้ภายใน 7 - 10 ปี

5) ผลกระทบ (Impacts) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจ และไม่ตั้งใจที่เกิดขึ้นในองค์การ ชุมชน หรือระบบ อันเป็นผลสืบเนื่องจากการจัดทำกิจกรรมของแผนงานที่ปรากฏ ซึ่งโดยปกติมักจะทำการประเมินผลกระทบเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของแผนงาน

ตัวแบบเชิงตรรกะ (Logic Model) ถือเป็นทฤษฎีหนึ่งที่นักประเมินผล เรียกว่า ทฤษฎีแผนงาน ที่เป็นปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลต่อผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดแผนงาน

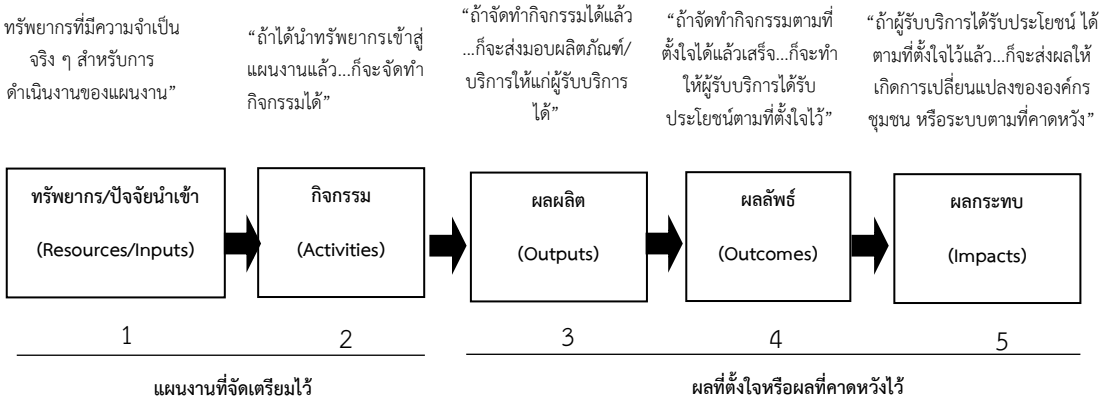

ที่มา : W.K. Kellogg Foundation, 2004: p3

ภาพที่ 2.1 รูปแบบเชิงตรรกะ (Logic Model)

2.2.3 รูปแบบการประเมินผล CIPPiest Model เป็นการประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายโยงความรู้ที่ได้พัฒนาการนำเสนอโดยมีขั้นพื้นฐานมาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์การประเมินโครงการทางการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาตั้งแต่กลางปี ค.ศ. 1960 โดยต้องการที่จะแก้ไขข้อผิดพลาด หรือข้อจำกัดของรูปแบบการประเมินดั้งเดิม จึงทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการประเมินใหม่ เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาอย่างรอบด้านและหลากหลายมากขึ้น ซึ่งรูปแบบการประเมิน CIPPiest จะสามารถอธิบายได้ชัดเจนดังนี้ (Stufflebeam D., 2007)

1) การประเมินบริบท (Context : C) การประเมินเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น (Need) ปัญหา (Problem) คุณสมบัติที่มีค่า (Asset) และโอกาส (Opportunities) ที่จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขแวดล้อมที่กำหนดการประเมินบริบท 4 ส่วนนี้ มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การออกแบบโครงการ แผนงาน การให้บริการที่มีความเหมาะสมเป็นไปได้

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input : I) เพื่อช่วยจัดลำดับโครงการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความต้องการจำเป็น โดยการศึกษาและตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนเกี่ยวกับแนวทางต่าง ๆ ที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้มากที่สุด ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การประเมินปัจจัยนำเข้าจะเป็นตัวบ่งบอกล่วงหน้าถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว หรือประสิทธิผลของความพยายามเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่โครงการหรือสิ่งแทรกแซงนั้นต้องการให้เกิด

3) การประเมินกระบวนการ (Process evaluation : P) เป็นการตรวจสอบการนำแผนงานโครงการไปใช้ หรือตรวจสอบการดำเนินการใช้แผนงานโครงการ วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการประเมินกระบวนการ คือการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้จัดการและผู้ปฏิบัติงานในโครงการนั้น ๆ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ ว่าเป็นไปตามตารางเวลาที่กำหนดหรือไม่ การใช้งบประมาณและประสิทธิภาพเป็นอย่างไร และเพื่อชี้แนะแนวทางให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในการปรับปรุงการใช้งบประมาณ และแนวทางในการดำเนินงานของโครงการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและติดตามของผลที่เกิดขึ้นเมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้น และผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานตลอดโครงการ ทั้งนี้ เพื่อตัดสินใจว่าจะยุติดำเนินการหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขบางจุดเพื่อให้ได้วิธีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ตัวอย่างการประเมินผลผลิต เช่น ประเด็นการประเมินครอบคลุมเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ

5) การประเมินผลกระทบ (Impact: I) เป็นการประเมินผลงานหรือผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ และผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้ให้เห็นว่า โครงการสามารถเข้าถึงและส่งผลกระทบต่อผู้ที่อยู่ภายใต้โครงการนั้นจริง ทั้งในด้านบวกและลบ ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้จากการวัดผลกระทบ เช่น การเรียนสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ในการทำงานได้ การเป็นหัวหน้าโครงการวิจัยหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย มีผลงานทางวิชาการ ได้รับการยอมรับจากสังคมหรือชุมชน

6) การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation : E) เป็นการประเมินผลโครงการที่เกิดขึ้นภายหลังสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ ว่ามีคุณภาพหรือประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด หรือใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ ข้อคำถามในการวัดประสิทธิผลจำเป็นต้องสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับผลประโยชน์ในโครงการ โดยสอบถามผลในเชิงทั้งผลบวกและลบ ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้จากการวัดประสิทธิผล เช่น ความเชี่ยวชาญที่เกิดขึ้น ความมั่นใจในองค์ความรู้ที่มีอยู่ การพัฒนางานด้านวิชาการและวิจัย จนสามารถตีพิมพ์เผยแพร่ไปสู่สาธารณชนได้ เป็นต้น

7) การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation : S) เป็นการประเมินว่าโครงการที่จัดทำประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด สามารถดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการติดตามในขั้นตอนที่เหมาะสมในระยะยาวว่าจะมีความสำเร็จ ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้จากการวัดความยั่งยืน เช่น ความรู้ความสามารถของผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรว่าสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาสร้างความรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการติดตามผลของผู้เรียนเมื่อจบหลักสูตรภายในระยะหนึ่งปีหรือนานมากกว่าหนึ่งปี เป็นต้น

8) การประเมินการถ่ายโยงความรู้ (Transportation evaluation : T) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นว่ามีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อไปใช้ในงาน กิจกรรม หรือโครงการอื่น ๆ เพื่อใช้ในการต่อยอดการดำเนินงานครั้งถัดไป หรือการวางแผนจัดทำโครงการอื่น ๆ ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้จากการวัดการถ่ายโยงความรู้ เช่น การประเมินผู้เรียนจากการนำความรู้ที่ได้กลับศึกษา ไปขยายองค์ความรู้ไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาใหม่ ๆ ไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาได้ หรือนำส่วนหนึ่งของความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตรไปใช้ในการสอนแบบบูรณาการในสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

รูปแบบการประเมิน CIPPiest ได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ในการตัดสินใจอย่างรอบด้านทางการบริหาร รูปแบบการประเมิน CIPPiest สามารถนำไปใช้ในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประสิทธิผลของระบบปฏิบัติการที่มีผลกระทบต่อสาธารณชนได้เป็นอย่างดี (Kanjanawasee, 2015)

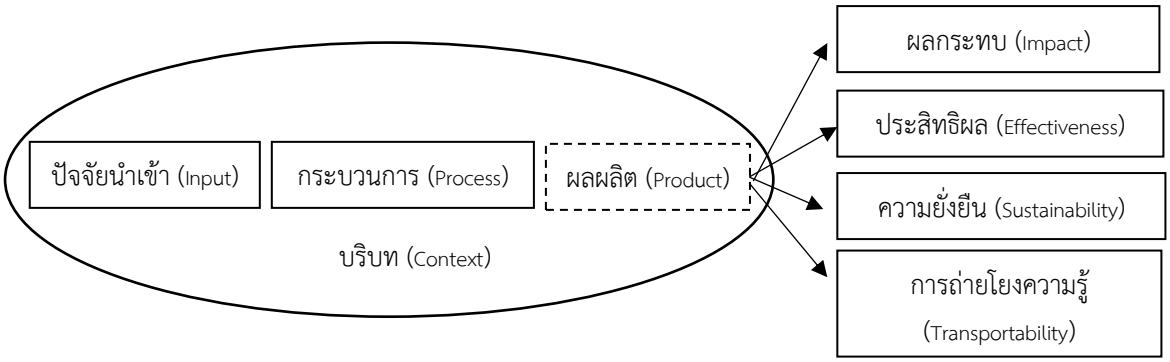

ภาพที่ 2.2 การปรับปรุงรูปแบบการประเมิน CIPPiest (Kanjanawasee, 2015)

2.2.4 การประเมินผลกระทบและความยั่งยืนของโครงการ

1) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) คือการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความความสามารถของรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา ซึ่งแนวคิดนี้จะนำไปสู่การขยายผลความยั่งยืน 3 ประการ คือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (การทำให้เศรษฐกิจเติบโต มีการกระจายรายได้) การพัฒนาสังคม (การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาความรู้ การเกื้อกูลกับสังคมรอบข้าง) และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม (การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาระบบนิเวศ) (Edward B., 1987)

2) ผลกระทบ (Impacts) เป็นผลทั้งหมดของนโยบายที่มีขึ้นในสภาพความเป็นจริง ได้แก่ ผลกระทบที่มีต่อสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคต ค่าใช้จ่ายทางตรงที่ใช้สำหรับทรัพยากรของโครงการ ค่าใช้จ่ายทางอ้อมต่าง ๆ รวมถึงค่าเสียโอกาส โดยแนวคิดด้านผลกระทบ สามารถแบ่งประเภทได้ ดังนี้

2.1) แนวคิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบที่เกิดจากกระบวนการผลิตและกระบวนการกระจายสินค้าและบริการ เช่น ผลกระทบนโยบายที่มีต่อรายได้ต่อหัวต่อคน เป็นต้น

2.2) แนวคิดผลกระทบด้านสังคม เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับโยบายและการปฏิบัติการของโครงการ การประเมินผลกระทบทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบของโครงการ ที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นและชุมชนโดยสถาบันท้องถิ่น ในที่นี้จะหมายถึง ทัศนคติและความเชื่อรัฐบาลท้องถิ่นและกิจกรรมทางการเมือง การศึกษา และความเชื่อในด้านศาสนาการวิเคราะห์ผลกระทบจึงเป็นความพยายามที่จะคาดการณ์ผลกระทบของโครงการที่มีต่อชุมชนในท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ชุมชน องค์การชุมชน ครอบครัวและบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบ

2.3) แนวคิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้หลักวิชาการในการทำนายหรือคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบของการดำเนินการโครงการที่จะพัฒนาที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางธรรมชาติและทางเศรษฐกิจสังคม เพื่อที่จะได้หาทางป้องกันผลกระทบในทางลบที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด ในขณะเดียวกันก็มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถฟื้นกลับมาได้อย่างประโยชน์มีประสิทธิภาพสูงสุดและคุ้มค่าที่สุด นอกจากนี้

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมยังใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของรัฐบาลหรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องว่าสมควรดำเนินงานต่อหรือไม่

ประโยชน์ของการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วต่างนำมาใช้ในการพัฒนาจัดการกับสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการพัฒนาย่อมไม่อาจเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการสูญเสียทรัพยากรทางธรรมชาติได้จึงมีความพยายามควบคุมให้การพัฒนาเป็นไปอย่างฉลาดและรอบคอบโดยผนวกการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไป ด้วยการที่เริ่มพิจารณาผลกระทบตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นโครงการหรือระยะวางแผนนั้นย่อมจะช่วยลดผลกระทบ พร้อมกับส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีจำกัดอย่างระมัดระวังและมีประโยชน์สูงสุดได้

2.2.5 ทฤษฎีวิเคราะห์ผลตอบแทนการลงทุนและมูลค่าเงินตามเวลา

1) การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุน (Return on Investment: ROI) ในการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนที่เกิดขึ้นก่อนและหลังการมีโครงการฯ เพื่อใช้อธิบายว่าโครงการฯ ที่ได้ลงทุนไปนั้นได้รับผลกำไรหรือขาดทุนมากน้อยเพียงใด ซึ่งแสดงในรูปของอัตราส่วนร้อยละเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการลงทุนอย่างง่าย โดยหากค่า ROI มีค่ามากกว่าศูนย์ (มีค่าเป็นบวก) แสดงว่าการลงทุนมีประสิทธิภาพสูงหรือก่อให้เกิดกำไรจากการลงทุน หาก ROI มีค่าน้อยกว่าศูนย์ (มีค่าเป็นลบ) แสดงให้เห็นว่าการลงทุนครั้งนี้ไม่มีประสิทธิภาพหรือขาดทุน (Phillips J., 2002)

$$ROI\ (\%) = \frac{\text{Value of Benefit} - Value\ of\ Investment(Expense)}{value\ of\ Investment(Expense)}\ x\ 100$$

โดยกำหนดให้ Value of Benefit = รายได้ที่เกิดจากการลงทุน
Value of Investment (Expense) = ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการลงทุน

2) การวิเคราะห์มูลค่าเงินตามเวลา (Time Value of money) เป็นหลักพื้นฐานในทฤษฎีการเงิน ที่อธิบายมูลค่าของเงินที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ดังนั้นเพื่อให้เปรียบเทียบค่าของเงินได้อย่างเหมาะสม จึงมีการแบ่งมูลค่าเงินออกได้ 2 ประเภท คือมูลค่าปัจจุบัน (Present Value: PV) และมูลค่าอนาคต (Future Value: FV) ดังนี้

2.1) มูลค่าในอนาคต (Future Value: FV) คือ มูลค่าของเงินที่เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา และอัตราผลตอบแทนหรืออัตราคิดลด (r) ที่ได้รับ โดยการคิดมูลค่าในอนาคตมีหลายปัจจัยเป็นตัวกำหนด เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราเงินเฟ้อ เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการคำนวณผลตอบแทนของเงินในอนาคตที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งสามารถคำนวณได้ ดังนี้ (ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล, 2564)

$$\text{Future Value: FV} = PV(1+r)^n$$

โดยกำหนดให้ r = อัตราคิดลด ซึ่งสามารถกำหนดค่าได้จาก
อัตราผลตอบแทนที่ต้องการ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ เป็นต้น
n = ระยะเวลา (ปี)

2.2) มูลค่าปัจจุบัน (Present Value: PV) คือ มูลค่าของเงินในวันนี้ ของจำนวนเงินที่จะได้รับในอนาคต ซึ่งมูลค่าปัจจุบันของเงินในอนาคตภายใต้ช่วงเวลาและอัตราผลตอบแทนที่กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนการลงทุน ให้ได้รับผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอ ใช้วิธีการคำนวณ ดังนี้ (ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล, 2564)

$$\text{Present Value: PV} = \frac{FV}{(1+r)^n}$$

โดยกำหนดให้ r = อัตราคิดลด ซึ่งสามารถกำหนดค่าได้จาก
อัตราผลตอบแทนที่ต้องการ อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ เป็นต้น
n = ระยะเวลา (ปี)

2.2.6 การวัดทัศนคติ มาตรวัดแบบลิเคิร์ทสเกล (Likert Scale) ที่สร้างขึ้นโดย Rensis Likert ถือเป็นเครื่องมือการวัดข้อมูลเชิงคุณภาพที่นิยมใช้กันทั่วไป เพื่อใช้วัดตัวแปร อาทิ ทัศนคติ ความเข้าใจ ความคิดเห็น และความพึงพอใจ เป็นต้น ซึ่งวิธีการได้ของมาตรวัดแบบลิเคิร์ทสเกลต้องออกแบบสอบถามระดับความคิดเห็นในคำถามแต่ละข้อได้หลายระดับ (Likert R., 1932) ในการประเมินผลครั้งนี้ได้แบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดให้พึงพอใจมากที่สุด เท่ากับ 5 พึงพอใจมาก เท่ากับ 4 พึงพอใจปานกลาง เท่ากับ 3 พึงพอใจน้อย เท่ากับ 2 และพึงพอใจน้อยที่สุด เท่ากับ 1

การกำหนดเกณฑ์คะแนนเป็นช่วง มีวิธีคำนวณ ดังนี้

$$\text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} = \frac{\text{คะแนนมาก} - \text{คะแนนน้อย}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

โดยที่ คะแนนมาก คือ คะแนนที่กำหนดมากที่สุด (5 คะแนน)
คะแนนน้อย คือ คะแนนที่กำหนดน้อยที่สุด (1 คะแนน)
จำนวนระดับ คือ ระดับการวัดที่กำหนด (5 ระดับ)

$$\text{ช่วงคะแนนเฉลี่ย} = \frac{5 - 1}{5}$$

ช่วงคะแนนเฉลี่ย = 0.80

เกณฑ์การพิจารณาช่วงค่าคะแนน โดยคะแนนเต็ม 5 จาก 5 ระดับ ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับ คือ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับน้อยที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีความเห็น/พึงพอใจในระดับมากที่สุด

บทที่ 3
ข้อเท็จจริง/สภาพทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 – 2562 เป็นการดำเนินงานในช่วงแรกเริ่มโครงการและมีการส่งเสริมกลุ่มเป้าหมายในแต่ละปีมาอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 3 ปี ก่อนมีการถ่ายโอนการบริหารจัดการให้ประธานแปลงเป็นผู้ดำเนินการต่อ โดยขอบเขตการประเมินผลในครั้งนี้ จำแนกการจัดเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 10 กลุ่มสินค้า ได้แก่ ข้าว พืชไร่ ไม้ยืนต้น ไม้ผล พืชผักและสมุนไพร ประมง ปศุสัตว์ หม่อนไหม แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรออกเป็น 2 ช่วง คือ 1) แปลงปี 2559 - 2561 เกษตรกรที่ผ่านการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ไปแล้วช่วงระยะเวลา 4 – 6 ปี และ 2) แปลงปี 2562 แปลงที่เพิ่งสิ้นสุดการส่งเสริมตามแนวทางของโครงการครบ 3 ปี ซึ่งเกษตรกรทั้งหมดต่างได้รับการส่งเสริมด้านองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต เครื่องมืออุปกรณ์ และเครื่องจักรกลทางการเกษตร ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชนิดสินค้า พื้นที่เพาะปลูก งบประมาณที่แต่ละแปลงได้รับการสนับสนุน รายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ดังนี้

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ

3.1.1 เพศ/อายุ

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 - 2561 พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.50 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.50 มีอายุเฉลี่ย 54.54 ปี พิจารณาเปรียบเทียบในแต่ละปีที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรแปลงใหญ่ ปี 2561 เป็นเพศชายมากกว่าปีอื่น ๆ ที่ร้อยละ 57.41 ในขณะที่เกษตรกรแปลงใหญ่ ปี 2559 เป็นเพศหญิงมากกว่าปีอื่น ๆ ที่ร้อยละ 48.33

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.39 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.61 มีอายุเฉลี่ย 55.34 ปี เมื่อพิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรกลุ่มสินค้าปศุสัตว์เป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 69.00 รองลงมาเกษตรกรกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นและไม้ผลเป็นเพศชาย ร้อยละ 62.00 ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวเป็นเพศหญิงมากที่สุด ร้อยละ 50.00 รองลงมากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ ผักและสมุนไพรเป็นเพศหญิง ร้อยละ 48.00 เมื่อพิจารณาอายุของเกษตรกรแต่ละกลุ่มสินค้า พบว่า สินค้าแมลงเศรษฐกิจเกษตรกรมีอายุมากที่สุด เฉลี่ย 57.55 ปี รองลงมาสินค้าผักสมุนไพรเกษตรกรมีอายุ เฉลี่ย 57.20 ปี และสินค้าไม้ยืนต้น เฉลี่ย 56.74 ปี (ตารางที่ 3.1 ตารางผนวกที่ 1)

3.1.2 ประสบการณ์ทำการเกษตร

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 - 2561 ในภาพรวมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีประสบการณ์ในด้านการเกษตร เฉลี่ย 25.23 ปี พิจารณาอายุของเกษตรกรในแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปี พบว่าเกษตรกรแปลงใหญ่ปี 2559 มีประสบการณ์ทำการเกษตรมากกว่าปีอื่น ๆ เฉลี่ย 28.53 ปี

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 เกษตรกรแปลงใหญ่ปี 2562 มีประสบการณ์ทำการเกษตร เฉลี่ย 25.47 ปี พิจารณาประสบการณ์ทำการเกษตรของเกษตรกรแต่ละกลุ่มสินค้า พบว่า

กลุ่มสินค้าข้าวมีประสบการณ์ทำการเกษตรมากที่สุด เฉลี่ย 30.86 ปี รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ยืนต้น เฉลี่ย 26.74 ปี และกลุ่มสินค้าพืชไร่เฉลี่ย 26.12 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทำการเกษตรมาแต่เดิม จึงมีความชำนาญในการทำการเกษตร (ตารางที่ 3.1 ตารางผนวกที่ 1)

3.1.3 สมาชิกในครัวเรือน/แรงงานในครัวเรือน

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ในภาพรวมครัวเรือนของเกษตรกรมีจำนวนสมาชิก เฉลี่ย 4 ราย โดยเป็นวัยแรงงาน เฉลี่ยครัวเรือนละ 3 ราย ซึ่งประกอบไปด้วยแรงงานในภาคเกษตร เฉลี่ย 2 ราย และเป็นแรงงานนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 1 ราย

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 แปลงใหญ่ปี 2562 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 ราย โดยเป็นวัยแรงงาน เฉลี่ยครัวเรือนละ 3 ราย ประกอบด้วยแรงงานในภาคเกษตร เฉลี่ย 2 ราย และแรงงานนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 1 ราย (ตารางที่ 3.1 ตารางผนวกที่ 1)

ตารางที่ 3.1 เพศ อายุ ประสบการณ์ทำการเกษตรจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

รายการ	หน่วย	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
		ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. เพศ		100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
- ชาย	ร้อยละ	51.67	55.55	57.41	55.50	54.39
- หญิง		48.33	44.45	42.59	44.50	45.61
2. อายุเฉลี่ย	ปี	55.82	54.77	53.63	54.54	55.34
3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	28.53	24.13	24.72	25.23	25.47
4. สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	4	4	4
5. แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3
5.1 แรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2
5.2 แรงงานนอกภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	1	1	1	1	1

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.4 ระดับการศึกษา

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 45.59 รองลงมาสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 23.97 และสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.23 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 เกษตรกรสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 46.48 รองลงมาสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 22.10 และสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 14.30 เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสินค้า พบว่า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด อาทิ กลุ่มสินค้าพืชไร่ ข้าว และผัก/สมุนไพร ที่ร้อยละ 55.61 53.48 และ 44.00 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2 ตารางผนวกที่ 2)

ตารางที่ 3.2 ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	1.83	0.31	0.64	0.74	0.76
2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	9.97	9.97	8.78	9.52	8.99
3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	3.02	3.97	4.83	4.11	4.33
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2.11	2.30	4.39	3.07	2.17
5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	24.77	24.24	23.27	23.97	22.10
6. มัธยมศึกษาตอนต้น	9.06	13.90	12.07	12.23	14.30
7. ประถมศึกษา	48.64	44.47	45.23	45.59	46.48
8. ไม่ได้ศึกษา	0.60	0.84	0.79	0.77	0.87
รวม	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2.5 อาชีพหลักและอาชีพรอง

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ภาพรวมมีการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 94.09 รองลงมารับเงินเดือนประจำ ร้อยละ 3.41 และประกอบอาชีพธุรกิจการค้า ร้อยละ 1.09 ตามลำดับ ในส่วนของอาชีพรอง พบว่า ไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 51.62 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 17.05 และประกอบอาชีพรับจ้างทางการเกษตร ร้อยละ 16.87

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 มีการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 93.93 รองลงมารับเงินเดือนประจำ ร้อยละ 3.79 และประกอบอาชีพธุรกิจการค้า ร้อยละ 1.08 เมื่อพิจารณาในกลุ่มสินค้า พบว่า ส่วนใหญ่ยังคงยึดอาชีพการเกษตรเป็นหลัก อาทิ กลุ่มสินค้าประมง และสินค้าไม้ดอกไม้ประดับมีอาชีพหลักด้านการเกษตรทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ผลมีอาชีพหลักด้านการเกษตร ร้อยละ 95.77 และกลุ่มสินค้าพืชไร่มีอาชีพหลักด้านการเกษตร ร้อยละ 95.61 ในส่วนของอาชีพรอง พบว่า เกษตรกรไม่มีอาชีพรอง ร้อยละ 39.33 รองลงมาเกษตรกรประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง ร้อยละ 32.29 และประกอบอาชีพรองด้านการรับจ้างทางการเกษตร ร้อยละ 17.55 เมื่อพิจารณาในกลุ่มสินค้าพบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรไม่มีอาชีพรอง อาทิ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ผล ร้อยละ 71.43 66.67 และ 60.56 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.3 ตารางผนวกที่ 3)

ตารางที่ 3.3 อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. อาชีพหลัก	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
1.1 ประกอบอาชีพการเกษตร	93.35	95.00	93.41	94.09	93.93
1.2 รับเงินเดือนประจำ	3.63	2.29	4.50	3.41	3.79
1.3 รับจ้างทางการเกษตร	0.30	0.52	0.33	0.41	0.22
1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	1.51	1.04	0.99	1.09	1.08
1.5 รับจ้างทั่วไป	1.21	1.15	0.77	1.00	0.98
2. อาชีพรอง	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
2.1 รับเงินเดือนประจำ	7.55	4.81	5.16	5.37	3.58
2.2 รับจ้างทางการเกษตร	9.07	17.45	19.10	16.87	17.55
2.3 ประกอบธุรกิจการค้า	9.06	8.25	9.99	9.09	7.25
2.4 รับจ้างทั่วไป	10.57	18.60	17.78	17.05	32.29
2.5 ไม่มีอาชีพรอง	63.75	50.89	47.97	51.62	39.33

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.6 การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ในภาพรวมเกษตรกรเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร้อยละ 59.48 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 48.89 และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 38.85

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 ในภาพรวมเกษตรกรเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร้อยละ 55.79 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 46.26 และเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 38.68 เมื่อพิจารณาในกลุ่มสินค้า พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) อาทิ กลุ่มสินค้าผักและสมุนไพร กลุ่มสินค้าข้าว และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ที่ร้อยละ 76.00 62.94 และ 54.29 ตามลำดับ

พิจารณาการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดยมีเงินฝากและหนี้สินกับทางธนาคาร เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการหมุนเวียนในกิจกรรมภาคการเกษตร (ตารางที่ 3.4 ตารางผนวกที่ 4)

ตารางที่ 3.4 การเป็นสมาชิกองค์กรหรือกลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	25.98	25.90	27.33	26.50	28.71
2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	3.02	0.84	0.55	1.05	1.08
3. กลุ่มเกษตรกร	38.37	41.41	36.33	38.85	38.68

ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	3.93	5.22	4.61	4.77	5.20
5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	10.57	5.54	5.38	6.23	5.85
6. กลุ่มยุวเกษตร	0.30	0.84	0.11	0.46	-
7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	55.29	47.02	48.52	48.89	46.26
8. สมาคม/สหพันธ์	0.60	0.94	1.65	1.18	0.76
9. อาสาสมัครเกษตร	5.74	3.55	2.96	3.64	4.33
10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	10.88	11.39	10.43	10.92	10.18
11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	62.24	60.40	57.52	59.48	55.79
12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	1.81	0.84	1.10	1.09	1.41
13. อื่นๆ	-	0.52	1.32	0.77	0.32

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.7 การถือครองที่ดิน

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ในภาพรวมเกษตรกรถือครองที่ดินเฉลี่ย 11.50 ไร่/ราย โดยเป็นที่ดินของตนเอง เฉลี่ย 8.60 ไร่/ราย เป็นที่ดินเช่า เฉลี่ย 2.33 ไร่/ราย เป็นที่ดินทำฟรี เฉลี่ย 0.57 ไร่/ราย ทั้งนี้ มีการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ด้านทำการเกษตรสินค้าภายใต้โครงการ เฉลี่ย 7.02 ไร่/ราย ทำการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 4.01 ไร่/ราย และเป็นที่อยู่อาศัย เฉลี่ย 0.47 ไร่/ราย

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 ในภาพรวมเกษตรกรถือครองที่ดิน เฉลี่ย 10.79 ไร่/ราย โดยเป็นที่ดินของตนเอง เฉลี่ย 7.12 ไร่/ราย เป็นที่ดินเช่า เฉลี่ย 3.12 ไร่/ราย เป็นที่ดินทำฟรี เฉลี่ย 0.55 ไร่/ราย ทั้งนี้ มีการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ด้านทำการเกษตรสินค้าภายใต้โครงการ เฉลี่ย 6.53 ไร่/ราย ทำการเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ย 3.43 ไร่/ราย และเป็นที่อยู่อาศัย เฉลี่ย 0.83 ไร่/ราย เมื่อพิจารณาในรายสินค้าพบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินในการปลูกพืชไร่มากที่สุด เฉลี่ย 11.43 ไร่/ราย รองลงมาเกษตรกรถือครองที่ดินในการปลูกไม้ยืนต้น เฉลี่ย 10.34 ไร่/ราย และเกษตรกรถือครองที่ดินในการปลูกไม้ผล เฉลี่ย 6.24 ไร่/ราย (ตารางที่ 3.5 ตารางผนวกที่ 5)

ตารางที่ 3.5 การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ไร่/ราย

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1.ลักษณะการถือครองพื้นที่ในภาคเกษตร	**12.56**	**12.73**	**9.82**	**11.50**	**10.79**
1.1 ที่ดินตนเอง	9.25	9.24	7.69	8.60	7.12
1.2 ที่ดินเช่า	2.73	2.73	1.76	2.33	3.12
1.3 ที่ดินทำฟรี	0.58	0.76	0.37	0.57	0.55

ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

หน่วย : ไร่/ราย

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	**12.56**	**12.73**	**9.82**	**11.50**	**10.79**
2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	8.91	8.03	5.27	7.02	6.53
2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	3.22	4.20	4.10	4.01	3.43
2.3 ที่อยู่อาศัย	0.43	0.50	0.45	0.47	0.83

หมายเหตุ: [1/]ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกพืชที่อยู่ภายใต้โครงการทั้งหมด

ที่มา : จากการสำรวจ

3.1.8 แหล่งน้ำที่ใช้ในภาคการเกษตรของเกษตรกร

1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ในภาพรวมเกษตรกรใช้น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ทำการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 53.39 เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรไม่อยู่ในเขตชลประทาน และไม่มีแหล่งน้ำอื่นในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องรอน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพื่อทำการเกษตร รองลงมาเกษตรกรใช้น้ำจากชลประทานทำการเกษตร ร้อยละ 15.18 และเกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะทำการเกษตร ร้อยละ 13.87

2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 เกษตรกรใช้น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ทำการเกษตรเป็นหลัก ร้อยละ 57.61 รองลงมาใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะทำการเกษตร ร้อยละ 17.66 และเกษตรกรใช้น้ำจากชลประทานทำการเกษตร ร้อยละ 12.89

พิจารณาการใช้แหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรของเกษตรกรในโครงการฯ พบว่าเกษตรกรมีการใช้น้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ในการทำการเกษตรเป็นหลัก ซึ่งปริมาณน้ำจะขึ้นอยู่กับสภาวการณ์แต่ละปี แต่ละช่วงเวลา ดังนั้น เกษตรกรไม่สามารถคาดคะเนปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในแต่ละรอบได้ (ตารางที่ 3.6 ตารางผนวกที่ 6)

ตารางที่ 3.6 แหล่งน้ำที่ใช้ทำการเกษตรของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	61.19	55.70	48.13	53.39	57.61
2. บ่อน้ำตื้นของตนเอง	3.03	4.60	3.84	4.05	3.57
3. บ่อบาดาลของตนเอง	8.78	10.24	7.60	8.92	9.64
4. สระน้ำของตนเอง	12.41	13.79	11.20	12.51	12.68
5. น้ำชลประทาน	18.66	16.82	12.18	15.18	12.89
6. แหล่งน้ำสาธารณะ	13.33	15.99	11.85	13.87	17.66
7. ซื้อจากผู้ใช้บริการ/ประปา	8.18	5.64	3.73	5.23	4.77

หมายเหตุ: เกษตรกรมีแหล่งน้ำทำการเกษตรมากกว่า 1 ช่องทาง

ที่มา : จากการสำรวจ

3.2 ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา

3.2.1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2559 – 2561 ภาพรวมในช่วงปีการผลิตที่ผ่านมา เกษตรกรประสบปัญหาในการเพาะปลูก โดยประสบปัญหาราคาปัจจัยการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 43.57 ที่มีการปรับตัวสูงขึ้นจากภาวะราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลต่อราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการทำเกษตร รองลงมาเกษตรกรประสบกับปัญหาด้านเงินทุนหมุนเวียนในแปลงเกษตร ร้อยละ 34.59 ที่เป็นผลจากการปรับตัวของราคาปัจจัยการผลิตส่งผลให้เกษตรกรต้องจัดหาเงินทุนมาหมุนเวียนเพื่อใช้จ่ายในการทำเกษตรเพิ่มขึ้น และเกษตรกรประสบปัญหาด้านภัยพิบัติ ร้อยละ 34.32 จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ในบางพื้นที่มีภาวะแห้งแล้ง ขาดแคลนแหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) ในการทำการเกษตร

3.2.2) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ปี 2562 ภาพรวมในช่วงปีการผลิตที่ผ่านมา เกษตรกรประสบปัญหาด้านปัจจัยการผลิตมากที่สุด ร้อยละ 49.84 จากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต รองลงมาประสบปัญหาภัยพิบัติและโรคระบาด ร้อยละ 35.75 และเกษตรกรประสบปัญหาด้านการตลาด ร้อยละ 32.94 เมื่อพิจารณาในกลุ่มสินค้า พบว่า ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาด้านราคาปัจจัยการผลิตที่มีการปรับตัวสูงขึ้น อาทิ สินค้าผักสมุนไพร สินค้าข้าว และสินค้าพืชไร่ ร้อยละ 61.97 54.73 และ 51.88 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.7 ตารางผนวกที่ 7)

ตารางที่ 3.7 ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่				แปลงใหญ่
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	เฉลี่ย 3 ปี	ปี 2562
1. ปัญหาด้านเงินทุน	34.14	36.36	32.90	34.59	31.74
2. ปัญหาด้านแรงงาน	31.70	24.00	23.49	24.95	24.27
3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	14.50	10.40	9.44	10.62	9.10
4 การตลาด	28.70	32.00	31.61	31.34	32.94
5. ภัยพิบัติ	30.21	35.70	34.36	34.32	35.75
6. องค์ความรู้	11.48	7.73	0.11	5.14	5.31
7. โรคระบาด	30.82	32.90	6.26	21.55	35.75
8. ปัจจัยการผลิต	47.13	52.46	32.93	43.57	49.84
9. ที่ดินทำกิน	0.60	0.63	-	0.36	1.19
10. อื่นๆ	-	0.31	-	1.73	0.22

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบปัญหาในช่วงการทำการเกษตรได้มากกว่า 1 ปัญหา

ที่มา : จากการสำรวจ

บทที่ 4
ผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ครั้งนี้ เป็นการประเมินผลโครงการแปลงใหญ่ปี 2559 - 2561 หลังการส่งเสริมผ่านไป 4 – 6 ปี และการประเมินผลโครงการแปลงใหญ่ ปี 2562 ที่เพิ่งสิ้นสุดการส่งเสริม โดยข้อมูลที่ใช้ในการประเมินผล ประกอบด้วย ประธานแปลง จำนวน 616 ราย และเกษตรกรตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 3,080 ราย ซึ่งจำแนกผลการประเมินเป็นแปลงปี 2559 – 2561 วิเคราะห์ผลกระทบ (Effects) และความยั่งยืน (Sustainability) และแปลงปี 2562 โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Inputs) กิจกรรม (Activities) ผลได้ (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 แปลงใหญ่ปี 2562

4.1.1 ปัจจัยนำเข้า (Inputs) พิจารณาในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับการประเมินผลโครงการ คือ การเบิกจ่ายงบประมาณของโครงการ หน่วยงานที่ร่วมบูรณาการ ปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้ที่สนับสนุนภายใต้โครงการฯ ดังนี้

1) การเบิกจ่ายงบประมาณ

1.1) งบประมาณกลุ่มแปลงใหญ่ ภายใต้การส่งเสริมของโครงการตามระยะเวลา 3 ปี หน่วยงานภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.) รวมทั้งหมด 14 หน่วยงาน ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กรมประมง กรมปศุสัตว์ การยางแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมหม่อนไหม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยมีงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในปี พ.ศ. 2562 – 2564 จำนวน 4,230.15 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 3,447.93 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 81.51 โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 4.1 ตารางผนวกที่ 8)

1.1.1) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 1,538.48 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 1,384.91 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 90.02

1.1.2) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 1,459.34 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 1,114.79 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 76.39

1.1.3) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 1,232.33 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 948.23 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 76.95

ทั้งนี้ งบประมาณส่วนใหญ่ถูกจัดสรรให้กับหน่วยงานที่มีภารกิจด้านการดำเนินงานในพื้นที่ รับผิดชอบดูแลเกษตรกรแปลงใหญ่แต่ละสินค้าโดยเฉพาะ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว กรมประมง กรมปศุสัตว์ การยางแห่งประเทศไทย และกรมพัฒนาที่ดิน ในการสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต สำหรับการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการที่มีการเบิกจ่ายไม่ได้ตามเป้าหมาย เนื่องจาก บางกิจกรรมในโครงการมีความต่อเนื่องในระยะยาว เช่น การก่อสร้างแหล่งน้ำ เป็นต้น อีกทั้งระยะเวลาการอนุมัติงบประมาณมาล่าช้า หน่วยงานจึงไม่สามารถใช้งบประมาณได้ทันกำหนดเวลาทั้งหมด

ตางรางที่ 4.1 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยงาน	ปีงบประมาณ 2562		ปีงบประมาณ 2563		ปีงบประมาณ 2564		รวมงบประมาณ	
	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย
1. กรมการข้าว	687.99	576.55	585.77	361.62	458.66	336.27	1,732.42	1,274.44
2. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	32.50	32.50	23.38	23.38	20.41	20.41	76.29	76.29
3. กรมประมง	70.64	62.61	49.40	47.91	29.97	29.92	150.01	140.44
4. กรมปศุสัตว์	13.28	9.69	14.82	12.13	10.27	9.39	38.37	31.21
5. กรมพัฒนาที่ดิน	90.74	86.82	68.55	68.37	59.36	58.09	218.65	213.28
6. กรมชลประทาน	-	-	193.56	91.80	-	-	193.56	91.80
7. กรมวิชาการเกษตร	21.46	21.39	7.78	6.00	13.27	12.81	42.51	40.20
8. กรมส่งเสริมการเกษตร	485.48	474.20	422.08	417.95	408.72	383.05	1,316.28	1,275.20
9. กรมส่งเสริมสหกรณ์	32.49	31.83	-	-	-	-	32.49	31.83
10. กรมหม่อนไหม	9.30	5.42	8.45	7.88	7.61	7.54	25.36	20.84
11. การยางแห่งประเทศไทย	-	-	20.96	20.96	170.24	46.17	191.2	67.13
12. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	68.54	58.90	49.25	42.86	44.28	38.93	162.07	140.69
13. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	22.10	21.88	14.83	13.42	9.42	5.53	46.35	40.83
14. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	3.96	3.12	0.51	0.51	0.12	0.12	4.59	3.75
รวม	**1,538.48**	**1,384.91**	**1,459.34**	**1,114.79**	**1,232.33**	**948.23**	**4,230.15**	**3,447.93**
ร้อยละการเบิกจ่าย		**90.02**		**76.39**		**76.95**		**81.51**

ที่มา: รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงาน

1.2) ความเพียงพอของงบประมาณ เมื่อมีการกระจายงบประมาณลงพื้นที่ในระดับแปลง พบว่า ประธานแปลงร้อยละ 66.12 เห็นว่างบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานมีความเพียงพอ ส่วนที่เหลือไม่เพียงพอ เนื่องจากบางแปลงงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไม่สามารถดำเนินการได้ครอบคลุมเกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมโครงการ ส่งผลให้การจัดอบรมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรในแปลงใหญ่ (ภาพที่ 4.1)

1.3) ความทันเวลาของงบประมาณ ประธานแปลงร้อยละ 75.46 เห็นว่างบประมาณมาทันตามช่วงเวลาดำเนินงานโครงการ ตามแผนปฏิบัติงานในการถ่ายทอดองค์ความรู้และสนับสนุนปัจจัยการผลิต ส่วนที่เหลือไม่ทันเวลา เนื่องจากงบประมาณมาไม่ตรงตามช่วงเวลาดังกล่าว ส่งผลให้ไม่ทันช่วงเวลาเพาะปลูกของเกษตรกร และให้การสนับสนุนองค์ความรู้ และปัจจัยการผลิตล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้ในแปลงใหญ่

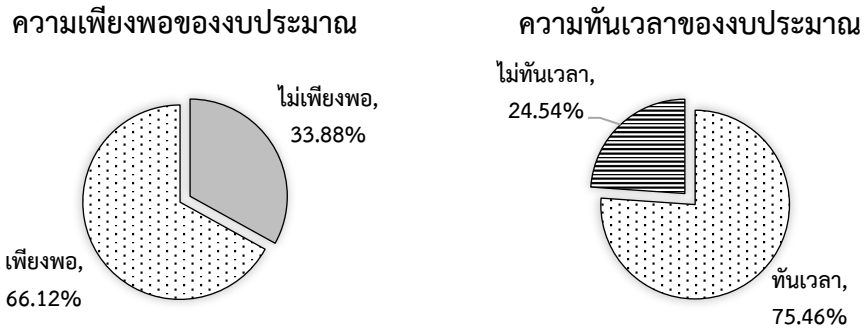

ภาพที่ 4.1 ความเพียงพอและความทันเวลาของงบประมาณ

2) เกษตรกรและพื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 75,460 ราย พื้นที่ 1,179,255.22 ไร่ เป็นไปตามเป้าหมายโครงการ แต่ทั้งนี้ภายหลังการส่งเสริมในปี 2564 มีจำนวนเกษตรกรคงเหลือในโครงการ 75,619 ราย พื้นที่ 1,177,388.35 ไร่ โดยพื้นที่เข้าร่วมโครงการของเกษตรกรมีจำนวนลดลง 1,866.87 ไร่ ในขณะที่จำนวนสมาชิกภายใต้โครงการภาพรวมมีจำนวนเพิ่มขึ้น 159 ราย จากการที่มีจำนวนเกษตรกรมีความสนใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้นและการปรับเปลี่ยนเพิ่มลดพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งข้อกำหนดภายใต้การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กลุ่มเกษตรกรจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในการเข้าร่วมดังนี้ (1) มีพื้นที่เหมาะสมต่อการผลิตสินค้าแต่ละชนิด (2) มีแหล่งน้ำทำการเกษตรที่เหมาะสมกับสินค้าแต่ละชนิด (3) พื้นที่ที่จะนำมาเข้าร่วมโครงการต้องมีเอกสารสิทธิ์ หรืออนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่มีสิทธิ์รับรอง (4) มีรายชื่อในทะเบียนเกษตรกร (5) เป็นกลุ่มสมาชิกเกษตรกรจำนวนตั้งแต่ 30 รายขึ้นไป และ (6) สามารถรวมพื้นที่เพาะปลูกไม่ต่ำกว่า 300 ไร่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ติดกันแต่อยู่บริเวณเดียวกัน (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 จำนวนพื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2562

กลุ่มสินค้า	พื้นที่และเกษตกรที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูล ณ ปี 2562		พื้นที่และเกษตกรที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูล ณ ปี 2564		ส่วนต่างพื้นที่ (+ เพิ่ม/- ลด)	ส่วนต่างเกษตรกร (+ เพิ่ม/- ลด)
	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)		
1. ข้าว	675,600.50	42,070	672,897.00	42,134	-2,703.50	64
2. พืชไร่	137,563.30	7,178	134,020.00	6,881	-3,543.30	-297
3. ไม้ยืนต้น	191,682.75	12,474	199,707.25	13,056	8,024.50	582
4. ไม้ผล	72,751.50	6,283	75,057.75	6,436	2,306.25	153
5. พืชผัก/สมุนไพร	32,093.00	2,999	34,390.00	3,219	2,297.00	220
6. ไม้ดอกไม้ประดับ	3,061.50	385	3,060.75	388	-0.75	3
7. หม่อนไหม	43.00	43	704.00	93	661.00	50
8. ประมง	21,100.67	1,290	22,347.60	1,283	1,246.93	-7
9. ปศุสัตว์	41,101.00	2,248	31,080.25	1,635	-10,020.75	-613
10. แปลงเศรษฐกิจ	4,258.00	490	4,123.75	494	-134.25	4
รวม	**1,179,255.22**	**75,460**	**1,177,388.35**	**75,619**	**-1,866.87**	**159**

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

3) หน่วยงานร่วมบูรณาการ โครงการฯ มีหน่วยงานเข้าร่วมบูรณาการทั้งหมด 22 หน่วยงาน ร่วมขับเคลื่อนตามแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกโครงการ การเข้ารับสนับสนุนรวมถึงการต่อยอดและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายโครงการฯ โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร เพื่อให้มีตลาดรองรับ มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี โดยมีหน่วยงานร่วมดำเนินการ แบ่งเป็น

3.1) หน่วยงานภาครัฐ จำนวน 18 หน่วยงาน ประกอบด้วย หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 14 หน่วยงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และสถาบันการศึกษาในพื้นที่ โดยให้การส่งเสริมและสนับสนุนตามความต้องการของพื้นที่ภายใต้ภารกิจของหน่วยงาน

3.2) ภาคเอกชน จำนวน 4 หน่วยงาน ประกอบด้วย สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก สมาคมผู้ค้าปลีก ให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการการตลาด การรับซื้อผลผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตร

4) ปัจจัยการผลิต วัสดุและอุปกรณ์ โครงการดำเนินการสนับสนุนอุปกรณ์และเครื่องจักรกลทางการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร รวมถึงแหล่งน้ำเพื่อใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม โดยแบ่งตามหน่วยงานที่เข้าร่วมสนับสนุนปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของโครงการฯ ทั้งนี้ด้านคุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์ เกษตรกรสามารถนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนไปใช้งานได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ เช่น การได้รับชนิดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรและสอดคล้องกับความต้องการรับซื้อในพื้นที่ การได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เพาะปลูกอย่างเหมาะสม สามารถแก้ปัญหาพื้นที่ดินกรดของเกษตรกรได้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตของหน่วยงานในพื้นที่อาจไม่ครอบคลุมในทุกปัจจัยการผลิต

เนื่องจากการได้รับงบประมาณสนับสนุนด้านปัจจัยมีจำกัด รวมถึงในบางพื้นที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านชนิดพืช ประเภทของที่ดิน ส่งผลต่อการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่ต่างกันไป (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุและอุปกรณ์

หน่วยงาน	ปัจจัยการผลิตที่สนับสนุน
1. กรมการข้าว	1.1 เมล็ดพันธุ์ข้าว 1.2 ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ 1.3 เครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น รถไถ เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น
2. กรมประมง	2.1 พันธุ์สัตว์น้ำ 2.2 อาหารสัตว์ 2.3 ยารักษาโรคและฮอร์โมน 2.4 เครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น เครื่องควบคุมคุณภาพน้ำ
3. กรมปศุสัตว์	3.1 พันธุ์สัตว์ 3.2 ยารักษาโรค ฮอร์โมน และแร่ธาตุสำหรับสัตว์
4. กรมพัฒนาที่ดิน	4.1 เมล็ดพันธุ์สำหรับการทำปุ๋ยพืชสด 4.2 วัสดุและอุปกรณ์ในการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น โดโลไมท์ ปูนขาว กากน้ำตาล เป็นต้น 4.3 พัฒนาแหล่งน้ำในแปลงเกษตร
5. กรมส่งเสริมการเกษตร	5.1 เมล็ดพันธุ์/ท่อนพันธุ์ เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ท่อนมันสำปะหลัง เป็นต้น 5.2 ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ 5.3 เครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น เครื่องปลูก รถบรรทุกผลผลิต เป็นต้น 5.4 วัสดุและอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น อุปกรณ์เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น
6. กรมหม่อนไหม	6.1 พันธุ์พืช (ต้นหม่อน)
7. กรมชลประทาน	7.1 แหล่งน้ำในการทำการเกษตร

ที่มา: จากการสำรวจ

5) หลักสูตรการถ่ายทอดองค์ความรู้ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรสำหรับใช้ในการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในกิจกรรม 5 ด้าน ประกอบด้วย การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งพบว่า หน่วยงานร่วมบูรณาการมีการถ่ายทอดความรู้ในแปลงใหญ่ทั้งหมด 33 หลักสูตร ครบตามเป้าหมาย ตัวอย่างองค์ความรู้ที่แต่ละหน่วยงานสนับสนุน ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อรองรับมาตรฐานสินค้าเกษตร การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ การบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน เป็นต้น ทั้งนี้ การกำหนดหลักสูตรขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในแต่ละชนิดสินค้าที่หน่วยงานร่วมบูรณาการเข้าไปส่งเสริมในพื้นที่ (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 จำนวนหลักสูตรถ่ายทอดความรู้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

หน่วยงาน	หลักสูตรการถ่ายทอดความรู้
1. กรมการข้าว	1. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตข้าวคุณภาพมาตรฐาน GAP
	2. การส่งเสริมกลุ่มชาวนาใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร
	3. การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ
	4. การส่งเสริมการบริหารจัดการศัตรูข้าว
2. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	5. การอบรมครูบัญชีประจำแปลง/อบรมการจัดทำบัญชีต้นทุนอาชีพแก่เกษตรกร
3. กรมประมง	6. การถ่ายทอดความรู้และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตสัตว์น้ำ
	7. การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร
4. กรมปศุสัตว์	8. การอบรมเทคโนโลยีการผลิตปศุสัตว์และการบริหารจัดการแปลง
	9. การวิเคราะห์จัดทำแผนและปรับปรุงข้อมูลประจำแปลง
5. กรมพัฒนาที่ดิน	10. การวิเคราะห์ดินและให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืชในแปลงใหญ่
	11. การสาธิตการทำและการใช้น้ำหมักชีวภาพ
	12. การสาธิตการทำปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน
	13. การสาธิตและการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด (โดโลไมท์)
	14. การให้ความรู้การไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช
	15. การอบรมความรู้การปรับปรุงบำรุงดินในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต
6. กรมวิชาการเกษตร	16. การถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตพืชที่ถูกต้องเหมาะสม
	17. การอบรม สาธิตการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร
7. กรมส่งเสริมการเกษตร	18. การจัดเวทีวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลงและจัดทำแผนธุรกิจ
	19. การถ่ายทอดความรู้ด้านการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิต
	20. การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเน้นการพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาด้านการตลาด
	21. การพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรสู่ Smart Farmer
	22. การถ่ายทอดความรู้ หลักสูตรเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่
	23. การถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการองค์กรเกษตรในแต่ละแปลง
	24. การถ่ายทอดความรู้การพัฒนาผู้จัดการแปลง
8. กรมส่งเสริมสหกรณ์	25. การส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งโดยใช้วิธีการสหกรณ์
	26. การเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้า
9. กรมหม่อนไหม	27. การถ่ายทอดความรู้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่ถูกต้อง เหมาะสม
	28. เทคนิคการย้อมสี เส้นไหมด้วยสีธรรมชาติ
	29. การวางแผนการผลิต การตลาด และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม
10. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	30. การถ่ายทอดความรู้การบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทาน
	31. การถ่ายทอดความรู้การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและเชื่อมโยงตลาด
11. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	32. การอบรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐาน GAP และระบบตรวจสอบย้อนกลับ
	33. การพัฒนาเข้าสู่ระบบการผลิตและการรับรองแบบกลุ่มตามมาตรฐานสินค้าเกษตร

ที่มา: รายงานผลการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

4.1.2 กิจกรรม (Activities)

1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ ภายใต้โครงการ มีหน่วยงานสนับสนุนหลัก คือ กรมส่งเสริมการเกษตร ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของโครงการ โดยนำแนวทางการพัฒนา

ใน 5 ด้านของโครงการคือ ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพผลผลิต การบริหารจัดการกลุ่มและการเชื่อมโยงตลาด โดยหน่วยงานอื่น ๆ จะมีบทบาทเข้ามาบูรณาการส่งเสริมองค์ความรู้ที่แตกต่างกันในแต่ละเป้าหมายของโครงการ อาทิเช่น กรมวิชาการเกษตรจะมีการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในแปลงเกษตร การใช้และบำรุงรักษาเครื่องจักรกลทางการเกษตร กรมพัฒนาที่ดินมีการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการดิน การให้ความรู้ด้านการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงพื้นที่ดินกรด การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี 2562 - 2564 แต่ละแปลงจะได้รับองค์ความรู้หมุนเวียนกันไปตามความพร้อมของหน่วยงานที่เข้ามาในแต่ละพื้นที่แต่ละปีตลอดช่วงการส่งเสริมของโครงการ โดยแบ่งองค์ความรู้หลักได้เป็น 4 ด้าน คือ (1) องค์ความรู้ด้านวิจัยและนวัตกรรม โดยเน้นความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (2) การมีแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิต (3) การพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง (4) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer โดยแต่ละปีกลุ่มเกษตรกรจะได้รับความรู้แต่ละด้านไม่พร้อมกันและรายละเอียดขององค์ความรู้ที่แตกต่างกันตามพื้นที่ ชนิดพืชที่เพาะปลูก รวมถึงประเภทของปศุสัตว์และประมงที่แตกต่างกัน

ในภาพรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ร้อยละ 98.13 ได้รับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ โดยได้รับองค์ความรู้ในด้านวิจัยและนวัตกรรม ร้อยละ 73.58 มีแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิต ร้อยละ 86.26 ได้รับการพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง ร้อยละ 89.71 และได้รับการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ร้อยละ 52.85 โดยแปลงที่ไม่ได้รับส่งเสริมองค์ความรู้ เนื่องจากองค์ความรู้ในแต่ละด้านมีการคัดเลือกเฉพาะเกษตรกรที่มีความสนใจ และมีความจำเป็นต่อการได้รับสนับสนุนและนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะด้าน เมื่อพิจารณาในรายสินค้ากับการได้รับจัดสรรองค์ความรู้ ดังนี้ (ตารางที่ 4.5)

1.1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านวิจัยและนวัตกรรม เป็นการส่งเสริมองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีมาตรฐาน คุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เช่น การทำนาเปียกสลับแห้ง เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ การผลิตอาหารผสมสำเร็จรูปที่ผลิตจากอาหารหยาบกับอาหารข้นในอัตราส่วนที่เหมาะสม (Total mixed ration :TMR) ในฟาร์มโคนม เป็นต้น ซึ่งจากการส่งเสริมเกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ กลุ่มสินค้าประมงและกลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับองค์ความรู้ด้านนี้ทั้งหมด รองลงมา กลุ่มสินค้าไม้ผลได้รับองค์ความรู้ด้านนี้ ร้อยละ 92.86 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ได้รับองค์ความรู้ด้านนี้ ร้อยละ 85.71 ตามลำดับ เนื่องจากกลุ่มสินค้าดังกล่าว มีความจำเป็นต่อการผลิตสินค้าคุณภาพ ที่สามารถส่งต่องานวิจัยและนวัตกรรมไปสู่การผลิตสินค้าคุณภาพและการแปรรูปสินค้า

1.2) การส่งเสริมแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิต เป็นการจัดทำแปลงตัวอย่างที่มีการนำองค์ความรู้ในพื้นที่เพาะปลูกสินค้าชนิดนั้น ๆ ตามแนวทางของแปลงใหญ่มาปฏิบัติใช้ เช่น การใช้วิธีการหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวแทนการหว่านเพื่อประหยัดเมล็ดพันธุ์ในสินค้าข้าว การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แซมในพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน การใช้สารอินทรีย์ในการเกษตรเพื่อทดแทนสารเคมี เป็นต้น โดยกลุ่มสินค้าผักและสมุนไพร กลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ จัดให้มีแปลงเรียนรู้แปลงสาธิตทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าพืชไร่ จัดให้มีแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิต ร้อยละ 93.75 และกลุ่มสินค้าข้าวจัดให้มีแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิต ร้อยละ 86.08 ตามลำดับ สำหรับแปลงสินค้าอื่น ๆ มีแปลงเรียนรู้แปลงสาธิตที่เป็นของกลุ่มสมาชิกแปลงใหญ่ตนเอง หรือแปลงเรียนรู้บริเวณกลุ่มแปลงใหญ่

ใกล้เคียง และมีการศึกษาดูงานแปลงใหญ่ต่างสถานที่ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้เป็นต้นแบบแนวทางในการพัฒนา ต่อไป

1.3) การพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง เป็นการอบรมการนำองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการจัดการด้านการตลาด โดยแนวทางการพัฒนาจะเป็นในรูปแบบของการวิเคราะห์ด้านการตลาดและการผลิตในแต่ละชนิดสินค้า วิเคราะห์คู่แข่งในพื้นที่ การประเมินศักยภาพในการผลิต รวมถึงความต้องการของตลาด ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มสินค้าผักและสมุนไพร กลุ่มสินค้าประมง กลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจ และกลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับการพัฒนาในด้านนี้ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการพัฒนาในด้านนี้แล้ว ร้อยละ 97.37 และกลุ่มสินค้าไม้ผลได้รับการพัฒนาในด้านนี้ ร้อยละ 92.86

1.4) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer เป็นการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและระบบดิจิทัล นวัตกรรม รวมถึงข้อมูลหรือแนวคิดทางธุรกิจแบบใหม่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิต ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มสินค้าประมงได้รับองค์ความรู้ด้านนี้ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจมีการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer แล้ว ร้อยละ 75.00 และกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นมีการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer แล้ว ร้อยละ 65.79 ทั้งนี้ การพัฒนาในด้านนี้มีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมและต้องผ่านการประเมินตามเกณฑ์พัฒนา Smart Farmer และได้รับคัดเลือกเพื่อเป็นตัวแทนกลุ่ม จึงจะมีสิทธิเข้าร่วมรับการอบรม

ตารางที่ 4.5 แปลงใหญ่ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายใต้โครงการฯ

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับองค์ความรู้	1.ด้านวิจัยและนวัตกรรม	2. การมีแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต	3. การพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง	4. การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	ไม่ได้รับองค์ความรู้
1. ข้าว	97.47	65.82	86.08	87.34	40.51	2.53
2. พืชไร่	100.00	75.00	93.75	84.38	53.13	-
3. ไม้ยืนต้น	100.00	73.68	84.21	97.37	65.79	-
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	60.00	100.00	100.00	60.00	-
5. ไม้ผล	100.00	92.86	78.57	92.86	35.71	-
6. ปศุสัตว์	85.71	85.71	71.43	42.86	42.86	14.29
7. ประมง	100.00	100.00	50.00	100.00	100.00	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	75.00	75.00	100.00	75.00	-
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	100.00	100.00	-	-
ภาพรวม	**98.13**	**73.58**	**86.26**	**89.71**	**52.58**	**1.87**

ที่มา: จากการสำรวจ

2) การสนับสนุนแหล่งน้ำ เครื่องจักรกลทางการเกษตร ปัจจัยการผลิต และวัสดุทางการเกษตร

2.1) การสนับสนุนแหล่งน้ำ ภาพรวมแปลงใหญ่ มีการดำเนินการส่งเสริมแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ร้อยละ 21.92 ทั้งนี้ เนื่องจากหน่วยงานสนับสนุนแหล่งน้ำได้รับงบประมาณจำกัดไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายโครงการ เมื่อจำแนกตามแปลงรายสินค้าที่ได้รับสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร พบว่า กลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าพืชไร่ได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำ ร้อยละ 28.13 และกลุ่มสินค้าพืชผักและสมุนไพรได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงเกษตร ร้อยละ 20.00

2.2) การสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร ภาพรวมแปลงใหญ่มีการดำเนินการสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรตามชนิดพืช ร้อยละ 38.51 โดยแต่ละกลุ่มสินค้าจะได้รับสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรแตกต่างกัน อาทิ กลุ่มสินค้าข้าวได้รับเครื่องจักรกลประเภทรถเกี่ยว รถไถ กลุ่มสินค้าพืชไร่ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการสนับสนุนเครื่องเก็บเกี่ยว เครื่องผสมปุ๋ย เป็นต้น ทั้งนี้ แปลงสินค้าที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการสนับสนุน เนื่องจากการสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตรมีเฉพาะกลุ่มสินค้า อีกทั้งบางแปลงเกษตรกรมีเครื่องจักรกลการเกษตรใช้เองในพื้นที่เพาะปลูก เมื่อพิจารณากลุ่มสินค้าต่อการได้สนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร พบว่า กลุ่มสินค้าประมงได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 50.00 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 42.86

2.3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร ภาพรวมแปลงใหญ่ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร ร้อยละ 95.39 โดยมีการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชในการเพาะปลูก เมล็ดพันธุ์ปอเทืองในการบำรุงดิน ปูนขาว โดโลไมท์ พันธุ์สัตว์ ยารักษาโรค ฮอร์โมนต่าง ๆ รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือทางการเกษตร เมื่อพิจารณากลุ่มสินค้าต่อการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร พบว่า กลุ่มสินค้าผักและสมุนไพร ไม้ผล แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตรทั้งหมด รองลงมาสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร ร้อยละ 97.37 และสินค้าพืชไร่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร ร้อยละ 96.88 โดยประเภทปัจจัยที่สนับสนุน แบ่งเป็น พันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ วัสดุทางการเกษตร และอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร ดังนี้

2.3.1) การสนับสนุนพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ กลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าข้าวได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 82.28 และกลุ่มสินค้าพืชผักและสมุนไพรได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 60.00

2.3.2) การสนับสนุนวัสดุทางการเกษตร กลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนวัสดุทางการเกษตรทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ผล ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตประเภทปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืชและสารปรับปรุงดิน ร้อยละ 92.86 และกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับสนับสนุนวัสดุทางการเกษตร ร้อยละ 92.11

2.3.3) การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือทางการเกษตร กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าประมงได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือทางการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 50.00 รองลงมา

กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือทางการเกษตร ร้อยละ 44.74 และกลุ่มสินค้าข้าวได้รับสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือทางการเกษตร ร้อยละ 44.30 (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 การสนับสนุนแหล่งน้ำ เครื่องจักรกลทางการเกษตร ปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	แหล่งน้ำ	เครื่องจักรกลทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร		
				พันธ์พืช/พันธุ์สัตว์	วัสดุทางการเกษตร	อุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร
1. ข้าว	15.19	37.97	93.67	82.28	54.43	44.30
2. พืชไร่	28.13	40.63	96.88	25.00	90.63	40.63
3. ไม้ยืนต้น	13.16	23.68	97.37	7.89	92.11	44.74
4. พืชผัก/สมุนไพร	20.00	40.00	100.00	60.00	60.00	40.00
5. ไม้ผล	-	28.57	100.00	-	92.86	42.86
6. ปศุสัตว์	14.29	42.86	85.71	57.14	57.14	42.86
7. ประมง	-	100.00	50.00	50.00	50.00	50.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	-	50.00	100.00	-	75.00	25.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	100.00	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**21.92**	**38.51**	**95.39**	**72.12**	**77.15**	**43.33**

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การยกระดับมาตรฐานและการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ภาพรวมแปลงใหญ่มีการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อรับรองมาตรฐานสินค้า ร้อยละ 59.32 และ ได้รับการสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มและแปรรูปสินค้าเกษตร ร้อยละ 24.28 ทั้งนี้ แปลงที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เนื่องจากเกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานสินค้าและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเท่าที่ควร จากการขาดความเข้าใจในกระบวนการและการนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบกับเกษตรกรให้ความสำคัญกับการจำหน่ายผลผลิตทันทีภายหลังจากการเก็บเกี่ยว เมื่อเปรียบเทียบสินค้าต่อการได้รับการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร พบว่า กลุ่มสินค้าพืชผักและสมุนไพร สินค้าประมง ได้รับความรู้ด้านนี้ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ผลได้รับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อรับรองมาตรฐานสินค้า ร้อยละ 92.86 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ได้รับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อรับรองมาตรฐานสินค้า ร้อยละ 57.14 ส่วนการสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูปสินค้าเกษตร พบว่า กลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจ ได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูปสินค้าเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 75.00 รองลงมากลุ่มสินค้าประมง ได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูปสินค้าเกษตร ร้อยละ 50.00 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มและการแปรรูปสินค้าเกษตร ร้อยละ 28.57 (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 การส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	การผลิตสินค้าเพื่อการรับรองมาตรฐาน	การสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป
1. ข้าว	55.70	18.99
2. พืชไร่	18.75	9.38
3. ไม้ยืนต้น	42.11	18.42
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	20.00
5. ไม้ผล	92.86	7.14
6. ปศุสัตว์	57.14	28.57
7. ประมง	100.00	50.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	25.00	75.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-
ภาพรวม	**59.32**	**24.28**

ที่มา: จากการสำรวจ

4) การบริหารจัดการกลุ่ม กรมส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานเจ้าภาพหลักและหน่วยงานสนับสนุนอื่น เช่น กรมการข้าว กรมปศุสัตว์ และกรมประมง ได้เข้าไปมีบทบาทด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ได้นำแนวทางการดำเนินงานโครงการรูปแบบของกลุ่มมาปรับใช้ เพื่อสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งภายในกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อการประสานงานกันอย่างสะดวกและรวดเร็ว สมาชิกสามารถดำเนินงานโครงการไปในทิศทางเดียวกัน ได้อย่างถูกต้องตามแนวทางโครงการ โดยภาพรวมกลุ่มมีการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ร้อยละ 91.89 มีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 75.32 มีการรวมกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 73.89 มีการรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า ร้อยละ 67.55 และมีการพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม ร้อยละ 67.55 ทั้งนี้ แปลงที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม เนื่องจากบางแปลงกลุ่มเกษตรกรร่วมกันหลายตำบล ส่งผลให้การเข้ารับแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มยังไม่ครบ และในทางปฏิบัติ จากการรวมกลุ่มกันหลายพื้นที่ กิจกรรมกลุ่มจึงยังไม่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติใช้ยาก พิจารณากลุ่มสินค้าต่อการได้รับการสนับสนุนความรู้ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ดังนี้

4.1) การวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกัน เป็นการให้สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พิจารณากลุ่มสินค้าที่มีการวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน พบว่า กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้น ปศุสัตว์ ประมง แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับ มีการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกันทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าพืชไร่มีการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกัน ร้อยละ 93.75 และสินค้าไม้ผลมีการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกัน ร้อยละ 92.86

4.2) การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต เป็นการให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตให้ได้ราคาถูกกว่าท้องตลาด นำมาจำหน่ายในกลุ่ม ก่อให้เกิดส่วนต่างของราคาจำหน่ายแก่สมาชิก และนำเงินส่วนต่างที่ได้รับ กลับมาหมุนเวียนใช้ในกลุ่ม พิจารณากลุ่มสินค้าที่มีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต พบว่า กลุ่มสินค้าประมง แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับมีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตทั้งหมด รองลงมาสินค้าไม้ผลมีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 85.71 และสินค้าไม้ยืนต้นมีการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 84.21

4.3) การรวมกลุ่มกันผลิต เป็นการให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างแบบแผนการผลิตให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มต้องการและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น จำนวนผลผลิตที่กลุ่มต้องการในแต่ละปี คุณภาพที่กลุ่มต้องสามารถผลิตได้ พิจารณากลุ่มสินค้าที่มีการรวมกลุ่มกันผลิต พบว่า กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าประมง แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับมีการรวมกลุ่มกันผลิตทั้งหมด รองลงมาสินค้าไม้ผลและปศุสัตว์ มีการรวมกลุ่มกันผลิตเท่ากันที่ร้อยละ 85.71 และสินค้าไม้ยืนต้นมีการรวมกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 73.68

4.4) การรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า เป็นการให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่ายสินค้า เป็นการสร้างอำนาจการต่อรองราคาโดยอาศัยกลุ่ม พิจารณากลุ่มสินค้าที่มีการรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า พบว่ากลุ่มแปลงใหญ่สินค้าไม้ดอกไม้ประดับ มีการรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้าทั้งหมด รองลงมาสินค้าไม้ยืนต้นมีการรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า ร้อยละ 84.21 และสินค้าไม้ผลมีการรวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า ร้อยละ 78.57

4.5) การพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม เป็นการให้สมาชิกรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในกลุ่มอย่างเหมาะสม และมีการพัฒนาต่อไปในอนาคต พิจารณากลุ่มสินค้าต่อการพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม พบว่า กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าแมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับมีการพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่มทั้งหมด รองลงมาสินค้าปศุสัตว์มีการพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม ร้อยละ 85.71 และสินค้าไม้ยืนต้น มีการพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม ร้อยละ 71.05 (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 การส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	วางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกัน	รวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	รวมกลุ่มกันผลิต	รวมกลุ่มจำหน่ายสินค้า	การพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม
1. ข้าว	86.08	67.09	69.62	59.49	65.82
2. พืชไร่	93.75	68.75	68.75	46.88	62.50
3. ไม้ยืนต้น	100.00	84.21	73.68	84.21	71.05
4. พืชผัก/สมุนไพร	60.00	80.00	60.00	60.00	60.00
5. ไม้ผล	92.86	85.71	85.71	78.57	50.00
6. ปศุสัตว์	100.00	71.43	85.71	71.43	85.71
7. ประมง	100.00	100.00	100.00	50.00	50.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	100.00	100.00	75.00	100.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ภาพรวม	**91.89**	**75.32**	**73.89**	**67.55**	**67.55**

ที่มา : จากการสำรวจ

5) การเชื่อมโยงตลาด ภาพรวมแปลงใหญ่ มีการดำเนินการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้าแล้ว ร้อยละ 52.53 มีการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) แล้ว ร้อยละ 32.95 มีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 41.13 และมีการพัฒนาเพื่อเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ร้อยละ 44.11 ทั้งนี้ แปลงที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาด เนื่องจากเป้าหมายแปลงของหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการยังไม่ครอบคลุมทุกแปลง และกรอบงบประมาณที่หน่วยงานได้รับจัดสรรไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด รวมทั้งเกษตรกรบางกลุ่มยังไม่สมัครใจที่จะ

นำผลผลิตมาจำหน่ายร่วมกัน เนื่องจากระยะเวลาการเพาะปลูกและการเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกรจะแตกต่างกันแต่ละช่วงเวลา พิจารณาสินค้าต่อการได้รับการสนับสนุนความรู้ด้านการเชื่อมโยงตลาด ดังนี้ (ตารางที่ 4.9)

5.1) การเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้า กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้าทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการสนับสนุนการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้า ร้อยละ 73.68 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ได้รับการสนับสนุนการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้า ร้อยละ 71.43

5.2) การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนความรู้การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าปศุสัตว์ได้รับการสนับสนุนความรู้การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 57.14 และกลุ่มสินค้าผักและสมุนไพร ได้รับการสนับสนุนความรู้การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 40.00

5.3) การจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนความรู้การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ ทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าผักและสมุนไพรได้รับการสนับสนุนความรู้การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 60.00 และกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการสนับสนุนความรู้การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 55.26

5.4) การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนความรู้การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับการสนับสนุนความรู้การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ร้อยละ 65.79 และกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ได้รับการสนับสนุนความรู้การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ร้อยละ 57.14

ตารางที่ 4.9 การดำเนินงานกิจกรรมการเชื่อมโยงตลาด

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	เชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิตกับผู้ค้า	ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิต (MOU)	เพิ่มช่องทางการจำหน่าย/ประชาสัมพันธ์	การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ
1. ข้าว	36.71	17.72	30.80	30.38
2. พืชไร่	34.38	31.25	15.63	31.25
3. ไม้ยืนต้น	73.68	39.47	55.26	65.79
4. พืชผักสมุนไพร	60.00	40.00	60.00	40.00
5. ไม้ผล	21.43	14.29	35.71	50.00
6. ปศุสัตว์	71.43	57.14	27.57	57.14
7. ประมง[1/]	-	-	-	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	50.00	25.00	50.00	25.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	100.00	100.00
ภาพรวม	**52.53**	**32.95**	**41.13**	**44.11**

หมายเหตุ: [1/]สินค้าประมงไม่มีกลุ่มแปลงใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเชื่อมโยงตลาด

ที่มา: จากการสำรวจ

4.1.3 ผลได้ (Outputs)

ภายหลังจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการฯ ได้ไปส่งเสริมในพื้นที่แปลงใหญ่ ปี พ.ศ.2562 ตลอดระยะเวลา 3 ปี โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต (ด้านพืช ปศุสัตว์และประมง) สนับสนุนปัจจัยการผลิต ยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และพัฒนาด้านการตลาด ส่งผลให้มีเกษตรกรในกลุ่มแปลงใหญ่ที่ได้รับประโยชน์ ดังนี้

1) การได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้

ในภาพรวมเกษตรกรได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ภายใต้โครงการฯ แล้ว ร้อยละ 98.92 โดยแบ่งเป็น เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ร้อยละ 97.62 เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเป็น Smart Farmer ร้อยละ 58.29 เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP/เกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 68.36 เกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาตลาด ร้อยละ 77.57 เกษตรกรมีแปลงเรียนรู้แปลงสาธิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ร้อยละ 76.27 และเกษตรกรมีการอบรมเพื่อจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ร้อยละ 90.14 ส่วนเกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ ร้อยละ 1.08 เนื่องจาก ในบางครั้งเกษตรกรติดภารกิจไม่สามารถมาเข้าร่วมการอบรมได้ทั้งหมด ประกอบกับบางองค์ความรู้มีความซับซ้อนและเข้าใจยาก เกษตรกรจึงไม่มีแรงจูงใจให้เข้าร่วมอบรม รวมถึงความรู้บางด้านเป็นการส่งเสริมเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น การพัฒนาเกษตรกรเพื่อเป็น Smart Farmer เป็นองค์ความรู้สำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสนใจที่จะพัฒนาในด้านนั้น ๆ เพื่อนำไปปฏิบัติใช้ จึงต้องใช้การคัดเลือกจากกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อเป็นตัวแทนไปอบรม ต่อไปเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านขององค์ความรู้ที่ได้รับการสนับสนุน สามารถอธิบายได้ ดังนี้ (ตารางที่ 4.10)

1.1) การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิต (การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิต (การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) ร้อยละ 97.62 โดยตัวอย่างกิจกรรมการส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านนี้ เช่น เกษตรกรมีแนวทางการลดต้นทุนการผลิตผ่านการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทำการเกษตร การเลือกใช้แม่ปุ๋ยมาผสมใช้เอง สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ในจำนวนหนึ่ง ประกอบกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผ่านการบำรุงรักษาแร่ธาตุและสารอินทรีย์ที่จำเป็นของพืชผ่านการใช้น้ำหมักชีวภาพ สำหรับเกษตรกรไม่ได้รับองค์ความรู้ด้านการผลิต เนื่องจากความรู้ที่ทางภาครัฐสนับสนุนมีความซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้ยาก จึงไม่สามารถดำเนินการได้ครบทุกขั้นตอน เมื่อพิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่ปลูกสินค้าไม้ผล พืชผักและสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ประมง และปศุสัตว์ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ร้อยละ 97.50 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้นได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ร้อยละ 97.42

1.2) ด้านการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรได้รับสนับสนุนองค์ความรู้เกษตรกรรุ่นใหม่เพื่อต่อยอดเป็น Smart Farmer ร้อยละ 58.29 พิจารณาในรายสินค้า พบว่า สินค้าประมง ได้รับส่งเสริมองค์ความรู้การเป็น Smart Farmer ทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับส่งเสริมองค์ความรู้การเป็น Smart Farmer ร้อยละ 71.83 และเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจได้รับส่งเสริมองค์ความรู้การเป็น Smart Farmer ร้อยละ 70.00 ซึ่งองค์ความรู้ในด้านนี้จำนวนเกษตรกรได้รับการอบรมน้อย เนื่องจาก การพัฒนาเกษตรกร

เพื่อเป็น Smart Farmer มีการคัดเลือกเป็นตัวแทนกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อไปอบรมและนำองค์ความรู้กลับมาพัฒนากลุ่มต่อไป ดังนั้น บางกลุ่มอาจจะไม่มีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer

1.3) ด้านการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ในภาพรวม พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 68.36 ได้รับสนับสนุนองค์ความรู้การส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน ไปผลิตสินค้าให้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองราคาต่อไป พิจารณาในรายสินค้า พบว่า สินค้าพืชผัก/สมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ และสินค้าประมง ได้รับสนับสนุนองค์ความรู้การส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับสนับสนุนองค์ความรู้การส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 91.55 และเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 69.40

1.4) ด้านการพัฒนาการตลาด ในภาพรวมพบว่า เกษตรกรได้รับสนับสนุนองค์ความรู้การพัฒนาการตลาด ร้อยละ 77.57 ซึ่งเกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ด้านการผลิตสินค้าเพื่อให้ตรงตามความต้องการของตลาด พิจารณาในรายสินค้า พบว่า สินค้าไม้ผล ประมง แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับการพัฒนาการตลาดทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้นได้รับการพัฒนาการตลาด ร้อยละ 76.60 และ เกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับการพัฒนาการตลาด ร้อยละ 75.00

1.5) ด้านแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมีแปลงสาธิตในพื้นที่แปลงใหญ่ ร้อยละ 76.27 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการผลิตที่ตรงตามแนวทางของโครงการฯ พิจารณาในรายสินค้า พบว่า สินค้าประมง แมลงเศรษฐกิจ และไม้ดอกไม้ประดับได้รับแนวทางการจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิตทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับแนวทางการจัดทำแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต ร้อยละ 90.14 และเกษตรกรที่ปลูกผักและสมุนไพรได้รับแนวทางการจัดทำแปลงเรียนรู้แปลงสาธิต ร้อยละ 88.00

1.6) ด้านการทำบัญชีต้นทุน ในภาพรวมพบว่าเกษตรกรได้รับสนับสนุนการอบรมการจัดทำบัญชีต้นทุนรายรับ รายจ่ายในเบื้องต้น ร้อยละ 90.14 เพื่อให้เกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่สามารถรับทราบถึงรายละเอียดค่าใช้จ่าย ผลกำไรที่เกิดขึ้นจากการผลิต พิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่ปลูกดอกไม้ประดับ และเพาะเลี้ยงประมง ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีต้นทุนทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีต้นทุน ร้อยละ 95.77 และ เกษตรกรที่เลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีต้นทุน ร้อยละ 95.00

ตารางที่ 4.10 ผลการอบรมถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับความรู้	ประเภทองค์ความรู้						ไม่ได้รับความรู้
		1) การลดต้นทุน	2) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	3) การรับรองมาตรฐาน	4) การพัฒนาการตลาด	5) แปลงเรียนรู้/แปลงสาธิต	6) การทำบัญชีต้นทุน	
1. ข้าว	98.51	97.01	56.47	69.40	71.39	72.89	90.80	1.49
2. พืชไร่	98.13	97.50	50.63	52.50	75.00	75.25	90.63	1.87
3. ไม้ยืนต้น	99.48	97.42	61.86	62.37	76.60	73.71	87.63	0.52
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	100.00	68.00	100.00	64.00	88.00	92.00	-
5. ไม้ผล	100.00	100.00	71.83	91.55	100.00	90.14	95.77	-
6. ปศุสัตว์	100.00	100.00	51.43	54.29	68.57	71.43	94.29	-
7. ประมง	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	95.00	70.00	60.00	100.00	100.00	95.00	-
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	-	100.00	100.00	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**98.92**	**97.62**	**58.29**	**68.36**	**77.57**	**76.27**	**90.14**	**1.08**

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักรกลการเกษตร

การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจะมีการดำเนินงานโดยหน่วยงานหลักที่เข้ามาสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกันไปในแต่ละภารกิจกรม อาทิ กรมส่งเสริมการเกษตรมีการเข้ามาสนับสนุนพันธุ์พืช กรมปศุสัตว์และกรมประมงมีการเข้ามาสนับสนุนพันธุ์สัตว์ กรมชลประทานเข้ามามีบทบาทสนับสนุนแหล่งน้ำในการทำเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน มีบทบาทในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวเกษตรกรจะได้รับในนามกลุ่มแล้วจึงมีการกระจายไปยังสมาชิกในกลุ่ม แต่ทั้งนี้ ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดที่เกษตรกรได้รับ จะมีชนิดและปริมาณแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของพื้นที่ ในภาพรวมเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 97.92 โดยแบ่งเป็น ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ ร้อยละ 15.18 ได้รับการส่งเสริมเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 35.36 และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 96.49 แบ่งการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตออกเป็น การได้รับสนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ร้อยละ 94.00 ได้รับสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร ร้อยละ 76.58 และได้รับสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการเกษตร ร้อยละ 50.74

ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการสนับสนุนแหล่งน้ำ เครื่องจักรกลทางการเกษตรและปัจจัยการผลิต เนื่องจาก เป้าหมายพื้นที่สนับสนุนของหน่วยงานยังไม่ครอบคลุมทั่วทุกแปลง เช่น เขตพื้นที่ชลประทานยังไม่เข้าถึงทุกพื้นที่ในแปลงใหญ่ เป็นต้น รวมถึงบางแปลงปริมาณปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนไม่เพียงพอต่อจำนวนสมาชิกแปลงใหญ่จากการที่กลุ่มมีสมาชิกจำนวนมาก (ตารางที่ 4.11 ตารางผนวกที่ 9)

2.1) การสนับสนุนแหล่งน้ำ กลุ่มสินค้าพืชไร่ได้รับสนับสนุนแหล่งน้ำทางการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 19.38 รองลงมากลุ่มสินค้าข้าวได้รับสนับสนุนแหล่งน้ำทางการเกษตร ร้อยละ 15.42 และกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นได้รับสนับสนุนแหล่งน้ำทางการเกษตร ร้อยละ 6.70

2.2) การสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร กลุ่มสินค้าข้าวได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 39.55 รองลงมากลุ่มสินค้าพืชไร่ได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 35.63 และกลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจได้รับการสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 30.00

2.3) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ภาพรวมกลุ่มสินค้าพืชผักสมุนไพร ไม้ผล ประมง และไม้ดอกไม้ประดับได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตทั้งหมด รองลงมากลุ่มสินค้าพืชไร่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 98.75 และกลุ่มสินค้าข้าวได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 96.52 ตามลำดับ ทั้งนี้ การสนับสนุนพันธุ์พืชจะดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าวเป็นหลัก ที่มีการส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ข้าว ต้นพันธุ์พืชไร่ ไม้ยืนต้น การสนับสนุนพันธุ์สัตว์จะดำเนินการโดยกรมปศุสัตว์และกรมประมง ที่มีการสนับสนุนพันธุ์โคเนื้อ โคนม พันธุ์ปลา เป็นต้น ในส่วนการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักรทางการเกษตรจะดำเนินการโดยกรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน ที่เข้าร่วมสนับสนุน อุปกรณ์ทำการเกษตรขนาดเล็ก เช่น พลั่ว จอบ เสียม ถังน้ำหมักชีวภาพ ปูนขาว โดโลไมท์ เป็นต้น

ตารางที่ 4.11 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักรกลการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต	ปัจจัยที่สนับสนุน			ไม่ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต
		1.แหล่งน้ำ	2.เครื่องจักรกลทางการเกษตร	3.ปัจจัยการผลิต	
1. ข้าว	99.25	15.42	39.55	96.52	0.75
2. พืชไร่	99.38	19.38	35.63	98.75	0.62
3. ไม้ยืนต้น	94.85	6.70	20.62	94.33	5.15
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	-	-	100.00	-
5. ไม้ผล	100.00	2.82	21.13	100.00	-
6. ปศุสัตว์	88.57	-	25.71	88.57	11.43
7. ประมง	100.00	-	10.00	100.00	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	90.00	5.00	30.00	90.00	10.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	-	100.00	-
ภาพรวม	**97.92**	**15.18**	**35.36**	**96.49**	**2.08**

ที่มา: จากการสำรวจ

3) การปรับปรุงบำรุงดิน คุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่

3.1) การได้รับสนับสนุนการปรับปรุงบำรุงดิน

การปรับปรุงบำรุงดินเป็นองค์ความรู้ที่สนับสนุนเกษตรกรกลุ่มสินค้าด้านพืช ในแนวทางการรักษาคุณภาพดินผ่านแนวทางการบำรุงเพื่อเพิ่มแร่ธาตุ และการรักษาแร่ธาตุในดินผ่านกรรมวิธีการลดการเผา ปรับเปลี่ยนมาใช้การไถกลบ การปลูกปุ๋ยพืชสด เช่น พืชตระกูลถั่ว ปอเทือง เพื่อตรึงแร่ธาตุไนโตรเจนในดิน การปรับปรุงพื้นที่ดินกรดในกรณีพื้นที่เพาะปลูกนั้นมีสภาพดินเป็นกรด การผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพเพื่อบำรุงดิน พิจารณาแปลงที่ได้รับการสนับสนุน

การปรับปรุงบำรุงดิน พบว่า ได้รับการส่งเสริมปรับปรุงบำรุงดินแล้ว ร้อยละ 96.98 โดยเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการไถกลบตอซังงดเผาฟาง ร้อยละ 80.57 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการปลูกปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 79.82 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด ร้อยละ 72.56 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน ร้อยละ 78.37 และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 86.79 ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน เนื่องจากเกษตรกรบางรายไม่มีเวลามาเข้าร่วมอบรมแนวทางการบำรุงดิน จากการติดภารกิจในช่วงการเพาะปลูก เมื่อพิจารณาในรายสินค้าที่เข้าร่วมโครงการต่อการได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน พิจารณากลุ่มสินค้าต่อการได้รับการปรับปรุงบำรุงดิน (ตารางที่ 4.12)

3.1.1) ไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช เป็นการดำเนินงานภายหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรมีการไถกลบตอซังพืชทดแทนการเผา เพื่อเป็นการช่วยบำรุงหน้าดินให้สามารถสร้างธาตุอาหารในดิน และช่วยลดการเกิดมลพิษในอากาศ ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับแนวทางการบำรุงดินโดยการไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืชมากที่สุด ร้อยละ 93.28 รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับแนวทางการบำรุงดินโดยการไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช ร้อยละ 71.25 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้นได้รับแนวทางการบำรุงดินโดยการไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช ร้อยละ 59.09

3.1.2) การปลูกปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน เป็นการดำเนินงานก่อนการปลูกพืชเพื่อเป็นการพักการปลูกพืชเดิมซ้ำซ้อนในพื้นที่เพาะปลูก อีกทั้งยังเป็นการสร้างธาตุอาหารในดิน ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ ได้รับการสนับสนุนเป็นเมล็ดปอเทืองให้เกษตรกรปลูก ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับการส่งเสริมการบำรุงดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสดมากที่สุด ร้อยละ 88.13 รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการบำรุงดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 88.00 และเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับการส่งเสริมการบำรุงดินโดยการปลูกปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 84.33

3.1.3) การปรับปรุงพื้นที่ดินกรด เป็นการดำเนินงานก่อนการปลูกพืชเพื่อเป็นการปรับปรุงดินภายหลังจากการปลูกพืชเดิมซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลานาน ส่วนใหญ่พบว่าพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรมีลักษณะดินเป็นกรด ส่งผลให้หน่วยงานเข้ามาสนับสนุนปูนขาว โดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดิน ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรดมากที่สุด ร้อยละ 84.51 รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ ได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด ร้อยละ 78.75 และเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด ร้อยละ 73.13

3.1.4) การผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน เป็นการดำเนินงานผลิตปุ๋ยใช้เองเพื่อเป็นการลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี และเป็นการบำรุงดิน โดยการใช้วัสดุเหลือใช้จากพืชมาหมักผสมกับปุ๋ยมูลสัตว์ ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกร ที่ผลิตสินค้าไม้ผลและไม้ดอกไม้ประดับได้รับแนวทางการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทานทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้รับแนวทางการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน ร้อยละ 77.36 และเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับแนวทางการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน ร้อยละ 76.88

3.1.5) การผลิตน้ำหมักชีวภาพ เป็นการดำเนินงานผลิตปุ๋ยพืชน้ำสามารถบำรุงดินและลดต้นทุนการผลิต ใช้แนวทางการให้ปุ๋ยทางใบพืช ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรที่ผลิตสินค้าไม้ดอกไม้ประดับได้รับแนวทางการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ทั้งหมด รองลงมาเกษตรกร

ที่ปลูกผักและสมุนไพรได้รับแนวทางการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 96.00 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับแนวทางการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 91.55

ตารางที่ 4.12 การสนับสนุนการปรับปรุงบำรุงดิน

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับสนับสนุน	ประเภทการปรับปรุงบำรุงดิน					ไม่ได้รับสนับสนุน
		ไถกลบตอซัง	ปลูกปุ๋ยพืชสด	ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ผลิตปุ๋ยหมักพระราชทาน	ผลิตน้ำหมักชีวภาพ	
1.ข้าว	97.67	93.28	84.33	73.13	77.36	91.54	2.33
2.พืชไร่	98.75	71.25	88.13	78.75	76.88	73.75	1.25
3.ไม้ยืนต้น	92.27	59.09	40.21	59.28	70.10	82.99	7.73
4.พืชผัก/สมุนไพร	100.00	56.00	88.00	64.00	76.00	96.00	-
5.ไม้ผล	100.00	38.03	76.06	84.51	100.00	91.55	-
6.ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	-	-	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**96.98**	**80.57**	**79.82**	**72.56**	**78.37**	**86.79**	**3.02**

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถได้รับการสนับสนุนแนวทางการปรับปรุงบำรุงดินได้มากกว่า 1 ประเภท
ที่มา: จากการสำรวจ

3.2) การส่งเสริมด้านคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่

ในภาพรวม เกษตรกรได้รับการส่งเสริมด้านคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่ทั้งหมด โดยเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงประมงได้รับการส่งเสริมการใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งหมด และได้รับการส่งเสริมการตรวจวิเคราะห์สารตกค้างในน้ำ ร้อยละ 90.00 ในส่วนของเกษตรกรที่เลี้ยงปศุสัตว์และแมลงเศรษฐกิจ ได้รับการส่งเสริมการดูแลฟาร์มที่ถูกวิธีทั้งหมด และได้รับการส่งเสริมการตรวจวิเคราะห์โรคในฟาร์มแล้ว ร้อยละ 76.92 ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่ได้รับการส่งเสริมด้านคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่ เนื่องจากเกษตรกรไม่มีเวลามาเข้าร่วมอบรมการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์ม จากการติดภารกิจในฟาร์ม (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับการส่งเสริม	การพัฒนาคุณภาพน้ำ		การพัฒนาคุณภาพฟาร์ม		ไม่ได้รับการส่งเสริม
		การใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ในบ่อเลี้ยง	การตรวจวิเคราะห์สารตกค้างน้ำ	การส่งเสริมการดูแลฟาร์มเลี้ยงที่ถูกวิธี	การตรวจวิเคราะห์โรคในฟาร์ม	
1. ประมง	100.00	100.00	90.00	-	-	-
2. ปศุสัตว์	100.00	-	-	100.00	71.43	-
3. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	-	-	100.00	85.00	-
ภาพรวม	**100.00**	**100.00**	**90.00**	**100.00**	**76.92**	**-**

ที่มา: จากการสำรวจ

4) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

เมื่อพิจารณาจากเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมมาตรฐานสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแล้ว ร้อยละ 78.90 เกษตรกรมีการดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการผลิตสินค้าเพื่อรับรองมาตรฐาน ร้อยละ 72.58 และเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มและแปรรูปสินค้าเกษตร ร้อยละ 49.59 ทั้งนี้ แปลงที่ไม่ได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เนื่องจาก เกษตรกรมีการจำหน่ายผลผลิตทันทีภายหลังการเก็บเกี่ยว จึงยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานสินค้าและการแปรรูปสินค้าเกษตรเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงประมง ได้รับสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐานทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลและพืชผักสมุนไพร ได้รับสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐาน ร้อยละ 92.96 และร้อยละ 92.00 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับการส่งเสริม	ประเภทการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร		ไม่ได้รับการส่งเสริม
		การพัฒนาคุณภาพเพื่อรับรองมาตรฐาน	การเพิ่มมูลค่าสินค้า	
1. ข้าว	78.11	76.37	46.52	21.89
2. พืชไร่	68.13	63.13	36.88	31.87
3. ไม้ยืนต้น	62.37	54.64	29.38	37.63
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	92.00	56.00	-
5. ไม้ผล	94.37	92.96	45.25	5.63
6. ปศุสัตว์	62.86	48.57	54.29	37.14
7. ประมง	100.00	100.00	50.00	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	75.00	95.00	-
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	-	100.00
ภาพรวม	**78.90**	**72.58**	**49.59**	**21.10**

ที่มา: จากการสำรวจ

5) การเชื่อมโยงตลาด

เมื่อพิจารณาจากเกษตรกรในแปลงที่ได้รับการส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาดในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาดแล้ว ร้อยละ 76.93 โดยได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตลาด ร้อยละ 71.05 ได้รับการส่งเสริมเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรเฉพาะแปลง ร้อยละ 67.02 และได้รับการส่งเสริมการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 30.61 ทั้งนี้ เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตลาด เนื่องจากการส่งเสริมการพัฒนาตลาดส่วนใหญ่จะจัดประชุมเฉพาะคณะกรรมการกลุ่มหรือเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสนใจ ดังนั้น จึงมีเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบถึงการพัฒนาตลาดในแปลงใหญ่ เมื่อพิจารณาสินค้าต่อการได้รับสนับสนุนความรู้ด้านการเชื่อมโยงตลาด ดังนี้ (ตารางที่ 4.15)

5.1) การส่งเสริมความรู้การพัฒนาตลาด พบว่า เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตลาดมากที่สุด ร้อยละ 90.00 รองลงมาเกษตรกรที่ปลูก

พืชผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตลาด ร้อยละ 84.00 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการส่งเสริมการพัฒนาตลาด ร้อยละ 78.87

5.2) การส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ พบว่า สินค้าแมลงเศรษฐกิจได้รับการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจมากที่สุด ร้อยละ 90.00 รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ร้อยละ 85.96 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้นได้รับการส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ร้อยละ 77.84

5.3) การทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) มากที่สุด ร้อยละ 60.00 รองลงมาเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจได้รับการส่งเสริมเป็นความรู้ด้านการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 40.00 และเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงปศุสัตว์ได้รับการส่งเสริมเป็นความรู้ด้านการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 34.29

ตารางที่ 4.15 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาด

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ได้รับการเชื่อมโยงตลาด	ประเภทการเชื่อมโยงตลาด			ไม่ได้รับการเชื่อมโยงตลาด
		1) การส่งเสริมความรู้การพัฒนาด้านการตลาด	2) การส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ	3) การทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)	
1. ข้าว	70.15	67.47	57.71	28.86	29.85
2. พืชไร่	67.50	65.63	53.75	23.13	32.50
3. ไม้ยืนต้น	87.11	73.71	77.84	29.38	12.89
4. พืชผัก/สมุนไพร	88.00	84.00	76.00	60.00	12.00
5. ไม้ผล	88.73	78.87	85.96	28.17	11.27
6. ปศุสัตว์	68.57	68.57	68.57	34.29	31.43
7. ประมง	-	-	-	-	100.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	90.00	90.00	90.00	40.00	10.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ[1/]	-	-	-	-	-
ภาพรวม	**76.93**	**71.05**	**67.02**	**30.61**	**23.07**

หมายเหตุ: [1/]สินค้าประมงและไม้ดอกไม้ประดับไม่มีเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเชื่อมโยงตลาด

ที่มา : จากการสำรวจ

6) การบริหารจัดการกลุ่ม

จากการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มแปลงใหญ่พบว่า กลุ่มมีโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่ที่ชัดเจนกว่าก่อนมีโครงการ โดยมีการจัดตั้งคณะทำงานกลุ่มประกอบด้วยประธานกลุ่ม ฝ่ายเลขานุการ และคณะกรรมการในการขับเคลื่อนโครงการ จากการส่งเสริมความเข้มแข็งภายในกลุ่ม ในภาพรวมเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 95.26 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ 87.73 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 83.95 และ เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 83.87 พิจารณาในแต่ละผลการดำเนินที่ได้จากการบริหารกลุ่ม ดังนี้ (ตารางที่ 4.16)

6.1) การส่งเสริมวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 95.26 โดยผ่านการมีกิจกรรมการประชุมกลุ่มที่จัดขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีการพบปะ พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาที่เกิดจากการทำการเกษตร โรคระบาดในพื้นที่และอื่น ๆ พิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชผักและสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ปศุสัตว์ ประมง และแมลงเศรษฐกิจ ได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกันทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ยืนต้น ได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 96.91 และเกษตรกรที่ปลูกพืชไร่ได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 96.88

6.2) การส่งเสริมการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต ในภาพรวม พบว่า เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิต ร้อยละ 87.73 อาทิ การรวมกลุ่มกันซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว การรวมกลุ่มเพื่อซื้อแม่ปุ๋ยมาบริหารจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้ได้ราคาถูกกว่าท้องตลาด และการรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์มาผลิตน้ำหมักชีวภาพ เพื่อปรับปรุงบำรุงดินตามแนวทางโครงการฯ และลดต้นทุนการผลิต พิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงประมง แมลงเศรษฐกิจ และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกันทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ 94.37 และเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ 92.00

6.3) การส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต ในภาพรวม พบว่าเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 83.95 จากการจัดประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้แนวทางการผลิตและการเก็บเกี่ยวผลผลิต อาทิ การประชุมเพื่อพิจารณาช่วงของการผลิตและเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการมีเครื่องจักรกลทางการเกษตรหมุนเวียนใช้ในกลุ่ม ที่ต้องมีการจัดสรรเวลาการเก็บเกี่ยวแต่ละแปลงไม่พร้อมกัน พิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงประมง แมลงเศรษฐกิจและปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มกันผลิตทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 96.00 และเกษตรกรที่เลี้ยงปศุสัตว์ได้รับการส่งเสริมการวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มกันผลิต ร้อยละ 94.29

6.4) การส่งเสริมรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ในภาพรวม พบว่าเกษตรกรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มกันจำหน่ายผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจในการกำหนดราคาจำหน่ายผลผลิตด้วยตนเอง ร้อยละ 83.87 พิจารณาในรายสินค้า พบว่า เกษตรกรที่เพาะเลี้ยงประมง แมลงเศรษฐกิจและปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตทั้งหมด รองลงมาเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและสมุนไพรได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 92.00 และเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต ร้อยละ 90.14

ทั้งนี้ เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการซื้อปัจจัยการผลิต การผลิตร่วมกันและจำหน่ายผลผลิตร่วมกันส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มของคณะทำงานแปลงใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบลเดียวกัน ซึ่งยังไม่ครอบคลุมเกษตรกรที่อยู่ต่างตำบล ซึ่งยังไม่ค่อยเข้าใจแนวทาง และไม่สะดวกในการดำเนินกิจกรรม ทางกลุ่มจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ ต่อไป

ตารางที่ 4.16 เกษตรกรได้รับการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	การส่งเสริมวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน	การส่งเสริมการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	การส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต	การส่งเสริมรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต
1. ข้าว	92.02	82.34	80.60	79.10
2. พืชไร่	96.88	88.75	81.88	78.75
3. ไม้ยืนต้น	96.91	91.75	82.99	89.18
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	92.00	96.00	92.00
5. ไม้ผล	98.59	94.37	88.73	90.14
6. ปศุสัตว์	100.00	85.71	94.29	85.71
7. ประมง	100.00	100.00	100.00	100.00
9. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	100.00	100.00	100.00
10. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	100.00	100.00
ภาพรวม	**95.26**	**87.73**	**83.95**	**83.87**

ที่มา: จากการสำรวจ

4.1.4 ผลลัพธ์ (Outcomes)

เป็นการพิจารณาผลลัพธ์จากการส่งเสริมของหน่วยงานด้านการนำองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตไปปฏิบัติ โดยใช้แนวทางการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต การเชื่อมโยงตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ โดยพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแต่ละสินค้าหลังจากดำเนินงานโครงการฯ

1) การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

เกษตรกรที่ได้เข้ารับการสนับสนุนองค์ความรู้ มีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์แล้ว ร้อยละ 65.88 โดยแบ่งได้เป็นการนำองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไปปฏิบัติ ร้อยละ 97.07 มีการสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มผ่านการส่งเสริมวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน ร้อยละ 94.05 และมีแปลงเรียนรู้ แปลงสาธิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไปปรับใช้ในพื้นที่เพาะปลูกของตนเอง ร้อยละ 73.64 สำหรับเกษตรกรที่ยังไม่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติ เนื่องจาก เกษตรกรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่จะนำไปปฏิบัติ และเกษตรกรบางกลุ่มที่ได้รับสนับสนุนองค์ความรู้แล้ว อยู่ในกระบวนการเตรียมความพร้อมสำหรับการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในฤดูกาลผลิต ต่อไป

ทั้งนี้ องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต การส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer มีการปฏิบัติค่อนข้างน้อย เนื่องจาก เกษตรกรแต่ละรายมีปริมาณผลผลิตที่ได้รับแต่ละช่วงการเพาะปลูกไม่เท่ากัน จากการมีจำนวนพื้นที่ปลูกหรือเพาะเลี้ยงไม่เท่ากัน จึงไม่สะดวกรวบรวมผลผลิตเพื่อนำมาจำหน่ายร่วมกัน ในด้านองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP หรือมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในระหว่างการต่ออายุการรับรองมาตรฐานสินค้า และด้านการพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer เกษตรกรนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีความสนใจที่จะได้รับพัฒนาในด้านนั้น ๆ (ตารางที่ 4.17, ตารางผนวกที่ 10)

ตารางที่ 4.17 การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	ไม่ใช้ประโยชน์
1. ข้าว	62.33	37.67
2. พืชไร่	52.08	47.92
3. ไม้ยืนต้น	63.08	36.92
4. พืชผักสมุนไพร	69.34	30.66
5. ไม้ผล	78.81	21.19
6. ปศุสัตว์	64.86	35.14
7. ประมง	69.29	30.71
8. แมลงเศรษฐกิจ	69.67	30.33
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-
ภาพรวม	**65.88**	**34.12**

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์

จากการส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและวัสดุทางการเกษตร เกษตรกรมีการนำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 68.13 โดยเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์มากที่สุด ร้อยละ 88.88 รองลงมาเกษตรกรมีการนำปัจจัยการผลิตวัสดุทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 70.27 และเกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร ร้อยละ 45.24 เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 26.20 และเกษตรกรใช้ประโยชน์แหล่งน้ำแล้ว ร้อยละ 10.76

ทั้งนี้ เกษตรกรที่ยังไม่นำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ เนื่องจาก เกษตรกรได้รับปัจจัยการผลิตบางชนิดภายหลังจากการเพาะปลูกไปแล้ว อีกทั้งปริมาณปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนไม่เพียงพอสำหรับกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีจำนวนสมาชิกในแปลงมาก และการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรกลทางการเกษตรยังมีการนำไปใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย เนื่องจากจำนวนเครื่องจักรกลทางการเกษตรที่นำเข้ามาส่งเสริมมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการ รวมทั้งเครื่องจักรกลทางการเกษตรบางชนิดไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในกลุ่มแปลงใหญ่ และบางแปลงมีเครื่องจักรกลทางการเกษตรใช้เองภายในกลุ่มแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุน (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18 การนำปัจจัยการผลิตที่สนับสนุนตามโครงการไปใช้ประโยชน์

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	แหล่งน้ำ	เครื่องจักรกลทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิตวัสดุทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิต/วัสดุทางการเกษตร			ไม่ใช้ประโยชน์
					พันธ์พืช/สัตว์	วัสดุทางการเกษตร	อุปกรณ์เครื่องมือ	
1. ข้าว	41.68	11.94	30.85	51.83	90.80	47.76	16.92	58.32
2. พืชไร่	47.05	11.88	21.25	62.29	82.50	88.75	15.63	52.95
3. ไม้ยืนต้น	42.92	4.64	16.50	59.09	93.81	69.07	14.40	57.08

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	แหล่งน้ำ	เครื่องจักรกลทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิตวัสดุทางการเกษตร	ปัจจัยการผลิต/วัสดุทางการเกษตร			ไม่ใช้ประโยชน์
					พันธ์พืช/สัตว์	วัสดุทางการเกษตร	อุปกรณ์เครื่องมือ	
4. พืชผัก/สมุนไพร	82.67	-	-	82.67	96.00	80.00	72.00	17.33
5. ไม้ผล	60.10	2.82	14.08	85.92	83.10	85.92	88.73	39.91
6. ปศุสัตว์	49.33	-	25.71	55.24	57.14	74.28	34.29	50.67
7. ประมง	82.00	-	10.00	100.00	100.00	100.00	100.00	18.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	37.50	5.00	20.00	50.00	5.00	85.00	60.00	62.50
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	-	100.00	100.00	100.00	-	-
ภาพรวม	**51.58**	**10.76**	**26.20**	**68.13**	**88.88**	**70.27**	**45.24**	**48.42**

ที่มา: จากการสำรวจ

4.4.3 ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน คุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่

1) ด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ภาพรวมเกษตรกรนำแนวทางการปรับปรุงดินไปใช้ประโยชน์แล้ว ร้อยละ 85.08 โดยมีการใช้แนวทางการไถกลบตอซัง งดเผาฟางอละตอซังพืช ร้อยละ 87.89 มีการใช้แนวทางการส่งเสริมการปลูกปุ๋ยพืชสด ร้อยละ 81.68 มีการใช้แนวทางการส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด ร้อยละ 73.50 มีการใช้แนวทางการผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน ร้อยละ 88.97 และมีการใช้แนวทางการผลิตน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 93.34

ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่นำแนวทางการปรับปรุงบำรุงดินไปปฏิบัติ เนื่องจาก กระบวนการปรับปรุงบำรุงดินอาศัยวิธีการทางธรรมชาติ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ เกษตรกรบางส่วนจึงเลือกใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากสะดวก ประหยัดเวลาและง่ายต่อการดูแลรักษา (ตารางที่ 4.19)

ตารางที่ 4.19 การนำความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดินไปใช้ประโยชน์

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	เรื่องที่นำไปใช้ประโยชน์					ไม่ใช้ประโยชน์
		ไถกลบงดเผาฟาง	การปลูกปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน	ปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	การผลิตปุ๋ยหมัก	การผลิตน้ำหมักชีวภาพ	
1.ข้าว	82.63	90.13	81.12	61.69	88.10	92.12	17.37
2.พืชไร่	83.29	88.60	73.76	76.98	84.55	92.54	16.71
3.ไม้ยืนต้น	88.68	86.41	85.90	85.22	88.97	96.89	11.32
4.พืชผัก/สมุนไพร	76.72	64.29	59.09	81.25	78.95	100.00	23.28
5.ไม้ผล	88.29	55.56	100.00	96.67	100.00	89.23	11.71
6.ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	-	-	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**85.08**	**87.89**	**81.68**	**73.50**	**88.97**	**93.34**	**14.92**

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่

แปลงใหญ่ที่มีการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพน้ำ ได้แก่ กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าประมง และแปลงที่มีการส่งเสริมคุณภาพฟาร์ม ได้แก่ กลุ่มแปลงใหญ่สินค้าปศุสัตว์และแมลงเศรษฐกิจ ซึ่งเกษตรกรในแปลงดังกล่าว มีการนำแนวทางพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มไปใช้ประโยชน์แล้ว ร้อยละ 99.05 โดยเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงประมง มีการใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งหมด และมีการตรวจวิเคราะห์สารตกค้างในน้ำ ร้อยละ 90.00 ในส่วนของเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงปศุสัตว์และแมลงเศรษฐกิจมีการนำแนวทางการส่งเสริมการดูแลฟาร์มที่ถูกวิธีไปใช้ประโยชน์ ร้อยละ 96.44 และมีการส่งเสริมการตรวจวิเคราะห์โรคในฟาร์ม ร้อยละ 93.93 ทั้งนี้ เกษตรกรที่ไม่ได้นำแนวทางการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่ไปปรับใช้ เนื่องจาก เกษตรกรบางรายยังคงไม่เข้าใจแนวทางการพัฒนาไปปรับใช้ด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องอาศัยการเข้ามาตรวจสอบและให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (ตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 การนำความรู้การพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มในแปลงใหญ่ไปใช้ประโยชน์

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	การพัฒนาคุณภาพน้ำ		การพัฒนาคุณภาพฟาร์ม		ไม่ใช้ประโยชน์
		การใช้หัวเชื้อจุลินทรีย์ในบ่อเลี้ยง	การตรวจวิเคราะห์สารตกค้างน้ำ	การส่งเสริมการดูแลฟาร์มเลี้ยงที่ถูกวิธี	การตรวจวิเคราะห์โรคในฟาร์ม	
1. ประมง	95.00	100.00	90.00	-	-	5.00
2. ปศุสัตว์	97.14	-	-	94.29	100.00	2.86
3. แมลงเศรษฐกิจ	100.00	-	-	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**99.05**	**100.00**	**90.00**	**96.44**	**93.93**	**0.95**

หมายเหตุ: การพัฒนาคุณภาพน้ำสอบถามเฉพาะเกษตรกรผู้ทำประมง และการพัฒนาคุณภาพฟาร์มสอบถามเฉพาะเกษตรกรที่เพาะเลี้ยงปศุสัตว์และแมลงเศรษฐกิจ

ที่มา : จากการสำรวจ

4.4.4 การพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการฯ 5 ด้าน การพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพ ด้านการตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการลดต้นทุนการผลิต จากการส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการลดต้นทุนการผลิตภาพรวม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต จากการนำองค์ความรู้รวมถึงการส่งเสริมการนำปัจจัยที่ได้รับการสนับสนุนไปใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง แต่ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป้าหมายการลดต้นทุนการผลิตที่ ร้อยละ 20 ยังไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจาก ในช่วงปี 2562 – 2564 เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบแพร่กระจายในวงกว้าง รวมทั้งมีปัจจัยภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องในช่วงปีของการเพาะปลูก การเริ่มปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิตประเภทปุ๋ยเคมีและสารเคมี รวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่น เช่น ค่าจ้างปลูก ค่าดูแลรักษา เป็นต้น ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตที่สูงเพิ่มขึ้นตาม รวมทั้งในบางกลุ่มสินค้า เช่น ไม้ผล ไม้ยืนต้น ปศุสัตว์และประมง เกษตรกรส่วนใหญ่เน้นการทำคุณภาพตามที่ผู้ประกอบการต้องการจึงจำเป็นต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูง อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมองค์ความรู้ข้างต้น เกษตรกรมีการลดปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิต การปรับเปลี่ยนการใช้สารเคมีมาใช้สารอินทรีย์ ส่งผลให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายในการผลิตลงได้บางส่วน ดังนี้

1.1) การลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ในภาพรวม เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ ร้อยละ 61.26 จากการนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ จึงเกิดการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีลง รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน และจากการที่เกษตรกรนำองค์ความรู้ที่หน่วยงานส่งเสริมไปใช้ปฏิบัติมากขึ้นในทุก ๆ ปีที่เข้าร่วมโครงการ เช่น ปีที่ 1 มีการลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปีที่ 2 การรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ ใช้ในกลุ่มแปลงใหญ่ และปีที่ 3 รวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ในราคาที่ถูกลง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสินค้า พบว่า กลุ่มสินค้าประมง (กุ้ง) เกษตรกรทุกรายสามารถลดต้นทุนการผลิตได้หลังจากเข้าร่วมโครงการฯ ในขณะที่กลุ่มสินค้าอื่น ๆ ร้อยละของเกษตรกรที่ลดต้นทุนการผลิต ดังนี้ กลุ่มสินค้าข้าวเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 57.71 กลุ่มสินค้าพืชไร่เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 63.40 กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 40.63 กลุ่มสินค้าพืชผักและสมุนไพรเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 44.00 และกลุ่มสินค้าไม้ผลเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 42.50 กลุ่มสินค้าปศุสัตว์เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 56.00 กลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 55.00 และกลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต ร้อยละ 83.33 (ตารางที่ 4.21 ตารางผนวกที่ 11)

ตารางที่ 4.21 เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงการลดต้นทุนการผลิต แปลงปี 2562

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
1.ข้าว	57.71	4.23	38.06
2.พืชไร่	63.40	5.20	31.40
3.ไม้ยืนต้น	40.63	0.56	58.81
4.พืชผัก/สมุนไพร	44.00	16.00	40.00
5.ไม้ผล	42.50	1.67	55.84
6.ปศุสัตว์	56.00	1.33	42.67
7.ประมง	100.00	-	0.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	55.00	10.00	35.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	83.33	-	16.67
ภาพรวม	**61.26**	**4.40**	**34.35**

ที่มา : จากการสำรวจ

1.2) เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของเกษตรกร ในภาพรวมเมื่อพิจารณาจากเกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตลง โดยสินค้าข้าวเกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 242.60 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 7.35) กลุ่มสินค้าพืชไร่เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 476.00 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 6.62) กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นเกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 344.00 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 6.47) กลุ่มสินค้าไม้ผลเกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 623.00 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 7.07) กลุ่มสินค้าพืชผักและสมุนไพร เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 1,244.55 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 6.68) กลุ่มสินค้าประมงเกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 5,368.60 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.18) กลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจ เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 554.99 บาทต่อฟาร์ม (ร้อยละ 12.71) และกลุ่มสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต เฉลี่ย

439.35 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 5.28) (ตารางที่ 4.22 ตารางผนวกที่ 12 ตารางผนวกที่ 13 และตารางผนวกที่ 14)

ตารางที่ 4.22 เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตของเกษตรกรก่อนและหลังมีโครงการ แปลงปี 2562

หน่วย : บาท/ไร่

กลุ่มสินค้า	ก่อน[1/] (ปีเพาะปลูก 2561/62)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
1.ข้าว	3,186.19	2,943.59	(242.60)	7.35
2.พืชไร่	7,191.00	6,715.00	(476.00)	6.62
3.ไม้ยืนต้น	5,308.00	4,964.00	(344.00)	6.47
4.ไม้ผล	8,804.00	8,181.00	(623.00)	7.07
5. พืชผัก/สมุนไพร	18,619.72	17,375.17	(1,244.55)	6.68
6.ปศุสัตว์				7.19
- โคเนื้อ (บาท/ตัว)	30,439.85	28,556.56	(1,883.29)	6.19
- โคนม (บาท/กก.)	9.33	8.13	(1.20)	12.84
- กระบือ (บาท/ตัว)	35,073.28	32,766.40	(2,306.88)	6.58
7.ประมง	103,641.20	98,272.60	(5,368.60)	5.18
8.แมลงเศรษฐกิจ	4,364.99	3,810.00	(554.99)	12.71
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	8,326.02	7,887.00	(439.35)	5.28
			การลดต้นทุนการผลิต	**7.16**

หมายเหตุ: [1/]ต้นทุนการผลิตก่อนโครงการมีการปรับมูลค่าเงินตามเวลาแล้ว

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ด้านการเพิ่มผลผลิต

2.1) การเพิ่มผลผลิต จากการส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการเพิ่มผลผลิตในภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 55.67 จากการนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติองค์ความรู้ที่ถูกนำไปปฏิบัติ เช่น การใช้พันธุ์ดี การดูแลรักษาที่ถูกวิธี ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยที่ร้อยละ 20 จะเห็นได้ว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยยังคงต่ำกว่าเป้าหมาย โดยมีการเพิ่มผลผลิต ร้อยละ 9.69 เนื่องจาก การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยมีปัจจัยภายนอกเข้ามากระทบในช่วงฤดูเพาะปลูก เช่น ปัญหาภัยแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้ขาดแคลนน้ำในการทำเกษตร บางพื้นที่มีน้ำท่วมจากการที่ฝนตกต่อเนื่องกันหลายวัน ส่งผลให้พืชบางชนิดได้รับน้ำเกินความจำเป็น ผลผลิตจึงเสียหาย การเกิดโรคระบาดจากเชื้อไวรัส เช่น โรคลัมปีสกินในสินค้าปศุสัตว์ ส่งผลให้ผลผลิตที่ได้รับมีความเสียหาย เมื่อพิจารณากลุ่มสินค้าที่มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้นหลังจากมีโครงการ ในแต่ละกลุ่มสินค้า พบว่า สินค้าไม้ยืนต้น (ปาล์มน้ำมัน ยางพารา กาแฟ มะพร้าวแก่) มีเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิต ร้อยละ 67.06 รองลงมาสินค้าไม้ดอกไม้ประดับและสินค้าข้าว เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตได้ ร้อยละ 66.67 และร้อยละ 61.44 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.23 และตารางผนวกที่ 15)

ตารางที่ 4.23 เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่โครงการ แปลงปี 2562

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
1.ข้าว	21.64	16.92	61.44
2.พืชไร่	16.33	22.04	61.63
3.ไม้ยืนต้น	8.93	24.02	67.06
4.พืชผัก/สมุนไพร	8.00	68.00	24.00
5.ไม้ผล	14.17	27.92	57.92
6.ปศุสัตว์	8.00	34.67	57.33
7.ประมง	10.00	30.00	60.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	15.00	40.00	45.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	-	33.33	66.67
ภาพรวม	**11.34**	**32.99**	**55.67**

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) ด้านผลผลิตต่อหน่วย ในภาพรวมเมื่อพิจารณาจากเกษตรกรทุกรายที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า เกษตรกรมีผลผลิตที่เพิ่มขึ้นหลังจากมีโครงการ โดย กลุ่มสินค้าข้าว เพิ่มขึ้น 56 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 9.50) กลุ่มพืชไร่ เพิ่มขึ้น 478 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 9.75) กลุ่มไม้ยืนต้น เพิ่มขึ้น 80 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.64) กลุ่มผักและสมุนไพร เพิ่มขึ้น 58 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 2.48) กลุ่มไม้ผล เพิ่มขึ้น 151 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.00) กลุ่มปศุสัตว์ ประกอบด้วย สินค้าโคเนื้อมีผลผลิตเพิ่มขึ้น 31 กิโลกรัมต่อตัว (ร้อยละ 8.25) โคนมมีผลผลิตเพิ่มขึ้น 0.86 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน (ร้อยละ 8.57) และกลุ่มกระบือมีผลผลิตเพิ่มขึ้น 102.40 กิโลกรัมต่อตัว (ร้อยละ 18.29) กลุ่มประมง (กุ้ง) เพิ่มขึ้น 55 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 4.72) สินค้าแมลงเศรษฐกิจ เพิ่มขึ้น 10 กิโลกรัมต่อฟาร์ม (ร้อยละ 8.36) สินค้าไม้ดอกไม้ประดับเพิ่มขึ้น 167 กิโลกรัมต่อไร่ (ร้อยละ 12.99) (ตารางที่ 24 และ ตารางผนวกที่ 16)

ตารางที่ 4.24 เปรียบเทียบผลผลิตต่อหน่วยก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2562

หน่วย : กก.ต่อไร่

กลุ่มสินค้า	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
1.ข้าว	594.00	650.00	56.00	9.50
2.พืชไร่	4,903.00	5,381.00	478.00	9.75
3.ไม้ยืนต้น	633.00	713.00	80.00	12.64
4.ไม้ผล	1,309.00	1,460.00	151.00	12.00
5. พืชผัก/สมุนไพร	2,342.00	2,400.00	58.00	2.48
6.ปศุสัตว์				9.73
- โคเนื้อ (กก./ตัว)	371.00	402.00	31.00	8.25
- โคนม (กก./ตัว/วัน)	10.01	10.90	0.86	8.57
- กระบือ (กก./ตัว)	560.00	662.40	102.40	18.29
7.ประมง	1,165.00	1,220.00	55.00	4.72
8.แมลงเศรษฐกิจ (กก./ฟาร์ม)	122.00	133.00	10.00	8.36
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	1,283.00	1,450.00	167.00	12.99
การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย				**9.69**

ที่มา : จากการสำรวจ

ผลที่ได้รับคิดเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตของสินค้าในกลุ่มแปลงใหญ่ พบว่า มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวน 1,975.67 ล้านบาท โดยพิจารณาในรายสินค้า พบว่า สินค้าข้าวสามารถสร้างมูลค่ารวม 552.94 ล้านบาท สินค้าพืชไร่สามารถสร้างมูลค่ารวม 256.42 ล้านบาท สินค้าไม้ยืนต้นสร้างมูลค่ารวม 258.71 ล้านบาท สินค้าพืชผักและสมุนไพรสร้างมูลค่ารวม 98.02 ล้านบาท สินค้าไม้ผลสร้างมูลค่ารวม 418.37 ล้านบาท สินค้าปศุสัตว์สร้างมูลค่ารวม 87.45 ล้านบาท สินค้าประมงสร้างมูลค่ารวม 242.27 ล้านบาท สินค้าแมลงเศรษฐกิจสร้างมูลค่ารวม 13.29 ล้านบาท สินค้าไม้ดอกไม้ประดับสร้างมูลค่ารวม 48.20 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสามารถลดต้นทุนได้บางส่วนจากการที่นำองค์ความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมภายใต้โครงการมาปรับใช้ โดยการลดต้นทุนผ่านการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใช้สารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ มาใช้ในการบำรุงดินที่นอกจากช่วยในด้านการลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีลง ยังสามารถปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตเพิ่มตาม แต่ทั้งนี้ ด้วยผลกระทบจากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต ส่งผลให้มูลค่าทางเศรษฐกิจจึงยังไม่สูงมาก (ภาพที่ 4.2 ตารางที่ 4.25 ตารางผนวกที่ 17)

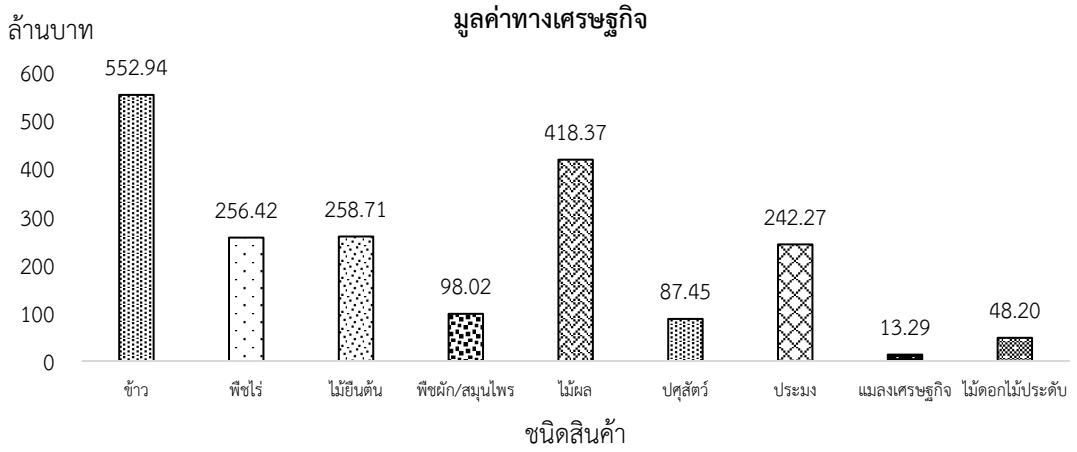

ภาพที่ 4.2 มูลค่าทางเศรษฐกิจ แปลงปี 2562

ตารางที่ 4.25 มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้ของแปลงปี 2562 หลังเข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	มูลค่าทางเศรษฐกิจแปลงใหญ่ที่ดำเนินการในปี 2562		
	การลดต้นทุน	การเพิ่มผลผลิต	รวมทั้งหมด
1.ข้าว	163.24	389.70	552.94
2.พืชไร่	62.05	194.37	256.42
3.ไม้ยืนต้น	68.27	190.44	258.71
4.พืชผัก/สมุนไพร	38.68	59.34	98.02
5.ไม้ผล	22.95	395.42	418.37
6.ปศุสัตว์	27.80	59.65	87.45
7.ประมง	86.43	155.84	242.27
8.แมลงเศรษฐกิจ	2.29	11.00	13.29
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	1.34	46.86	48.20
รวม	**473.05**	**1,502.62**	**1,975.67**

ที่มา : จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณามูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเปรียบเทียบกับเงินที่ลงทุนไป พบว่า ภาครัฐภายใต้การส่งเสริมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการสนับสนุนงบประมาณภายใต้โครงการฯ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2562 – 2564 ที่เบิกจ่ายแล้วเป็นจำนวนเงิน 3,447.93 ล้านบาท ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจรวม 1,975.67 ล้านบาท ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นคิดเป็น 0.57 เท่า (ภาพที่ 4.3)

ภาพที่ 4.3 เปรียบเทียบเงินลงทุนและมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

3) ด้านการพัฒนาคุณภาพ

จากการส่งเสริมของหน่วยงานต่าง ๆ ด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร พบว่า ก่อนการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรได้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรแล้ว ร้อยละ 19.65 โดยแบ่งเป็นการได้รับรองมาตรฐาน Good Agriculture Practice : GAP ร้อยละ 19.14 ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 0.25 ได้รับรองมาตรฐาน Roundtable on Sustainable Palm Oil : RSPO สำหรับสินค้าปาล์มน้ำมัน ร้อยละ 0.17 และได้รับรองมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ เช่น GMP ร้อยละ 0.09 ภายหลังเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้วเกษตรกร ร้อยละ 33.80 ได้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรจากการเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน โดยแบ่งเป็น เกษตรกรได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 31.20 เกษตรกรได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 1.52 เกษตรกรได้รับมาตรฐาน RSPO ร้อยละ 0.65 และเกษตรกรได้รับรองมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 0.43 ซึ่งภายหลังการส่งเสริม ภาพรวมด้านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรกรได้รับรองมาตรฐานสินค้าที่ผลิตเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ เนื่องจากเกษตรกรยังไม่ได้รับรองมาตรฐานสินค้า ร้อยละ 52.55 และเกษตรกรอยู่ระหว่างขั้นตอนการตรวจรับรอง ร้อยละ 12.02 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตเข้าสู่กระบวนการผลิตเพื่อการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร ต่อไป (ตารางที่ 4.26 ตารางผนวกที่ 18)

ตารางที่ 4.26 การพัฒนาคุณภาพสินค้าเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)		หลังมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้น
	ได้รับรอง	ไม่ได้รับรอง	ได้รับรอง	ไม่ได้รับรอง	
1.ข้าว	16.17	83.83	30.85	69.15	14.68
2.พืชไร่	8.75	91.25	23.13	76.87	14.38
3.ไม้ยืนต้น	11.34	88.66	29.38	70.62	18.04

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)		หลังมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้น
	ได้รับรอง	ไม่ได้รับรอง	ได้รับรอง	ไม่ได้รับรอง	
4.พืชผัก/สมุนไพร	24.00	76.00	80.00	20.00	56.00
5.ไม้ผล	42.25	57.75	77.46	22.54	35.21
6.ปศุสัตว์	14.29	85.71	28.57	71.43	13.96
7.ประมง	60.00	40.00	90.00	10.00	30.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	-	100.00	-	100.00	-
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	-	100.00	-	100.00	-
ภาพรวม	**19.65**	**80.35**	**33.80**	**66.20**	**14.15**

ที่มา: จากการสำรวจ

4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จากการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มในการร่วมกันจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแปลงใหญ่ การซื้อปัจจัยการผลิต และการต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกรร่วมกันจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแปลงใหญ่แล้ว ร้อยละ 44.45 ส่วนที่เหลือยังคงแยกกันจำหน่าย เนื่องจากเกษตรกรมีช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่พร้อมกัน จากการที่ยังไม่ถึงช่วงระยะเวลาเก็บเกี่ยว และกลุ่มมีจำนวนเครื่องมือเครื่องจักรกลการเกษตรที่ใช้ในกลุ่มมีจำนวนจำกัด ดังนั้น เกษตรกรจึงสะดวกจำหน่ายผลผลิตเอง เกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ร้อยละ 42.56 ส่วนที่เหลือยังคงซื้อในราคาตลาดทั่วไป เนื่องจากบางแปลงยังขาดเงินทุนในการบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงการรอความชัดเจนของกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ในด้านของการต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต พบว่า เกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิตได้ ร้อยละ 36.43 ส่วนที่เหลือไม่สามารถต่อรองราคาได้ เนื่องจากผลผลิตของเกษตรกรไม่ได้รับรองมาตรฐานสินค้า รวมทั้งคุณภาพ รูปลักษณ์ยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ (ตารางที่ 4.27)

ตารางที่ 4.27 การนำแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มไปปฏิบัติ

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	การร่วมกันจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแปลงใหญ่	ซื้อขายปัจจัยการผลิตได้ถูกกว่าท้องตลาด		การต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต	
		ซื้อในราคาถูกกว่าท้องตลาด	ซื้อในราคาทั่วไป	ต่อรองราคาได้	ไม่สามารถต่อรองราคาได้
1. ข้าว	18.91	28.86	71.14	25.37	74.63
2. พืชไร่	21.25	31.88	68.13	21.25	78.75
3. ไม้ยืนต้น	58.25	62.37	37.63	38.66	61.34
4. พืชผักสมุนไพร	72.00	16.00	84.00	40.00	60.00
5. ไม้ผล	56.34	73.24	26.76	69.01	30.99
6. ปศุสัตว์	28.57	45.71	54.29	28.57	71.43
7. ประมง	-	50.00	50.00	40.00	60.00
8. แมลงเศรษฐกิจ	70.00	75.00	25.00	65.00	35.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	100.00	-	100.00
ภาพรวม	**44.45**	**42.56**	**57.44**	**36.43**	**63.57**

ที่มา: จากการสำรวจ

5) ด้านการตลาด

5.1) ช่องทางการตลาด ก่อนการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตทั้งหมดให้กับแหล่งรับซื้อในพื้นที่ เช่น โรงสี ลานรับซื้อ ตลาดชุมชน เป็นต้น ภายหลังเมื่อมีการเข้ามาส่งเสริมการตลาดภายใต้โครงการ พบว่า เกษตรกรมีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเฉลี่ย 2 ช่องทาง คิดเป็นร้อยละ 33.57 โดยเกษตรกรเริ่มเข้ามาสนใจช่องทางจำหน่ายแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น ผ่านรูปแบบ เพจ Facebook ,LINE เป็นต้น ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนที่เหลือยังไม่มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า เนื่องจาก บริเวณพื้นที่แปลงอยู่ห่างไกล ประกอบกับเกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการเพิ่มช่องทางจำหน่ายอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องขอสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเพิ่มช่องทางการตลาด ต่อไป (ตารางที่ 4.28)

ตารางที่ 4.28 การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกันและช่องทางการจำหน่ายสินค้าหลังเข้าร่วมโครงการ

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า	
	มีการดำเนินการ	จำนวนช่องทาง
1. ข้าว	34.38	1
2. พืชไร่	15.62	1
3. ไม้ยืนต้น	26.58	1
4. พืชผัก/สมุนไพร	60.00	2
5. ไม้ผล	35.71	1
6. ปศุสัตว์	42.86	2
7. ประมง	-	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	50.00	1
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	3
ภาพรวม	**33.57**	**2**

ที่มา: จากการสำรวจ, 2565

5.2) การจำหน่ายผลผลิตกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลง

ในการจำหน่ายผลผลิตให้ภาครัฐ ภาคเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้ พบว่า มีเกษตรกรที่นำผลผลิตไปจำหน่ายกับภาคเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ทั้งหมดร้อยละ 23.40 ซึ่งราคาจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลง ร้อยละ 17.91 ส่วนเกษตรกร นำผลผลิตไปจำหน่ายกับภาคเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) บางส่วน ร้อยละ 2.93 โดยคิดเป็นปริมาณผลผลิตที่นำไปจำหน่าย ร้อยละ 29.63 จากผลผลิตที่ได้รับทั้งหมด ซึ่งราคาจำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลง ร้อยละ 2.84 ส่วนที่เหลือยังไม่ได้ตามราคาที่ตกลงกันไว้ เนื่องจาก ผู้ประกอบการยังคงมีการตรวจสอบคุณภาพของสินค้า และกำหนดราคารับซื้อตามราคาตลาด ส่วนเกษตรกรที่ไม่นำสินค้าไปจำหน่ายกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 73.67 เนื่องจาก เกษตรกรเห็นว่าราคารับซื้อยังคงเทียบเท่ากับราคาซื้อขายสินค้าในตลาดทั่วไป ร้อยละ 33.26 เกษตรกรชี้ให้เห็นถึงแหล่งรับซื้ออยู่ไกล และค่าขนส่งเพื่อไปจำหน่ายยังมีราคาสูง ไม่คุ้มค่าให้ไปจำหน่าย ร้อยละ 7.04 และ มีภาระผูกพันกับแหล่งรับซื้ออื่น ร้อยละ 2.27 ส่วนของเกษตรกรอื่น ๆ ที่ไม่นำผลผลิตไปจำหน่ายกับภาคเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ร้อยละ 31.10 เนื่องจากการไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) เพื่อรับซื้อผลผลิตในพื้นที่ (ตารางที่ 4.29 ตารางผนวกที่ 19)

ตารางที่ 4.29 การจำหน่ายผลผลิตกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	จำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) ทั้งหมด	จำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) บางส่วน	ไม่นำไปจำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)[1/]
1.ข้าว	14.93	3.73	81.34
2.พืชไร่	45.00	-	55.00
3.ไม้ยืนต้น	30.41	2.06	67.53
4.พืชผัก/สมุนไพร	32.00	16.00	52.00
5.ไม้ผล	11.27	1.41	87.32
6.ปศุสัตว์	20.00	2.86	77.14
7.ประมง	-	-	100.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	10.00	10.00	80.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	-	-	100.00
ภาพรวม	**23.40**	**2.93**	**73.67**

ที่มา: จากการสำรวจ

4.2 แปลงปี 2559 - 2561

4.2.1. งบประมาณ

1) งบประมาณกลุ่มแปลงใหญ่ จำนวนงบประมาณที่สนับสนุนโครงการฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 - 2561 จำนวน 7,729.93 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 5,719.74 ล้านบาท ร้อยละ 74.00 โดยรายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 4.32 ตารางผนวกที่ 20)

1.1) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 913.25 ล้านบาท ผลการเบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 858.74 ล้านบาท ร้อยละ 94.03

1.2) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 1,896.93 ล้านบาท ผลการเบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 1,240.45 ล้านบาท ร้อยละ 65.39

1.3) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 งบประมาณที่ได้รับจัดสรร จำนวน 4,919.75 ล้านบาท ผลการเบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 3,620.55 ล้านบาท ร้อยละ 73.59

ตารางที่ 4.30 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยงาน	งบประมาณที่สนับสนุน					
	ปีงบประมาณ 2559		ปีงบประมาณ 2560		ปีงบประมาณ 2561	
	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย
1 กรมการข้าว	300.10	283.40	478.60	369.86	778.28	508.32
2 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	-	-	25.20	25.20	33.67	33.67
3 กรมประมง	-	-	38.39	34.81	72.02	66.10
4 กรมปศุสัตว์	-	-	8.19	7.48	26.85	24.11
5 กรมพัฒนาที่ดิน[1/]	18.06	18.01	70.70	70.41	124.56	118.05
6 กรมชลประทาน	557.66	521.06	1,073.65	545.10	3,107.69	2,135.62

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยงาน	งบประมาณที่สนับสนุน					
	ปีงบประมาณ 2559		ปีงบประมาณ 2560		ปีงบประมาณ 2561	
	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย	ได้รับ	เบิกจ่าย
7 กรมวิชาการเกษตร	-	-	12.68	12.57	17.10	17.07
8 กรมส่งเสริมการเกษตร	32.90	31.72	120.52	118.52	619.14	597.03
9 กรมส่งเสริมสหกรณ์	-	-	5.28	5.28	28.36	28.35
10 กรมหม่อนไหม	4.52	4.52	8.67	8.24	11.10	10.32
11 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	-	-	28.96	17.92	71.82	59.08
12 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	-	-	22.10	21.87	26.50	20.23
13 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-	-	3.96	3.12	2.61	2.55
ภาพรวม	**913.25**	**858.74**	**1,896.93**	**1,240.45**	**4,919.75**	**3,620.55**

หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในปีนั้น

[1/] ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบดำเนินงานแทนกรมการข้าว จำนวน 18.016 ล้านบาท
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบดำเนินงานแทนกรมการข้าว จำนวน 22.254 ล้านบาท
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบดำเนินงานแทนกรมการข้าว จำนวน 18.223 ล้านบาท

ที่มา: ข้อมูลการจัดสรรงบประมาณและผลการเบิกจ่าย ของส่วนราชการสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่,กรมส่งเสริมการเกษตร

4.2.2 พื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

1) จำนวนพื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ภาพรวมแปลงใหญ่ปี 2559 – 2561 มีพื้นที่ดำเนินงานโครงการรวม 4,707,225 ไร่ เกษตรกรในโครงการ รวม 278,830 ราย เมื่อพิจารณาในแต่ละปีที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2559 มีพื้นที่ดำเนินงานโครงการฯ รวม 1,363,904 ไร่ เกษตรกรในโครงการฯ รวม 78,352 ราย แปลงปี 2560 มีพื้นที่ดำเนินงานโครงการรวม 1,955,479 ไร่ เกษตรกรในโครงการรวม 113,182 ราย แปลงปี 2561 มีพื้นที่ดำเนินงานโครงการรวม 1,387,842 ไร่ เกษตรกรในโครงการฯ รวม 87,296 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 (ตารางที่ 4.31)

1.1) แปลงใหญ่ปี 2559 จากการกำหนดจำนวนและพื้นที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า แปลงสินค้าข้าวมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการมากที่สุด 953,573 ไร่ เกษตรกรจำนวน 54,268 ราย ซึ่งมีจำนวนแปลงและสมาชิกมากที่สุด รองลงมาแปลงสินค้าพืชไร่มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 186,367 ไร่ เกษตรกรจำนวน 9,367 ราย และแปลงสินค้าไม้ยืนต้นมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 86,718 ไร่ เกษตรกรจำนวน 3,702 ราย

1.2) แปลงใหญ่ปี 2560 จากการกำหนดจำนวนและพื้นที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า แปลงสินค้าข้าวมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการมากที่สุด 1,148,870 ไร่ เกษตรกรจำนวน 66,705 ราย ซึ่งมีจำนวนแปลงและสมาชิกมากที่สุด รองลงมาแปลงสินค้าพืชไร่มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 328,036 ไร่

เกษตรกรจำนวน 13,368 ราย และ แปลงสินค้าไม้ยืนต้นมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 177,978 ไร่ เกษตรกรจำนวน 9,888 ราย

1.3) แปลงใหญ่ปี 2561 จากการกำหนดจำนวนและพื้นที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า แปลงสินค้าข้าวมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการมากที่สุด 780,306 ไร่ เกษตรกรจำนวน 46,564 ราย ซึ่งมีจำนวนแปลงและสมาชิกมากที่สุด รองลงมาแปลงสินค้าพืชไร่มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 234,709 ไร่ เกษตรกรจำนวน 11,855 ราย และ แปลงสินค้าไม้ยืนต้นมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการ 136,252 ไร่ เกษตรกรจำนวน 7,789 ราย

จะเห็นได้ว่า พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปี มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นของสินค้าแต่ละชนิดในปริมาณไม่เท่ากัน และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว เมื่อพิจารณาในรายสินค้า พบว่า ภาพรวมโครงการ มีสมาชิกและจำนวนพื้นที่เพิ่มขึ้น จากการเข้ามาสนับสนุนปัจจัยในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้เกษตรกรในระแวกใกล้เคียงเริ่มมีการรวมกลุ่มกัน เพื่อให้ได้รับการจัดสรรปัจจัยต่าง ๆ ที่ภาครัฐได้เข้ามาสนับสนุน เช่น องค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต เป็นต้น

ตารางที่ 4.31 พื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2559 - 2561

กลุ่มสินค้า	แปลงใหญ่ ปี 2559		แปลงใหญ่ ปี 2560		แปลงใหญ่ ปี 2561		ภาพรวม	
	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ราย)
1.ข้าว	953,573	54,268	1,148,870	66,705	780,306	46,564	2,882,750	167,537
2.พืชไร่	186,367	9,367	328,036	13,368	234,709	11,855	749,111	34,590
3.ไม้ยืนต้น	86,718	3,702	177,978	9,888	136,252	7,789	400,948	21,379
4.ไม้ผล	55,341	5,477	118,643	9,417	85,442	7,555	259,425	22,449
5.ประมง	22,105	1,492	10,729	1,237	16,650	2,232	49,484	4,961
6.ปศุสัตว์	32,289	2,172	53,051	4,746	82,783	7,449	168,123	14,367
7.หม่อนไหม	7,579	353	40,273	347	16,315	706	64,168	1,406
8.พืชผัก	15,554	1,487	52,875	5,484	30,696	2,545	99,125	9,516
9.แมลง	-	-	10,722	1,023	2,304	329	13,027	1,352
10.ไม้ดอกฯ	4,379	34	12,439	907	1,799	257	18,617	1,198
11.อื่นๆ		-	1,863	60	586	15	2,449	75
รวม	**1,363,904**	**78,352**	**1,955,479**	**113,182**	**1,387,842**	**87,296**	**4,707,225**	**278,830**

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

2.2) ความเปลี่ยนแปลงหลังการส่งเสริมครบ 3 ปี

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปีแรกทั้งหมด จำนวน 283,034 ราย ประกอบด้วย แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 80,252 ราย แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 115,205 ราย แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 87,577 ราย ภายหลังการส่งเสริมในช่วง 4 - 6 ปี พบว่าสมาชิกคงเหลือรวม 278,830 ราย ประกอบด้วย แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 78,352 ราย แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 113,182 ราย แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 87,296 ราย ในภาพรวม พบว่าสมาชิกโครงการฯ มีจำนวนลดลง ร้อยละ 1.48 เมื่อพิจารณาพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า พื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการปีแรกทั้งหมด 4,788,749 ไร่ ประกอบด้วย แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 1,404,734 ไร่ แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 1,997,595 ไร่แปลงใหญ่ ปี 2561 จำนวน 1,386,420 ไร่ ภายหลังการส่งเสริมในช่วง 4 - 6 ปี พบว่ามีพื้นที่คงเหลือรวม 4,707,225 ไร่ ประกอบด้วย แปลงใหญ่ปี 2559 จำนวน 1,363,904 ไร่ แปลงใหญ่ปี 2560 จำนวน 1,955,479 ไร่ แปลงใหญ่ปี 2561 จำนวน 1,387,842 ไร่ ในภาพรวม พบว่าพื้นที่โครงการฯ มีจำนวนลดลง ร้อยละ 1.70

เมื่อพิจารณาจากภายหลังที่สิ้นสุดการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ครบ 3 ปี แปลงถูกโอนให้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของผู้จัดการแปลงและสมาชิกกลุ่ม ผลการดำเนินการในภายหลังในบางแปลงอาจมีการขาดหายจากการรวมกลุ่ม เมื่อมีการบริหารจัดการกลุ่มเอง การติดต่อประสานงานกันเริ่มน้อยลง เกษตรกรบางรายเริ่มแยกย้ายกันผลิตสินค้า ส่งผลให้ออกจากโครงการ (ตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 การเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย: ร้อยละ

ปีที่ดำเนินการ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	รวม/เฉลี่ย
1. สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ				
1.1 สมาชิกเข้าร่วมโครงการปีแรก[1/]	80,252	115,205	87,577	**283,034**
1.2 สมาชิกคงเหลือ[2/] (1 พ.ย.64)	78,352	113,182	87,296	**278,830**
1.3 ส่วนต่าง (จำนวน)	-1,900	-20,23	-281	**-4,204**
1.4 ร้อยละ (+ เพิ่ม, - ลด)	-2.37	-1.75	-0.32	**-1.48**
2. พื้นที่เข้าร่วมโครงการ				
2.1 พื้นที่เข้าร่วมโครงการปีแรก[1/]	1,404,734	1,997,595	1,386,420	**4,788,749**
2.2 พื้นที่คงเหลือ[2/](1 พ.ย.64)	1,363,904	1,955,479	1,387,842	**4,707,225**
2.3 ส่วนต่าง (จำนวน)	-40,830	-42,116	1,422	**-81,524**
2.4 ร้อยละ (+ เพิ่ม, - ลด)	-2.91	-2.11	0.10	**-1.70**

ที่มา : [1/]กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

[2/] กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

4.2.3. ผลกระทบ (Impacts)

1) ด้านเศรษฐกิจ

ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการเกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายจากการผลิตสินค้าลงจากการนำองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับการส่งเสริมไปปฏิบัติ โดยการลดต้นทุนผ่านการเข้ามาดูแลแปลงด้วยการใช้สารอินทรีย์มากขึ้น รวมถึงการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment : ROI) โดยวัดจากรายได้และค่าใช้จ่ายการผลิตทางการเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่ ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ เมื่อครบระยะเวลาการส่งเสริม 3 ปี ในแปลงปี 2559 2560 และ 2561 พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปี 2561 มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนมีมูลค่าสูงกว่าก่อนมีโครงการ ร้อยละ 48.04 ซึ่งสูงกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปีอื่น ๆ แต่ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปี 2559 และปี 2560 ยังคงพบว่าอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) มีค่าเป็นบวกเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าโครงการสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ คือสามารถสร้างผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นให้กับเกษตรกร (ตารางที่ 4.33 ตารางผนวกที่ 21)

ตารางที่ 4.33 อัตราผลตอบแทนการลงทุนการผลิตทางการเกษตรของสมาชิกแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561

หน่วย : บาทต่อครัวเรือน

แปลงที่ดำเนินการ	แปลงปี 2559		แปลงปี 2560		แปลงปี 2561	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1) รายได้	75,196	86,279	162,743	198,991	123,680	143,275
2) ค่าใช้จ่าย	60,595	54,664	106,559	106,483	83,750	73,207
3) รายได้สุทธิ	14,600	31,615	56,184	92,508	39,929	70,068
เพิ่มขึ้น		17,015		36,324		30,139
ROI (%)	24.10	57.84	52.73	86.88	47.68	95.71
เพิ่มขึ้น (%)		+33.74		+34.15		+48.04

หมายเหตุ : รายได้และค่าใช้จ่ายการเพาะปลูกก่อนมีโครงการ มีการคิดมูลค่าเงินตามเวลาแล้ว

ที่มา : จากการสำรวจ

2) ด้านสังคม

2.1) ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม ภาพรวม ภายหลังการส่งเสริมโครงการครบ 3 ปี และมีการถ่ายโอนภารกิจให้ผู้จัดการแปลงเข้ามาบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า สมาชิกแปลงใหญ่ที่ยังอยู่ภายใต้โครงการฯ ร้อยละ 98.36 ยังคงให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการ และมีการนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ เกษตรกรอื่นที่ไม่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจาก เกษตรกรใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในแปลงเกษตรตนเองและดูแลผลผลิต จึงไม่สะดวกออกมารวมกลุ่ม

2.2) การดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันในนามกลุ่ม ภาพรวมเกษตรกร ร้อยละ 94.66 ยังคงมีกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกันในนามกลุ่ม เช่น การมารับองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่ การรับมอบปัจจัยการผลิต ทั้งนี้ เกษตรกรอื่น ๆ ที่ไม่ได้ให้ความร่วมมือ เนื่องจากเกษตรกรใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในแปลงเกษตรตนเองและดูแลผลผลิต จึงไม่สะดวกทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่ม

2.3) การปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ภาพรวมเกษตรกร ร้อยละ 90.91 ยังคงมีการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่มีข้อกำหนดในเรื่องการเข้าร่วมประชุมและกิจกรรมกลุ่ม ภายใต้ข้อกำหนดการเข้าร่วม ห้ามขาดประชุม 3 ครั้ง จะถือว่าพ้นสภาพการเป็นสมาชิก เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (ตารางที่ 4.34)

ตารางที่ 4.34 การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1 การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม				
1.1 ให้ความร่วมมือ	99.39	97.70	98.68	**98.36**
1.2 ไม่ให้ความร่วมมือ	0.61	2.30	1.32	**1.64**
2 การดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันในนามกลุ่ม				
2.1. มี	90.03	97.00	93.85	**94.66**
2.2. ไม่มี	9.97	3.00	6.15	**5.34**
3. การปฏิบัติตามระเบียบ/ข้อบังคับกลุ่ม				
3.1 ปฏิบัติ	93.65	90.70	90.12	**90.91**
3.2 ไม่ปฏิบัติ	6.34	9.30	9.88	**9.09**

ที่มา : จากการสำรวจ

2.4) เงินทุนหมุนเวียนและการได้รับปันผลในกลุ่ม จากการเสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็ง ผ่านการผลักดันให้สมาชิกมีการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน โดยการส่งเสริมการสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกันภายในกลุ่ม เพื่อเป็นกองทุนในการใช้จ่ายด้านกระบวนการผลิตของกลุ่ม พบว่า ภาพรวมกลุ่มแปลงใหญ่ ร้อยละ 70.93 มีระบบเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่ร่วมกัน เพื่อใช้บริหารจัดการในกระบวนการผลิต เช่น การซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมใช้เอง และจำหน่ายให้แก่สมาชิกกลุ่มในราคาถูกกว่าท้องตลาด การลงทุนซื้อเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาใช้รับจ้างกันภายในกลุ่มเพื่อหารายได้ให้กลุ่ม เป็นต้น และร้อยละ 98.72 มีการบริหารจัดการเงินอย่างโปร่งใส สมาชิกในกลุ่มต่างก็รับทราบจำนวนเงินที่ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มจากการมีคณะทำงาน เลขานุการกลุ่มที่ชี้แจงการใช้จ่ายภายในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจากการเสริมสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มแปลงใหญ่ ส่งผลให้กลุ่มมีกำไรเกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นสิทธิพิเศษในกลุ่ม เช่น ใช้จ่ายในการจัดประชุมกลุ่ม การแบ่งเงินปันผลให้แก่สมาชิก เป็นต้น โดยเกษตรกรร้อยละ 66.40 ได้รับปันผลจากการระดมทุนในรูปของการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ แม่ปุ๋ย มาบริหารจัดการในกลุ่ม ก่อให้เกิดผลกำไรเพื่อจัดสรรเป็นเงินปันผลแก่สมาชิก (ตารางที่ 4.35)

ตารางที่ 4.35 การมีเงินทุนหมุนเวียน การปันผล และความเห็นต่อการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียน

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1. การมีทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
1.1 มีทุนหมุนเวียนในกลุ่ม	71.29	68.34	73.33	**70.93**
- มีความโปร่งใส	97.46	98.78	99.10	**98.72**
- ไม่มีความโปร่งใส	2.54	1.22	0.90	**1.28**
1.2 ไม่มีทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม	28.71	31.66	26.67	**29.07**
2. การมีปันผลในกลุ่ม	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
- ได้รับปันผล	75.32	64.30	64.63	**66.40**
- ไม่ได้รับปันผล	24.68	35.70	35.37	**33.60**

ที่มา : จากการสำรวจ

3) ด้านสิ่งแวดล้อม

3.1) การลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ภาพรวม ภายหลังการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรมากยิ่งขึ้น โดยร้อยละ 86.21 สามารถลดการใช้สารเคมีในการเกษตรลง และปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น โดยร้อยละ 71.19 มีการใช้น้ำหมักชีวภาพ เพื่อช่วยในการบำรุงรักษาธาตุอาหารในดิน ร้อยละ 80.12 มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเน้นการลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี และได้ผลผลิตที่ปลอดภัย (ตารางที่ 4.36)

3.2) การหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรกลับมาใช้ใหม่ ภาพรวมภายหลังการเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 84.49 ของเกษตรกรมีการหมุนเวียนการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร โดยร้อยละ 60.64 มีการใช้วิธีการไถกลบทดแทนการเผา สามารถลดการสร้างมลพิษ และรักษาธาตุอาหารภายในดิน ร้อยละ 64.23 มีการทำปุ๋ยหมักใช้ในครัวเรือน เพื่อลดต้นทุนการซื้อสารชีวภัณฑ์ และเป็นการบำรุงดินอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ (ตารางที่ 4.36)

ตารางที่ 4.36 การลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1 การลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร				
1.1 มีการดำเนินการ	**88.82**	**87.15**	**84.19**	**86.21**
- การใช้น้ำหมักชีวภาพ	64.05	62.28	59.39	71.19
- การใช้ปุ๋ยอินทรีย์	58.31	57.16	54.56	80.12
1.2 ไม่มีการดำเนินการ	**11.18**	**12.85**	**15.81**	**13.79**
2. การหมุนเวียนการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร				
2.1 มีการดำเนินการ	**87.61**	**85.58**	**82.11**	**84.49**
- การไถกลบ	67.93	50.37	47.53	60.64
- การทำปุ๋ยหมัก	57.10	56.22	51.04	64.23
2.2 ไม่มีการดำเนินการ	**12.39**	**14.42**	**17.89**	**15.51**

หมายเหตุ: เกษตรกรดำเนินการได้หลายรูปแบบ

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2.4 ความยั่งยืน (Sustainability)

1) ด้านเศรษฐกิจ

1.1) การสร้างผลิตภัณฑ์และการแปรรูปในนามกลุ่ม

จากการส่งเสริมให้กลุ่มแปลงใหญ่มีการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร พบว่า ในภาพรวมกลุ่มแปลงใหญ่ร้อยละ 21.33 มีสินค้าแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวสารบรรจุถุงสุญญากาศ ข้าวเกรียบ มังคุดกวน อาหารสัตว์อินทรีย์ แปรรูปมันเส้น ผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง และปุ๋ยหมักทะลายปาล์ม เป็นต้น ส่วนที่เหลือไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตทันทีภายหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อลดภาระการดูแลรักษา อีกทั้ง กลุ่มยังไม่มีความพร้อมในด้านการตลาดที่จะเข้ามารองรับผลผลิต และกลุ่มอยู่ระหว่างการหาแนวทางการแปรรูปผลผลิต เมื่อพิจารณารายปี พบว่า แปลงใหญ่ปี 2559 2560 2561 มีการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรแล้ว ร้อยละ 22.66 20.79 และ 21.19 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.37)

ตารางที่ 4.37 การสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในกลุ่มแปลงใหญ่

หน่วย : ร้อยละ

รายการ	แปลงใหญ่ ปี 2559	แปลงใหญ่ ปี 2560	แปลงใหญ่ ปี 2561	ภาพรวม
1. มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปสินค้าเกษตร	22.66	20.79	21.19	**21.33**
2. ไม่มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปสินค้าเกษตร	77.34	79.21	78.81	**78.67**

ที่มา : จากการสำรวจ

1.2) ปริมาณเงินทุนหมุนเวียน และเงินปันผลภายในกลุ่ม ภายหลังการเข้าร่วมโครงการฯ สมาชิกกลุ่มมีการบริหารจัดการกลุ่มผ่านการร่วมกันซื้อปัจจัยการผลิต การแปรรูป การลงทุนกันภายในกลุ่มเพื่อต่อยอดการสร้างรายได้ เพื่อใช้หมุนเวียนในกลุ่ม ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มแปลงใหญ่มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มตั้งแต่เข้าร่วมโครงการถึงปีที่สำรวจเฉลี่ย 453,865.98 บาทต่อกลุ่ม โดยเป็นจำนวนเงินของสมาชิก เฉลี่ย 61,771.25 บาทต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่มาจากระดมทุนก่อนการเข้าร่วมโครงการ โดยการดำเนินงานในนามกลุ่ม เมื่อนำไป

บริหารจัดการแล้ว ร้อยละ 36.20 สามารถสร้างผลกำไรจากธุรกิจ ส่วนที่เหลือยังไม่มีผลกำไรแบ่งปันสมาชิก เนื่องจากสมาชิกกลุ่มคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าควรใช้เงินเพื่อลงทุนในกิจกรรมกลุ่มต่อ ส่วนการให้สิทธิประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มผ่านการมีปันผล พบว่า กลุ่มมีผลกำไรเพื่อแบ่งเป็นปันผลแก่สมาชิกตั้งแต่เริ่มมีโครงการถึงปีที่สำรวจเฉลี่ย 12,783.81 บาทต่อกลุ่ม

1.3) รายได้จากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรและการแปรรูปสินค้า ภายหลังการเข้าร่วมโครงการฯ สมาชิกกลุ่มมีการสร้างรายได้เสริมอื่น ๆ จากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตร เฉลี่ยปีละ 4,946.67 บาทต่อปีต่อครัวเรือน โดยมีการใช้ความรู้ด้านการแปรรูปสินค้าเพื่อสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน เช่น การทำผลไม้กวน การจำหน่ายปุ๋ยมูลสัตว์ หรือการนำสิ่งของที่เหลือใช้ในภาคการเกษตรมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ เช่น การลดการเผาฟางและตอซังพืช นอกจากเป็นการช่วยด้านการลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ยังสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารสัตว์ อีกทั้งยังสามารถจำหน่ายฟางอัดก้อนเพื่อสร้างรายได้เสริม เป็นต้น (ตารางที่ 4.38)

ตารางที่ 4.38 การมีเงินทุนหมุนเวียนและปันผลภายในกลุ่ม

รายการ	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1. เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม[1/] (บาทต่อกลุ่ม)				
1.1 เงินหมุนเวียนเฉลี่ย	658,817.62	432,618.56	270,161.76	453,865.98
1.2 เงินทุนแรกเริ่มของเกษตรกร	28,710.81	117,511.76	39,091.17	61,771.25
2. ผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ (ร้อยละ)				
2.1 มีผลกำไร	36.92	32.80	38.89	36.20
2.2 ไม่มีผลกำไร	63.08	67.20	61.11	63.80
3. การจ่ายเงินปันผล/สมาชิกมีสิทธิพิเศษจากกลุ่ม[1/] (บาทต่อกลุ่ม)				
จำนวนเงินเฉลี่ย	15,762.16	7,636.38	17,113.11	12,783.81
4. รายได้จากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรและการแปรรูปสินค้า (บาทต่อปีต่อครัวเรือน)				
รายได้เฉลี่ย	5,071.67	5,545.45	4,275.00	4,946.67

หมายเหตุ: [1/]เงินทุนที่ใช้ในการหมุนเวียนในกลุ่มและการจ่ายเงินปันผลคำนวณตั้งแต่เข้าร่วมโครงการถึงปีที่สำรวจ
ที่มา : จากการสำรวจ

2) ด้านสังคม

2.1) การโยกย้ายออกนอกภาคการเกษตร ภาพรวม ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรสมาชิกครัวเรือนในโครงการออกจากภาคการเกษตรไปประกอบอาชีพอื่น ร้อยละ 6.86 โดยครัวเรือนที่มีสมาชิกโยกย้ายเฉลี่ยครัวเรือนละ 1 ราย ซึ่งเป็นการโยกย้ายเพื่อประกอบอาชีพรับจ้างภาคเอกชน เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน ส่วนที่เหลือยังคงประกอบอาชีพในภาคการเกษตร เนื่องจาก เกษตรกรมีพื้นที่เพาะปลูกมาแต่เดิม จึงยึดอาชีพเพาะปลูกตามครอบครัว อีกทั้งในเกษตรกรบางรายสามารถต่อยอดรายได้จากภาคการเกษตร จึงไม่มีแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนหรือโยกย้ายไปประกอบอาชีพอื่น เมื่อพิจารณาการโยกย้ายออกนอกภาคเกษตรในแต่ละปีที่เข้าร่วมโครงการ พบว่า แปลงปี 2559 - 2561 มีเกษตรกรที่โยกย้ายออกนอกภาคการเกษตร ร้อยละ 6.65 7.42 และ 6.24 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.39)

ตารางที่ 4.39 การโยกย้ายออกนอกภาคการเกษตร

รายการ	หน่วย	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1. โยกย้ายออกนอกภาคเกษตร	ร้อยละ	6.65	7.42	6.24	6.86
2. ไม่โยกย้ายออกนอกภาคเกษตร	ร้อยละ	93.35	92.58	93.76	93.14

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) การบริหารจัดการแปลงใหญ่หลังสิ้นสุดการสนับสนุน ภายหลังการส่งเสริมโครงการครบ 3 ปี เกษตรกรที่ยังคงเหลืออยู่ภายใต้โครงการฯ ยังคงขับเคลื่อนโครงการต่อภายใต้โครงการแปลงใหญ่คิดเป็นร้อยละ 98.13 เนื่องจากเกษตรกรร้อยละ 82.48 เห็นว่าโครงการฯ สามารถลดต้นทุนการผลิตได้จากการนำองค์ความรู้ด้านการปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภัณฑ์ในแปลงเกษตร ที่นอกจากจะเป็นการปรับปรุงบำรุงดินแล้วยังสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้บางส่วน ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะเผชิญกับปัญหาการปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต รองลงมาเกษตรกรร้อยละ 57.36 มีการเพิ่มผลผลิตขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เกษตรกรมีการปรับปรุงดิน และเกษตรกรร้อยละ 36.37 เห็นว่าโครงการฯ ก่อให้เกิดการมีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่ จากการได้รับองค์ความรู้การบริหารจัดการกลุ่ม มาปรับใช้ เกิดกิจกรรมที่สร้างรายได้ของกลุ่ม เช่น การมีเครื่องจักรเพื่อรับจ้างสมาชิกในกลุ่ม การมีการขายเมล็ดพันธุ์ในนามกลุ่ม เป็นต้น

ส่วนเกษตรกรร้อยละ 1.87 เห็นว่าจะไม่เข้าร่วมโครงการต่อภายหลังสิ้นสุดการส่งเสริม เนื่องจาก เกษตรกรไม่สะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในนามกลุ่ม อีกทั้งบางกลุ่มมีปัญหาความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อนในตัวโครงการฯ จึงไม่สะดวกที่จะดำเนินการต่อ (ตารางที่ 4.40)

ตารางที่ 4.40 การเข้าร่วมดำเนินงานโครงการภายหลังสิ้นสุดการส่งเสริม

รายการ	แปลงปี 2559	แปลงปี 2560	แปลงปี 2561	ภาพรวม
1.ดำเนินการต่อ	**99.09**	**97.81**	**97.48**	**98.13**
- ลดต้นทุน	85.80	83.70	77.94	82.48
- เพิ่มผลผลิต	57.10	61.96	53.02	57.36
- มีตลาดรองรับ	32.02	28.63	28.32	29.66
- มีเงินทุนหมุนเวียน	36.25	35.53	37.32	36.37
- เกิดการรวมกลุ่ม	32.93	26.85	31.28	30.35
- ผลผลิตมีคุณภาพ	35.05	28.84	27.77	30.55
- มีคู่ค้าซื้อขายผลผลิต	15.11	10.14	11.96	12.40
- มีรายได้เพิ่ม	35.35	34.06	33.81	34.41
- อื่นๆ	1.21	1.46	1.54	1.40
2.ไม่ดำเนินการต่อ	**0.91**	**2.19**	**2.52**	**1.87**

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถให้เหตุผลได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3 ความพึงพอใจ

4.3.1) ความพึงพอใจของประธานแปลงใหญ่ต่อการดำเนินงานโครงการ

จากการขับเคลื่อนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวม พบว่า ประธานกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ อยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.03 (คะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมทั้งองค์ความรู้

สนับสนุนปัจจัยการผลิต และอุปกรณ์เครื่องจักรกลทางการเกษตรในแปลงใหญ่ รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มที่เป็นรูปธรรมกว่าที่ผ่านมา โดยมีคณะทำงานกลุ่มที่ชัดเจนช่วยในการขับเคลื่อนโครงการฯ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ประธานกลุ่มส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับ “มาก” ในการส่งเสริมด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิตของกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การเพิ่มผลผลิตของกลุ่ม การลดต้นทุนการผลิตของกลุ่ม และการเชื่อมโยงตลาดของกลุ่ม ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.16 4.12 4.10 4.03 และ 3.76 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.41)

ตารางที่ 4.41 ความพึงพอใจของประธานแปลงใหญ่ต่อการดำเนินงานโครงการ

รายการ	คะแนนเฉลี่ยและการแปลผล	แปลงใหญ่ ปี 2559	แปลงใหญ่ ปี 2560	แปลงใหญ่ ปี 2561	แปลงใหญ่ ปี 2562	ภาพรวม
1.การลดต้นทุนการผลิต	คะแนนเฉลี่ย	4.08	4.12	4.07	3.90	**4.03**
ของกลุ่ม	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
2.การเพิ่มผลผลิต	คะแนนเฉลี่ย	4.05	4.12	4.11	4.10	**4.10**
ของกลุ่ม	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
3.การพัฒนาคุณภาพ	คะแนนเฉลี่ย	4.09	4.17	4.21	4.13	**4.16**
ผลผลิตของกลุ่ม	แปลผล	มาก	มาก	มากที่สุด	มาก	มาก
4. การเชื่อมโยงตลาดของกลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	3.82	3.74	3.85	3.66	**3.76**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
5. การบริหารจัดการกลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	4.08	4.08	4.18	4.11	**4.12**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	มาก
เฉลี่ย	**คะแนนเฉลี่ย**	**4.02**	**4.05**	**4.08**	**3.98**	**4.03**
	แปลผล	**มาก**	**มาก**	**มาก**	**มาก**	**มาก**

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3.2) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของประธานกลุ่มแปลงใหญ่

ประธานกลุ่มแปลงใหญ่ ในปัจจุบันเป็นผู้ดูแลกลุ่มทั้งหมด จากเดิมหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งการดำเนินงานของประธานกลุ่มเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการฯ ให้ประสบความสำเร็จ โดยมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกันกับคณะกรรมการกลุ่มเพื่อวางแผนบริหารจัดการกลุ่ม และประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกเกษตรกร เพื่อการพัฒนาในกลุ่มแปลงใหญ่ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินการที่วางไว้ ซึ่งพบว่า เกษตรกรพึงพอใจการทำงานในภาพรวม ระดับ “มากที่สุด” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38 (คะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก ประธานกลุ่มคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ รับฟังและร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกรพึงพอใจต่อความรู้ของประธานแปลง ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ การเชื่อมโยงตลาด การจัดประชุม ความพึงพอใจต่อการทำงานในภาพรวมของประธานแปลงและคณะกรรมการกลุ่ม ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.41 4.43 4.44 4.02 4.43 4.49 และ 4.44 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.42)

ตารางที่ 4.42 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานของประธานกลุ่มแปลงใหญ่

รายการ	คะแนนเฉลี่ยและการแปลผล	แปลงใหญ่ ปี 2559	แปลงใหญ่ ปี 2560	แปลงใหญ่ ปี 2561	แปลงใหญ่ ปี 2562	ภาพรวม
1.ความรู้ความสามารถของประธานกลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	4.30	4.44	4.43	4.40	**4.41**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
2.ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่	คะแนนเฉลี่ย	4.32	4.42	4.44	4.41	**4.43**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
3.การประสานความร่วมมือในหน่วยงานต่าง ๆ	คะแนนเฉลี่ย	4.36	4.42	4.43	4.46	**4.44**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
4.การประสานเชื่อมโยงตลาดในแปลงใหญ่	คะแนนเฉลี่ย	4.05	3.99	4.03	4.00	**4.02**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	**มาก**
5.การประสานจัดประชุม/อบรมถ่ายทอดความรู้	คะแนนเฉลี่ย	4.34	4.41	4.42	4.45	**4.43**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
6.ความพึงพอใจในภาพรวมต่อประธานกลุ่มแปลงใหญ่	คะแนนเฉลี่ย	4.46	4.46	4.47	4.51	**4.49**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
7.ความพึงพอใจในภาพรวมต่อคณะกรรมการกลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	4.39	4.44	4.42	4.42	**4.44**
	แปลผล	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
เฉลี่ย	**คะแนนเฉลี่ย**	**4.32**	**4.37**	**4.38**	**4.38**	**4.38**
	แปลผล	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**	**มากที่สุด**

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3.3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการ

จากการขับเคลื่อนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ใน 5 ด้าน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรมีความพอใจต่อโครงการฯ อยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.09 (คะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมทั้งองค์ความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต และเครื่องมือ/เครื่องจักรกลทางการเกษตรในแปลงใหญ่ รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มที่เป็นรูปธรรมกว่าที่ผ่านมา โดยมีคณะทำงานกลุ่มที่ชัดเจนช่วยในการขับเคลื่อนการปฏิบัติตามแนวคิดของโครงการแปลงใหญ่ ต่อจากปีที่มีการสิ้นสุดการส่งเสริมตลอดระยะเวลา 3 ปีของการส่งเสริมจากทางภาครัฐและเอกชน เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ในระดับ “มากที่สุด” ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.26 (คะแนนเต็ม 5) ในการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และมีความพึงพอใจ ในระดับ “มาก” ในด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเชื่อมโยงตลาด ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.16 4.13 4.11 และ 3.89 ตามลำดับ แต่เกษตรกรยังมีความต้องการให้พัฒนาการเชื่อมโยงตลาดเพื่อให้สามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน ด้านความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.99 (ตารางที่ 4.43)

ตารางที่ 4.43 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการ

รายการ	คะแนนเฉลี่ยและการแปลผล	แปลงใหญ่ ปี 2559	แปลงใหญ่ ปี 2560	แปลงใหญ่ ปี 2561	แปลงใหญ่ ปี 2562	ภาพรวม
1. ด้านการลดต้นทุนการผลิต	คะแนนเฉลี่ย	4.39	4.11	4.06	4.08	**4.13**
	แปลผล	มากที่สุด	มาก	มาก	มาก	**มาก**
2. ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	คะแนนเฉลี่ย	4.06	4.15	4.06	4.09	**4.11**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	**มาก**
3. ด้านการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	คะแนนเฉลี่ย	4.07	4.19	4.12	4.16	**4.16**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	**มาก**
4. ด้านการเชื่อมโยงตลาด	คะแนนเฉลี่ย	4.17	3.83	3.85	3.84	**3.89**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	**มาก**
5. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	คะแนนเฉลี่ย	4.19	4.26	4.22	4.27	**4.26**
	แปลผล	มาก	มากที่สุด	มากที่สุด	มากที่สุด	**มากที่สุด**
6. ภาพรวมการประสบความสำเร็จในกลุ่มแปลงใหญ่	คะแนนเฉลี่ย	3.95	4.00	3.93	4.00	**3.99**
	แปลผล	มาก	มาก	มาก	มาก	**มาก**
เฉลี่ย	**คะแนนเฉลี่ย**	**4.14**	**4.09**	**4.04**	**4.07**	**4.09**
	แปลผล	**มาก**	**มาก**	**มาก**	**มาก**	**มาก**

ที่มา : จากการสำรวจ

4.4 สรุปผลการประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล

จากการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2562 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินผลเชิงตรรกะ (Logic Model) และ CIPPiest Model สรุปผลมีตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จำนวน 31 ตัวชี้วัด จาก 45 ตัวชี้วัด รายละเอียด ดังนี้ (ตารางที่ 4.44)

4.4.1 ผลประเมินแปลงปี 2562

1) ผลประเมินด้านปัจจัยนำเข้า สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 4 ตัวชี้วัด จาก 5 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การชี้วัด ได้แก่ 1) พื้นที่/เกษตรกร เข้าร่วมโครงการ 2) หน่วยงานร่วมบูรณาการ 3) ปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์ 4) หลักสูตรถ่ายทอดความรู้ มีเพียงตัวชี้วัดด้านงบประมาณที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จากการเบิกจ่ายเพียงร้อยละ 81.51 จากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร

2) ผลประเมินด้านกิจกรรม สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 3 ตัวชี้วัด จาก 5 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การชี้วัด ได้แก่ 1) การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร 2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องจักรกลทางการเกษตร 3) การเชื่อมโยงตลาด มีตัวชี้วัดด้านการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และการบริหารจัดการกลุ่มที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จากการที่กลุ่มมีการผลักดันในด้านนี้น้อย

3) ผลประเมินด้านผลได้ สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 6 ตัวชี้วัด จาก 7 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การชี้วัด ได้แก่ การได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุทางการเกษตร การบริหารจัดการกลุ่ม เชื่อมโยงตลาด มีตัวชี้วัดด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรไม่ผ่านเกณฑ์ จากการที่กลุ่มยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการมีเอกสารตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

4) ผลประเมินด้านผลลัพธ์ สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 5 ตัวชี้วัด จาก 13 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การชี้วัด ได้แก่ การนำความรู้ ปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ การนำแนวทางการปรับปรุงดิน การพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มไปใช้ประโยชน์ และด้านการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนตัวชี้วัดอื่นยังไม่ผ่านเกณฑ์จากการที่เกษตรกรประสบกับปัญหาต่าง ๆ ด้านการเพาะปลูก อาทิ การเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่มลดลง อีกทั้งการเข้ามารับซื้อกับหน่วยงานภายนอกมีข้อจำกัดการเคลื่อนย้ายและการขนส่ง การปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิตและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ฝนตกแรงในบางพื้นที่ หรือแห้งแล้ง เกษตรกรไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เต็มที่

4.4.2 ผลประเมินแปลงปี 2559 – 2561

1) งบประมาณ ไม่ผ่านเกณฑ์ จากการเบิกจ่ายเพียงร้อยละ 74.00 จากงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร

2) พื้นที่และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จากการที่มีจำนวนแปลง พื้นที่และจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการครบในทุกปี

3) ผลประเมินด้านผลกระทบ สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 8 ตัวชี้วัด จาก 8 ตัวชี้วัด เนื่องจาก ภายหลังของการส่งเสริมโครงการฯ สามารถตอบโจทย์การลงทุน จากการที่ค่า ROI มีร้อยละเป็นบวก เกษตรกรมีความชัดเจนด้านการรวมกลุ่มละเริ่มมีความสามารถในการจัดการกลุ่มด้วยตนเอง จากการมีคณะทำงาน เลขานุการกลุ่ม ส่งต่อไปยังการที่กลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถเกิดการระดมทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจกรรมกลุ่ม เกิดสิทธิพิเศษจากการมีเงินปันผล สามารถลดใช้สารเคมีและมีการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตร

4) ผลประเมินด้านความยั่งยืน สรุปได้ว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินผล 4 ตัวชี้วัด จาก 5 ตัวชี้วัด เนื่องจากภายหลังของการส่งเสริม เกษตรกรยังมีความต้องการที่จะเข้าร่วมภายใต้โครงการฯ เพื่อมุ่งเน้นการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็ง ต่อไป

ตารางที่ 4.44 สรุปผลประเมินตามตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินผล

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน	สรุป
แปลงปี 2562				
1) ปัจจัยนำเข้า (Inputs)				
1.1) งบประมาณ	- ร้อยละของการเบิกจ่ายงบประมาณ	- ร้อยละ 100	81.51	ไม่ผ่าน
1.2) พื้นที่/เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ	- จำนวนแปลง/พื้นที่/เกษตรกร ที่มีคุณสมบัติพร้อมเข้าร่วมโครงการ	- เท่ากับเป้าหมาย	เท่ากับเป้าหมาย	ผ่าน
1.3) หน่วยงานร่วมบูรณาการ	- จำนวนหน่วยงานร่วมบูรณาการ	- ไม่น้อยกว่า 10 หน่วยงาน	22 หน่วยงาน	ผ่าน
1.4) ปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์	- ปริมาณชนิด/คุณภาพ/แหล่งที่มาของปัจจัยการผลิต/วัสดุอุปกรณ์	- เท่ากับเป้าหมาย	เท่ากับเป้าหมาย	ผ่าน
1.5) หลักสูตรถ่ายทอดความรู้	- จำนวนหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ของหน่วยงานร่วมบูรณาการ	- เท่ากับเป้าหมาย	33 หลักสูตร	ผ่าน
2) กิจกรรม (Activities)				
2.1) การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร	- ร้อยละของแปลงที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	ร้อยละ 76.03	ผ่าน
2.2) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต	- ร้อยละของแปลงที่มีการส่งเสริม/สนับสนุนปัจจัยการผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 95.93	ผ่าน
2.3) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	-ร้อยละของแปลงที่มีการส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 59.32	ไม่ผ่าน
2.4) การเชื่อมด้านการโยงตลาด	- ร้อยละของแปลงที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน/รวมกันผลิต/ร่วมกันจำหน่าย	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 91.89	ผ่าน
2.5) การบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของแปลงที่มีการพัฒนาเกษตรกรเป็นผู้จัดการแปลง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 52.53	ไม่ผ่าน

ตารางที่ 4.44 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน	สรุป
3) ผลได้ (Outputs)				
3.1) การได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ตามแนวทางโครงการตลอด 3 ปี	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	98.92	ผ่าน
3.2) การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต/แหล่งน้ำ/วัสดุทางการเกษตร	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	97.92	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	96.98	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์ม	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	100.00	ผ่าน
3.3) การยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานสินค้า/เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	78.90	ไม่ผ่าน
3.4) การบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของแปลงใหญ่ที่ได้รับการส่งเสริมการรวมกลุ่มจัดทำแผนการผลิต	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	95.26	ผ่าน
3.5) การเชื่อมโยงด้านการตลาด	- ร้อยละของแปลงใหญ่ที่ได้รับการพัฒนาด้านการตลาด	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	ร้อยละ 76.93	ผ่าน
4) ผลลัพธ์ (Outcomes)				
4.1) การนำความรู้และปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 65.88	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 51.58	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการนำแนวทางการปรับปรุงดินไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 85.85	ผ่าน

ตารางที่ 4.44 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน	สรุป
4) ผลลัพธ์ (Outcomes) (ต่อ)				
4.1) การนำความรู้และปัจจัยการผลิตไปใช้ประโยชน์ (ต่อ)	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพน้ำและคุณภาพฟาร์มไปใช้ประโยชน์	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80	ร้อยละ 99.05	ผ่าน
4.2) การพัฒนา 5 ด้าน				
4.2.1) ด้านการลดต้นทุน	- ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยลดลง	- ร้อยละ 20	ร้อยละ 7.16	ไม่ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยลดลง	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	ร้อยละ 61.26	ไม่ผ่าน
4.2.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต	- ผลผลิตเฉลี่ยต่อหน่วยเพิ่มขึ้น	- ร้อยละ 20	ร้อยละ 9.69	ไม่ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	ร้อยละ 55.67	ไม่ผ่าน
	- มูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการดำเนินงานโครงการ	- ไม่น้อยกว่า 1 เท่าของงบประมาณที่ดำเนินการ	0.57 เท่า	ไม่ผ่าน
4.2.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพ	- ร้อยละของเกษตรกรมีผลผลิตได้รับรองคุณภาพ	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70	33.80	ไม่ผ่าน
4.2.4) ด้านการตลาด	- ร้อยละของเกษตรกรที่นำผลผลิตไปจำหน่ายกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลง	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60	23.40	ไม่ผ่าน
	- ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น	- อย่างน้อย 1 ช่องทาง	2 ช่องทาง	ผ่าน
4.2.5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	- ร้อยละของเกษตรกรร่วมกันจำหน่ายสินค้ากับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)	- ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60	26.33	ไม่ผ่าน
<u>แปลงปี 2559 - 2561</u>				
1) งบประมาณ	- ร้อยละของการเบิกจ่ายงบประมาณ	- เท่ากับเป้าหมาย	74.00	ไม่ผ่าน
2) พื้นที่/เกษตรกร เข้าร่วมโครงการ	- จำนวนแปลง/พื้นที่/เกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการ	- เท่ากับเป้าหมาย	เท่ากับเป้าหมาย	ผ่าน
3) ผลกระทบ (Impact)				
3.1) ด้านเศรษฐกิจ	- อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร	- มากกว่า 0	มากกว่า 0	ผ่าน

ตารางที่ 4.44 (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การประเมิน	ผลการประเมิน	สรุป
3) ผลกระทบ (Impact) (ต่อ)				
3.2) ด้านสังคม	- ร้อยละของเกษตรกรที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	98.36	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการทำกิจกรรมร่วมกันในการดำเนินงานของกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	94.66	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	90.91	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรต่อความโปร่งใสของเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80	98.72	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่ได้รับเงินปันผลหรือสิทธิพิเศษจากกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 50	66.40	ผ่าน
3.3) ด้านสิ่งแวดล้อม	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	86.21	ผ่าน
	- ร้อยละของเกษตรกรที่มีการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรกลับมาใช้ใหม่	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	84.49	ผ่าน
4) ด้านความยั่งยืน				
4.1) ด้านเศรษฐกิจ	- ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่มีการสร้างผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปในนามกลุ่ม	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60	21.33	ไม่ผ่าน
	- เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตร	- เพิ่มขึ้น	เพิ่มขึ้น	ผ่าน
4.2) ด้านสังคม	- ร้อยละของกลุ่มแปลงใหญ่สามารถดำเนินงานต่อหลังสิ้นสุดการส่งเสริม	- ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70	98.13	ผ่าน
5) ความพึงพอใจ	-ระดับความพึงพอใจต่อการทำงานของประธานแปลง	- ระดับมากขึ้นไป	4.38 (มากที่สุด)	ผ่าน
	- ระดับความพึงพอใจต่อตัวโครงการฯ	- ระดับมากขึ้นไป	4.09 (มาก)	ผ่าน

บทที่ 5
สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการประเมิน

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นโครงการสำคัญตามนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้สามารถลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย ผลผลิตที่ได้รับมีคุณภาพได้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรได้ทำการประเมินผล แปลงใหญ่ ปี พ.ศ.2562 เพื่อให้ฝ่ายบริหารและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงผลลัพธ์ (Outcomes) และข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ และประเมินผลแปลงใหญ่ ปี พ.ศ.2559 - 2561 เพื่อให้ทราบผลกระทบ (Effect) และความยั่งยืน (Sustainability) ภายหลังการส่งเสริมของโครงการ

5.1.1 การดำเนินงาน

1) แปลงใหญ่ปี 2562

1.1) งบประมาณ จำนวนงบประมาณที่สนับสนุนโครงการฯ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 – 2564 จำนวน 4,230.15 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 3,447.93 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 81.51

1.2) เกษตรกรและพื้นที่เข้าร่วมโครงการ ในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 75,619 ราย พื้นที่ 1,177,388.35 ไร่ จำนวนแปลงทั้งหมด 1,545 แปลง

1.3) องค์ความรู้ในกลุ่มแปลงใหญ่ ในภาพรวมเกษตรกรได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้แล้ว ร้อยละ 98.92 โดยได้รับสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตร้อยละ 97.62 ได้รับการพัฒนาเกษตรกรเพื่อเป็น Smart Farmer ร้อยละ 58.29 ได้รับการส่งเสริมเกษตรกรเพื่อให้ได้รับรองมาตรฐานสินค้า GAP/เกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 68.36 ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาตลาด ร้อยละ 77.57 เกษตรกรได้รับสนับสนุนให้มีแปลงเรียนรู้แปลงสาธิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ร้อยละ 76.27 และมีการอบรมเพื่อจัดทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ ร้อยละ 90.14

1.4) ด้านการสนับสนุนแหล่งน้ำ/เครื่องจักรกลทางการเกษตร เกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 97.92 แบ่งเป็นได้รับการส่งเสริมสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ ร้อยละ 15.18 ได้รับการส่งเสริมเครื่องจักรกลทางการเกษตร ร้อยละ 35.36 และได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ร้อยละ 96.49

1.5) ด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร และการเชื่อมโยงตลาด ในภาพรวมเกษตรกรได้รับความรู้แนวทางการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ร้อยละ 78.90 โดยมีการดำเนินการส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อรับรองมาตรฐาน ร้อยละ 72.58 และได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มและแปรรูปสินค้าเกษตรแล้ว ร้อยละ 49.59

1.6) การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.6.1) ด้านการลดต้นทุน ในภาพรวมเกษตรกรร้อยละ 61.26 สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้ จากการนำแนวทางส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการไปปฏิบัติ และสามารถลด

ต้นทุนการผลิตลงร้อยละ 7.16 จากเป้าหมายร้อยละ 20 ซึ่งยังไม่บรรลุเป้าหมายโครงการ เนื่องจากเกษตรกรได้รับผลกระทบด้านราคาปัจจัยการผลิตที่เริ่มมีการปรับตัวสูงขึ้น

1.6.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต ในภาพรวมเกษตรกร ร้อยละ 55.67 สามารถเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยได้ จากการนำแนวทางส่งเสริมสนับสนุนจากโครงการไปปฏิบัติ เช่น การใช้พันธุ์ดี การดูแลรักษาที่ถูกวิธีขึ้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยที่ร้อยละ 20 จะเห็นได้ว่าภาพรวมค่าเฉลี่ยยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่ร้อยละ 9.69

จากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการดำเนินงานโครงการรวม 1,975.67 ล้านบาท โดยเกษตรกรได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับการส่งเสริมภายใต้โครงการมาปรับใช้ เช่น การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตผ่านการปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี แต่ทั้งนี้ ด้วยผลกระทบจากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาปัจจัยการผลิต การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่กระทบต่อปริมาณผลผลิตลดลง ส่งผลให้มูลค่าทางเศรษฐกิจจึงยังไม่สูงมาก

1.6.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพ ภายหลังเมื่อเข้าร่วมโครงการฯ เกษตรกรได้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น จากการเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้และแนวทางการปฏิบัติให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยเกษตรกรได้รับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรแล้ว ร้อยละ 33.80 โดยแบ่งเป็นการได้รับรองมาตรฐาน GAP ร้อยละ 31.20 ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 1.52 ได้รับมาตรฐาน RSPO ร้อยละ 0.65 และมาตรฐานสินค้าอื่น ๆ ร้อยละ 0.43

1.6.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จากการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีการร่วมกันจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแปลงใหญ่ ร้อยละ 44.45 เกษตรกรสามารถซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ร้อยละ 42.56 และเกษตรกรสามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้า ร้อยละ 36.43

1.6.5) ด้านการเชื่อมโยงตลาด มีแปลงที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ 23.40 และยังไม่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ 73.67 เนื่องจาก ราคารับซื้อยังเท่ากับราคาตลาดทั่วไป แหล่งรับซื้ออยู่ไกล และไม่มีหน่วยงานเข้ามาทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน สามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเฉลี่ย 2 ช่องทาง คิดเป็น ร้อยละ 33.57 โดยเกษตรกรเริ่มเข้ามาสนใจในช่องทางจำหน่ายแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น ผ่านรูปแบบ เพจ Facebook LINE เป็นต้น

2) แปลงใหญ่ปี 2559 - 2561

2.1) งบประมาณ จำนวนงบประมาณที่สนับสนุนโครงการฯ ปี พ.ศ. 2559 - 2561 จำนวน 7,729.93 ล้านบาท เบิกจ่ายงบประมาณ จำนวน 5,719.74 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 73.59

2.2) เกษตรกรและพื้นที่เข้าร่วมโครงการ มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด 4,707,225 ไร่ และมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 278,830 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564

2.3) การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

2.3.1) ผลกระทบ

(1) ด้านเศรษฐกิจ พิจารณาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (Return On Investment : ROI) พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ปี 2559 2560 และ 2561 มีค่า ROI เป็นบวก แสดงให้เห็นว่าโครงการสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย คือสามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่เกษตรกรเพิ่มขึ้น

(2) ด้านสังคม ภายหลังการส่งเสริมเกษตรกรยังให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโครงการ ร้อยละ 98.36 และเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ร้อยละ 94.66 รวมทั้งเกษตรกรยังคงมีการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ร้อยละ 90.91 ซึ่งส่วนใหญ่มีข้อกำหนดในเรื่องการเข้าร่วมประชุมและกิจกรรมกลุ่ม ในส่วนของเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม เกษตรกรมีระบบเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่ร่วมกันเพื่อใช้หมุนเวียนในกระบวนการผลิต ร้อยละ 70.93 มีการบริหารจัดการเงินอย่างโปร่งใส ผ่านการบริหารจัดการกลุ่มจากการมีคณะทำงาน เลขานุการกลุ่ม และเกษตรกรได้รับเงินปันผลจากกลุ่ม ผ่านการระดมทุนในรูปของการซื้อปัจจัยการผลิตมาบริหารจัดการภายในกลุ่ม ร้อยละ 66.40

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรสามารถลดการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก โดยมีการปรับเปลี่ยนมาใช้สารอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 86.21 โดยใช้น้ำหมักชีวภาพเพื่อช่วยในการบำรุงรักษาธาตุอาหารในดิน ร้อยละ 71.19 มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมี ร้อยละ 80.12 ด้านการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรกลับมาใช้ใหม่ เกษตรกรมีการดำเนินการแล้ว ร้อยละ 84.49 โดยใช้วิธีการไถกลบทดแทนการเผา ร้อยละ 60.64 ซึ่งสามารถลดการสร้างมลพิษและรักษาธาตุอาหารภายในดิน มีการทำปุ๋ยหมักใช้ในครัวเรือน ร้อยละ 64.23 เพื่อลดต้นทุนการซื้อปุ๋ยเคมีและมีการบริหารจัดการวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2 ความยั่งยืน (Sustainability)

1) ด้านเศรษฐกิจ

1.1) การสร้างผลิตภัณฑ์และการแปรรูปในนามกลุ่ม ภาพรวมกลุ่มแปลงใหญ่ร้อยละ 21.33 มีสินค้าแปรรูป สร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร เช่น ข้าวสารบรรจุถุงสุญญากาศ ข้าวเกรียบ มังคุดกวน อาหารเลี้ยงสัตว์อินทรีย์ แปรรูปมันเส้น ผลิตภัณฑ์จากน้ำผึ้ง และปุ๋ยหมักทะลายปาล์ม เป็นต้น

1.2) การสร้างรายได้จากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตร สมาชิกกลุ่มมีการสร้างรายได้เสริมอื่น ๆ จากการหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตร เฉลี่ยปีละ 4,946.67 บาทต่อปีต่อครัวเรือน โดยมีการใช้ความรู้ด้านการแปรรูปสินค้าเพื่อสร้างรายได้เสริมในครัวเรือน

2) ด้านสังคม ภายหลังการเข้าร่วมโครงการ มีเกษตรกรโยกย้ายออกนอกภาคการเกษตร ร้อยละ 6.86 โดยครัวเรือนที่มีการโยกย้าย เฉลี่ยครัวเรือนละ 1 ราย และภายหลังการส่งเสริม เกษตรกรยังคงจะเข้าร่วมโครงการต่อที่ ร้อยละ 98.13 เนื่องจาก โครงการสามารถช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างระบบเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม

3) ความพึงพอใจ

3.1) ความพึงพอใจของประธานแปลงใหญ่ต่อการดำเนินงานโครงการฯ ภาพรวมประธานกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการฯ อยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.03 (คะแนนเต็ม 5) จากการที่มีความชัดเจนโดยการมีคณะทำงานกลุ่ม ช่วยในการขับเคลื่อนโครงการฯ เพื่อให้กลุ่มสามารถมีเป้าหมายและสามารถสร้างอำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ จากการมีกลุ่ม

3.2) ความพึงพอใจของเกษตรต่อการดำเนินงานของประธานกลุ่มแปลงใหญ่ เกษตรกรพึงพอใจการทำงานในภาพรวม ระดับ “มากที่สุด” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38 (คะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก ประธานกลุ่มคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ รับฟังและร่วมกันแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถสร้างรายได้และกลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น

3.3) ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อโครงการฯ จากการขับเคลื่อนโครงการใน 5 ด้าน พบว่าเกษตรกรมีความพอใจต่อโครงการ อยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.09 (คะแนนเต็ม 5) เนื่องจาก ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมทั้งองค์ความรู้ สนับสนุนปัจจัยการผลิต และเครื่องมือ/เครื่องจักรกลทางการเกษตรในแปลงใหญ่

5.2 ข้อค้นพบ

5.2.1 แปลงใหญ่ปี 2562

1) ระดับพื้นที่

1.1) ด้านการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรประสบกับปัญหาด้านราคาปัจจัยการผลิตที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรมีการแก้ไขปัญหาตามแนวทางการส่งเสริมของโครงการที่ส่งเสริมให้เกษตรกร มีการลดต้นทุนการผลิตผ่านทางการใช้สารอินทรีย์ในการทำการเกษตร เช่น ทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีด้วยปุ๋ยอินทรีย์ มูลสัตว์ รวมถึงการใช้น้ำหมักชีวภาพ ที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่า ผลการดำเนินงาน สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้บางส่วน หากแต่ในสินค้าบางชนิดที่มีการทำคุณภาพ เช่น สินค้าไม้ผล สินค้าปศุสัตว์และสินค้าประมง เป็นต้น ยังคงมีค่าใช้จ่ายด้านการผลิตที่สูง

1.2) ด้านการเพิ่มผลผลิต เกษตรกรยังคงประสบกับปัญหาปริมาณน้ำในการทำการเกษตรไม่เพียงพอ จากการที่พื้นที่เพาะปลูกไม่อยู่ในเขตชลประทานและเกษตรกรพึ่งพาแหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน) เพื่อใช้ทำการเกษตร ผลผลิตที่ได้รับจึงมีปริมาณไม่คงที่ อีกทั้งบางพื้นที่ประสบปัญหาโรคระบาด เช่น เชื้อราในกลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นและไม้ผล โรคลัมปีสกินในสินค้าปศุสัตว์ เป็นต้น ส่งผลให้ผลผลิตเสียหาย ปริมาณและคุณภาพผลผลิตจึงลดลง

1.3) ด้านการพัฒนาคุณภาพสินค้า ส่วนใหญ่ของเกษตรกรอยู่ในระหว่างการตรวจรับรองมาตรฐาน สำหรับเกษตรกรที่ได้การรับรองมาตรฐานสินค้าเรียบร้อยแล้วยังคงพบปัญหาการได้ใบรับรองมาตรฐานสินค้าไม่สามารถเพิ่มราคาจำหน่ายผลผลิตได้ เนื่องจาก การกำหนดราคาเป็นไปตามกลไกตลาด ดังนั้น เกษตรกรจึงไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้ได้ใบรับรองมาตรฐานสินค้า ประกอบกับการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่ายังขาดความต่อเนื่อง เพราะไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน และเกษตรกรยังขาดความเข้าใจและแนวทางในการแปรรูปสินค้าที่ถูกต้อง

1.4) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เกษตรกรยังคงเผชิญกับปัญหาด้านการรวมกลุ่มเพื่อจำหน่ายสินค้าร่วมกัน ด้วยข้อจำกัดด้านการผลิตและการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ไม่พร้อมกัน จึงไม่สามารถรวบรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายในนามกลุ่มได้ แต่ทั้งนี้ ในแปลงที่มีความพร้อมสามารถรวบรวมผลผลิตในนามกลุ่มแล้ว ยังขาดหน่วยงานที่เข้ามาทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) ในพื้นที่ ส่งผลให้การจัดการในด้านนี้ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

1.5) ด้านการเชื่อมโยงตลาด กลุ่มแปลงใหญ่ยังขาดตลาดรับซื้อในพื้นที่ที่สามารถเลือกไปจำหน่ายสินค้า ประกอบกับการไม่สามารถต่อรองราคาจำหน่ายสินค้าได้ ทำให้เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการผลิตสินค้าคุณภาพ โดยส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับแหล่งรับซื้อในพื้นที่ในราคาทั่วไป มีเพียงบางกลุ่มเกษตรกรสามารถทำการตลาดได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพากลุ่มแปลงใหญ่ เช่น แปลงใหญ่ประมง (กุ้ง) และแปลงใหญ่ทุเรียน เนื่องจากสามารถพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับแล้วสามารถขายได้ในราคาที่สูง ดังนั้น เกษตรกรจึงเริ่มสนใจช่องทางการตลาดรูปแบบออนไลน์มากขึ้น เพื่อสร้างแหล่งจำหน่ายสินค้าเองในหลากหลายช่องทาง แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่อง

แนวทางและวิธีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องขอรับการสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านนี้ ต่อไป

2) ระดับนโยบาย

2.1) ด้านการเชื่อมโยงตลาด ยังคงเป็นจุดอ่อนของนโยบายแปลงใหญ่เนื่องจากเกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่ายกับภาคเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ค่อนข้างน้อย ส่วนเกษตรกรที่เหลือยังไม่สามารถนำไปจำหน่าย เนื่องจาก ราคาที่นำไปจำหน่ายยังคงขายได้ในราคาทั่วไป และบางพื้นที่ไม่มีหน่วยงานเอกชนเข้ามาทำข้อตกลงรับซื้อผลผลิตร่วมกัน (MOU)

2.2) ด้านปัจจัยการผลิต แหล่งน้ำในการทำการเกษตร ยังคงเป็นปัจจัยหลักที่เกษตรกรในบางพื้นที่ยังคงขาดแคลน การส่งเสริมแหล่งน้ำในแต่ละพื้นที่ยังไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงอาศัยน้ำธรรมชาติในการเพาะปลูก

5.2.2 แปลงใหญ่ปี 2559 - 2561

1) ระดับพื้นที่

1.1) ด้านเศรษฐกิจ โครงการสามารถสร้างผลตอบแทนการลงทุนในทิศทางบวก ชี้ให้เห็นว่าโครงการสามารถสร้างผลตอบแทนจากการลงทุน เกษตรกรมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่าย อีกทั้งเกษตรกรสามารถสร้างแหล่งรายได้เสริมจากการประยุกต์นำวัสดุและสิ่งของเหลือใช้ในภาคการเกษตรมาแปรรูปให้เกิดรายได้มากขึ้น เช่น การอัดฟางก้อนเพื่อจำหน่าย การจำหน่ายปุ๋ยมูลสัตว์ เป็นต้น

1.2) ด้านสังคม ภายหลังจากการถ่ายโอนภารกิจให้ประธานแปลงเป็นผู้ประสานงานโครงการต่อ และให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการและพึ่งพาตนเอง ผลการดำเนินงานพบว่าเกษตรกรยังคงมีการติดต่อสื่อสาร และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง รวมถึงยังคงปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มอย่างเคร่งครัด แต่ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากจำนวนเกษตรกรภายในโครงการที่ยังคงเหลืออยู่ ปี 2559 – 2561 พบว่าจำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกลดจำนวนลง จากการที่บางกลุ่มเกษตรกรขาดความเข้มแข็ง ประธานกลุ่มเมื่อมีการรับช่วงต่อยังขาดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม ทิศทางที่ต้องการพัฒนากลุ่มในอนาคต

1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการ เกษตรกรมีการนำแนวทางการส่งเสริมของโครงการฯ มาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นแนวทางการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหมักชีวภาพเพื่อช่วยลดต้นทุน สามารถปรับปรุงบำรุงดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 แปลงใหญ่ปี 2562

1) หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ คือ กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมหม่อนไหม การยางแห่งประเทศไทย กรมประมง และกรมปศุสัตว์ ควรตรวจติดตามและชี้แนะแนวทางให้เกษตรกรปรับและประยุกต์แนวทางการส่งเสริมของโครงการมาใช้ประโยชน์ในสินค้าที่มีการทำคุณภาพ ซึ่งมีต้นทุนสูง โดยอาจมีการสลับหมุนเวียนทั้งการใช้สารอินทรีย์และสารเคมีเพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตได้อย่างยั่งยืน

2) สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติและกรมวิชาการเกษตร ควรเร่งการตรวจรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้า เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำสินค้าที่มีมาตรฐานสินค้าและมีคุณภาพ ไปใช้ประโยชน์ในการต่อรองราคาจำหน่าย

3) กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร การยางแห่งประเทศไทย กรมหม่อนไหม กรมประมง และกรมปศุสัตว์ ควรเข้าไปตรวจและผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการรูปแบบกลุ่มชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น การรวมกลุ่มกันผลิต สามารถรวบรวมผลผลิตเพื่อทำข้อตกลงในการจำหน่ายร่วมกัน (MOU) กับภาคเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง เพิ่มอำนาจในการต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต และลดขั้นตอนการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลาง

4) กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร การยางแห่งประเทศไทย กรมหม่อนไหม กรมประมง และกรมปศุสัตว์ ควรร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการตลาด และการบริหารจัดการเพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถสร้างอำนาจในการต่อรองราคา

5.3.2 แปลงใหญ่ปี 2559 - 2561

1) จากการที่โครงการสามารถดำเนินการได้เป็นไปตามเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจ และเกษตรกรสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากการประยุกต์ใช้วัสดุเหลือใช้ในพื้นที่แล้ว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้โครงการสามารถดำเนินการต่อได้อย่างยั่งยืนในอนาคต กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาทในการต่อยอดการสร้างรายได้เพิ่มในรูปแบบของการสร้างผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของตลาด

2) หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ คือ กรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร กรมหม่อนไหม การยางแห่งประเทศไทย กรมประมง และกรมปศุสัตว์ ควรตรวจติดตามและประสานให้คำแนะนำ กระตุ้นการดำเนินงานในนามกลุ่มให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินการกลุ่มได้อย่างถูกต้องและมีทิศทางแน่นอนอย่างยั่งยืน ลดจำนวนเกษตรกรที่ออกจากโครงการ

3) จัดทำสื่อสารสนเทศ (Multimedia) เผยแพร่กลุ่มแปลงใหญ่เรื่องการพัฒนาและการลดใช้สารเคมี การหมุนเวียนวัสดุทางการเกษตรมาใช้อย่างยั่งยืน กรมวิชาการเกษตร กรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาชี้แนะแนวทางบำรุงรักษาดินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกษตรกรที่ยังไม่ดำเนินการสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการทำเกษตร ส่วนของเกษตรกรที่มีการดำเนินการอยู่แล้วสามารถทบทวนวิธีการและนำแนวทางการส่งเสริมปรับใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

4) ในภาพรวมการผลิตทางการเกษตรระดับประเทศ ควรมีมาตรการสนับสนุนองค์กรเกษตรกร ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน รองรับการใช้ที่เพิ่มมากขึ้น และมีมาตรการควบคุมราคาปุ๋ยเคมี เพื่อให้ต้นทุนการผลิตไม่เพิ่มสูงเกินไป

บรรณานุกรม

กมลรัตน์ ถิระพงษ์. (2561). *นโยบายเกษตรแปลงใหญ่กับบริบทของภาคเกษตรไทยในปัจจุบัน การประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์ ประจำปี 2560* (หน้า 49 - 64). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนวัฒน์ ชูวัน. (2563). *การศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ต่อการนำระบบไร้กระดาษ (Paperless) มาใช้ในบริษัท พี.ซี. ทาคาชิมา (ประเทศไทย) จำกัด.* วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธนาวัฒน์ สิริวัฒน์ธนกุล. (2564). *มูลค่าเงินตามเวลา time value of money*. [ออนไลน์]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ https://allaboutfin.com/fin-principle/มูลค่าเงินตามเวลา-time-value-of-money.

บรรเทิง มาแสง. (2546). *เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จโครงการ.*กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ภัทรพงศ์ วงศ์สุวัฒน์. (2564). *การวัดความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย*. วารสารสุทธิปริทัศน์, 35(3), 174-193.

รุ่งโรจน์ เบญจมสุทิน. (2553).*การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนการลงทุนจากการอบรมทางด้านเทคนิคของบุคลากรในอุตสาหกรรมยายนต์ในประเทศไทย.* [ออนไลน์]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ http://utcc2.utcc.ac.th/academicweek_proceeding/2551/economic/rungrote.pdf

ลักษณ์ เสงี่ยมจิต. (2543). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการดำเนินนโยบายการสร้างทางหลวงพิเศษ(มอตอร์เวย์) ที่มีต่อชุมชนข้างทาง: ศึกษาทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 สายกรุงเทพ-สายชลบุรีสายใหม่.* ปัญหาพิเศษ รป.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี: วิทยาลัยบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.

วิริยะ คล้ายแดง. (2561). *เกษตรแปลงใหญ่ .*สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ศิรประภา ทับไกร. (2563). *การปรับตัวของเกษตรกรแปลงใหญ่มะพร้าวน้ำหอมจากปัญหาราคาตกต่ำ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร.*กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศุภฤทธิ์ ธาราพิทักวงศ์. (2563). *การประเมินผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ของงานวิจัยและพัฒนากลุ่มผู้ผลิตชาเมี่ยง ในตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.* พิฆเนศวร์สาร, 16(2), 116-126.

สุนทร ใจแก้ว. (2554). แนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการผลิตกระแสไฟฟ้าเหมืองแม่เมาะ. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 4(4), 35-44

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). *ถอดบทเรียนแปลงใหญ่ แจง 5 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ* [ออนไลน์]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 3 พฤศจิกายน 2564 เข้าถึงได้จากเว็บไซต์ https://www.oae.go.th/view/1/25130/TH-TH

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *รายงานการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (ต้นแบบ) ปี 2559.*กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *รายงานการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2559 - 2561.*กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *รายงานการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (แปลงปี 2560) กรณีสินค้า ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน.*กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *รายงานการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่ ปี 2559 – 2561(สิ้นสุดการส่งเสริม 3 ปี).* กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). *คำนิยามข้อมูลสถิติการเกษตร.*กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

Edward, B. (2000). *Sustainable development Economics and Environment in the Third World. UK.*

Kanjanawasee, S. (2015). *CIPP model for change: Meaning, importance, and development*. Social Science Research Association of Thailand Journal, 2(1), 3-10

Likert, R. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes.* Archives of Psycology. Columbia University.

Neuman, W.L. (2014). *Basics of social research: Qualitative & Quantitative Approachs (3rd ed.). Pearson. UK.*

Phillips, Jack J. (2002). *Measuring the Return on Investment in Training and Development Certification Materials,* Butterworth Heinemann Publishers, Inc, Woburn, MA

Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP Evaluation Model Checklist: A Tool for Applying the CIPP Model to Assess Projects and Programs*. Western Michigan University.

Sumonwan Jirarud and Suneeporn Suwanmaneepong. (2017). *Profitability of Rice Production under the Large Agricultural Plot Scheme in Khlong Khuean District, Chachoengsao Province Thailand.* International journal of Agricultral Technology 2017. Vol.13 (7.2): 1913 - 1922.

W.K. Kellogg Foundation. (2004). *Logic Model Development Guide*. Michigan

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

ตารางผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

แปลงปี	รายการ	หน่วย	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2559	1. เพศ	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-	-	-	**100.00**
	- ชาย		56.00	47.00	57.00	-	35.00	40.00	40.00	-	-	-	**51.67**
	- หญิง		44.00	53.00	43.00	100.00	65.00	60.00	60.00	-	-	-	**48.33**
	2. อายุเฉลี่ย	ปี	56.64	54.39	53.40	57.60	56.35	55.40	58.40	-	-	-	**55.82**
	3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	29.06	30.37	24.51	21.00	23.80	33.60	32.00	-	-	-	**28.53**
	4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	3	4	4	4	3	-	-	-	**4**
	5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3	3	3	-	-	-	**3**
	6. จำนวนแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2	2	1	-	-	-	**2**
	7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร	ราย	1	1	1	1	1	1	2	-	-	-	**1**
2560	1. เพศ	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	**100.00**
	- ชาย		48.00	54.00	74.00	26.00	62.00	65.00	48.00	100.00	60.00	90.00	**55.55**
	- หญิง		52.00	46.00	26.00	74.00	38.00	35.00	52.00	-	40.00	10.00	**44.45**
	2. อายุเฉลี่ย	ปี	56.87	54.54	58.67	53.49	56.41	52.65	55.40	56.20	53.40	49.40	**54.77**
	3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	31.41	27.55	26.98	22.68	26.30	22.57	19.56	36.25	30.50	27.20	**24.13**
	4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	4	4	4	4	4	3	3	6	**4**
	5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3	4	3	2	3	4	**3**
	6. จำนวนแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	**2**
	7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร	ราย	1	1	1	1	1	2	1	-	1	1	**1**
2561	1. เพศ	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	**100.00**
	- ชาย		52.00	56.00	65.00	33.00	65.00	71.00	67.00	13.00	80.00	-	**57.41**
	- หญิง		48.00	44.00	35.00	67.00	35.00	29.00	33.00	87.00	20.00	-	**42.59**

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

แปลง ปี	รายการ	หน่วย	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2561 (ต่อ)	2. อายุเฉลี่ย	ปี	55.14	53.32	53.65	50.47	56.47	52.32	52.66	60.80	54.70	-	**53.63**
	3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	30.25	27.13	25.07	26.00	27.18	23.22	23.82	27.93	16.60	-	**24.72**
	4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	4	4	4	4	4	4	4	-	**4**
	5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3	3	3	3	3	-	**3**
	6. จำนวนแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	**2**
	7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร	ราย	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	**1**
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	1. เพศ	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	**100.00**
	- ชาย		51.13	53.73	67.96	25.68	59.52	67.33	58.87	34.75	70.00	90.00	**55.50**
	- หญิง		48.87	46.27	32.04	74.32	40.48	32.67	41.13	65.25	30.00	10.00	**44.50**
	2. อายุเฉลี่ย	ปี	56.16	53.98	55.82	53.17	56.42	52.56	53.96	59.65	54.05	49.40	**54.54**
	3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	30.50	27.83	25.84	23.21	26.29	23.23	22.95	30.01	23.55	27.20	**25.23**
	4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	**4**
	5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	**3**
	6. จำนวนแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	**2**
	7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร	ราย	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	**1**
2562	1. เพศ	ร้อยละ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-	100.00	100.00	**100.00**
	- ชาย		50.00	52.00	62.00	52.00	62.00	69.00	60.00	-	55.00	17.00	**54.39**
	- หญิง		50.00	48.00	38.00	48.00	38.00	31.00	40.00	-	45.00	83.00	**45.61**
	2. อายุเฉลี่ย	ปี	55.87	52.96	56.74	57.20	53.27	50.53	53.00	-	57.55	48.83	**55.34**
	3. ประสบการณ์ทำการเกษตรเฉลี่ย	ปี	30.86	26.12	26.74	25.00	25.55	23.79	22.70	-	20.78	4.17	**25.47**
	4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	4	4	4	4	4	4	4	-	4	4	**4**

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

แปลงปี	รายการ	หน่วย	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2562 (ต่อ)	5. จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	ราย	3	3	3	3	3	3	3	-	3	3	**3**
	6. จำนวนแรงงานในภาคเกษตรเฉลี่ย	ราย	2	2	2	2	2	2	2	-	2	2	**2**
	7. จำนวนแรงงานนอกภาคการเกษตร	ราย	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	**1**

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 2 ระดับการศึกษาของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ค่าเฉลี่ย
2559	**ระดับการศึกษาของเกษตรกร**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	2.09	-	5.72	-	-	-	-	-	-	-	**1.83**
	2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	8.38	8.57	17.14	-	25.00	-	-	-	-	-	**9.97**
	3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	3.14	2.86	2.86	-	5.00	-	-	-	-	-	**3.02**
	4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1.57	-	11.43	-	-	-	-	-	-	-	**2.11**
	5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	23.04	28.57	25.71	20.00	25.00	60.00	-	-	-	-	**24.77**
	6. มัธยมศึกษาตอนต้น	9.95	5.71	5.71	20.00	15.00	-	20.00	-	-	-	**9.06**
	7. ประถมศึกษา	51.31	52.86	31.43	60.00	30.00	40.00	80.00	-	-	-	**48.64**
	8. ไม่ได้ศึกษา	0.52	1.43	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.60**
2560	**ระดับการศึกษาของเกษตรกร**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0.25	-	-	-	1.32	-	4.00	-	-	-	**0.31**
	2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	5.25	8.77	16.80	5.17	14.47	7.79	4.00	-	-	-	**9.97**
	3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	1.75	3.51	6.40	5.17	11.84	2.60	-	20.00	10.00	10.00	**3.97**
	4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	1.00	2.34	3.20	1.73	3.96	2.60	8.00	-	-	20.00	**2.30**
	5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	23.50	23.39	24.80	20.69	23.68	35.06	20.00	20.00	30.00	10.00	**24.24**
	6. มัธยมศึกษาตอนต้น	12.00	18.13	12.80	17.24	11.84	15.58	12.00	-	10.00	10.00	**13.90**
	7. ประถมศึกษา	55.75	42.69	36.00	50.00	32.89	33.77	52.00	60.00	50.00	30.00	**44.47**
	8. ไม่ได้ศึกษา	0.50	1.17	-	-	-	2.60	-	-	-	20.00	**0.84**

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ค่าเฉลี่ย
2561	**ระดับการศึกษาของเกษตรกร**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0.53	-	-	-	3.63	1.15	-	-	10	-	**0.64**
	2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	5.11	4.26	19.20	-	14.55	13.95	17.77	-	10.00	-	**8.78**
	3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	4.03	2.66	8.80	6.67	-	6.98	11.11	-	10.00	-	**4.83**
	4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	3.49	5.32	1.60	-	3.64	10.47	6.67	-	10.00	-	**4.39**
	5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	21.51	26.06	25.60	13.33	20.00	24.42	26.67	20.00	30.00	-	**23.27**
	6. มัธยมศึกษาตอนต้น	12.37	12.77	15.20	-	10.91	11.63	6.67	13.33	-	-	**12.07**
	7. ประถมศึกษา	52.15	47.87	28.00	80.00	47.27	31.40	31.11	66.67	30.00	-	**45.23**
	8. ไม่ได้ศึกษา	0.81	1.06	1.60	-	-	-	-	-	-	-	**0.79**
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	**ระดับการศึกษาของเกษตรกร**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0.72	-	0.70	-	1.99	0.59	1.33	-	5.00	-	**0.74**
	2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	5.82	6.76	17.89	3.84	15.89	10.71	12.00	-	5.00	-	**9.52**
	3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	2.91	3.03	7.02	5.13	6.62	4.76	6.67	5.00	10.00	10.00	**4.11**
	4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2.07	3.26	3.51	1.29	3.32	6.55	6.67	-	5.00	20.00	**3.07**
	5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	22.64	25.41	25.26	19.23	22.51	30.36	22.67	20.00	30.00	10.00	**23.97**
	6. มัธยมศึกษาตอนต้น	11.74	13.75	12.98	14.10	11.92	13.09	9.34	10.00	5.00	10.00	**12.23**
	7. ประถมศึกษา	53.48	46.62	31.93	56.41	37.74	32.74	41.33	65.00	40.00	30.00	**45.59**
	8. ไม่ได้ศึกษา	0.62	1.16	0.70	-	-	1.19	-	-	-	20.00	**0.77**

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ค่าเฉลี่ย
2562	**ระดับการศึกษาของเกษตรกร**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	0.25	-	1.55	-	1.41	2.86	-	-	5.00	-	**0.76**
	2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	4.23	6.88	14.43	20.00	19.72	5.71	30.00	-	10.00	16.67	**8.99**
	3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	2.74	5.00	6.70	-	5.63	5.71	10.00	-	-	16.67	**4.33**
	4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	2.49	-	3.09	-	4.23	-	-	-	5.00	-	**2.17**
	5. มัธยมศึกษาตอนปลาย	21.89	19.38	23.20	16.00	22.54	34.29	-	-	25.00	50.00	**22.10**
	6. มัธยมศึกษาตอนต้น	13.68	12.50	14.95	20.00	14.08	20.00	20.00	-	15.00	16.66	**14.30**
	7. ประถมศึกษา	53.48	55.61	35.05	44.00	32.39	31.43	40.00	-	40.00	-	**46.48**
	8. ไม่ได้ศึกษา	1.24	0.63	1.03	-	-	-	-	-	-	-	**0.87**

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 3 อาชีพหลักและอาชีพรองของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2559	**1. อาชีพหลัก**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**-**	**-**	**100.00**
	1.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร	92.15	97.14	91.43	60.00	100.00	100.00	100.00	-	-	-	**93.35**
	1.2 รับเงินเดือนประจำ	4.19	2.86	5.71	-	-	-	-	-	-	-	**3.63**
	1.3 รับจ้างทางการเกษตร	-	-	-	20.00	-	-	-	-	-	-	**0.30**
	1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	2.09	-	2.86	-	-	-	-	-	-	-	**1.51**
	1.5 รับจ้างทั่วไป	1.57	-	-	20.00	-	-	-	-	-	-	**1.21**
	2. อาชีพรอง	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**-**	**-**	**100.00**
	2.1 ไม่มีอาชีพรอง	62.82	60.00	62.86	80.00	70.00	80.00	100.00	-	-	-	**63.75**
	2.2 รับเงินเดือนประจำ	5.24	10.00	20.00	-	5.00	-	-	-	-	-	**7.55**
	2.3 รับจ้างทางการเกษตร	9.95	11.43	2.86	20.00	5.00	-	-	-	-	-	**9.07**
	2.4 ประกอบธุรกิจการค้า	10.47	8.57	5.71	-	10.00	-	-	-	-	-	**9.06**
	2.5 รับจ้างทั่วไป	11.52	10.00	8.57	-	10.00	20.00	-	-	-	-	**10.57**
2560	**1. อาชีพหลัก**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร	94.5	92.99	95.20	100.00	97.36	94.80	100.00	100.00	100.00	100.00	**95.00**
	1.2 รับเงินเดือนประจำ	2.75	2.92	2.40	-	1.32	2.60	-	-	-	-	**2.29**
	1.3 รับจ้างทางการเกษตร	0.75	0.58	0.80	-	-	-	-	-	-	-	**0.52**
	1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	1.25	1.17	0.80	-	1.32	1.30	-	-	-	-	**1.04**

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2560	1.5 รับจ้างทั่วไป	0.75	2.34	0.80	-	-	1.30	-	-	-	-	**1.15**
(ต่อ)	**2. อาชีพรอง**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	2.1 ไม่มีอาชีพรอง	42.25	48.55	60.80	50.00	60.52	49.35	92.00	-	30.00	70.00	**50.89**
	2.2 รับเงินเดือนประจำ	4.25	6.43	5.60	5.17	3.95	2.60	-	-	20.00	-	**4.81**
	2.3 รับจ้างทางการเกษตร	16.75	21.05	6.40	24.14	30.26	31.17	4.00	-	50.00	20.00	**17.45**
	2.4 ประกอบธุรกิจการค้า	7.75	5.26	20.00	5.17	3.95	10.39	-	-	-	-	**8.25**
	2.5 รับจ้างทั่วไป	29.00	18.71	7.20	15.52	1.32	6.49	4.00	-	-	10.00	**18.60**
2561	**1. อาชีพหลัก**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**100.00**
	1.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร	93.28	95.74	91.20	100.00	98.18	86.05	97.78	80.00	100.00	-	**93.41**
	1.2 รับเงินเดือนประจำ	4.57	2.13	7.20	-	1.82	9.30	2.22	-	-	-	**4.50**
	1.3 รับจ้างทางการเกษตร	-	-	-	-	-	-	-	20.00	-	-	**0.33**
	1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	0.54	1.60	0.80	-	-	3.49	-	-	-	-	**0.99**
	1.5 รับจ้างทั่วไป	1.61	0.53	0.80	-	-	1.16	-	-	-	-	**0.77**
	2. อาชีพรอง	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-	**100.00**
	2.1 ไม่มีอาชีพรอง	54.57	35.64	72.80	73.33	45.46	70.93	66.67	80.00	90.00	-	**47.97**
	2.2 รับเงินเดือนประจำ	4.84	3.72	4.80	-	7.27	4.65	2.22	-	-	-	**5.16**
	2.3 รับจ้างทางการเกษตร	17.2	31.38	6.40	-	32.73	6.98	6.67	6.67	-	-	**19.10**

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2561	2.4 ประกอบธุรกิจการค้า	9.14	4.26	8.00	-	7.27	8.14	11.11	13.33	-	-	**9.99**
	2.5 รับจ้างทั่วไป	14.25	25.00	8.00	26.67	7.27	9.3	13.33	-	10.00	-	**17.78**
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	**1. อาชีพหลัก**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร	93.56	94.87	92.98	97.44	98.01	90.48	98.67	85.00	100.00	100.00	**94.09**
	1.2 รับเงินเดือนประจำ	3.74	2.56	4.91	-	1.33	5.95	1.33	-	-	-	**3.41**
	1.3 รับจ้างทางการเกษตร	0.31	0.23	0.35	1.28	-	-	-	15.00	-	-	**0.41**
	1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	1.14	1.17	1.05	0.00	0.66	2.38	-	-	-	-	**1.09**
	1.5 รับจ้างทั่วไป	1.24	1.16	0.70	1.28	-	1.19	-	-	-	-	**1.00**
	2. อาชีพรอง	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	2.1 ไม่มีอาชีพรอง	51.09	44.76	66.32	56.41	56.29	61.31	77.34	85.00	60.00	70.00	**51.62**
	2.2 รับเงินเดือนประจำ	4.67	5.82	7.02	3.84	5.30	3.57	1.33	-	10.00	-	**5.37**
	2.3 รับจ้างทางการเกษตร	15.58	24.01	5.97	19.23	27.81	17.86	5.34	5.00	25.00	20.00	**16.87**
	2.4 ประกอบธุรกิจการค้า	8.83	5.36	12.98	3.84	5.96	8.93	6.67	10.00	-	-	**9.09**
	2.5 รับจ้างทั่วไป	19.84	20.05	7.72	16.67	4.64	8.33	9.33	-	5.00	10.00	**17.05**

ตารางผนวกที่ 3 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2562	**1. อาชีพหลัก**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	1.1 ประกอบอาชีพเกษตรกร	94.02	95.61	92.27	92.00	95.77	91.43	100.00	-	90.00	100.00	**93.93**
	1.2 รับเงินเดือนประจำ	3.98	3.13	5.67	4.00	2.82	-	-	-	-	-	**3.79**
	1.3 รับจ้างทางการเกษตร	0.25	0.63	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.22**
	1.4 ประกอบธุรกิจการค้า	1.00	0.63	2.06	-	-	-	-	-	5.00	-	**1.08**
	1.5 รับจ้างทั่วไป	0.75	-	-	4.00	1.41	8.57	-	-	5.00	-	**0.98**
	2. อาชีพรอง	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**100.00**	**-**	**100.00**	**100.00**	**100.00**
	2.1 ไม่มีอาชีพรอง	57.97	44.37	51.55	52.00	60.56	71.43	40.00	-	60.00	66.67	**39.33**
	2.2 รับเงินเดือนประจำ	3.73	6.25	3.09	-	7.04	8.57	-	-	5.00	-	**3.58**
	2.3 รับจ้างทางการเกษตร	15.42	10.63	26.8	28.00	21.13	14.29	20.00	-	20.00	-	**17.55**
	2.4 ประกอบธุรกิจการค้า	5.72	6.25	9.28	4.00	4.23	-	30.00	-	10.00	33.33	**7.25**
	2.5 รับจ้างทั่วไป	17.16	32.5	9.28	16.00	7.04	5.71	10.00	-	5.00	-	**32.29**

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4 การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2559	**การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม**											
	1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	21.99	21.43	37.14	20.00	35.00	60.00	100.00	-	-	-	**25.98**
	2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	2.09	0.00	17.14	-	-	-	-	-	-	-	**3.02**
	3. กลุ่มเกษตรกร	42.93	32.86	40.00	-	25.00	60.00	-	-	-	-	**38.37**
	4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	4.71	4.29	2.86	-	-	-	-	-	-	-	**3.93**
	5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	9.42	8.57	8.57	80.00	20.00	-	-	-	-	-	**10.57**
	6. กลุ่มยุวเกษตร	0.52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.30**
	7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	57.59	52.86	54.29	20.00	35.00	80.00	100.00	-	-	-	**55.29**
	8. สมาคม/สหพันธ์	0.52	1.43	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.60**
	9. อาสาสมัครเกษตร	5.76	2.86	8.57	-	15.00	-	-	-	-	-	**5.74**
	10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	12.04	1.43	14.29	-	35.00	-	-	-	-	-	**10.88**
	11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	61.78	72.86	60.00	60.00	50.00	60.00	-	-	-	-	**62.24**
	12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	2.62	1.43	-	-	-	-	-	-	-	-	**1.81**
	13. อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**
2560	**การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม**											
	1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	24.25	18.71	28.80	25.86	34.21	24.68	56.00	60.00	30.00	30.00	**25.90**
	2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	1.00	-	0.80	-	-	-	-	60.00	-	-	**0.84**
	3. กลุ่มเกษตรกร	44.00	37.43	47.20	24.14	23.68	53.25	56.00	100.00	50.00	-	**41.41**
	4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	5.50	4.68	4.80	5.17	-	9.09	4.00	60.00	-	-	**5.22**
	5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	8.50	4.68	3.20	1.72	2.63	5.19	-	-	-	-	**5.54**
	6. กลุ่มยุวเกษตร	-	-	4.00	-	-	-	-	60.00	-	-	**0.84**

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2560	7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	51.50	39.77	27.20	62.07	46.05	58.44	48.00	100.00	20.00	70.00	**47.02**
(ต่อ)	8. สมาคม/สหพันธ์	0.50	2.34	0.80	-	-	1.30	4.00	-	-	-	**0.94**
	9. อาสาสมัครเกษตร	3.25	2.34	7.20	5.17	-	2.60	-	60.00	-	-	**3.55**
	10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	19.50	2.34	4.00	6.90	10.53	6.49	20.00	-	-	-	**11.39**
	11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	63.25	67.84	36.00	87.93	48.68	68.83	40.00	40.00	50.00	60.00	**60.40**
	12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	1.00	1.17	-	-	1.32	1.30	-	-	-	-	**0.84**
	13. อื่น ๆ	0.75	1.17	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.52**
2561	**การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม**											
	1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	9.41	14.89	44.00	13.33	27.27	23.26	13.33	40.00	20.00	-	**27.33**
	2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	-	1.06	0.80	-	-	1.16	-	-	-	-	**0.55**
	3. กลุ่มเกษตรกร	15.59	38.83	41.60	53.33	27.27	40.70	44.44	13.33	50.00	-	**36.33**
	4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	2.42	6.38	4.00	-	-	2.33	6.67	26.67	-	-	**4.61**
	5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	1.88	10.11	3.20	13.33	3.64	-	-	20.00	10.00	-	**5.38**
	6. กลุ่มยุวเกษตร	-	0.53	-	-	-	-	-	-	-	-	**0.11**
	7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	31.45	43.62	37.60	33.33	40.00	61.63	33.33	53.33	80.00	-	**48.52**
	8. สมาคม/สหพันธ์	-	4.79	-	-	3.64	2.33	-	-	-	-	**1.65**
	9. อาสาสมัครเกษตร	1.88	3.19	4.80	-	3.64	2.33	-	-	-	-	**2.96**
	10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	11.29	3.72	4.80	13.33	10.91	5.81	8.89	-	-	-	**10.43**
	11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	31.99	71.28	49.60	73.33	49.09	52.33	42.22	40.00	30.00	-	**57.52**
	12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	1.34	0.53	-	-	1.82	2.33	2.22	-	-	-	**1.10**
	13. อื่น ๆ	1.88	1.60	1.60	-	-	-	-	-	-	-	**1.32**

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
เฉลี่ยกลุ่มสินค้า ปี 2559 - 2561	**การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม**											
	1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	18.07	25.87	36.49	23.07	31.79	25.00	33.33	45.00	25.00	-	**26.50**
	2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	0.83	0.46	2.81	0.00	-	0.59	-	15.00	-	-	**1.05**
	3. กลุ่มเกษตรกร	32.81	37.30	43.86	28.21	25.16	47.03	45.33	35.00	50.00	-	**38.85**
	4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	4.15	5.36	4.21	3.84	0.00	5.36	5.34	35.00	-	-	**4.77**
	5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	6.13	7.69	3.86	8.97	5.30	2.38	-	15.00	5.00	-	**6.23**
	6. กลุ่มยุวเกษตร	0.10	0.23	1.75	0.00	-	-	-	15.00	-	70.00	**0.46**
	7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	44.96	43.59	35.09	53.85	42.38	60.71	42.66	65.00	50.00	-	**48.89**
	8. สมาคม/สหพันธ์	0.31	3.27	0.35	-	1.33	1.79	1.33	-	-	-	**1.18**
	9. อาสาสมัครเกษตร	3.22	2.80	6.32	3.84	3.31	2.38	-	15.00	-	-	**3.64**
	10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	14.85	2.80	5.61	7.69	13.91	5.95	12.00	-	-	60.00	**10.92**
	11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	50.88	70.17	44.91	83.33	49.00	60.12	38.67	40.00	40.00	-	**59.48**
	12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	1.45	0.93	-	-	1.33	1.79	1.33	-	-	-	**1.09**
	13. อื่น ๆ	1.04	1.17	0.70	-	-	-	-	-	-	-	**0.77**
2562	**การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม**											
	1. สหกรณ์ภาคการเกษตร	22.39	22.50	42.78	32.00	42.25	28.57	20.00	**-**	30.00	-	**28.71**
	2. สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	0.75	-	0.52	-	2.82	11.43	-	**-**	-	-	**1.08**
	3. กลุ่มเกษตรกร	41.04	33.13	41.75	60.00	26.76	31.43	40.00	**-**	30.00	50.00	**38.68**
	4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	4.73	3.75	9.28	4.00	-	2.86	10.00	**-**	10.00	-	**5.20**
	5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	7.21	6.25	3.61	8.00	7.04	-	10.00	**-**	-	-	**5.85**
	6. กลุ่มยุวเกษตร	-	-	-	-	-	-	-	**-**	-	-	**-**
	7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	47.51	41.88	45.36	20.00	40.85	57.14	90.00	**-**	60.00	100.00	**46.26**
	8. สมาคม/สหพันธ์	1.00	0.63	-	-	-	2.86	10.00	**-**	-	-	**0.76**

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2562 (ต่อ)	9. อาสาสมัครเกษตร	5.22	6.88	2.58	4.00	-	-	-	**-**	-	33.33	**4.33**
	10. กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน	15.67	1.88	4.64	12.00	9.86	22.86	-	**-**	-	16.67	**10.18**
	11. ธนาคารเพื่อการเกษตรฯ	62.94	51.25	47.94	76.00	43.66	54.29	40.00	**-**	60.00	33.33	**55.79**
	การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม											
	12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่	1.49	2.50	1.03	4.00	-	-	-	**-**	-	-	**1.41**
	13. อื่น ๆ	0.50	-	0.52	-	-	-	-	-	-	-	**0.32**

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 5 การถือครองที่ดินของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

หน่วย: ไร่/ราย

แปลง ปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2559	**1.พื้นที่และลักษณะการถือครองในภาคเกษตร**	10.93	17.99	14.79	4.22	11.01	10.10	0.49	-	-	-	12.56
	1.1 ที่ดินตนเอง	7.17	13.71	13.17	4.22	10.30	8.10	0.49	-	-	-	9.25
	1.2 ที่ดินเช่า	3.25	3.82	-	-	0.30	2.00	-	-	-	-	2.73
	1.3 ที่ดินทำฟรี	0.50	0.46	1.62	-	0.41	-	-	-	-	-	0.58
	2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	10.93	17.99	14.79	4.22	11.01	10.10	0.49	-	-	-	12.56
	2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	7.77	13.08	11.08	1.33	7.3	2.00	0.20	-	-	-	8.91
	2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	2.78	4.66	2.88	2.31	2.89	7.6	-	-	-	-	3.22
	2.3 ที่อยู่อาศัย	0.38	0.25	0.83	0.58	0.82	0.5	0.29		-	-	0.43
2560	**1.พื้นที่และลักษณะการถือครองในภาคเกษตร**	14.56	20.3	14.61	2.67	5.23	4.30	3.80	3.64	2.47	3.55	12.73
	1.1 ที่ดินตนเอง	10.59	12.69	11.82	2.00	4.95	4.01	3.36	3.64	1.71	3.55	9.24
	1.2 ที่ดินเช่า	3.20	6.95	0.80	0.12	0.06	0.24	0.44	-	-	-	2.73
	1.3 ที่ดินทำฟรี	0.77	0.66	1.99	0.55	0.22	0.05	-	-	0.76	-	0.76
	2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	14.56	20.3	14.61	2.76	5.23	4.30	3.80	3.64	2.47	3.55	12.73
	2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	7.37	15.03	13.06	0.94	3.28	1.75	1.29	1.72	1.94	3.06	8.03
	2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	6.70	5.07	0.78	1.34	1.14	1.89	2.01	1.72	0.20	-	4.20
	2.3 ที่อยู่อาศัย	0.49	0.20	0.77	0.48	0.81	0.66	0.50	0.20	0.33	0.49	0.50

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

หน่วย: ไร่/ราย

แปลง ปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2561	**1.พื้นที่และลักษณะการถือครองในภาคเกษตร**	10.30	15.12	10.04	5.57	5.56	3.26	5.53	4.10	3.89	-	9.82
	1.1 ที่ดินตนเอง	8.59	9.75	9.10	3.91	4.56	2.58	4.90	3.56	3.89	-	7.69
	1.2 ที่ดินเช่า	1.71	4.46	0.24	-	0.84	0.27	0.63	-	-	-	1.76
	1.3 ที่ดินทำฟรี	-	0.91	0.70	1.66	0.16	0.41	-	0.54	-	-	0.37
	2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	10.30	15.12	10.04	5.57	5.56	3.26	5.53	4.10	3.89	-	9.82
	2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	5.40	7.57	8.12	0.91	3.64	0.66	1.13	1.05	1.32	-	5.27
	2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	4.38	7.23	1.55	4.27	1.63	2.24	3.33	2.60	1.72	-	4.10
	2.3 ที่อยู่อาศัย	0.52	0.32	0.37	0.39	0.29	0.36	1.07	0.45	0.85	-	0.45
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	**1.พื้นที่และลักษณะการถือครองในภาคเกษตร**	12.19	17.65	12.63	3.33	6.12	3.94	4.62	3.99	3.18	3.55	11.50
	1.1 ที่ดินตนเอง	9.14	11.57	10.79	2.51	5.52	3.40	4.09	3.58	2.80	3.55	8.60
	1.2 ที่ดินเช่า	2.63	5.35	0.46	0.09	0.38	0.31	0.52	-	-	-	2.33
	1.3 ที่ดินทำฟรี	0.42	0.74	1.38	0.73	0.22	0.23	-	0.41	0.38	-	0.57
	2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	12.19	17.65	12.63	3.39	6.12	3.94	4.62	3.99	3.18	3.55	11.50
	2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	6.69	11.44	10.65	0.96	3.94	1.20	1.12	1.22	1.63	3.06	7.02
	2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	5.03	5.95	1.38	1.97	1.55	2.24	2.67	2.38	0.96	-	4.01
	2.3 ที่อยู่อาศัย	0.48	0.26	0.60	0.47	0.62	0.50	0.83	0.39	0.59	0.49	0.47

ตารางผนวกที่ 5 (ต่อ)

หน่วย: ไร่/ราย

แปลง ปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2562	**1.พื้นที่และลักษณะการถือครองในภาคเกษตร**	7.62	14.61	18.02	3.03	8.48	7.93	4.63	-	2.91	0.89	10.79
	1.1 ที่ดินตนเอง	5.13	8.73	11.57	1.75	7.87	4.97	2.95	-	2.91	0.89	7.12
	1.2 ที่ดินเช่า	1.85	4.97	6.00	1.28	0.45	2.86	1.68	-	-	-	3.12
	1.3 ที่ดินทำฟรี	0.64	0.91	0.45	-	0.16	0.10	-	-	-	-	0.55
	2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	7.62	14.62	18.02	3.03	8.48	7.93	4.63	-	2.91	0.89	10.79
	2.1 ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก[1/]	4.06	11.43	10.34	0.76	6.24	1.57	0.70	-	1.49	0.55	6.53
	2.2 ที่ดินทำการเกษตรอื่น ๆ	2.68	2.18	6.72	1.65	2.00	5.47	3.74	-	0.94	0.14	3.43
	2.3 ที่อยู่อาศัย	0.88	1.01	0.96	0.62	0.24	0.89	0.19	-	0.48	0.20	0.83

หมายเหตุ: [1/]ที่ดินทำการเกษตรในสินค้าหลัก หมายถึง พื้นที่เพาะปลูกพืชที่อยู่ภายใต้โครงการทั้งหมด

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 6 แหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร

หน่วย: ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
2559	1.แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	54.74	75.71	62.86	60.00	55.00	80.00	100.00	-	-	-	**61.19**
	2.บ่อน้ำตื้นของตนเอง	3.16	2.86	2.86	-	5.00	-	-	-	-	-	**3.03**
	3.บ่อบาดาล	7.89	8.57	2.86	-	35.00	-	-	-	-	-	**8.78**
	4.สระน้ำ	8.42	15.71	2.86	-	60.00	20.00	-	-	-	-	**12.41**
	5.น้ำชลประทาน	27.89	-	18.57	-	10.00	-	-	-	-	-	**18.66**
	6.แหล่งน้ำสาธารณะ	12.11	17.14	14.29	20.00	15.00	-	-	-	-	-	**13.33**
	7.น้ำประปา	7.37	4.29	5.71	20.00	10.00	-	100.00	-	-	-	**8.18**
2560	1.แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	55.50	67.84	58.40	46.55	38.16	62.34	36.00	60.00	-	60.00	**55.70**
	2.บ่อน้ำตื้นของตนเอง	3.25	0.58	4.00	6.90	25.00	1.30	-	-	-	10.00	**4.60**
	3.บ่อบาดาล	6.00	7.60	1.60	34.48	34.21	12.99	-	-	-	30.00	**10.24**
	4.สระน้ำ	10.50	12.87	16.00	25.86	19.74	12.99	28.00	-	-	10.00	**13.79**
	5.น้ำชลประทาน	30.25	1.17	10.40	5.17	7.89	6.49	40.00	-	-	10.00	**16.82**
	6.แหล่งน้ำสาธารณะ	10.50	10.53	16.00	29.31	34.21	18.18	36.00	40.00	-	50.00	**15.99**
	7.น้ำประปา	5.25	5.26	7.20	1.72	-	15.58	-	-	-	20.00	**5.64**
2561	1.แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	38.16	59.57	65.60	13.33	35.55	51.16	35.56	93.33	70.00	-	**48.13**
	2.บ่อน้ำตื้นของตนเอง	1.88	2.66	4.00	13.33	23.60	3.49	-	-	-	-	**3.84**
	3.บ่อบาดาล	2.15	13.93	2.40	26.67	30.91	10.47	-	6.67	10.00	-	**7.60**
	4.สระน้ำ	9.68	12.23	9.60	6.67	25.45	17.44	-	-	10.00	-	**11.20**
	5.น้ำชลประทาน	13.98	5.85	8.00	33.33	21.82	4.65	35.56	-	10.00	-	**12.18**

ตารางผนวกที่ 6 (ต่อ)

หน่วย: ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	เฉลี่ย
	6.แหล่งน้ำสาธารณะ	5.91	9.57	12.00	13.33	27.27	19.77	40.00	-	10.00	-	**11.85**
	7.น้ำประปา	0.81	1.06	8.80	-	-	15.12	8.89	6.67	-	-	**3.73**
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	1.แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	48.65	65.50	62.11	41.02	39.44	57.14	40.00	85.00	35.00	60.00	**53.39**
	2.บ่อน้ำตื้นของตนเอง	2.70	1.86	3.86	7.69	21.84	2.38	**-**	-	-	10.00	**4.05**
	3.บ่อบาดาล	4.89	10.53	2.11	30.77	33.11	11.31	-	5.00	5.00	30.00	**8.92**
	4.สระน้ำ	9.77	13.05	11.58	20.51	27.15	15.48	9.33	-	5.00	10.00	**12.51**
	5.น้ำชลประทาน	23.50	3.03	10.35	10.25	13.24	5.35	34.67	-	5.00	10.00	**15.18**
	6.แหล่งน้ำสาธารณะ	9.05	11.19	14.04	25.64	29.14	18.45	36.00	10.00	5.00	50.00	**13.87**
	7.น้ำประปา	3.96	3.26	7.72	2.56	1.32	14.88	12.00	5.00	-	20.00	**5.23**
2562	1.แหล่งน้ำธรรมชาติ (น้ำฝน)	60.24	56.63	64.43	24.00	35.21	60.00	70.00	-	65.00	33.33	**57.61**
	2.บ่อน้ำตื้นของตนเอง	1.74	-	3.61	-	23.94	2.86	10.00	-	-	-	**3.57**
	3.บ่อบาดาล	7.71	13.75	4.64	36.00	14.08	14.29	10.00	-	10.00	-	**9.64**
	4.สระน้ำ	9.95	14.38	11.34	-	15.49	22.86	40.00	-	30.00	50.00	**12.68**
	5.น้ำชลประทาน	22.14	4.38	2.06	24.00	12.68	8.57	-	-	-	16.67	**12.89**
	6.แหล่งน้ำสาธารณะ	16.67	12.50	18.04	16.00	30.99	25.71	50.00	-	5.00	-	**17.66**
	7.น้ำประปา	4.23	1.25	5.15	8.00	5.63	11.43	-	-	20.00	16.67	**4.77**

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกช่องทางการใช้แหล่งน้ำได้มากกว่า 1 ช่องทาง

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 7 ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตรที่ผ่านมา

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2559	**ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตร**											
	1. ปัญหาด้านเงินทุน	31.41	44.29	1.49	40.00	45.00	40.00	-	-	-	-	**34.14**
	2. ปัญหาด้านแรงงาน	29.32	51.43	0.75	-	70.00	40.00	-	-	-	-	**31.70**
	3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	9.95	5.71	1.24	-	50.00	-	-	-	-	-	**14.50**
	4 การตลาด	35.60	21.43	0.25	-	65.00	40.00	100.00	-	-	-	**28.70**
	5. ภัยพิบัติ	26.18	48.57	3.98	-	40.00	60.00	-	-	-	-	**30.21**
	6. องค์ความรู้	4.19	5.71	1.24	-	30.00	20.00	-	-	-	-	**11.48**
	7. โรคระบาด	28.27	50.00	3.23	60.00	55.00	40.00	100.00	-	-	-	**30.82**
	8. ปัจจัยการผลิต	46.60	72.86	3.48	-	75.00	80.00	-	-	-	-	**47.13**
	9. ที่ดินทำกิน	0.52	-	0.25	-	10.00	-	-	-	-	-	**0.60**
	10. อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	**-**
2560	**ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตร**											
	1. ปัญหาด้านเงินทุน	37.50	47.95	26.40	29.31	26.32	37.66	12.00	80.00	20.00	80.00	**36.36**
	2. ปัญหาด้านแรงงาน	20.50	38.01	14.40	12.07	36.84	20.78	4.00	80.00	10.00	80.00	**24.00**
	3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	11.50	10.53	16.00	-	2.63	10.39	-	40.00	20.00	20.00	**10.40**
	4 การตลาด	36.25	31.58	22.40	18.97	28.95	31.17	16.00	60.00	50.00	100.00	**32.00**
	5. ภัยพิบัติ	40.00	57.31	26.40	27.59	25.00	9.09	12.00		-	60.00	**35.70**
	6. องค์ความรู้	8.25	7.02	12.80	-	1.32	11.69	4.00		20.00	-	**7.73**
	7. โรคระบาด	30.00	47.95	24.00	46.55	31.58	28.57	20.00		10.00	40.00	**32.90**
	8. ปัจจัยการผลิต	55.25	66.67	38.40	-	65.79	31.17	48.00		-	60.00	**52.46**
	9. ที่ดินทำกิน	0. 75	0.58	0.80	46.55	1.32	-	-		-	-	**0.63**

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
2560	10. อื่นๆ	0.50	0.58	-	-	-	-	-	**-**	-	**-**	**0.31**
2561	**ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตร**											
	1. ปัญหาด้านเงินทุน	21.77	33.51	23.20	80.00	18.18	37.21	20.00	33.33	30.00	-	**32.90**
	2. ปัญหาด้านแรงงาน	15.05	23.40	27.20	13.33	34.55	16.28	6.67	20.00	10.00	-	**23.49**
	3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	8.33	9.04	6.40	20.00	9.09	12.79	-	-	30.00	-	**9.44**
	4 การตลาด	20.70	22.87	14.40	53.33	32.73	24.42	40.00	13.33	20.00	-	**31.61**
	5. ภัยพิบัติ	27.15	39.36	18.40	40.00	1.82	11.63	22.22	26.67	-	-	**34.36**
	6. องค์ความรู้	4.84	2.66	4.00	6.67	9.09	17.44	4.44	6.67	-	-	**0.11**
	7. โรคระบาด	15.86	45.21	20.00	80.00	23.64	41.86	13.33	53.33	10.00	-	**6.26**
	8. ปัจจัยการผลิต	27.69	57.98	50.40	60.00	-	36.05	44.44	13.33	20.00	-	**32.93**
	9. ที่ดินทำกิน	-	2.13	1.60	-	61.82	-	2.22	-	**-**	-	**-**
	10. อื่นๆ	0.27	0.53	-	-	1.82	-	2.22	-	-	-	**-**
เฉลี่ยกลุ่มสินค้าปี 2559 - 2561	**ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตร**											
	1. ปัญหาด้านเงินทุน	30.22	41.02	21.94	39.74	25.83	37.50	16.00	45.00	25.00	80.00	**34.59**
	2. ปัญหาด้านแรงงาน	20.14	33.80	18.34	11.54	40.40	19.05	5.34	35.00	10.00	80.00	**24.95**
	3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	9.97	9.09	9.98	3.85	11.26	11.31	0.00	10.00	25.00	20.00	**10.62**
	4 การตลาด	30.11	26.11	16.17	24.36	35.10	27.98	36.00	25.00	35.00	100	**31.34**
	5. ภัยพิบัติ	32.30	48.02	20.14	28.21	18.54	11.91	17.33	20.00	-	60.00	**34.32**
	6. องค์ความรู้	6.13	4.90	7.52	1.28	7.95	14.88	4.00	5.00	10.00	-	**5.14**
	7. โรคระบาด	24.19	47.08	19.69	53.84	31.79	35.71	21.33	40.00	10.00	40.00	**21.55**

ตารางผนวกที่ 7 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

แปลงปี	รายการ	ข้าว	พืชไร่	ไม้ยืนต้น	ผัก/สมุนไพร	ไม้ผล	ปศุสัตว์	ประมง	หม่อนไหม	แมลงเศรษฐกิจ	ไม้ดอกไม้ประดับ	ภาพรวม
เฉลี่ยกลุ่มสินค้า (ต่อ)	8. ปัจจัยการผลิต	42.89	63.87	39.37	11.54	43.05	35.12	42.66	-	10.00	60.00	**43.57**
	9. ที่ดินทำกิน	0.41	1.16	1.08	34.61	24.51	-	1.33	-	-	-	**0.36**
	10. อื่นๆ	0.31	0.46	-	-	0.66	-	1.33	-	-	-	**1.73**
2562	**ปัญหาที่พบในช่วงทำการเกษตร**											
	1. ปัญหาด้านเงินทุน	40.30	33.75	8.00	19.72	37.14	-	25.00		25.00	50.00	**31.74**
	2. ปัญหาด้านแรงงาน	26.37	30.63	16.00	30.99	22.86	20.00	5.00		5.00	-	**24.27**
	3. ปัญหาด้านเทคโนโลยี	12.19	8.75	8.00	9.86	8.57	-	-		-	-	**9.10**
	4 การตลาด	41.79	28.13	36.00	22.54	42.86	40.00	25.00		25.00	16.67	**32.94**
	5. ภัยพิบัติ	46.52	44.38	28.00	18.31	22.86	10.00	-		-	-	**35.75**
	6. องค์ความรู้	6.47	2.50	-	5.63	8.57	-	10.00		10.00	-	**5.31**
	7. โรคระบาด	32.84	48.75	40.00	28.17	45.71	70.00	30.00		30.00	16.67	**35.75**
	8. ปัจจัยการผลิต	54.73	51.88	20.00	61.97	40.00	50.00	15.00		15.00	-	**49.84**
	9. ที่ดินทำกิน	1.00	1.88	-	-	-	-	-		-	-	**1.19**
	10. อื่นๆ	-	-	4.00	-	-	-	-		-	-	**0.22**

หมายเหตุ: เกษตรกรสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 8 การเบิกจ่ายงบประมาณแปลงใหญ่ ปี 2562 – 2564

หน่วยงาน	ปีงบประมาณ 2562			ปีงบประมาณ 2563			ปีงบประมาณ 2564			ภาพรวมการเบิกจ่ายงบประมาณ		
	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละการเบิกจ่ายงบประมาณ	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละการเบิกจ่ายงบประมาณ	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละการเบิกจ่ายงบประมาณ	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละการเบิกจ่ายงบประมาณ
1. กข.	687.99	576.55	83.80	585.77	361.62	61.73	458.66	336.27	73.32	1,732.42	1,274.44	73.56
2. ตช.	32.50	32.50	100.00	23.38	23.38	100.00	20.41	20.41	100.00	76.29	76.29	100.00
3. ปม.	70.64	62.61	88.63	49.40	47.91	96.98	29.97	29.92	99.83	150.01	140.44	93.62
4. ปศ.	13.28	9.69	72.97	14.82	12.13	81.85	10.27	9.39	91.43	38.37	31.21	81.34
5. พด.	90.74	86.82	95.68	68.55	68.37	99.74	59.36	58.09	97.86	218.65	213.28	97.54
6. ชป.	-	-	-	193.56	91.80	47.43	-	-	-	193.56	91.80	47.43
7. วก.	21.46	21.39	99.67	7.78	6.00	77.12	13.27	12.81	96.53	42.51	40.20	94.57
8. กสก.	485.48	474.20	97.68	422.08	417.95	99.02	408.72	383.05	93.72	1,316.28	1,275.20	96.88
9. กสส.	32.49	31.83	97.97	-	-	-	-	-	-	32.49	31.83	97.97
10. มม.	9.30	5.42	58.28	8.45	7.88	93.23	7.61	7.54	99.08	25.36	20.84	82.18
11. กยท.	-	-	-	20.96	20.96	100.00	170.24	46.17	27.12	191.2	67.13	35.11
12. ส.ป.ก.	68.54	58.90	85.94	49.25	42.86	87.03	44.28	38.93	87.92	162.07	140.69	86.81
13. มกอช.	22.10	21.88	99.00	14.83	13.42	90.49	9.42	5.53	58.70	46.35	40.83	88.09
14. สศก.	3.96	3.12	78.79	0.51	0.51	100.00	0.12	0.12	100.00	4.59	3.75	81.70
รวม	**1,538.48**	**1,384.91**	**90.02**	**1,459.34**	**1,114.79**	**76.39**	**1,232.33**	**948.23**	**76.95**	**4,230.15**	**3,447.93**	**81.51**

ที่มา: รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงาน

ตารางผนวกที่ 9 การสนับสนุนปัจจัยการผลิต

กลุ่มสินค้า	การได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต	1.แหล่งน้ำ	2.เครื่องจักรกลทางการเกษตร	3.ปัจจัยการผลิต	พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์	วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร	อุปกรณ์เครื่องมือทางการเกษตร	ไม่ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิต
1. ข้าว	99.25	15.42	39.55	96.52	96.27	48.76	17.91	0.75
2. พืชไร่	99.38	19.38	35.63	98.75	91.88	96.25	18.13	0.62
3. ไม้ยืนต้น	94.85	6.70	20.62	94.33	93.81	72.16	15.98	5.15
4. พืชผัก/สมุนไพร	100.00	-	-	100.00	96.00	100.00	100	-
5. ไม้ผล	100.00	2.82	21.13	100.00	88.73	100.00	92.96	-
6. ปศุสัตว์	88.57	-	25.71	88.57	88.57	88.57	48.57	11.43
7. ประมง	100.00	-	10.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-
8. แมลงเศรษฐกิจ	90.00	5.00	30.00	90.00	85.00	85.00	60.00	10.00
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	-	-	100.00	100.00	100.00	-	-
ภาพรวม	**97.92**	**15.18**	**35.36**	**96.49**	**94.00**	**76.58**	**50.74**	**2.08**

หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่ได้รับสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านนั้น ๆ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 10 การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์

หน่วย: ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ใช้ประโยชน์	1) การลดต้นทุน	2) การสร้างความเข้มแข็งในกลุ่ม				3) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer	4) การรับรองมาตรฐาน	5) การพัฒนาการตลาด	6) แปลงเรียนรู้แปลงสาธิต	7) การทำบัญชีต้นทุน	ไม่ใช้ประโยชน์
			บริหารจัดการกลุ่ม	รวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต	รวมกลุ่มกันผลิต	รวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต						
1. ข้าว	62.33	96.92	93.78	53.17	57.41	42.14	21.59	43.37	54.46	69.63	80.82	37.67
2. พืชไร่	52.08	94.38	88.75	55.00	45.63	32.50	7.50	11.25	54.38	67.5	66.25	47.92
3. ไม้ยืนต้น	63.08	98.45	95.36	80.41	66.49	72.68	17.53	20.10	75.26	71.65	78.35	36.92
4. พืชผัก/สมุนไพร	69.34	100.00	88.00	60.00	76.00	80.00	16.00	76.00	52.00	84.00	80.00	30.66
5. ไม้ผล	78.81	100.00	98.59	85.92	83.10	74.65	14.08	88.73	87.8	88.73	85.92	21.19
6. ปศุสัตว์	64.86	97.14	100.00	60.00	77.14	60.00	31.43	37.14	51.43	67.57	91.43	35.14
7. ประมง	69.29	90.00	100.00	50.00	50.00	-	20.00	100.00	30.00	90.00	80.00	30.71
8. แมลงเศรษฐกิจ	69.67	95.00	100.00	100.00	100.00	90.00	15.00	5.00	95.00	100.00	80.00	30.33
9. ไม้ดอกไม้ประดับ	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	-	-	-	100.00	100.00	100.00	-
ภาพรวม	**65.88**	**97.07**	**94.05**	**67.51**	**64.70**	**59.27**	**19.10**	**51.96**	**65.56**	**73.46**	**79.11**	**34.12**

หมายเหตุ: - หมายถึง ไม่ได้นำองค์ความรู้ในด้านนั้น ๆ ไปใช้ประโยชน์

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 11 เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงการลดต้นทุนการผลิต แปลงปี 2562

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
1.ข้าว	**57.71**	**4.23**	**38.06**
2.พืชไร่	**63.40**	**5.20**	**31.40**
- มันสำปะหลัง	59.15	7.04	33.80
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	50.00	8.82	41.18
- อ้อยโรงงาน	74.29	0.00	25.71
- สับปะรด	70.00	5.00	25.00
3.ไม้ยืนต้น	**40.63**	**0.56**	**58.81**
- ปาล์มน้ำมัน	34.00	0.00	66.00
- ยางพารา	48.51	2.24	49.25
- กาแฟ	40.00	0.00	60.00
- มะพร้าวแก่	40.00	0.00	60.00
4.พืชผัก/สมุนไพร	**44.00**	**16.00**	**40.00**
5.ไม้ผล	**42.50**	**1.67**	**55.84**
- ทุเรียน	50.00	0.00	50.00
- มังคุด	36.67	6.67	56.67
- ลำไย	33.33	0.00	66.67
- เงาะโรงเรียน	50.00	0.00	50.00
6.ปศุสัตว์	**56.00**	**1.33**	**42.67**
- โคเนื้อ	48.00	4.00	48.00
- โคนม	40.00	0.00	60.00
- กระบือ	80.00	0.00	20.00

ตารางผนวกที่ 11 (ต่อ)

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
7.ประมง	100.00	0.00	0.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	55.00	10.00	35.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	83.33	0.00	16.67
ภาพรวม	61.26	4.40	34.35

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 12 การเปลี่ยนแปลงต้นทุนการผลิตก่อนและหลังการมีโครงการ

กลุ่มสินค้า	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62)	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62) (ปรับมูลค่าเงินตามเวลา)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
1.ข้าว	**3,074.19**	3,186.19	**2,943.59**	(242.60)	**7.35**
2.พืชไร่	**6,938.00**	7,191.00	**6,715.00**	(476.00)	**6.62**
- มันสำปะหลัง	4,961.30	5,142.06	4,797.35	(344.72)	6.70
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	4,252.50	4,407.44	4,097.89	(309.54)	7.02
- อ้อยโรงงาน	7,226.65	7,489.95	7,008.26	(481.68)	6.43
- สับปะรด	22,120.56	22,926.50	21,408.18	(1,518.33)	6.62
3.ไม้ยืนต้น	**5,121.00**	5,308.00	**4,964.00**	(344.00)	**6.47**
- ปาล์มน้ำมัน	4,487.65	4,651.15	4,244.26	(406.90)	8.75
- ยางพารา	5,405.54	5,602.38	5,270.95	(331.42)	5.92
- กาแฟ	2,890	2,995.29	2,810	(185.29)	6.19
- มะพร้าวแก่	4,066.80	4,214.97	3,859.80	(355.17)	8.43
4.ไม้ผล	**8,494.00**	8,804.00	**8,181.00**	(623.00)	**7.07**
- ทุเรียน	13,907	14,413.94	13,331	(1,083.37)	7.52
- มังคุด	6,027	6,246.43	5,790	(456.13)	7.30
- ลำไย	6,475.00	6,710.65	6,283.00	(427.50)	6.37
- เงาะโรงเรียน	5,678.00	5,884.87	5,377	(507.87)	8.63
5. พืชผัก/สมุนไพร	**17,965.00**	18,619.72	**17,375.00**	(1,244.55)	**6.68**
6.ปศุสัตว์		-		-	**7.19**
- โคเนื้อ (บาท/ตัว)	29,370.00	30,439.85	28,557.00	(1,883.29)	6.19
- โคนม (บาท/กก.)	9.00	9.33	8.13	(1.20)	12.84
- กระบือ (บาท/ตัว)	33,840.00.	35,073.28	32,766	(2,306.88)	6.58

ตารางผนวกที่ 12 (ต่อ)

กลุ่มสินค้า	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62)	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62) (ปรับมูลค่าเงินตามเวลา)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
7.ประมง	**99,998.00**	**103,641.20**	**98,272.60**	**(5,368.60)**	**5.18**
8.แมลงเศรษฐกิจ	**4,212.00**	**4,364.99**	**3,810.00**	**(554.99)**	**12.71**
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	**8,033.00**	**8,326.02**	**7,887.00**	**(439.35)**	**5.28**
การลดต้นทุนการผลิต					**7.16**

หมายเหตุ: ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62) มีการปรับมูลค่าเงินตามเวลา โดยอัตราคิดลดกำหนดจากอัตราเงินเฟ้อจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2564 ที่ 1.2 เปอร์เซ็นต์

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 13 ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตกลุ่มสินค้าพืช

หน่วย : บาทต่อไร่

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มสินค้า					
	ข้าว	**พืชไร่**	**ไม้ยืนต้น**	**ไม้ผล**	**พืชผัก/สมุนไพร**	**ไม้ดอก**
1.ค่าเตรียมดินและค่าปลูก	(166.39)	(118.31)	-	-	(336.97)	35.42
2.ค่าพันธุ์	(40.63)	(194.31)	-	-	(169.58)	(119.22)
3.ค่าปุ๋ยเคมี	(11.92)	43.58	188.48	117.11	66.80	(33.73)
4.ค่าปุ๋ยอินทรีย์	39.05	(64.63)	(29.89)	(60.90)	(3.54)	(50.94)
5.ค่าสารชีวภาพ	7.82	(28.14)	(69.45)	(63.08)	(1.19)	14.66
6.ค่าสารกำจัดศัตรูพืช	(16.05)	(2.51)	1.84	(7.89)	146.63	(1.21)
7.ค่าสารปรับปรุงดิน	(0.99)	(11.49)	(7.80)	(241.00)	(3.24)	(45.33)
8.ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	5.73	7.28	4.72	21.47	51.50	-
9.ค่าไฟฟ้า	(0.06)	0.96	(3.05)	11.65	(33.56)	-
10.ค่าวัสดุทางการเกษตร	(7.82)	92.84	(53.94)	(104.08)	21.65	(117.34)
11.ค่าดูแลรักษา	(15.94)	(49.49)	(93.84)	(168.45)	(190.50)	(71.59)
12.ค่าเก็บเกี่ยว	(28.29)	(45.98)	(194.83)	42.39	(799.56)	(29.75)
13.ค่าขนส่ง	(4.00)	(49.73)	(48.45)	(111.53)	12.02	(20.31)
14.ค่าอื่น ๆ	(3.11)	(25.32)	(38.17)	(58.02)	(0.52)	-
รวม	**(242.60)**	**(476.00)**	**(344.00)**	**(623.00)**	**(1,244.55)**	**(439.35)**

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 14 การใช้ปัจจัยการผลิตกลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ประมง และแมลงเศรษฐกิจ

ปัจจัยการผลิต	กลุ่มสินค้า		
	ปศุสัตว์ (บาทต่อตัว)	ประมง (บาทต่อไร่)	แมลงเศรษฐกิจ (บาทต่อฟาร์ม)
1.ค่าพันธุ์	(1,692.80)	(108.58)	-
2.ค่าอาหาร	206.56	254.36	17.00
3.ค่ายา	(19.08)	(16.88)	-
4.ค่าฮอร์โมน	12.42	(751.12)	(20.00)
5.ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	(348.35)	(597.61)	(3.00)
6.ค่าไฟฟ้า	10.52	(540.10)	1.50
7.ค่าวัสดุทางการเกษตร	1.23	(657.57)	(239.50)
8.ค่าดูแลรักษา	(43.48)	(1,698.87)	(2.50)
9.ค่าขนส่ง	-	(548.66)	(35.00)
10.ค่าอื่น ๆ	(68.08)	(703.56)	(120.00)
รวม	**(1,941.05)**	**(5,368.60)**	**(554.99)**

หมายเหตุ: สินค้าปศุสัตว์คำนวณจากกระบือและโคเนื้อ

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 15 เกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตต่อไร่ในพื้นที่โครงการ

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
1.ข้าว	**21.64**	**16.92**	**61.44**
2.พืชไร่	**16.33**	**22.04**	**61.63**
- มันสำปะหลัง	26.76	15.49	57.75
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	0.00	17.65	82.35
- อ้อยโรงงาน	28.57	20.00	51.43
- สับปะรด	10.00	35.00	55.00
3.ไม้ยืนต้น	**8.93**	**24.02**	**67.06**
- ปาล์มน้ำมัน	6.00	18.00	76.00
- ยางพารา	9.70	38.06	52.24
- กาแฟ	20.00	20.00	60.00
- มะพร้าวแก่	0.00	20.00	80.00
4.พืชผัก/สมุนไพร	**8.00**	**68.00**	**24.00**
5.ไม้ผล	**14.17**	**27.92**	**57.92**
- ทุเรียน	0.00	25.00	75.00
- มังคุด	23.33	0.00	76.67
- ลำไย	33.33	20.00	46.67
- เงาะโรงเรียน	00.00	66.67	33.33
6.ปศุสัตว์	**8.00**	**34.67**	**57.33**
- โคเนื้อ	20.00	20.00	60.00
- โคนม	4.00	44.00	52.00
- กระบือ	00.00	40.00	60.00

ตารางผนวกที่ 15 (ต่อ)

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ลดลง	เท่าเดิม	เพิ่มขึ้น
7.ประมง	10.00	30.00	60.00
8.แมลงเศรษฐกิจ	15.00	40.00	45.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	0.00	33.33	66.67
ภาพรวม	11.34	32.99	55.67

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 16 เปรียบเทียบผลผลิตต่อหน่วยก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ แปลงปี 2562

หน่วย : กก.ต่อไร่

กลุ่มสินค้า	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
1.ข้าว	**594**	**650**	**56**	**9.50**
2.พืชไร่	**4,903**	**5,381**	**478**	**9.75**
- มันสำปะหลัง	3,528	3,623	95	2.69
- ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	816	1,023	207	25.34
- อ้อยโรงงาน	8,657	9,851	1,194	13.80
- สับปะรด	4,400	4,813	413	9.38
3.ไม้ยืนต้น	**633**	**713**	**80**	**12.64**
- ปาล์มน้ำมัน	2,547	2,943	396	15.56
- ยางพารา	272	289	17	6.21
- กาแฟ	154	176	22	14.42
- มะพร้าวแก่	497	522	25	5.07
4.ไม้ผล	**1,309**	**1,460**	**151**	**12**
- ทุเรียน	1,629	1,868	238	14.63
- มังคุด	668	774	106	15.84
- ลำไย	1,386	1,510	124	8.95
- เงาะโรงเรียน	933	967	33	3.57
5. พืชผัก	**2,342**	**2,400**	**58**	**2.48**
6.ปศุสัตว์				9.73
- โคเนื้อ (กก./ตัว)	371	402	31	8.25
- โคนม (กก./ตัว/วัน)	10.01	10.90	0.86	8.57
- กระบือ (กก./ตัว)	560	662.40	102.40	18.29

ตารางผนวกที่ 16 (ต่อ)

หน่วย : กก.ต่อไร่

กลุ่มสินค้า	ก่อน (ปีเพาะปลูก 2561/62)	หลัง (ปีเพาะปลูก 2564/65)	ผลต่าง	ร้อยละ
7.ประมง	1,165	1,220	55	4.72
8.แมลงเศรษฐกิจ (กก./ฟาร์ม)	122	133	10	8.36
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	1,283	1,450	167	12.99
การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย				9.69

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 17 มูลค่าทางเศรษฐกิจ แปลงปี 2562

สินค้า	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	มูลค่าลดต้นทุน					มูลค่าเพิ่มผลผลิต		รวมมูลค่างทางเศรษฐกิจ
		ต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการ[1/]	ต้นทุนหลังเข้าร่วมโครงการ	ต้นทุนที่ลดลงต่อไร่	มูลค่าลดต้นทุน	ผลผลิตเพิ่ม	ราคาขาย (หลัง)	มูลค่าเพิ่มผลผลิต	
	1			2	3=1*2	4	5	6=1*4*5	7=3+6
กลุ่มข้าว	672,897	3,186.19	2,943.59	-242.60	163,242,659.74	56.00	10.34	389,693,628.40	552,936,288.14
กลุ่มพืชไร่		7,191.00	6,715.00	-476.00	62,049,442.02			194,366,527.48	256,415,969.50
1. มันสำปะหลัง	64,594	5,142.06	4,797.35	-344.72	22,266,545.21	95.00	2.61	16,016,082.30	38,282,627.51
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	14,638	4,407.44	4,097.89	-309.54	4,531,096.70	207.00	7.93	24,028,423.38	28,559,520.08
3. อ้อยโรงงาน	40,970	7,489.95	7,008.26	-481.68	19,734,508.61	1,194.00	2.53	123,762,995.40	143,497,504.01
4. สับปะรด	10,220	22,926.50	21,408.18	-1,518.33	15,517,291.50	413.00	7.24	30,559,026.40	46,076,317.90
กลุ่มไม้ยืนต้น		5,308.00	4,964.00	-344.00	68,272,298.05			190,443,067.60	258,715,365.65
1. ปาล์มน้ำมัน	33,406	4,651.15	4,244.26	-406.90	13,592,740.00	396.00	6.99	92,469,144.24	106,061,884.24
2. ยางพารา	147,554	5,602.38	5,270.95	-331.42	48,903,058.40	17.00	37.52	94,115,843.36	143,018,901.76
3. กาแฟ	2,147	2,995.29	2,810.00	-185.29	397,825.09	22.00	40.00	1,889,360.00	2,287,185.09
4. มะพร้าวแก่	15,144	4,214.97	3,859.80	-355.17	5,378,674.57	25.00	5.20	1,968,720.00	7,347,394.57
กลุ่มไม้ผล		8,804.00	8,181.00	-623.00	22,944,367.27			395,424,780.67	418,369,147.93
1. ทุเรียน	10,537	14,413.94	13,330.58	-1,083.37	11,415,719.08	238.00	123.45	309,595,995.98	321,011,715.05
2. มังคุด	6,913	6,246.43	5,790.30	-456.13	3,153,235.05	106.00	40.73	29,846,047.94	32,999,282.99
3. ลำไย	18,424	6,710.65	6,283.15	-427.50	7,876,176.24	124.00	24.15	55,171,761.75	63,047,937.99
4. เงาะโรงเรียน	983	5,884.87	5,377.00	-507.87	499,236.91	33.00	25.00	810,975.00	1,310,211.91

ตารางผนวกที่ 17 (ต่อ)

สินค้า	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	มูลค่าลดต้นทุน					มูลค่าเพิ่มผลผลิต		รวมมูลค่างทางเศรษฐกิจ
		ต้นทุนก่อนเข้าร่วมโครงการ[1/]	ต้นทุนหลังเข้าร่วมโครงการ	ต้นทุนที่ลดลงต่อไร่	มูลค่าลดต้นทุน	ผลผลิตเพิ่ม	ราคาขาย (หลัง)	มูลค่าเพิ่มผลผลิต	
	1			2	3=1*2	4	5	6=1*4*5	7=3+6
กลุ่มพืชผัก/สมุนไพร	31,080	18,619.72	17,375.17	-1,244.55	38,680,463.06	58.00	32.92	59,342,908.80	98,023,371.86
กลุ่มปศุสัตว์[1/]		-	-	-	27,801,739.11			59,650,452.14	87,452,191.25
1. โคเนื้อ (บ./ตัว)	12,368	30,439.85	28,556.56	-1,883.29	23,292,501.88	31.00	113.46	43,501,471.68	66,793,973.56
2. โคนม (บ./กก.)	3,256	9.33	8.13	-1.20	3,900.38	0.86	17.86	50,010.86	53,911.24
4. กระบือ (บ./ตัว)	1,953	35,073.28	32,766.40	-2,306.88	4,505,336.85	102.40	80.50	16,098,969.60	20,604,306.45
กลุ่มประมง	16,099	103,641.20	98,272.60	-5,368.60	86,429,031.66	55.00	176.00	155,838,320.00	242,267,351.66
แมลงเศรษฐกิจ	4,124	4,364.99	3,810.00	-554.99	2,288,788.93	10.00	266.85	11,004,894.00	13,293,682.93
ไม้ดอกไม้ประดับ	3,061	8,326.02	7,886.67	-439.35	1,344,853.25	167.00	91.67	46,860,512.29	48,205,365.54
รวม					**473,053,643.09**			**1,502,625,091.37**	**1,975,678,734.46**

หมายเหตุ: ต้นทุนก่อนการเข้าร่วมโครงการมีการปรับมูลค่าเงินตามเวลา โดยอัตราคิดลดกำหนดจากอัตราเงินเฟ้อจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2564 ที่ 1.2 เปอร์เซ็นต์

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 18 การพัฒนาคุณภาพสินค้า

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)						หลังมีโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)						
	ได้รับรอง	GAP	เกษตรอินทรีย์	RSPO	อื่นๆ	ไม่ได้รับการรับรอง	ได้รับรอง	GAP	เกษตรอินทรีย์	RSPO	อื่นๆ	อยู่ระหว่างการขอ	ไม่ได้รับการรับรอง	คงอายุมาตรฐานสินค้า
1.ข้าว	**16.17**	13.68	2.24	-	0.25	83.83	**30.85**	27.36	2.99	-	0.50	17.41	50.75	1.00
2.พืชไร่	**8.75**	8.75	-	-	-	91.25	**23.13**	21.88	1.25	-	-	6.24	68.75	1.88
3.ไม้ยืนต้น	**11.34**	9.28	-	1.55	0.52	88.66	**29.38**	25.26	-	3.09[1/]	1.03	11.34	58.76	0.52
4.พืชผัก/สมุนไพร	**24.00**	24.00	-	-	-	76.00	**80.00**	80.00	-	-	-	8.00	12.00	0.00
5.ไม้ผล	**42.25**	42.25	-	-	-	57.75	**77.46**	77.46	-	-	-	4.23	9.86	8.45
6.ปศุสัตว์	**14.29**	14.29	-	-	-	85.71	**28.57**	28.57	-	-	-	2.86	68.57	-
7.ประมง	**60.00**	60.00	-	-	-	40.00	**90.00**	90.00	-	-	-	10.00	-	-
8.แมลงเศรษฐกิจ	**-**	-	-	-	-	100.00	**-**	-	-	-	-	15.00	85.00	-
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	**-**	-	-	-	-	100.00	**-**	-	-	-	-	-	100.00	-
ภาพรวม	**19.65**	**19.14**	**0.25**	**0.17**	**0.09**	**80.35**	**33.80**	**31.20**	**1.52**	**0.65**	**0.43**	**12.02**	**52.55**	**1.63**

หมายเหตุ : [1/]มาตรฐาน RSPO เฉพาะสินค้าปาล์มน้ำมัน

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 19 การจำหน่ายผลผลิตกับหน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU)

หน่วย : ร้อยละ

กลุ่มสินค้า	จำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) ทั้งหมด		จำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) บางส่วน			ไม่นำไปจำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU)[1/]				
	นำไปจำหน่าย	ตามราคาที่ตกลง	**นำไปจำหน่าย**	ร้อยละผลผลิต	ตามราคาที่ตกลง	**ไม่นำไปจำหน่าย**	ราคาขายทั่วไป	ที่รับซื้ออยู่ไกล	มีภาระผูกพัน	อื่นๆ
1.ข้าว	**14.93**	13.68	**3.73**	36.67	3.23	**81.34**	29.85	3.98	1.24	46.27
2.พืชไร่	**45.00**	44.38	**-**	-	-	**55.00**	23.13	8.13	6.88	16.88
3.ไม้ยืนต้น	**30.41**	29.90	**2.06**	37.50	2.06	**67.53**	41.24	10.82	-	15.46
4.พืชผัก/สมุนไพร	**32.00**	32.00	**16.00**	57.50	16.00	**52.00**	32.00	12.00	-	8.00
5.ไม้ผล	**11.27**	11.27	**1.41**	50.00	1.41	**87.32**	42.25	-	7.04	38.03
6.ปศุสัตว์	**20.00**	20.00	**2.86**	60.00	2.86	**77.14**	45.71	-	-	31.43
7.ประมง	**-**	-	**-**	-	-	**100.00**	50.00	50.00	-	-
8.แมลงเศรษฐกิจ	**10.00**	10.00	**10.00**	25.00	-	**80.00**	55.00	5.00	-	20.00
9.ไม้ดอกไม้ประดับ	**-**	-	**-**	-	-	**100.00**	-	100.00	-	-
ภาพรวม	**23.40**	**17.91**	**2.93**	**29.63**	**2.84**	**73.67**	**33.26**	**7.04**	**2.27**	**31.10**

หมายเหตุ: [1/]เกษตรกรสามารถเลือกตอบเหตุผลได้เพียงข้อเดียว

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 20 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร และผลการเบิกจ่ายงบประมาณโครงการ

หน่วย : ล้านบาท

หน่วยงาน	งบประมาณที่สนับสนุน								
	ปีงบประมาณ 2559			ปีงบประมาณ 2560			ปีงบประมาณ 2561		
	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละ	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละ	ได้รับจัดสรร	เบิกจ่าย	ร้อยละ
1 กรมการข้าว	300.104	283.407	94.44	478.607	369.864	77.28	778.284	508.321	65.31
2 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	-	-		25.202	25.201	99.99	33.672	33.672	100.00
3 กรมประมง	-	-		38.393	34.818	90.6๓	72.027	66.102	91.77
4 กรมปศุสัตว์	-	-		8.191	7.489	91.43	26.850	24.117	89.82
5 กรมพัฒนาที่ดิน	18.060	18.016	99.76	70.708	70.418	99.59	124.568	118.055	94.77
6 กรมชลประทาน	557.661	521.062	93.44	1,073.652	545.103	50.77	3,107.697	2,135.627	68.72
7 กรมวิชาการเกษตร	-	-		12.681	12.576	99.17	17.108	17.076	99.81
8 กรมส่งเสริมการเกษตร	32.904	31.728	96.42	120.520	118.528	98.35	619.147	597.030	96.43
9 กรมส่งเสริมสหกรณ์	-	-		5.280	5.280	100.00	28.365	28.358	99.98
10 กรมหม่อนไหม	4.526	4.526	100.00	8.677	8.244	95.01	11.100	10.320	92.97
11 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	-	-		28.960	17.925	61.89	71.825	59.087	82.27
12 สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	-	-		22.100	21.879	99.00	26.500	20.234	76.35
13 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-	-		3.960	3.128	78.99	2.610	2.555	97.89
ภาพรวม	**913.25**	**858.74**	**94.03**	**1,896.93**	**1,240.45**	**65.39**	**4,919.75**	**3,620.55**	**73.59**

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร

ตารางผนวกที่ 21 อัตราผลตอบแทนการลงทุน

แปลงที่ดำเนินการ	แปลงปี 2559		แปลงปี 2560		แปลงปี 2561	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
1) รายได้	70,002	86,279	153,320	198,991	117,917	143,275
ปรับมูลค่าเงินตามเวลา	**75,196**	**86,279**	**162,743**	**198,991**	**123,680**	**143,275**
2) ค่าใช้จ่าย	56,410	54,664	100,389	106,483	79,848	73,207
ปรับมูลค่าเงินตามเวลา	**60,595**	**54,664**	**106,559**	**106,483**	**83,750**	**73,207**
3) รายได้สุทธิ	13,592	31,615	52,931	92,508	38,069	70,068
ปรับมูลค่าเงินตามเวลา	**14,600**	**31,615**	**56,184**	**92,508**	**39,929**	**70,068**
		17,015		**36,324**		**30,139**
ROI (%)	**+24.10**	**+57.84**	**+52.73**	**+86.88**	**+47.68**	**+95.71**
เพิ่มขึ้น (%)		**+33.74**		**+34.15**		**+48.04**

หมายเหตุ: มีการปรับมูลค่าเงินตามเวลา โดยอัตราคิดลดกำหนดจากอัตราเงินเฟ้อจากธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2564 ที่ 1.2 เปอร์เซ็นต์

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาคผนวกที่ 2

คู่มือการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี 2562

คู่มือการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

(ฉบับปรับปรุงกรกฎาคม ๒๕๖๒)

๑. หลักการและเหตุผล

โครงสร้างภาคการเกษตรของไทย ส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก ลักษณะการผลิตต่างคนต่างทำ การดำเนินการลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ที่ส่งผลต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ค่าจ้างแรงงานสูง ขาดอำนาจการต่อรองด้านการตลาด และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงเกษตรกรเท่าที่ควร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายสำคัญในการพัฒนาภาคเกษตร คือ รักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรและรายได้ให้กับเกษตรกร ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสม ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ รวมถึงเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร ดูแลเกษตรกรที่มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่ดิน แหล่งเงินทุน โดยจัดทำการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่มีเกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มและมีการบริหารจัดการร่วมกันเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนด้านการตลาด ตามยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ของรัฐบาล ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๑๔,๕๐๐ แปลง และจำนวนพื้นที่ ๓๐ ล้านไร่ ในปี พ.ศ.๒๕๗๙

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ รวมถึงเชื่อมโยงไปถึงผู้ประกอบการภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

๓. เป้าหมายการดำเนินงาน (๒๐ ปี)

พื้นที่การเกษตรทั้งหมด จำนวน ๑๔๙ ล้านไร่ มีพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำการเกษตร จำนวน ๔๙ ล้านไร่ ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการในรูปแบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

ปี	จำนวนแปลง* (แปลง)	จำนวนพื้นที่* (ล้านไร่)
๒๕๖๐	๑,๕๑๒	๒.๖
๒๕๖๑ - ๒๕๖๔	๗,๐๐๐	๑๐
๒๕๖๕ - ๒๕๖๙	๙,๕๐๐	๒๐
๒๕๗๐ - ๒๕๗๙	๑๔,๕๐๐	๓๐

หมายเหตุ * เป็นตัวเลขสะสม

๔. สถานที่ดำเนินการ

๗๖ จังหวัด และกรุงเทพมหานคร

๕. งบประมาณ

๕.๑ งบประมาณหลัก หน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามภารกิจของหน่วยงาน

๕.๒ งบประมาณสนับสนุน หน่วยงานภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน

๖. หลักการและแนวคิดในการดำเนินการ

การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นระบบการส่งเสริมการเกษตรที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงานในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมๆ ไปกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต มีผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยคำนึงถึงการหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดการส่งเสริมตามระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่

๑) มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสม ตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้

๒) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน จากการรวมซื้อรวมขาย การใช้หรือเครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกล ร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

๓) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน หรือสหกรณ์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

๔) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมหรือนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการผลิต

๕) มีช่องทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

๖) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่นแหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

๗) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตากโรงคัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

๘) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

๙) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่มที่ชัดเจน

๑๐) มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

๗. หลักเกณฑ์และเงื่อนไข

๗.๑ เกษตรกรสมัครใจ รวมกลุ่มและเข้าร่วมดำเนินการ ภายใต้หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และเป้าหมายของแปลงใหญ่ พร้อมที่จะพัฒนาการผลิตและการตลาดร่วมกัน โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการพัฒนา

๗.๒ เป็นการรวมแปลงผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน แปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียว แต่ควรอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน สินค้าควรเป็นสินค้าหลักของเกษตรกร พื้นที่มีความเหมาะสม มีศักยภาพที่จะพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ และสามารถบริหารจัดการได้

๗.๓ ขนาดพื้นที่และจำนวนเกษตรกร จำแนกเป็น ๓ ประเภทสินค้า ดังนี้

๑) ข้าว พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน และยางพารามีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ **และ**เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

๒) ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ สมุนไพร หรือพืชอื่น ๆ มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ **หรือ** เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

๓) ประมง ปศุสัตว์ ผึ้งและแมลงเศรษฐกิจ มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ **หรือ** เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

- โค ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๖๕ หน่วย
- กระบือ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๗๐ หน่วย
- แพะ แกะ ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๑๐ หน่วย
- สัตว์ปีก ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๐๑ หน่วย
- ผึ้งพันธุ์/ผึ้งโพรง/ชันโรง ๑ รัง เท่ากับ ๐.๖ หน่วย
- จิ้งหรีด ๑ บ่อ เท่ากับ ๐.๖ หน่วย
- สุกร ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๔๐ หน่วย

หมายเหตุ การรวมกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ พื้นที่ทำการเกษตรควรอยู่ในอำเภอเดียวกัน เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ หากมีความจำเป็นที่ต้องรวมพื้นที่ข้ามอำเภอ ให้ผู้จัดการแปลงเสนอแนวทางการบริหารจัดการแปลงที่ชัดเจนให้ คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด พิจารณาตามความเหมาะสมต่อไป

๘. การเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

๘.๑ การเตรียมการ

(๑) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/เอกชน ศึกษาทำความเข้าใจหลักเกณฑ์เงื่อนไข ขั้นตอนการดำเนินงาน วิธีการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน

(๒) เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการ วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และประเมินศักยภาพตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่**ตามความสมัครใจ**

๘.๒ การสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ สามารถยื่นใบสมัครได้ที่หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์วิจัยข้าว สำนักงานประมงอำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น พร้อมจัดทำข้อมูลโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ รายชื่อประธานกลุ่ม ผู้จัดการแปลง และสมาชิกกลุ่ม

การเข้าร่วมมี ๒ ลักษณะ คือ

(๑) เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจรวมตัวกันตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด และสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

(๒) หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ เสนอเกษตรกร/องค์กรเกษตรกรที่มีศักยภาพ มีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด และสมัครเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๘.๓ การตรวจสอบข้อมูล

หน่วยงานหรือองค์กรที่รับสมัคร ทำการตรวจสอบเอกสารและข้อมูลเบื้องต้นให้ครบถ้วนและส่งให้เลขาคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด

๘.๔ การพิจารณา

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด ทำการพิจารณา ตรวจสอบคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข พร้อมทั้งพิจารณาผู้จัดการแปลง ทั้งนี้ ผู้จัดการแปลงอาจเป็นเจ้าหน้าที่ หรือเกษตรกรที่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นพี่เลี้ยง หรือผู้แทนภาคเอกชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐในกรณีที่เป็นแปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ที่มีภาคเอกชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นพี่เลี้ยงหรือทำงานร่วมกับภาคเอกชน ให้พิจารณาตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

๘.๕ ผลการพิจารณาให้การรับรอง

๘.๕.๑ ผ่านการรับรอง

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด แจ้งผลการรับรองให้คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และหน่วยงานที่รับสมัครทราบผลการพิจารณา พร้อมทั้ง แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ผ่านระบบ co-farm.doae.go.th เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๘.๕.๒ ไม่ผ่านการรับรอง

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด แจ้งผลการพิจารณาให้หน่วยงานที่รับสมัครทราบเพื่อแจ้งเกษตรกร/องค์กรเกษตรกรทำการปรับปรุง/แก้ไขให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๙. ขั้นตอนการดำเนินงาน

๙.๑ การชี้แจงการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ชี้แจงสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ให้เข้าใจถึงความสำคัญ วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับ

๙.๒ จัดทำทะเบียนสมาชิก

จัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิกให้เป็นปัจจุบัน โดยใช้ฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร (ทบก.)

๙.๓ การวางแผนในการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

๙.๓.๑ แผนการผลิตรายบุคคลของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่

- จัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การบริหารจัดการ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาด เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิตรายบุคคลของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่

๙.๓.๒ แผนปฏิบัติงานของกลุ่มแปลงใหญ่ ประกอบด้วยข้อมูล ๓ ส่วน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน เป้าหมายการพัฒนา ๕ ด้าน และแบบบันทึก แผนปฏิบัติงานของกลุ่มแปลงใหญ่ โดยมีวิธีการ ดังนี้

(๑) จัดเวทีวิเคราะห์ เพื่อจัดทำแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่ม โดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตรายบุคคลของสมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๕ ด้าน ได้แก่

- การลดต้นทุนการผลิต ระบุจำนวนเงินที่สามารถลดลงต่อพื้นที่
- การเพิ่มผลผลิต ระบุจำนวนผลผลิตที่เพิ่มขึ้นต่อพื้นที่

- การพัฒนาคุณภาพ ระบุมาตรฐานที่ให้การรับรองคุณภาพ เช่น GAP เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

- การตลาด ระบุช่องทางการตลาด

- การบริหารจัดการ เช่น การทำการผลิตเพื่อเสริมรายได้ในแปลงใหญ่ การผลิตพืชหลังนา การปลูกพืชแซม หรือการเลี้ยงสัตว์ ประมง แมลงเศรษฐกิจ ในแปลงใหญ่ เป็นต้น

(๒) จัดทำแผนปฏิบัติงานของกลุ่มแปลงใหญ่ ให้สอดคล้องและบรรลุเป้าหมาย ๕ ด้าน

(๓) ดำเนินการตามแผนปฏิบัติ ตามข้อ (๒) ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เช่น การถ่ายทอดความรู้ การจัดทำแปลงเรียนรู้ การศึกษาดูงาน เป็นต้น

(๔) การประเมินผล และวัดผลลัพธ์ของการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาในปีต่อไป

๙.๓.๓ แผนปฏิบัติการสนับสนุนแปลงใหญ่ระดับพื้นที่ให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ประชุมทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานและร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการสนับสนุนแปลงใหญ่ โดยนำแผนปฏิบัติงานของกลุ่มแปลงใหญ่มาจัดทำเป็นแผนเพื่อบูรณาการในการสนับสนุนและติดตามผลการดำเนินงาน

๙.๔ การพัฒนาเจ้าหน้าที่และผู้จัดการแปลง

กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเจ้าหน้าที่และผู้จัดการแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น

- เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการผลิตการเกษตรในแปลงใหญ่
- การวางแผนการผลิต
- การบริหารจัดการแปลงใหญ่
- การตลาด
- การจัดทำบัญชี/การเงิน
- ฯลฯ

๙.๕ การติดตามประเมินผลและการรายงาน

๑) <u>การติดตาม</u>

๑.๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบติดตามและประเมินการดำเนินงานของสมาชิกแปลงใหญ่แต่ละแปลง

๑.๒) คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด วางแผนการติดตาม ให้คำแนะนำและดำเนินการตามแผน

๑.๓) ส่วนกลางและเขต ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ และให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด

๑.๔) ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ติดตามนิเทศตามระบบของผู้ตรวจราชการ

๒) <u>การประเมินผล</u>

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ทำการประเมินผลระหว่างการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวมปีละ 1 เรื่อง โดยจัดส่งรายงานการประเมินผลภายในเดือนตุลาคมของทุกปี

๓) <u>การรายงาน</u>

๓.๑) ผู้จัดการแปลงรายงานผลการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามแบบจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานแบบแปลงใหญ่ระบบออนไลน์ที่ดำเนินการโดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้ ให้**<u>ผู้จัดการแปลง</u>**บันทึกข้อมูลผลการดำเนินงานให้เป็นปัจจุบันในระบบ co-farm.doae.go.th

๓.๒) กรมส่งเสริมการเกษตร ในฐานะเลขานุการคณะทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวบรวม และสรุปรายงาน ผลการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยตัดยอดทุกวันที่ ๓๐ ของทุกเดือน โดยส่งให้สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรทุกวันที่ ๕ ของเดือนถัดไป

๓.๓) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร นำข้อมูลสรุปรายงานจัดทำรายงานเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

๑๐. การสนับสนุนจากภาครัฐ

๑๐.๑ การเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเป็นเวลา ๓ ปี ต่อเนื่องกัน ดังนี้

๑) ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในด้านการจัดการดิน การจัดการน้ำ ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๒) สมาชิกแปลงใหญ่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้ และการบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานภาคี ตามความต้องการของสมาชิกแปลงใหญ่ เช่น

- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพการวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน
- การทำบัญชี และการใช้ประโยชน์จากบัญชี
- การรวมกลุ่มเกษตรกร เช่น สหกรณ์การเกษตร วิสาหกิจชุมชน
- การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าสินค้าเกษตร
- การตลาด/บริการ และอื่น ๆ

๓) สนับสนุนโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อการพัฒนาการผลิต การตลาด และความเข้มแข็งตามศักยภาพของกลุ่ม/องค์กร ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของแหล่งทุน

๔) สนับสนุนการวางแผน/เป้าหมายการผลิตของกลุ่มแปลงใหม่ และแผนการผลิตของสมาชิกให้สอดคล้องกัน เพื่อดำเนินการในการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่ม

๕) สนับสนุนให้เกิดความเชื่อมโยงผลผลิตจากแปลงใหญ่สู่ตลาด

๖) สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายแปลงใหญ่ เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี เป็นต้น

๑๐.๒ **แนวทางการขับเคลื่อนแปลงใหญ่หลังปีที่ ๓**

แปลงใหญ่ที่ดำเนินการครบระยะเวลา ๓ ปี และยังต้องการให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้มีการดำเนินการ ดังนี้

๑) ให้มีการสนับสนุนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยให้แต่ละหน่วยงานพิจารณาใช้งบประมาณจากโครงการปกติของกรมฯ มาสนับสนุนเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่

๒) การขอยกเลิกแปลงใหญ่ ต้องเป็นไปตามมติของกลุ่มให้มีการยกเลิกแปลง โดยต้องมีเหตุผลอันสมควรในการขอยกเลิกแปลง และเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและการแก้ไขปัญหาภาคการเกษตรระดับจังหวัด เมื่อได้รับความเห็นชอบให้มีการยกเลิกแปลงให้ดำเนินการลบข้อมูลในระบบสารสนเทศ co-farm.doae.go.th ทั้งนี้ สำหรับแปลงใหญ่ที่ได้รับการสนับสนุนสินเชื่อตามโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ หากพ้นสภาพการเป็นแปลงใหญ่จะต้องชำระหนี้พร้อมดอกเบี้ยในอัตราที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเรียกเก็บ

๓) ไม่สามารถแยกแปลงเพื่อขอรับการสนับสนุนใหม่ได้

๑๑. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

๑๑.๑ ผลผลิต (output)

๑) แปลงปีที่ ๑ (๒๕๖๓) จำนวนแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ ๘๐ ที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

๒) แปลงปีที่ ๒ (๒๕๖๒) จำนวนแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ ๘๐ ที่สามารถเพิ่มผลผลิตได้

๓) แปลงปีที่ ๓ (๒๕๖๑) จำนวนแปลงใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการฯ ร้อยละ ๗๐ มีผลผลิตที่มีคุณภาพ

๑๑.๒ ผลลัพธ์ (outcome)

เกษตรกรในแปลงใหญ่มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนา การบริหารจัดการที่ดี ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิต สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน

๑๒. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

๑๒.๑ หน่วยงานหลัก

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นประธานคณะทำงานระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑๒.๒ หน่วยงานร่วม

หน่วยงานภาคีภาครัฐ/เอกชน สถาบันเกษตรกร และอื่น ๆ

ภาคผนวกที่ 3

แบบสัมภาษณ์ประธานแปลงและเกษตรกร ปี 2562

สำหรับแปลงใหญ่ปี 2562

แบบที่ 1.1 แบบสัมภาษณ์ประธานแปลง

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ใช้ในราชการศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทางราชการจะเก็บข้อมูลที่สอบถามทั้งหมดเป็นความลับและจะนำไปเผยแพร่เฉพาะค่าประมาณทางสถิติที่เป็นข้อมูลภาพรวมเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อประธานแปลง..... สกุล.....ตำแหน่ง.....สังกัด.....เบอร์โทรศัพท์.....

ที่ตั้งแปลง หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด.....

1.2 กลุ่มสินค้า /ชนิดสินค้าแปลงใหญ่

☐ 1.ข้าว	
☐ 2. พืชไร่	❍ 2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ❍ 2.2 มันสำปะหลัง ❍ 2.3 อ้อยโรงงาน ❍2.4 สับปะรด ❍ 2.5 ถั่ว(ระบุ).....
☐ 3.ไม้ยืนต้น	❍ 3.1 ยางพารา ❍3.2 ปาล์มน้ำมัน ❍3.3 มะพร้าว ❍3.4 กาแฟ
☐ 4. สวนผัก/สมุนไพร	❍ 4.1 ผัก/สมุนไพร ❍4.2 พริก ❍4.3 กระเทียม ❍4.4 อื่นๆ(ระบุ).....
☐ 5.ไม้ผล	❍ 5.1 มังคุด ❍ 5.2 ทุเรียน ❍ 5.3 กล้วย ❍ 5.4 ลำไย ❍ 5.5 เงาะ ❍ 5.4 อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 6.ปศุสัตว์	❍ 6.1 กระบือ ❍6.2 โคเนื้อ ❍ 6.3 โคนม ❍ 6.4 แพะ ❍ 6.5 ไก่พื้นเมือง
☐ 7.ประมง	❍7.1 ปลา (ระบุ)..... ❍ 7.2 กุ้ง
☐ 8.หม่อนไหม	
☐ 9.แมลงเศรษฐกิจ	❍ 9.1 ผึ้ง ❍9.2 จิ้งหรีด
☐ 10. ไม้ดอก/ไม้ประดับ	☐ 11. อื่นๆ.....

1.3 พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ

เริ่มโครงการปี 2562	คงเหลือปัจจุบัน ปี 2564
พื้นที่ทั้งหมด.....ไร่ เกษตรกร.....ราย	พื้นที่ทั้งหมด.....ไร่ เกษตรกร.....ราย

1.4 งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานโครงการ

ปีที่ได้รับ	จำนวนเงิน (บาท)	ความเพียงพอ		ความทันเวลา	
		1 พอ/ 2 ไม่พอ	เหตุผล	1 ทัน/ 2 ไม่ทัน	เหตุผล
1) งบประมาณ พ.ศ.2562					
2) งบประมาณ พ.ศ.2563					
3) งบประมาณ พ.ศ.2564					

1.5 บุคลากร: มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมโครงการฯ ☐ 1. เพียงพอ ☐ 2.ไม่เพียงพอ เนื่องจาก .....

1.6 การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่

ประเด็น	ระดับ ความพึงพอใจ (1–5)	เหตุผลประกอบทุกกรณี
1. ด้าน**การร่วมกันดำเนินงานของหน่วยงาน**ต่างๆในแปลงใหญ่		
2. ด้าน**ความต่อเนื่องของหน่วยงาน**ในการดำเนินงานโครงการ		
3. ด้าน**ความเหมาะสมของจำนวนสมาชิก**ในแปลงใหญ่		
4. ด้าน**ความร่วมมือของคณะทำงานกลุ่ม**แปลงใหญ่		
5. ด้าน**ความร่วมมือของสมาชิก**ในแปลงใหญ่		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

1.7 ในช่วงเวลาระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้**ครบถ้วนตามแนวทางการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่**แล้ว หรือไม่ อย่างไร

ปี	กิจกรรมที่ทำ	เหตุผลประกอบ
1.ปีที่ 1 (2562)	☐ 1.การเตรียมการ/การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	
2.ปีที่ 2 (2563)	☐ 1.การถ่ายทอดความรู้ (เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/นวัตกรรม) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	
3.ปีที่ 3 (2564)	☐ 1.การถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	

ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ให้ท่านใส่เครื่องหมาย✓ในข้อที่ท่านเลือก พร้อมระบุข้อมูลประกอบ

กิจกรรมการดำเนินการแปลงใหญ่	ผลการดำเนินงาน ปี 2562 -2564			
	1มี	ระบุ	2ไม่มี	เหตุผล
1. การถ่ายทอดความรู้/สนับสนุนปัจจัยการผลิต				
1) การส่งเสริมองค์ความรู้งานวิจัย/นวัตกรรม *เช่น การทำนาเปียกสลับแห้ง เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์ การใช้สูตรอาหารอมรฟีดในฟาร์มประมง การผลิตอาหาร Total mixed ration (TMR) ในฟาร์มโคนม เป็นต้น*		งานวิจัย/นวัตกรรมที่ส่งเสริม ระบุ 1..... 2..... 3..... 4..... เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริม/อบรม.....ราย		
2) มีแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิตเพิ่มประสิทธิภาพ		☐1 ปัจจุบันใช้ประโยชน์ ☐2 ปัจจุบันไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก.....		
3) การพัฒนาผู้จัดการแปลง (สามารถเลือก✓ หากมีการปฏิบัติทั้ง 2 ข้อ)		☐ นำความรู้การบริหารจัดการกลุ่มไปปฏิบัติ ☐ นำความรู้การพัฒนาการตลาดไปปฏิบัติ		
4) การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer		จำนวนเกษตรกรที่พัฒนาเป็น SF จำนวน.....ราย		
5) สนับสนุนปัจจัยการผลิต		☐1 พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ☐2 วัสดุทางการเกษตร ☐3 อุปกรณ์ เครื่องมือการเกษตร ☐4 อื่นๆ ระบุ..... จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุน ปัจจัยฯ.....ราย		
2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน				
1) สนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่		พื้นที่ใช้ประโยชน์.....ไร่ เกษตรกรใช้ประโยชน์.....ราย		
2) พัฒนาคุณภาพดิน/น้ำในแปลงใหญ่		พื้นที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพดิน/น้ำ .....ไร่		

กิจกรรมการดำเนินการแปลงใหญ่	ผลการดำเนินงาน ปี 2562 -2564			
	1มี	ระบุ	2ไม่มี	เหตุผล
3) ส่งเสริมเครื่องจักรกลทางการเกษตร เช่น เครื่องหยอดข้าว รถแทรกเตอร์ติดพ่วงระเบิดดินดาน เป็นต้น		ระบุ 1..... 2..... 3..... เกษตรกรใช้ประโยชน์.....ราย		
3. การยกระดับมาตรฐานสินค้าและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร				
1) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อการรับรองมาตรฐาน (ข้อมูลจากการได้รับรองมาตรฐานสินค้า ณ ปี พ.ศ. 2565)		☐1 ได้รับรอง GAP จำนวน.....ราย ☐2 ได้รับรองเกษตรอินทรีย์ จำนวน.....ราย ☐3 ได้รับรองอื่นๆ..... จำนวน.....ราย		
2) ส่งเสริมการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร		ชื่อผลิตภัณฑ์.....		
4. การบริหารจัดการกลุ่ม				
1) รวมกลุ่มวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มรวมกัน		☐1 รวมกลุ่มวางแผนทุกราย ☐2 รวมกลุ่มบางส่วน ☐3 ไม่มีการรวมกลุ่มวางแผน		
2) รวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต		☐1 รวมกลุ่มซื้อทุกราย ☐2 รวมกลุ่มบางส่วน ☐3 ไม่มีการรวมกลุ่มซื้อ		
3) รวมกลุ่มผลิต		☐1 รวมกลุ่มผลิตทุกราย ☐2 รวมกลุ่มบางส่วน ☐3 ไม่มีการรวมกลุ่มผลิต		
4) รวมกลุ่มจำหน่าย		☐1 รวมกลุ่มจำหน่ายทุกราย ☐2 รวมกลุ่มบางส่วน ☐3 ไม่มีการรวมกลุ่มจำหน่าย		
5) การพัฒนารูปแบบการรวมกลุ่ม		☐1 พัฒนาไปสู่กลุ่มเกษตรกร (นิติบุคคล) ☐2พัฒนาไปสู่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ☐3 พัฒนาไปสู่สหกรณ์		
5. ด้านการตลาด				
1) การเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิต กับผู้ค้า		จำนวน..... แห่ง		
2) การทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิต (MOU)		จำนวน..... แห่ง ☐1เกษตรกรทุกรายนำไปขาย ☐2เกษตรกรนำไปขายบางส่วน ☐3เกษตรกรทุกรายไม่นำไปขาย		
3) การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย/ประชาสัมพันธ์		จำนวน..... ช่องทาง		
4) การพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ		การดำเนินการในนามธุรกิจกลุ่มแปลงใหญ่ ☐1 ดำเนินการแล้ว ☐2 ยังไม่ดำเนินการ		

ส่วนที่ 3 ผลสำเร็จเป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่ใน 5 ด้านของโครงการ (หลังเข้าร่วมโครงการมา 3 ปี)

รายการ	ก่อนโครงการปีเพาะปลูก 2561/62	หลังโครงการปีเพาะปลูก 2564/65
1. การลดต้นทุนการผลิต	ด้านพืช ..... บาท/ไร่ ด้านประมง ..... บาท/ไร่ หรือ ..... หน่วย..... ด้านปศุสัตว์ ..... บาท/ตัว หรือ ..... หน่วย..... ด้านอื่น ๆ ระบุ..... หน่วย.....	ด้านพืช ..... บาท/ไร่ ด้านประมง ..... บาท/ไร่ หรือ ..... หน่วย..... ด้านปศุสัตว์ ..... บาท/ตัว หรือ ..... หน่วย..... ด้านอื่น ๆ ระบุ..... หน่วย.....
2. การเพิ่มผลผลิต	ด้านพืช ..... กก.ไร่ ด้านประมง ..... กก./ไร่ หรือ .....ระบุหน่วย..... ด้านปศุสัตว์ ..... กก./ตัว หรือ .....ระบุหน่วย..... ด้านอื่น ๆ ระบุ.....ระบุหน่วย.....	ด้านพืช ..... กก.ไร่ ด้านประมง ..... กก./ไร่ หรือ .....ระบุหน่วย..... ด้านปศุสัตว์ ..... กก./ตัว หรือ .....ระบุหน่วย..... ด้านอื่น ๆ ระบุ.....ระบุหน่วย.....
3. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต	☐ 1)ได้รับการรับรอง ❍(1) มาตรฐาน GAP ❍ (2) เกษตรอินทรีย์ ❍ (3) อื่น ๆระบุ..... ☐ 2)ไม่ได้การรับรอง	☐ 1)ได้รับการรับรอง ❍ (1) มาตรฐาน GAP ❍ (2) เกษตรอินทรีย์ ❍ (3) อื่น ๆระบุ..... ☐ 2) ไม่ได้การรับรอง ❍ (1) อยู่ระหว่างตรวจรับรอง ❍ (2) อยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยน ❍ (3) ไม่ผลิตสินค้าตามมาตรฐาน
4. การตลาด	ราคาจำหน่ายผลผลิต..... บาท/กก. หรือ..... ระบุหน่วย.....	ราคาจำหน่ายผลผลิต..... บาท/กก. หรือ..... ระบุหน่วย..... ☐ 1) นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) ❍ (1) ขายได้ตามราคาที่ตกลง ❍ (2) ไม่ได้ตามราคาที่ตกลง ☐ 2) ไม่นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) ❍ (1) แหล่งรับซื้ออยู่ไกล ❍ (2) ขายได้ราคาตลาดทั่วไป ❍ (3) อื่นๆ.....
5. การบริหารจัดการกลุ่ม	**เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม** (เฉพาะเงินทุนของสมาชิกกลุ่ม) ☐1) มีเงินทุนหมุนเวียน.....บาท ☐2)ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน **ช่องทางการค้าที่เพิ่มขึ้น (ระบุช่องทาง)** 1..... 2..... **หน่วยงานที่ทำข้อตกลงซื้อขายร่วมกัน** (ระบุ)..... **การการซื้อปัจจัยการผลิต** ☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด **การต่อรองราคาซื้อขายผลผลิต** ☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ ☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้	**เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม** (เฉพาะเงินทุนของสมาชิกกลุ่ม) ☐1) มีเงินทุนหมุนเวียน.....บาท ☐2)ไม่มีเงินทุนหมุนเวียน **ช่องทางการค้าที่เพิ่มขึ้น(ระบุช่องทาง)** 1..... 2..... **หน่วยงานที่ทำข้อตกลงซื้อขายร่วมกัน** (ระบุ)..... **การการซื้อปัจจัยการผลิต** ☐ 1) ซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด **การต่อรองราคาซื้อขายผลผลิต** ☐ 1)สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ ☐ 2)ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้

หมายเหตุ : สินค้าที่มีการเพาะปลูก 2 รอบ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ยึดช่วงเพาะปลูกฤดูฝนเท่านั้น (ปลูก 1 พ.ค. – 31 ต.ค.)

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบทุกกรณี
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตของกลุ่มในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดของกลุ่มในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 5 ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

5.1) ท่านพบปัญหา/อุปสรรคใดบ้างหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ

.....

.....

.....

.....

5.2) ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

สำหรับแปลงใหญ่ปี 2562

แบบที่ 1.2 แบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

เพื่อติดตามผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ใช้ในราชการศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทางราชการจะเก็บข้อมูลที่สอบถามทั้งหมดเป็นความลับและจะนำไปเผยแพร่เฉพาะค่าประมาณทางสถิติที่เป็นข้อมูลภาพรวมเท่านั้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่าง (Identification)

1.ผู้ให้ข้อมูล ❍นาย ❍นาง ❍นางสาว ❍อื่นๆ.....ชื่อ.....นามสกุล.....

2.เลขประจำตัวประชาชน ..... อายุ.....ปี เพศ ☐1.หญิง ☐2.ชาย

3.ที่อยู่เลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสปณ.....

โทร.....

4.. ระดับการศึกษา (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

❍1. สูงกว่าปริญญาตรี ❍2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ❍3. ปวส./อนุปริญญา ❍4. ปวช. ❍5. มัธยมศึกษาตอนปลาย
❍ 6. มัธยมศึกษาตอนต้น ❍7. ประถมศึกษา ❍8. ไม่ได้ศึกษา

5. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร จำนวน.....ปี (เริ่มนับตั้งแต่ยึดเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรอง ตามข้อที่ 6)

6. ลักษณะการประกอบอาชีพ

6.1 อาชีพหลัก ❍1. ประกอบอาชีพเกษตรกร ❍2. รับเงินเดือนประจำ ❍3. รับจ้างทางการเกษตร ❍4. ประกอบธุรกิจการค้า
❍5. รับจ้างทั่วไป ❍6. อื่นๆ.....

6.2 อาชีพรอง ❍1. ประกอบอาชีพเกษตรกร ❍2. รับเงินเดือนประจำ ❍3. รับจ้างทางการเกษตร ❍4. ประกอบธุรกิจการค้า
❍5. รับจ้างทั่วไป ❍6. อื่นๆ.....

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมนั้นๆ **อาชีพรอง** หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาประกอบกิจกรรมรองจากอาชีพหลัก

7. การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

❍1. สหกรณ์ภาคการเกษตร ❍2. สหกรณ์นอกภาคเกษตร ❍3. กลุ่มเกษตรกร ❍4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร
❍5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ❍6. กลุ่มยุวเกษตรกร ❍7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
❍8. สมาคม/สหพันธ์ ❍9. อาสาสมัครเกษตร ❍10.กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน
❍11. ธกส./สกต. ❍12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ ❍13.อื่นๆ.....

8. สมาชิกในครัวเรือน (สมาชิกทุกคนรวมถึงญาติพี่น้อง ลูกจ้าง ที่อาศัยอยู่กินในครัวเรือนช่วงปีเพาะปลูกนั้น และรวมผู้มีชื่อในทะเบียนบ้าน)

8.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

8.2 จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน (จำนวนแรงงานในครัวเรือนคือสมาชิกที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป)

แบ่งเป็น ❍ 1.แรงงานในภาคเกษตร.....คน ❍ 2. แรงงานนอกภาคการเกษตร ..... คน

9. ปัญหาที่ประสบในการทำการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา จนถึงวันสำรวจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❍1. ด้านเงินทุน ❍2. ด้านแรงงาน ❍3. ด้านเทคโนโลยีการผลิต ❍4. ด้านการตลาด
❍5. ภัยพิบัติ..... ❍6. ด้านองค์ความรู้ ❍7. โรคระบาด..... ❍8. ปัจจัยการผลิต
❍9. ที่ดินทำกิน ❍10. อื่นๆ.....

10. อัตราค่าจ้างทั่วไป (ในพื้นที่/ท้องถิ่น)

10.1 ในภาคเกษตร ❍ 1. ชาย.....บาท/วัน ❍ 2. หญิง ..... บาท/วัน

10.2 นอกภาคเกษตร ❍ 1. ชาย.....บาท/วัน ❍ 2. หญิง ..... บาท/วัน

11.การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2564							
แปลงที่	**เนื้อที่ถือครอง (ไร่)**	**การถือครองที่ดิน**	**การใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**น้ำที่ได้รับ**			**ปัญหาของที่ดิน**
				แหล่งน้ำ	**ปริมาณน้ำ**		
					ฤดูฝน	**ฤดูแล้ง**	
(1)	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**	**(6)**	**(7)**	**(8)**
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

(3) การถือครองที่ดิน 1.ของตนเอง 2.เช่า 3.ทำฟรี

(4) การใช้ประโยชน์ 1.ที่อยู่อาศัย 2. นาข้าวขึ้นน้ำ 3. นาลุ่มปานกลาง 4. ที่นาดอน 5. ที่พืชไร่ 6. ที่สวนผลไม้ 7. ที่ไม้ยืนต้น 8. ที่สวนผัก 9. ไม้ดอกไม้ประดับ 10. ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 11. ที่รกร้างว่างเปล่า 12. ที่ป่าถือครอง 13. ที่ห้วยหนองคลองบึง 14. ที่เพาะเลี้ยงประมง 15. ที่เลี้ยงปศุสัตว์ 16. ที่ทำฟาร์มผสมผสาน 17. อื่นๆ (ระบุ)

(5) แหล่งน้ำที่ใช้
1. ไม่มีแหล่งน้ำ/น้ำฝน 2. บ่อน้ำตื้นของตนเอง
3. บ่อบาดาลของตนเอง 4. สระน้ำของตนเอง
5. น้ำชลประทาน 6. แหล่งน้ำสาธารณะ 7.น้ำประปา

(6),(7) ปริมาณน้ำ 1. เพียงพอ 2. ไม่เพียงพอ

(8) ปัญหาของดิน 1.ไม่มีปัญหา 2. ดินเค็ม 3. ดินเปรี้ยว 4. ดินปนทรายจัด 5. ลูกรัง/หินกรวด 6. ดินพรุ 7. พื้นที่ลาดเทสูง 8. อื่นๆ (ระบุ).....

<u>ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงการ</u>

2.1 กลุ่มสินค้า/ชนิดสินค้าแปลงใหญ่

☐ 1.ข้าว	
☐ 2. พืชไร่	❍ 2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ❍ 2.2 มันสำปะหลัง ❍ 2.3 อ้อยโรงงาน ❍2.4 สับปะรด ❍ 2.5 ถั่ว(ระบุ).....
☐ 3.ไม้ยืนต้น	❍ 3.1 ยางพารา ❍3.2 ปาล์มน้ำมัน ❍3.3 มะพร้าว ❍3.4 กาแฟ
☐ 4. สวนผัก/สมุนไพร	❍ 4.1 ผัก/สมุนไพร ❍4.2 พริก ❍4.3 กระเทียม ❍4.4 อื่นๆ(ระบุ).....
☐ 5.ไม้ผล	❍ 5.1 มังคุด ❍ 5.2 ทุเรียน ❍ 5.3 กล้วย ❍ 5.4 ลำไย ❍ 5.5 เงาะ ❍ 5.4 อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 6.ปศุสัตว์	❍ 6.1 กระบือ ❍6.2 โคเนื้อ ❍ 6.3 โคนม ❍ 6.4 แพะ ❍ 6.5 ไก่พื้นเมือง
☐ 7.ประมง	❍7.1 ปลา (ระบุ)..... ❍ 7.2 กุ้ง
☐ 8.หม่อนไหม	
☐ 9.แมลงเศรษฐกิจ	❍ 9.1 ผึ้ง ❍9.2 จิ้งหรีด
☐ 10. ไม้ดอก/ไม้ประดับ	☐ 11. อื่นๆ.....

2.2 พื้นที่เข้าร่วมโครงการ **(1)ด้านพืช** จำนวนทั้งหมด..... ไร่ **(2) ด้านประมง** จำนวนทั้งหมด..... ไร่

(3) ด้านปศุสัตว์) จำนวนทั้งหมด .....ตัว **(4) แมลงเศรษฐกิจ** จำนวนทั้งหมด.....รัง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการดำเนินงานโครงการ

การได้รับการส่งเสริมและผลที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรมของโครงการ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ในช่องที่ท่านได้รับ ส่งเสริม เข้าร่วม สนับสนุน จากการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม	1.ไม่ได้รับ/ไม่มี	2. ได้รับ/มี	ผลการดำเนินการ/ผลที่เกิดขึ้น (ปีเพาะปลูก 2564/65)
1.การถ่ายทอดความรู้			
1.1 การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการผลิต (การลดต้นทุน/การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต)			การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติ ☐1.ปฏิบัติ ☐2.ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
1.2 การสร้างความเข้มแข็งกลุ่ม			
1) การส่งเสริมวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน			☐ 1.เข้าร่วมวางแผนกลุ่ม ☐2. ไม่เข้าร่วม เนื่องจาก.....
2) การส่งเสริมการรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
3) การส่งเสริมการรวมกลุ่มกันผลิต			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
4) การส่งเสริมการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิต			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
1.3 การพัฒนาเกษตรกรเป็น Smart Farmer			☐1.เป็น Smart Farmer☐2. ไม่เป็น
1.4 การส่งเสริมการผลิตสินค้าเพื่อได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP/อินทรีย์อื่นๆ			☐1.ได้รับการรับรอง ☐2.อยู่ระหว่างขอการรับรอง ☐3.ไม่ได้รับรอง เนื่องจาก.....
1.5 การถ่ายทอดความรู้การพัฒนาการตลาด			☐ 1.ปฏิบัติ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
1.6 มีแปลงเรียนรู้/แปลงสาธิตเพิ่มประสิทธิภาพ			☐1.ใช้ประโยชน์☐2.ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก.....
1.7 อบรมการทำบัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ			☐1.ทำทุกขั้นตอน☐2.ทำบางขั้นตอน☐3.ไม่ทำเพราะ.....
2. การสนับสนุนปัจจัยผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ			
2.1 มีการสนับสนุนแหล่งน้ำในแปลงใหญ่			☐1.ใช้ประโยชน์☐2. ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจาก .....
2.2 ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ น้ำหมักชีวภาพ เชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น			ปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุน ☐1.พันธุ์พืช ○(1)ใช้ประโยชน์ ○ (2)ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก ..... ☐2.วัสดุทางการเกษตร○(1)ใช้ประโยชน์○(2)ไม่ใช้ประโยชน์ เนื่องจาก..... ☐3.อุปกรณ์ เครื่องมือการเกษตร○(1)ใช้ประโยชน์○(2)ไม่ใช้ประโยชน์ ☐ อื่นๆระบุ.....
2.3 การสนับสนุนเครื่องจักรกลการเกษตร			เครื่องจักรกลฯที่ได้รับการสนับสนุน 1.....☐(1) นำไปใช้☐(2) ไม่ใช้ 2.....☐(1) นำไปใช้☐(2) ไม่ใช้ ไม่ใช้เนื่องจาก.....
2.4 ☐ การพัฒนาคุณภาพดิน **(กลุ่มพืช)**			
2.4.1 ไถกลบตอซัง งดเผาฟางและตอซังพืช			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.4.2 การปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.4.3 ส่งเสริม/สาธิตการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.4.4 การผลิตปุ๋ยหมักสูตรพระราชทาน			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.4.5 ผลิตน้ำหมักชีวภาพ			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.5 ☐ การพัฒนาคุณภาพฟาร์ม **(กลุ่มปศุสัตว์)**			
2.5.1 ส่งเสริมการดูแลฟาร์มที่ถูกวิธี			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.5.2 การตรวจโรคในฟาร์ม			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.6 ☐ การพัฒนาคุณภาพน้ำ **(กลุ่มประมง)**			
2.6.1 การส่งเสริมการใช้จุลินทรีย์ในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
2.6.2 การตรวจคัดกรองวิเคราะห์สารตกค้าง			☐ 1.ปฏิบัติ ☐ 2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....

กิจกรรม	1.ไม่ได้รับ/ไม่มี	2. ได้รับ/มี	ผลการดำเนินการ/ผลที่เกิดขึ้น (ปีเพาะปลูก 2564/65)
3. การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร			
3.1 เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เช่น GAP เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
3.2 การสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป			☐ 1.ปฏิบัติ สินค้าที่แปรรูประบุ..... ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
4. การเชื่อมโยงการตลาด			
4.1 ท่านมีการรวมกลุ่มกันผลิต			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
4.2 ท่านมีการรวมกลุ่มกันจัดจำหน่าย			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
4.3 ท่านมีการการทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน (MOU) กับภาคเอกชน			☐1.นำไปจำหน่าย ○(1)ราคาสูงขึ้น○(2)เท่าเดิม○(3)ลดลง ☐2.ไม่นำไปจำหน่าย เนื่องจาก.....
4.4 ท่านมีการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
5. การบริหารจัดการกลุ่ม/กิจกรรมเสริมครัวเรือน			
5.1 ท่านมีการจัดทำแผนการผลิตร่วมกัน			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
5.2 เงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่			☐ 1.มีเงินฝากในกลุ่ม จำนวน.....บาท ☐ 2. ไม่มีเงินฝากในกลุ่ม เนื่องจาก.....
5.3 ท่านมีการทำเกษตรผสมผสาน			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....
5.4 ท่านมีอาชีพเสริมในครัวเรือน			☐ 1.ปฏิบัติ ☐2. ไม่ปฏิบัติเนื่องจาก.....

<u>ส่วนที่ 4 ผลลัพธ์ใน 5 ด้านของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (เฉพาะสินค้าที่เข้าร่วมโครงการ)</u>

1) ค่าใช้จ่ายการผลิต

1.1) ด้านพืช/หม่อนไหม(หม่อนผลสด) กรณีพืชอายุยาว เช่น อ้อยโรงงาน/ปาล์มน้ำมัน/ยางพารา ก่อนโครงการปีที่.....

หลังโครงการปีที่.....

หน่วย: ต่อไร่

ปัจจัยการผลิต	ก่อนโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)			หลังโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		
	ปริมาณ(กก.)	มูลค่า (บาท)		ปริมาณ(กก.)	มูลค่า (บาท)	
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด
1) ค่าเตรียมดิน						
2) ค่าปลูก/ค่าซ่อม						
3) ค่าพันธุ์						
4) ค่าปุ๋ยเคมี						
5) ค่าปุ๋ยอินทรีย์						
- ปุ๋ยอินทรีย์						
- สารชีวภาพ หน่วยปริมาณ อื่น ๆ:ระบุ.....						
6) ค่าสารกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช หน่วยปริมาณ อื่น ๆ: ระบุ.....						
7) ค่าสารอื่นๆ และวัสดุปรับปรุงดิน						
8) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง						
9) ค่าไฟฟ้า						
10) ค่าวัสดุทางการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง						
11) ค่าดูแลรักษา						
12) ค่าเก็บเกี่ยว						
13) ค่าขนส่ง						
14) อื่นๆ (ระบุ).....						

1.2) ด้านปศุสัตว์

หน่วย: ต่อตัว

ปัจจัยการผลิต	ก่อนโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)			หลังโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		
	ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)		ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)	
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด
1) ค่าพันธุ์สัตว์						
2) ค่าอาหาร						
3) ค่ายารักษา						
4) ค่าฮอร์โมน						
5) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง						
6) ค่าไฟฟ้า						
7) ค่าวัสดุทางการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง						
8) ค่าดูแลรักษา						
9) ค่าขนส่ง						
10) อื่น ๆ (ระบุ).....						

1.3) ด้านประมง

หน่วย: ต่อไร่

ปัจจัยการผลิต	ก่อนโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)			หลังโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		
	ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)		ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)	
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด
1) ค่าพันธุ์สัตว์						
2) ค่าอาหาร						
3) ค่ายารักษา						
4) ค่าฮอร์โมน						
5) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง						
6) ค่าไฟฟ้า						
7) ค่าวัสดุทางการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง						
8) ค่าดูแลรักษา						
9) ค่าขนส่ง						
10) อื่น ๆ (ระบุ).....						

1.4) แมลงเศรษฐกิจ

หน่วย: ต่อฟาร์ม

ปัจจัยการผลิต	ก่อนโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)			หลังโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)		
	ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)		ปริมาณ(ตัว)	มูลค่า (บาท)	
		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด		เงินสด	ไม่เป็นเงินสด
1) ค่าพันธุ์สัตว์						
2) ค่าอาหาร						
3) ค่ายารักษา						
4) ค่าฮอร์โมน						
5) ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง						
6) ค่าไฟฟ้า						
7) ค่าวัสดุทางการเกษตรและวัสดุสิ้นเปลือง						
8) ค่าดูแลรักษา						
9) ค่าขนส่ง						
10) อื่น ๆ (ระบุ).....						

2) การเพิ่มผลผลิต (ผลผลิตรวมทั้งหมดในพื้นที่โครงการ)

2.1 สินค้าพืช/หม่อนไหม

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปี 2561/62)	หลังมีโครงการ (ปี 2564/65)
	ปริมาณทั้งหมด	ปริมาณทั้งหมด
ด้านพืช/หม่อนไหม(หม่อนผลสด) (กก./ไร่)		

2.2 สินค้าปศุสัตว์

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปี 2561/62)	หลังมีโครงการ (ปี 2564/65)
	ปริมาณทั้งหมด	ปริมาณทั้งหมด
ด้านปศุสัตว์ (กก./ตัว)		

2.3 สินค้าประมง

กลุ่มสินค้า	ก่อนมีโครงการ (ปี 2561/62)	หลังมีโครงการ (ปี 2564/65)
	ปริมาณทั้งหมด	ปริมาณทั้งหมด
ด้านประมง (กก./ไร่)		

2.4 ราคาที่จำหน่ายก่อนโครงการ(กลุ่มพืช/ประมง/หม่อนไหม) ..... บาทต่อกก. ราคาที่จำหน่ายหลังโครงการ..... บาทต่อกก.

2.5 ราคาที่จำหน่ายก่อนโครงการ(กลุ่มสัตว์).....บาทต่อกก./.....บาทต่อตัว ราคาที่จำหน่ายหลังโครงการ.....บาทต่อกก./.....บาทต่อตัว

2.6 การเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิต ☐1. เพิ่มขึ้น ☐2.เท่าเดิม ☐3.ลดลง

สาเหตุการเปลี่ยนแปลงในทุกกรณี .....

.....

3) การพัฒนาคุณภาพผลผลิต

ก่อนโครงการ (ปีเพาะปลูก 2561/62)	หลังโครงการ (ปีเพาะปลูก 2564/65)
☐1. ได้รับการรับรอง ○ (1) มาตรฐาน GAP ○(2) เกษตรอินทรีย์ ○ (3) มาตรฐาน RSPO ○ (4) อื่น ๆระบุ..... ☐2. ไม่ได้การรับรอง	☐1.ขอรับรองมาตรฐานใหม่ ○(1) ได้รับการรับรอง ○(1.1) มาตรฐาน GAP ○(1.2) เกษตรอินทรีย์ ○(1.3) มาตรฐาน RSPO ○(1.4) อื่น ๆระบุ..... ○(2) อยู่ระหว่างการตรวจรับรอง ○(3) ไม่ได้รับการรับรอง ☐2.คงอายุการรับรองมาตรฐาน

4) ด้านการบริหารจัดการ

4.1) ท่านมีการร่วมกันจัดจำหน่ายสินค้าในนามกลุ่มแปลงใหญ่

☐ 1) มีการร่วมกันจัดจำหน่าย

☐ 2) ไม่มีการร่วมการจัดจำหน่าย (ระบุสาเหตุ) .....

4.2) ท่านสามารถซื้อขายปัจจัยการผลิตได้ถูกกว่าท้องตลาด

☐ 1) ซื้อได้ในราคาถูกกว่าท้องตลาด

☐ 2) ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาด

4.3) ท่านสามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิต

☐ 1) สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้

☐ 2) ไม่สามารถต่อรองราคาซื้อขายผลผลิตได้ (ระบุสาเหตุ) .....

5) ด้านการตลาด

5.1) ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตร

☐1. โรงสี ☐2. ท่าข้าว ☐3. โรงงาน ☐ 4.ห้างสรรพสินค้า ☐ 5.รูปแบบออนไลน์ (Facebook /Line)

☐6. อื่นๆ (ระบุ).....

5.2) การซื้อขายกับภาคเอกชน/หน่วยงานที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้

☐1.นำผลผลิตไปจำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) ทั้งหมด ○ (1)จำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลง

○ (2)ไม่ได้ตามราคาที่ตกลง สาเหตุ.....

☐2. นำผลผลิตไปจำหน่ายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) บางส่วน ปริมาณจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ.....ของปริมาณทั้งหมด

○ (1)จำหน่ายได้ตามราคาที่ตกลง

○ (2)ไม่ได้ตามราคาที่ตกลง สาเหตุ.....

☐3.ไม่นำไปขายเอกชนที่ทำข้อตกลง (MOU) สาเหตุที่ไม่นำไปจำหน่าย เนื่องจาก ○(1) ขายได้ราคาตลาดทั่วไป

○(2) แหล่งรับซื้ออยู่ไกล○(3) มีภาระผูกพันกับพ่อค้าที่ซื้อขายประจำ

○(4) อื่น ๆ ระบุ .....

5.3) การรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิต

☐ 1. ซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด ☐ 2. ซื้อได้ในราคาเท่ากับท้องตลาดเนื่องจาก.....

<u>ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการฯ</u>

5.1 ความพึงพอใจต่อการทำงานของผู้จัดการแปลง/ประธานกลุ่ม/คณะทำงานกลุ่ม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (1 –5)	เหตุผลประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อ<u>ความรู้ความสามารถของผู้จัดการแปลง</u>ในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อ<u>ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มของผู้จัดการแปลง</u>ในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อ<u>การประสานความร่วมมือในหน่วยงานต่างๆของผู้จัดการแปลง</u>ในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อ<u>การประสานการเชื่อมโยงตลาดของผู้จัดการแปลง</u>ในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อ<u>การประสานการจัดประชุม/อบรมความรู้ของผู้จัดการแปลง</u>ในระดับใด		
6.ท่านมีความ<u>พอใจต่อการทำงานของประธานกลุ่ม</u>ของท่านในระดับใด		
7.ท่านมีความ<u>พอใจการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม</u>ของท่านในระดับใด		

5.2 ความพึงพอใจผลการดำเนินงานโครงการฯ

รายการ	ระดับ ความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		
6. ท่านคิดว่าจากการดำเนินการกลุ่มแปลงใหญ่ที่ผ่านมา กลุ่มแปลงใหญ่ของท่านประสบความสำเร็จในระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 6 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
ด้านการผลิต	
☐1.ขาดแหล่งน้ำในทำการเกษตร	
☐2. ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ(ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	
☐3. เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	
☐4. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	
☐5. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม	
☐6. องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิมๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้น	
☐7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	
☐8.โรคระบาด ศัตรูพืช	
☐9.ขาดเงินทุนหมุนเวียน	
☐10. ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	
☐11.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการตลาด	
☐1.ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	
☐2.แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่คุ้มกันการนำไปจำหน่าย	
☐3. ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้มีหลายขั้นตอนไม่สะดวกในการนำไปจำหน่าย	
☐4. ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	
☐5. สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	
☐6.อื่นๆ ระบุ.....	
☐7.อื่นๆ ระบุ.....	
☐8.อื่นๆ ระบุ.....	

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
ด้านการบริหารจัดการ	
☐1.สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	
☐2. พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	
☐3. สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	
☐4. คณะกรรมการกลุ่มขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	
☐5. อื่นๆระบุ.....	

ชื่อ/สุกลผู้สัมภาษณ์ ..... วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....

โดย ศูนย์ประเมินผล และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 -12 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร บางเขน กรุงเทพมหานคร
โทร. 02-579-0555 Email : Infraeva@gmail.com

ภาคผนวกที่ 4

แบบสัมภาษณ์ประธานแปลงและเกษตรกร ปี 2559 – 2561

สำหรับแปลงใหญ่ปี 2559-2561

แบบที่ 2.1 แบบสัมภาษณ์ประธานแปลง

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ใช้ในราชการศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทางราชการจะเก็บข้อมูลที่สอบถามทั้งหมดเป็นความลับและจะนำไปเผยแพร่เฉพาะค่าประมาณทางสถิติที่เป็นข้อมูลภาพรวมเท่านั้น

แปลงดำเนินการ ☐ แปลงปี 2559 ☐ แปลงปี 2560 ☐ แปลงปี 2561

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ชื่อประธานแปลง..... สกุล.....ตำแหน่ง.....สังกัด.....เบอร์โทรศัพท์.....

ที่ตั้งแปลง หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด.....

1.2 กลุ่มสินค้า /ชนิดสินค้าแปลงใหญ่

☐ 1.ข้าว	
☐ 2. พืชไร่	❍ 2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ❍ 2.2 มันสำปะหลัง ❍ 2.3 อ้อยโรงงาน ❍2.4 สับปะรด ❍ 2.5 ถั่ว(ระบุ).....
☐ 3.ไม้ยืนต้น	❍ 3.1 ยางพารา ❍3.2 ปาล์มน้ำมัน ❍3.3 มะพร้าว ❍3.4 กาแฟ
☐ 4. สวนผัก/สมุนไพร	❍ 4.1 ผัก/สมุนไพร ❍4.2 พริก ❍4.3 กระเทียม ❍4.4 อื่นๆ(ระบุ).....
☐ 5.ไม้ผล	❍ 5.1 มังคุด ❍ 5.2 ทุเรียน ❍ 5.3 กล้วย ❍ 5.4 ลำไย ❍ 5.5 เงาะ ❍ 5.4 อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 6.ปศุสัตว์	❍ 6.1 กระบือ ❍6.2 โคเนื้อ ❍ 6.3 โคนม ❍ 6.4 แพะ ❍ 6.5 ไก่พื้นเมือง
☐ 7.ประมง	❍7.1 ปลา (ระบุ)..... ❍ 7.2 กุ้ง
☐ 8.หม่อนไหม	
☐ 9.แมลงเศรษฐกิจ	❍ 9.1 ผึ้ง ❍9.2 จิ้งหรีด
☐ 10. ไม้ดอก/ไม้ประดับ	☐ 11. อื่นๆ.....

1.3 พื้นที่เข้าร่วมโครงการฯ

เริ่มโครงการปี	**คงเหลือปัจจุบัน ปี 2564**
พื้นที่ทั้งหมด.....ไร่ เกษตรกร.....ราย	พื้นที่ทั้งหมด.....ไร่ เกษตรกร.....ราย

1.4 งบประมาณที่ใช้ดำเนินงานโครงการ จำนวน.....บาท

1.5 บุคลากร: มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมโครงการฯ ☐ 1. เพียงพอ ☐ 2.ไม่เพียงพอ เนื่องจาก .....

1.6 การบริหารจัดการกลุ่มแปลงใหญ่

ประเด็น	**ระดับ ความพึงพอใจ (1 – 5)**	**เหตุผลประกอบทุกกรณี**
1. ด้าน**การร่วมกันดำเนินงานของหน่วยงาน**ต่างๆในแปลงใหญ่		
2. ด้าน**ความต่อเนื่องของหน่วยงาน**ในการดำเนินงานโครงการ		
3. ด้าน**ความเหมาะสมของจำนวนสมาชิก**ในแปลงใหญ่		
4. ด้าน**ความร่วมมือของคณะทำงานกลุ่ม**แปลงใหญ่		
5. ด้าน**ความร่วมมือของสมาชิก**ในแปลงใหญ่		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

1.7 ในช่วงเวลาระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้**ครบถ้วนตามแนวทางการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่**แล้ว หรือไม่ อย่างไร

ปี	กิจกรรมที่ทำ	เหตุผลประกอบ
1.ปีที่ 1	☐ 1.การเตรียมการ/การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	
2.ปีที่ 2	☐ 1.การถ่ายทอดความรู้ (เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต/นวัตกรรม) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	
3.ปีที่ 3	☐ 1.การถ่ายทอดความรู้ (เน้นงานวิจัย/นวัตกรรม) ☐ 2.การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ ☐ 3.การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ☐ 4.การเชื่อมโยงการตลาด	

ส่วนที่ 2 ผลกระทบของโครงการ

เป้าหมายโครงการ	ผลสำเร็จโครงการ (เฉพาะสินค้าที่เข้าร่วมโครงการ)	
	ก่อนมีโครงการปีเพาะปลูก	หลังมีโครงการปีเพาะปลูก 2564/65
1. ด้านเศรษฐกิจ		
1.1 กลุ่มมีระบบเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม	☐ มีเงินทุนหมุนเวียน ในกลุ่ม.....บาท เป็นเงินของเกษตรกร.....บาท ☐ ไม่มี เพราะ.....	☐ มีเงินทุนหมุนเวียน ในกลุ่ม.....บาท เป็นเงินของเกษตรกร.....บาท ☐ ไม่มี เพราะ.....
1.2 กลุ่มมีผลกำไรจากการดำเนินธุรกิจ	☐มีผลกำไร ☐ไม่มีผลกำไร	☐มีผลกำไร ☐ไม่มีผลกำไร
1.3 กลุ่มมีการสร้างสินค้าสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปสินค้า	☐มีการแปรรูปสินค้า 1.....2.....3..... ☐ไม่มีการแปรรูปสินค้า (สาเหตุ).....	☐มีการแปรรูปสินค้า 1.....2.....3..... ☐ไม่มีการแปรรูปสินค้า (สาเหตุ).....
1.4 กลุ่มมีการจ่ายเงินปันผล/สมาชิกมีสิทธิพิเศษจากกลุ่ม	การได้รับปันผล ☐ มีปันผล ได้รับแล้ว จำนวน.....บาท ☐ไม่มีปันผล เนื่องจาก..... การได้รับสิทธิพิเศษ (การกู้เงินกลุ่ม/การซื้อปัจจัยการผลิตที่ถูกกว่าท้องตลาด) ☐ มีสิทธิพิเศษ ☐ ไม่มีสิทธิพิเศษ	การได้รับปันผล ☐ มีปันผล ได้รับแล้ว จำนวน.....บาท ☐ไม่มีปันผล เนื่องจาก..... การได้รับสิทธิพิเศษ (การกู้เงินกลุ่ม/การซื้อปัจจัยการผลิตที่ถูกกว่าท้องตลาด) ☐ มีสิทธิพิเศษ ☐ ไม่มีสิทธิพิเศษ
2. ด้านสังคม		
2.1 ผู้นำกลุ่มนำความรู้แนวทางประสบความสำเร็จจากเครือข่ายแปลงใหญ่ไปปฏิบัติ	☐นำไปปฏิบัติ ☐ไม่นำไปปฏิบัติ เนื่องจาก.....	☐นำไปปฏิบัติ ☐ไม่นำไปปฏิบัติ เนื่องจาก.....
2.2 เกษตรกรนำความรู้แนวทางประสบความสำเร็จไปปฏิบัติและสามารถถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรอื่นๆ	องค์ความรู้ที่ได้รับ ☐ เผยแพร่ ☐ ไม่เผยแพร่ เนื่องจาก	องค์ความรู้ที่ได้รับ ☐ เผยแพร่ ☐ ไม่เผยแพร่ เนื่องจาก .....
2.3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	การเข้าร่วมการดำเนินงานกลุ่ม ☐เข้าร่วม ☐ไม่เข้าร่วม เนื่องจาก..... การปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ☐ปฏิบัติ เรื่อง..... ☐ไม่ปฏิบัติ (สาเหตุ).....	การเข้าร่วมการดำเนินงานกลุ่ม ☐เข้าร่วม ☐ไม่เข้าร่วม เนื่องจาก..... การปฏิบัติตามข้อบังคับกลุ่ม ☐ปฏิบัติ เรื่อง..... ☐ไม่ปฏิบัติ (สาเหตุ).....

เป้าหมายโครงการ	ผลสำเร็จโครงการ (เฉพาะสินค้าที่เข้าร่วมโครงการ)	
	ก่อนมีโครงการปีเพาะปลูก	หลังมีโครงการปีเพาะปลูก 2564/65
2.4 สมาชิกมีการให้ความร่วมมือการดำเนินงานกลุ่ม	**ความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมการดำเนินงานกลุ่ม** ☐ เข้าร่วมสม่ำเสมอ ☐ เข้าร่วมบางครั้ง ☐ ไม่เข้าร่วม เนื่องจาก.....	**ความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมการดำเนินงานกลุ่ม** ☐ เข้าร่วมสม่ำเสมอ ☐ เข้าร่วมบางครั้ง ☐ ไม่เข้าร่วม เนื่องจาก.....
2.5 ประธานกลุ่ม/คณะทำงานกลุ่มเป็นที่ยอมรับของสมาชิก	☐เป็นที่ยอมรับ ☐ไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจาก.....	☐เป็นที่ยอมรับ ☐ไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจาก.....
3. ด้านสิ่งแวดล้อม		
3.1 กลุ่มมีการลดใช้สารเคมีในการทำการเกษตร	☐ มีการลดใช้สารเคมี ☐ ไม่มีการลดใช้สารเคมี	☐ มีการลดใช้สารเคมี ☐ ไม่มีการลดใช้สารเคมี
3.2 กลุ่มมีการหมุนเวียนทรัพยากรทางการเกษตร	☐ มีการหมุนเวียน (ระบุ)..... ☐ไม่มีการหมุนเวียน (ระบุ).....	☐ มีการหมุนเวียน (ระบุ)..... ☐ไม่มีการหมุนเวียน (ระบุ).....

หมายเหตุ : สินค้าที่มีการเพาะปลูก 2 รอบ เช่น ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ยึดช่วงเพาะปลูกฤดูฝนเท่านั้น (ปลูก 1 พ.ค. – 31 ต.ค.)

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

รายการ	ระดับ ความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบทุกกรณี
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตของกลุ่มในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตของกลุ่มในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตของกลุ่มในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดของกลุ่มในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

4.1) ท่านพบปัญหา/อุปสรรคใดบ้างหลังจากการเข้าร่วมโครงการฯ

.....

.....

.....

.....

4.2) ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

สำหรับแปลงใหญ่ปี 2559-2561

แบบที่ 2.2 แบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

เพื่อติดตามผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

ใช้ในราชการศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ทางราชการจะเก็บข้อมูลที่สอบถามทั้งหมดเป็นความลับและจะนำไปเผยแพร่เฉพาะค่าประมาณทางสถิติที่เป็นข้อมูลภาพรวมเท่านั้น

แปลงดำเนินการ ☐ แปลงปี 2559 ☐ แปลงปี 2560 ☐ แปลงปี 2561

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรตัวอย่าง (Identification)

1.ผู้ให้ข้อมูล❍นาย❍นาง❍นางสาว❍อื่นๆ.....ชื่อ.....นามสกุล.....

2.เลขประจำตัวประชาชน ..... อายุ.....ปี เพศ ☐1.หญิง ☐2.ชาย

3.ที่อยู่เลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสปณ.....

โทร.....

4.. ระดับการศึกษา (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

❍1. สูงกว่าปริญญาตรี ❍2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ❍3. ปวส./อนุปริญญา ❍4. ปวช. ❍5. มัธยมศึกษาตอนปลาย
❍ 6. มัธยมศึกษาตอนต้น❍7. ประถมศึกษา ❍8. ไม่ได้ศึกษา

5. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร จำนวน.....ปี (เริ่มนับตั้งแต่ยึดเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรอง ตามข้อที่ 6)

6. ลักษณะการประกอบอาชีพ

6.1 อาชีพหลัก ❍1. ประกอบอาชีพเกษตรกร ❍2. รับเงินเดือนประจำ❍3. รับจ้างทางการเกษตร ❍4. ประกอบธุรกิจการค้า
❍5. รับจ้างทั่วไป ❍6. อื่นๆ.....

6.2 อาชีพรอง ❍1. ประกอบอาชีพเกษตรกร ❍2. รับเงินเดือนประจำ ❍3. รับจ้างทางการเกษตร ❍4. ประกอบธุรกิจการค้า
❍5. รับจ้างทั่วไป ❍6. อื่นๆ.....

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมนั้นๆ **อาชีพรอง** หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาประกอบกิจกรรมรองจากอาชีพหลัก

7. การเป็นสมาชิกองค์กร/กลุ่ม (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

❍1. สหกรณ์ภาคการเกษตร ❍2. สหกรณ์นอกภาคเกษตร ❍3. กลุ่มเกษตรกร ❍4. กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร
❍5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ❍6. กลุ่มยุวเกษตรกร ❍7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
❍8. สมาคม/สหพันธ์ ❍9. อาสาสมัครเกษตร ❍10.กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน
❍11. ธกส./สกต. ❍12. เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ ❍13.อื่นๆ.....

8. สมาชิกในครัวเรือน (สมาชิกทุกคนรวมถึงญาติพี่น้อง ลูกจ้าง ที่อาศัยอยู่กินในครัวเรือนช่วงปีเพาะปลูกนั้น และรวมผู้มีชื่อในทะเบียนบ้าน)

8.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

8.2 จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน (จำนวนแรงงานในครัวเรือนคือสมาชิกที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป)

แบ่งเป็น ❍ 1.แรงงานในภาคเกษตร.....คน ❍ 2. แรงงานนอกภาคการเกษตร ..... คน

9. ปัญหาที่ประสบในการทำการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา จนถึงวันสำรวจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❍1. ด้านเงินทุน ❍2. ด้านแรงงาน ❍3. ด้านเทคโนโลยีการผลิต ❍4. ด้านการตลาด
❍5. ภัยพิบัติ..... ❍6. ด้านองค์ความรู้ ❍7. โรคระบาด..... ❍8. ปัจจัยการผลิต
❍9. ที่ดินทำกิน ❍10. อื่นๆ.....

10. อัตราค่าจ้างทั่วไป (ในพื้นที่/ท้องถิ่น)

10.1 ในภาคเกษตร ❍ 1. ชาย.....บาท/วัน ❍ 2. หญิง ..... บาท/วัน

10.2 นอกภาคเกษตร ❍ 1. ชาย.....บาท/วัน ❍ 2. หญิง ..... บาท/วัน

11.การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การถือครองที่ดินของครัวเรือนเกษตรกร ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2564							
แปลงที่	**เนื้อที่ถือครอง (ไร่)**	**การถือครองที่ดิน**	**การใช้ประโยชน์ที่ดิน**	**น้ำที่ได้รับ**			**ปัญหาของที่ดิน**
				แหล่งน้ำ	**ปริมาณน้ำ**		
					ฤดูฝน	**ฤดูแล้ง**	
(1)	**(2)**	**(3)**	**(4)**	**(5)**	**(6)**	**(7)**	**(8)**
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

(3) การถือครองที่ดิน 1.ของตนเอง 2.เช่า 3.ทำฟรี

(4) การใช้ประโยชน์ 1.ที่อยู่อาศัย 2. นาข้าวขึ้นน้ำ 3. นาลุ่มปานกลาง 4. ที่นาดอน 5. ที่พืชไร่ 6. ที่สวนผลไม้ 7. ที่ไม้ยืนต้น 8. ที่สวนผัก 9. ไม้ดอกไม้ประดับ 10. ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ 11. ที่รกร้างว่างเปล่า 12. ที่ป่าถือครอง 13. ที่ห้วยหนองคลองบึง 14. ที่เพาะเลี้ยงประมง 15. ที่เลี้ยงปศุสัตว์ 16. ที่ทำฟาร์มผสมผสาน 17. อื่นๆ (ระบุ)

(5) แหล่งน้ำที่ใช้
1. ไม่มีแหล่งน้ำ/น้ำฝน 2. บ่อน้ำตื้นของตนเอง
3. บ่อบาดาลของตนเอง 4. สระน้ำของตนเอง
5. น้ำชลประทาน 6. แหล่งน้ำสาธารณะ 7.น้ำประปา

(6),(7) ปริมาณน้ำ 1. เพียงพอ 2. ไม่เพียงพอ

(8) ปัญหาของดิน 1.ไม่มีปัญหา 2. ดินเค็ม 3. ดินเปรี้ยว 4. ดินปนทรายจัด 5. ลูกรัง/หินกรวด 6. ดินพรุ 7. พื้นที่ลาดเทสูง 8. อื่นๆ (ระบุ)

<u>ส่วนที่ 2 ข้อมูลโครงการ</u>

2.1 กลุ่มสินค้า/ชนิดสินค้าแปลงใหญ่

☐ 1.ข้าว	
☐ 2. พืชไร่	❍ 2.1 ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ❍ 2.2 มันสำปะหลัง ❍ 2.3 อ้อยโรงงาน ❍2.4 สับปะรด ❍ 2.5 ถั่ว(ระบุ).....
☐ 3.ไม้ยืนต้น	❍ 3.1 ยางพารา ❍3.2 ปาล์มน้ำมัน ❍3.3 มะพร้าว ❍3.4 กาแฟ
☐ 4. สวนผัก/สมุนไพร	❍ 4.1 ผัก/สมุนไพร ❍4.2 พริก ❍4.3 กระเทียม ❍4.4 อื่นๆ(ระบุ).....
☐ 5.ไม้ผล	❍ 5.1 มังคุด ❍ 5.2 ทุเรียน ❍ 5.3 กล้วย ❍ 5.4 ลำไย ❍ 5.5 เงาะ ❍ 5.4 อื่นๆ (ระบุ).....
☐ 6.ปศุสัตว์	❍ 6.1 กระบือ ❍6.2 โคเนื้อ ❍ 6.3 โคนม ❍ 6.4 แพะ ❍ 6.5 ไก่พื้นเมือง
☐ 7.ประมง	❍7.1 ปลา (ระบุ)..... ❍ 7.2 กุ้ง
☐ 8.หม่อนไหม	
☐ 9.แมลงเศรษฐกิจ	❍ 9.1 ผึ้ง ❍9.2 จิ้งหรีด
☐ 10. ไม้ดอก/ไม้ประดับ	☐ 11. อื่นๆ.....

2.2 พื้นที่เข้าร่วมโครงการ **(1)ด้านพืช** จำนวนทั้งหมด..... ไร่ **(2) ด้านประมง** จำนวนทั้งหมด..... ไร่

(3) ด้านปศุสัตว์) จำนวนทั้งหมด .....ตัว **(4) แมลงเศรษฐกิจ** จำนวนทั้งหมด.....รัง

ส่วนที่ 3 ผลกระทบของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

3.1 ด้านเศรษฐกิจ

ชนิดสินค้า	รายได้และรายจ่ายก่อน-หลังมีโครงการ
1.ด้านพืช	(1.1) ท่านมีรายได้สุทธิจากการเพาะปลูก ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่ (1.2) ท่านมีรายจ่ายสุทธิจากการเพาะปลูก ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่
2. ด้านปศุสัตว์	(2.1) ท่านมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อตัว หลังมีโครงการ.....บาทต่อตัว (2.2) ท่านมีรายจ่ายสุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อตัว หลังมีโครงการ.....บาทต่อตัว
3.ด้านประมง	(3.1) ท่านมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่ (3.2) ท่านมีรายจ่ายสุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่
4. แมลงเศรษฐกิจ	(4.1) ท่านมีรายได้สุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อฟาร์ม หลังมีโครงการ.....บาทต่อฟาร์ม (4.2) ท่านมีรายจ่ายสุทธิจากการเลี้ยงสัตว์ ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อฟาร์ม หลังมีโครงการ.....บาทต่อฟาร์ม
5. หม่อนไหม	(5.1) ท่านมีรายได้สุทธิจากการเพาะปลูก ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่ (5.2) ท่านมีรายจ่ายสุทธิจากการเพาะปลูก ก่อนมีโครงการ.....บาทต่อไร่ หลังมีโครงการ.....บาทต่อไร่

หมายเหตุ: สินค้าหม่อนไหม คำนวณจากผลการปลูกหม่อนเท่านั้น

6) ท่านมีรายได้เสริมนอกจากการผลิตสินค้า(เชิงเดี่ยว) ในแปลงใหญ่หรือไม่

☐ 1. มีรายได้เสริม 1) กิจกรรม..... รายได้สุทธิ ..... บาท/ปี
2) กิจกรรม..... รายได้สุทธิ ..... บาท/ปี
3) กิจกรรม..... รายไดสุทธิ ..... บาท/ปี
4) กิจกรรม..... รายได้สุทธิ ..... บาท/ปี

☐ 2. ไม่มีรายได้เสริม เพราะ.....

3.2 ด้านสังคม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ในช่องที่ท่านมี/ได้รับ/ปฏิบัติ จากการดำเนินงานโครงการ

ปัจจัยด้านสังคม	การนำไปปฏิบัติ		ผลที่เกิดขึ้น
	มี/ปฏิบัติ	ไม่มี/ไม่ปฏิบัติ	
1) ท่านมีความเชื่อมั่นในตัวผู้จัดการแปลงของท่านหรือไม่			มีความเชื่อมั่นระดับ ☐ 1. น้อยที่สุด ☐ 2. น้อย ☐ 3. ปานกลาง ☐ 4. มาก ☐ 5. มากที่สุด
2) สมาชิกในครัวเรือนท่านมีการโยกย้ายออกนอกภาคการเกษตรหรือไม่			มี จำนวน.....ราย สาเหตุการโยกย้าย .....
3) สมาชิกมีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน			☐ มี (ระบุแนวทาง)..... ☐ ไม่มี (ระบุสาเหตุ).....
4) ท่านมีกฎระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม เพื่อดำเนินงานในทิศทางเดียวกัน			☐ มี (ระบุแนวทาง)..... ☐ ไม่มี (ระบุสาเหตุ).....
5) ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มแปลงใหญ่ของท่านหรือไม่			☐ 1. ปฏิบัติ ○(1) น้อยที่สุด ○(2) น้อย ○(3) ปานกลาง○(4) มาก○(5) มากที่สุด ☐ 2. ไม่ปฏิบัติ เนื่องจาก.....
6) ท่านให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ในระดับใด			☐ (1) น้อยที่สุด ☐ (2) น้อย ☐ (3) ปานกลาง ☐ (4) มาก☐ (5) มากที่สุด
7) ระบบเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่มแปลงใหญ่ของท่านมีความโปร่งใสหรือไม่			☐1. โปร่งใส ☐2. ไม่โปร่งใส
8) ท่านได้รับเงินปันผลหรือสิทธิพิเศษจากกลุ่มแปลงใหญ่ของท่านหรือไม่			☐ 1. ได้รับเงินปันผล/สิทธิพิเศษ ☐2. ไม่ได้รับเงินปันผล/สิทธิพิเศษ เนื่องจาก.....
9) สินค้าเกษตรที่ท่านผลิตมีการคัดคุณภาพก่อนขายหรือไม่			ไม่คัดคุณภาพ เนื่องจาก ....

ปัจจัยด้านสังคม	การนำไปปฏิบัติ		ผลที่เกิดขึ้น
	มี/ปฏิบัติ	ไม่มี/ไม่ปฏิบัติ	
10) สินค้าเกษตรที่ท่านผลิตมีการนำไปจำหน่ายกับกลุ่มแปลงใหญ่หรือไม่			☐ 1. ขายให้กลุ่ม ☐ 2. ไม่ขายให้กลุ่ม
11) กลุ่มแปลงใหญ่ของท่านมีการแปรรูปสินค้าเพื่อจำหน่ายในนามกลุ่มหรือไม่			☐ มี (ระบุแนวทาง)..... ☐ ไม่มี (ระบุสาเหตุ).....

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) ท่านมีการลดใช้สารเคมีในการทำเกษตรหรือไม่

☐ ลดการใช้ โดยใช้วิธีการ ○1.ใช้น้ำหมักชีวภาพ ○2. ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ○ 3. อื่นๆ(ระบุ).....

☐ ไม่มีการลดใช้สารเคมี (ระบุสาเหตุ) .....

2) ท่านมีการหมุนเวียนวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

☐ มี โดยใช้วิธีการ ○1.การไถกลบ ○2. การทำปุ๋ยหมัก ○ 3. อื่นๆ(ระบุ).....

☐ ไม่มี (ระบุสาเหตุ) .....

3.4 ท่านคิดว่าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นประโยชน์กับตัวท่านหรือไม่(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เป็นประโยชน์เพราะ○1) ลดต้นทุน○2) เพิ่มผลผลิต○3) มีตลาดรองรับผลผลิต○4) มีเงินทุนหมุนเวียนในกลุ่ม ○5) เกิดการรวมกลุ่มสร้างอำนาจการต่อรอง○6) ผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ○7) มีคู่ค้าซื้อขายผลผลิต○8) มีรายได้เพิ่มขึ้น○9) อื่นๆ ระบุ.....

☐ 2. ไม่เป็นประโยชน์เพราะ.....

3.5 ท่านคิดว่าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ควรดำเนินการต่อหรือไม่หลังจากดำเนินการมา 3 ปี เพราะอะไร

☐ 1. ดำเนินการต่อ เนื่องจาก.....

☐ 2. ไม่ดำเนินการต่อ เนื่องจาก.....

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการฯ

4.1 ความพึงพอใจต่อการทำงานของผู้จัดการแปลง/ประธานกลุ่ม/คณะทำงานกลุ่ม

รายการ	ระดับความพึงพอใจ (1 –5)	เหตุผลประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อความรู้ความสามารถของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการประสานความร่วมมือในหน่วยงานต่างๆของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการประสานการเชื่อมโยงตลาดของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการประสานการจัดประชุม/อบรมความรู้ของผู้จัดการแปลงในระดับใด		
6.ท่านมีความพอใจต่อการทำงานของประธานกลุ่มของท่านในระดับใด		
7.ท่านมีความพอใจการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มของท่านในระดับใด		

4.2 ความพึงพอใจผลการดำเนินงานโครงการฯ

รายการ	ระดับ ความพึงพอใจ (1 – 5)	เหตุผลประกอบ
1.ท่านมีความพึงพอใจต่อการลดต้นทุนการผลิตในระดับใด		
2.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเพิ่มผลผลิตในระดับใด		
3.ท่านมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาคุณภาพผลผลิตในระดับใด		
4.ท่านมีความพึงพอใจต่อการเชื่อมโยงตลาดในระดับใด		
5.ท่านมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มในระดับใด		
6. ท่านคิดว่าจากการดำเนินการกลุ่มแปลงใหญ่ที่ผ่านมา กลุ่มแปลงใหญ่ของท่านประสบความสำเร็จในระดับใด		

หมายเหตุ : ระดับคะแนน 1=น้อยสุด, 2=น้อย, 3=ปานกลาง, 4=มาก, 5=มากที่สุด

ส่วนที่ 5 ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการ

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
ด้านการผลิต	
☐1.ขาดแหล่งน้ำในทำการเกษตร	
☐2. ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศ(ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น)	
☐3. เกษตรกรสูงวัย ส่งผลให้การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้ลำบาก	
☐4. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่ม	
☐5. เทคโนโลยีเครื่องจักรกลที่นำเข้ามาส่งเสริมไม่เพียงพอต่อความต้องการกลุ่ม	
☐6. องค์ความรู้ที่เข้ามาส่งเสริมเป็นความรู้เดิม ๆ ไม่ส่งผลให้ปรับเปลี่ยนดีขึ้น	
☐7. ขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาส่งเสริมในแปลงใหญ่	
☐8.โรคระบาด ศัตรูพืช	
☐9.ขาดเงินทุนหมุนเวียน	
☐10. ราคาปัจจัยการผลิตปรับตัวสูงขึ้น	
☐11.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการตลาด	
☐1.ราคารับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้ยังเป็นไปตามกลไกตลาด	
☐2.แหล่งรับซื้อผลผลิตที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้อยู่ไกลจากพื้นที่แปลงใหญ่ไม่คุ้มกันการนำไปจำหน่าย	
☐3. ขั้นตอนการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชนที่ทำร่วมกันไว้มีหลายขั้นตอนไม่สะดวกในการนำไปจำหน่าย	
☐4. ไม่ทราบเงื่อนไขการรับซื้อผลผลิตของภาคเอกชน	
☐5. สินค้าเกษตรปลอดภัย ขายได้ในราคาทั่วไป ไม่จูงใจให้ทำการผลิต	
☐6.อื่นๆ ระบุ.....	

ประเด็นปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญ	ข้อเสนอแนะ
☐7.อื่นๆ ระบุ.....	
ด้านการบริหารจัดการ	
☐1.สมาชิกเข้าร่วมโครงการจำนวนมาก การส่งเสริมไม่ทั่วถึง	
☐2. พื้นที่แปลงไกลกัน หลายตำบล ส่งผลให้การบริหารจัดการยาก	
☐3. สมาชิกบางกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ	
☐4. คณะกรรมการกลุ่มขาดความยุติธรรม ส่งเสริมเฉพาะกลุ่ม	
☐5. อื่นๆระบุ.....	

ชื่อ/สุกลผู้สัมภาษณ์ ..... วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.....โดย ศูนย์ประเมินผลและสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 -12 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร บางเขน กรุงเทพมหานคร โทร. 02-579-0555 Email : Infraeva@gmail.com

ภาคผนวกที่ 5

ประมวลภาพกิจกรรมในแปลงใหญ่

ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ภาพที่ 1 การสัมภาษณ์เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 2 เครื่องจักรกลการเกษตร แปลงใหญ่ข้าว จ. อุบลราชธานี

ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์เกษตรกรแปลงใหญ่กาแฟ จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 4 เครื่องคัดแยกลำไย แปลงใหญ่ลำไย จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 5 แปรรูปสินค้ากาแฟ จ.เชียงใหม่

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์แปรรูปยางพารารมควัน จ. นครศรีธรรมราช

ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ภาพที่ 7 ผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าแมลงเศรษฐกิจ จ. นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 8 ศูนย์เรียนรู้ RSPO แปลงใหญ่ปาล์มน้ำมัน จ.สุราษฎร์ธานี

ภาพที่ 9 แปลงใหญ่สินค้าข้าว จ.ศรีสะเกษ

ภาพที่ 10 ผลผลิตแปลงใหญ่พืชไร่ จ. ระยอง

ภาพที่ 11 สัมภาษณ์เกษตรกรแปลงใหญ่ จ. ชลบุรี

ภาพที่ 12 แปลงใหญ่ประมง จ.ศรีสะเกษ

ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

ภาพที่ 13 บ่อบาดาล แปลงใหญ่ข้าว จ. อุบลราชธานี

ภาพที่ 14 แปรรูปข้าวเกรียบ สินค้าแปลงใหญ่ข้าว จ.อุบลราชธานี

ภาพที่ 15 แปลงใหญ่ผึ้งโพรง จ. นครศรีธรรมราช

ภาพที่ 16 เครื่องจกกลการเกษตร แปลงใหญ่ข้าว จ.ศรีษะเกษ

ภาพที่ 17 ผลิตภัณฑ์แปรรูป แปลงใหญ่พืชผัก สมุนไพร จ.อุบลราชธานี

ภาพที่ 18 ลานรับซื้อมันสำปะหลัง จ.ศรีษะเกษ

ศูนย์ประเมินผล
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทรศัพท์ ๐๒-๕๗๙-๐๕๕๕